

VALOT VARJOT VAARAT

TUTKIMUS VALAISTUKSEN MERKITYKSESTÄ
TURVALLISUUDEN TUNTEESEEN PUISTO- JA ULKOILUALUEILLA

TEKIJÄT: HELI NIKUNEN, HILLE KOSKELA, TÜLAY SCHAKIR
HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSVIRASTON JULKAISUT 2013:13
ISBN 978-952-272-560-8 (PAINETTU VERSIO)
ISBN 978-952-272-561-5 (VERKKOVERSIO)
ISSN 1238-9579
ULKOASU, TAITTO: PIA PETTERSSON
MALLINNUSKUVAT: AACTIVE OY
KUVAT 167-169: JANI PAAVOLA, CLOUD9 OY
OIKOLUKU: VESA KAARTINEN
PAINOPIKKA: KOPIO NIINI OY, HELSINKI 2013

Tiivistelmä

Valot, varjot, vaarat -tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää turvattomuuden tunnetta sekä siihen valaistuksella vaikuttamisen mahdollisuuksia puisto- ja ulkoilualueilla.

Kohdealueiksi vallittiin Alppipuisto ja Keskuspuiston itä-länsisuuntainen kulkureitti Helsingissä. Alppipuisto edusti tyyppinä kaupunkipuistoa ja Keskuspuiston reitti metsäistä ulkoilualueita.

Tutkimus perustuu käyttäjäkokemuksiin, nettikyselyihin, valaistusmallin-
nuksiin sekä haastatteluihin alueilla.

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää kohdealueilta sellaisia keskeisiä muuttujia, jotka aiheuttivat turvattomuuden tunnetta pimeään aikaan ja joihin voitiin vaikuttaa parantavasti valaistuksen avulla. Löydökset pyrittiin käsittelemään yleisinä ja mahdollisuuksien mukaan ilman tekniikkasidonnaisuutta. Sen sijaan yritettiin löytää yleisempiä tunteen ja valaistuksen välisiä yhteyksiä, käsitteitä ja malleja jotka auttavat havainnollistamaan ongelmaa ja keskustelemaan aiheesta jatkossa..

Tutkimuksesta selvisi, että valaistuksen, turvallisuuden tunteen ja viihtyisyyden välillä on yhteys. Valaistuksen muutoksilla voidaan muuttaa pelottaviksi koettuja alueita vähemmän pelottaviksi tai jopa viihtyisiksi.

Tekijät toivovat, että tutkimuksen löydökset ja raportti toimisivat apuna suunnittelussa ja avoimena työkirjana.

Sisällysluettelo

● 1. Johdanto	8
Tekijät	8
1.1 Tutkimusasetelma	10
1.2 Turvattomuuden mekanismeista	13
1.3 Turvattomuuden tunne Helsingissä	14
1.4 Kaupunkiympäristö ja turvattomuus	18
1.5 Puistot ja turvattomuuden tunne	19
1.6 Valaistuksen vaikutus turvattomuuden tunteeseen	20
● 2. Tutkimusmenetelmät	24
2.1 Haastattelututkimukset	26
2.1.1 Kysymyksenasettelu	26
2.1.1.1 Tutkimuskysymykset	26
2.1.1.2 Metodiset kysymykset	27
2.2 Nettikysely ja kuvasimulaatiot	29
● 3. Taustatutkimusten tulokset	32
3.1 Haastattelut: ensimmäinen vaihe	32
3.1.1 Haastateltavien asumishistoria ja viihtyvyyshkokemukset	34
3.1.2 Haastateltavien turvattomuushkokemukset ja liikkumistottumukset	37
3.1.3 Valaistus ja turvallisuuden tunne	44
3.1.4 Aluekohtaiset kysymykset	61
3.1.5 Kartografinen yksityiskohtien tarkastelu	70
3.1.6 Keskeiset tulokset	70

3.2 Nettikysely	76
3.2.1 Kaikkien alueiden yhteistulokset	76
3.2.2. Kaisaniemen puisto	82
3.2.3. Alppipuisto	86
3.2.4 Keskuspuisto	88
3.2.5. Yhteenveto	91
3.3. Valaistusmallinnuskokeen tulokset	94
3.3.1. Vastaajat	96
3.3.2 Keskuspuiston tulokset (kuvasarja 7)	98
3.3.2.1. Pelko	98
3.3.2.2. Viihtyisyys	99
3.3.2.3. Valaistuksen riittävyys	101
3.3.2.4. Paras valaistus	103
3.3.2.5. Värilämpötila	103
3.3.2.6. Valaistuksen kontrastikkuus	103
3.3.2.7. Yhteenveto sarjasta 7	104
3.3.3. Alppipuiston tulokset (kuvasarja 8)	106
3.3.3.1. Pelko	106
3.3.3.2. Viihtyisyys	107
3.3.3.3. Valaistuksen riittävyys	109
3.3.3.4. Paras puistotilan valaistus	110
3.3.3.5. Värilämpötila	110
3.3.3.6. Valaistun alueen laajuus	111
3.3.3.7. Yksityiskohtien valaisu	111
3.3.3.8. Yhteenveto sarjasta 8	111
3.3.4. Yhteenveto valaistusmallinnuskokeen tuloksista	112
● 4. Taustavaiheen tulosten analyysi ja yhteenveto	114
4.1. Huonon/ pelottavan valaistuksen ominaisuuksia	115
4.2. Hyvän valaistuksen ominaisuuksia	116
4.3. Toiveet valaistukselle	118
● 5. Koevalaistus/Valaistusmuutos	122
5.1. Alppipuiston valaistusmuutos	125
5.2. Keskuspuiston valaistusmuutos	125
● 6. Haastattelun toisen osan tulokset	134
6.1 Kartografinen yksityiskohtien tarkastelu	146

● 7. Ensimmäisen ja toisen haastattelun kokemusten vertailu	152
● 8. Johtopäätökset ja tulosten soveltaminen	156
8.1. Pimeän ajan näkemisestä	156
8.2. Nykyisen valaistustavan ongelmat ja puutteet	157
8.3. Valon, estetiikan ja taiteen suhteesta puisto- ja ulkoilualueilla	158
8.4. Tulosten soveltaminen	160
8.4.1. Valaistuksen suhde lähiympäristön ja puistotilan luonteeseen	160
8.4.2. Valaistuksen suhde välittömään ympäristöön	160
8.4.3. Valaistusvoimakkuus	163
8.4.4. Tasaisuus	163
8.4.5. Laajuus	164
8.4.6. Spektriominaisuudet	164
8.4.7. Ylläpidon tärkeys	164
8.4.8. Pylväskorkeus	164
8.4.9. Häikäisy	165
8.5. Gridi- ja modulivalaistusmallit	166
8.6. Muut mahdolliset toimet	170
8.7. Vaikutukset energiankulutukseen	170
8.8. Aiheita jatkotarkastelulle	170
● 9. Kirjallisuutta	172
Liite 1	174
Liite 2	175
Liite 3	176
Liite 4	177
Liite 5	188
Liite 6	191
Liite 7	196
Tutkimusapulaiset	197

1. Johdanto

Tekijät

Projektinvetäjä: **Tülay Schakir**

Tülay Schakir on valosuunnittelija ja kuvataiteilija. Hän on valmistunut Teatteri-
korkeakoulun valo- ja äänisuunnittelun laitokselta (TeM) ja suorittaa parhaillaan
Kuvataideakatemiassa tohtoriopintoja aiheenaan Valo, havainto ja oleminen
taiteena. Schakir on toiminut valosuunnittelijana nykytanssin ja arkkitehtuurin
alueilla sekä tehnyt taitelijana installaatio-, ympäristö- ja valotaidetta.

Suunnittelija: **Heli Nikunen**

Heli Nikunen on valosuunnittelija ja valmistunut Teatterikorkeakoulun valo- ja
äänisuunnittelun laitokselta (TeM). Nikunen on väitöstä vaille valmis tekniikan
tohtori. Väitöskirjan aihe on Valaistushavaintojen yhteys ympäristön elvyt-
tävyyteen, pelkoon ja preferenssiin. Heli Nikunen on toiminut valosuunnitte-
lijana teatteri- ja tanssiesityksissä. Lisäksi hän on tehnyt valaistussuunnittelua
museoihin ja arkkitehtuurivalaistuskohteisiin.

Tutkija: **Hille Koskela**

Hille Koskela toimii ihmismaantieteen professorina Turun yliopiston maantieteen
ja geologian laitoksella. Hän on väitellyt tohtoriksi väkivallan pelkoa, kaupun-
kitilaa ja valvontaa käsittelevällä tutkimuksella. Hille Koskela on tutkinut pelon
vaikutuksia ihmisten arkeen monista eri näkökulmista, jotka on koottu yhteen
suomeksi kirjassa *Pelkokierre* (Gaudeamus, 2009).

● 1.1 Tutkimusasetelma

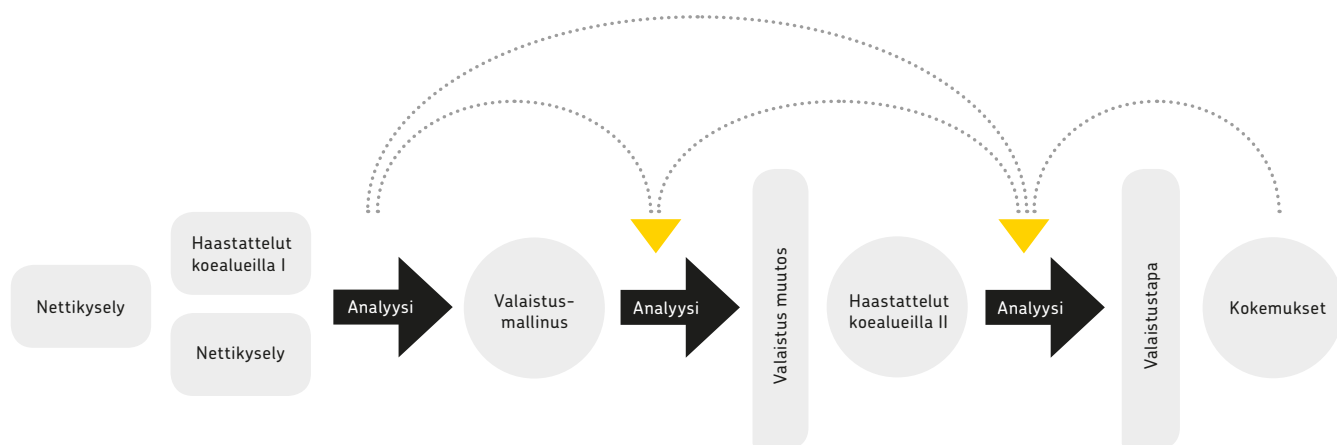
”Valot, varjot ja vaarat” -projektin lähtökohtana on selvittää pelon tunteen merkitystä puisto- tai ulkoilualueiden käyttäjille sekä mahdollisuuksia vähentää sitä valaistuksen avulla. Projekti on tutkimuksellinen hanke, jonka päämääränä on luoda pelon tunteen vähentämiseen tähtäävä valaistustapa. Valaistuksen luomalla turvallisuuden tunteen lisääntymisellä pyritään ongelmallisten alueiden käyttöasteen lisäämiseen, jolloin sosiaalinen kontrolli lisääntyy ja päästään käyttöasteen positiiviseen kierteseen.

Projektissa on käytetty useita erilaisia tiedonhankintamenetelmiä: haastatteluja koealueilla, nettikyselyjä ja valaistusmallinnusten visuaalista arviointia. Ulkovalaistuksen merkityksestä ihmisen arjessa kertoo se, että netissä olleeseen ensimmäiseen kyselyn vastasi peräti 937 henkilöä. Tulokset olivat yhteneväisiä myöhemmin tehtyjen kyselyiden kanssa, joten niitä ei käydä läpi tässä raportissa (**KUVA 2**).

Kyselyllä pyrittiin myös kartoittamaan kaupunkilaisten pelottavina tai viihtyisinä pitämiä puistoalueita ja näin tarjoamaan sopivia ehdokkaita kohdealueiksi. Kohdealueiksi valittiin lopulta kaksi hieman erityyppistä puistotilaa: poikittaisreitti melko luonnontilaisessa ja laajassa Keskuspuistossa sekä reitti Alppipuistossa, joka on keskeisellä paikalla Helsingissä sijaitseva vanha puistoalue (ks. reittikartat LIITTEET 1 ja 2 ja **KUVA 1**).

KUVA 1. KOHDEALUEET ALPPIPUISTO JA KESKUSPUISTO

KUVA 2. VALOT, VARJOT JA VAARAT PROJEKTIN RAKENNE.

Haastattelut toteutettiin strukturoituina teemahaastatteluina niin, että tutkimusapulaiset kävivät kunkin haastateltavan kanssa ensin läpi taustakysymykset ja sen jälkeen kiersivät kohdealueen reitin heidän kanssaan. Reitin varrella haastateltaville tehtiin yksityiskohtaisia kysymyksiä turvallisuuden tunteesta, valaistuksen vaikutuksesta siihen sekä erilaisten maaston yksityiskohtien ja valaistuksen suhteesta.

Haastattelujen ensimmäisen vaiheen tavoitteena oli selvittää väkivallan pelkoa ja sen vaikutusta liikkumiseen sekä ihmisten käsityksiä valaistuksen merkityksestä omalle turvallisuuden tunteelleen. Haastattelujen lisäksi taustatietoa kerättiin myös nettikyselyllä (262 vastaajaa). Haastattelujen ensimmäisen vaiheen ja kahden erillisen nettikyselyn pohjalta muodostuneiden keskeisten tutkimusongelmien testausta varten järjestettiin Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston Laituri-tilassa koetilaisuus, jossa arvioitiin simuloituja valaistusympäristöjä (valaistusmallinnuksia). Suunnitteluvaiheen taustaksi kerättiin näin tietoa erilaisista pelon tunteeseen liittyvistä tilallisista ja valaistuksellisista tekijöistä. Suunnitteluvaiheessa kohdealueille suunniteltiin koevalaistus, jonka avulla pyrittiin testaamaan valaistusratkaisujen toimivuutta.

Toinen haastattelukierros toteutettiin, kun koevalaistus oli asennettu. Sen tavoitteena oli kartoittaa haastateltavien kokemuksia uudesta tilanteesta sekä kerätä parannusehdotuksia, joiden avulla valaistusta voitaisiin edelleen kehittää.

● 1.2 Turvattomuuden mekanismeista

Vaikka suomalaiset kaupungit ovat kansainvälisesti katsoen varsin turvallisia, turvattomuuden tunne on meilläkin selvä uhka kaupunkien elävyydelle. Turvattomuutta koetaan usein ympäristöissä, joissa ihmisten luoma sosiaalinen kontrolli on heikkoa. (ks. esim. Koskela 1999).

Turvattomuudella on taipumus uusintaa itse itseään: ihmiset välttelevät turvattoman tuntuisia alueita, jolloin niistä tulee entistä autiompia ja samalla entistä turvattomampia. Turvattomuutta voidaan kokea myös alueilla, joissa sosiaalisen uhan riski koetaan suureksi, esimerkkinä asemien ympäristöt ja ravintoloiden edustat.

Turvattomuuden tunne ja varsinaiset turvallisuusriskit ovat osittain toisistaan eroavia ongelmia. Turvattomuus on kokijalleen ongelma riippumatta sen suhteesta "laskennallisiin riskeihin". Sitä tulisikin tarkastella hyvinvointikysymyksenä (Tuominen 1994). Voidaan sanoa, että Suomessa turvattomuuden tunne on jopa merkittävämpi ongelma kuin itse rikollisuus. Se vaikuttaa suuren ihmisjoukon elämään, supistaa liikkumista tilassa ja heikentää elämänlaatua.

Kaupunkitila voidaan jakaa eri ulottuvuuksiensa mukaan fyysiseen ja sosiaaliseen tilaan. Kaupungin fyysinen rakenne – talot, kadut ja torit – luo puitteet ihmisten kohtaamisille eli sosiaaliselle tilalle (esim. Madanipour 1996). Turvallisuuteen voidaan pyrkiä vaikuttamaan muuttamalla fyysistä tilaa, jolloin myös sosiaalisen tilan toivotaan muuttuvan. Teknisiä ratkaisuja, joiden uskotaan vaikuttavan ehkäisevästi sekä rikollisuuteen että turvattomuuden tunteeseen, ovat valaistuksen parantaminen ja katukuvan yleinen siistiminen (Nasar & Fisher 1992; Nair et al. 1993, Oc & Tiesdell 1997). Valaistuksen parantamisesta on hyviä kokemuksia esimerkiksi Britanniassa (esim. Atkins et al. 1991, Herbert & Davidson 1994). Valaistuksen merkitystä korostaa se, että koettu väkivallan pelko on nimenomaan "yökaupungin ongelma" (Koskela & Tuominen 1995).

Turvattomuuden kokemusta ja kaupunkisuunnittelun keinoja on Suomessa tutkittu varsin paljon. Aihealue on nykyisin mukana useissa hyvinvointikyselyissä, vaikka tutkimusten varsinainen aihe on jokin muu.

Varsinaisia valaistusta ja sen merkitystä tarkastelevia tutkimushankkeita ei tutkimusta aloittaessa oltu toteutettu. Kansainvälisissä esimerkkitutkimuksissa painopiste oli valaistuksen *määrän* tutkimisessa (esim. Atkins et al. 1991, Painter 1996, Pease 1999). Tutkimusasetelmista, joissa tarkastellaan nimenomaan ulkotilan valaistuksen *laatua*, on vähän esimerkkejä.

Tilan ja ympäristön kokeminen on moniaistinen tapahtuma. Turvallisuuden tunnetta ympäristössä lisää hallittavuuden tunne eli ympäristön jäsentäminen selkeäksi ja mielekkääksi kokonaisuudeksi. Ulkovalaistuksen harkitulla ja kohdennetulla käytöllä voidaan ratkaisevasti vaikuttaa pimeän ajan ympäristön visuaaliseen hahmotettavuuteen. Nykyiset valaistustavat puistoissa ja ulkoilualueilla perustuvat yleiseurooppalaiseen valaistussuositukseen (SFS-EN 13201-2), joissa määritellään kevyenliikenteen väylien pinnoille keskimääräinen ja minimi valaistusvoimakkuusarvo. Kasvojen tunnistamisen ja esteiden havaitsemisen kannalta esiin nostetaan myös puolisynteris- ja puolipallovalaistusvoimakkuuden merkitys. Myös valaisinten häikäisyyn ja valon väriin kiinnitetään huomiota periaatteellisella tasolla.

Valaistussuositukset keskittyvät ennen kaikkea näkötehokkuuteen ja sitä kautta konkreettiseen, fyysiseen, turvallisuuteen tilassa liikuttaessa. On kuitenkin tärkeää huomioida myös turvallisuuden tunne ja viihtyvyys, jotka sisältyvät esteettömän ympäristön käsitteeseen. Valaistussuosituksissa myös turvallisuuden tunnetta lähestytään valaistusvoimakkuuden kautta tuomalla esiin puolisynterisvalaistusvoimakkuuden merkitys kasvojen tunnistukselle.

Valon määrän lisääminen sellaisenaan tai alueen yleisvalaiseminen kauttaaltaan – päivän tuominen yöhön – on kuitenkin ongelmallista. Energia- ja taloudellisten resurssien asettamien rajoitusten lisäksi ei ole myöskään mielekästä menettää yöajan omaleimaisuutta. Lisäksi liiallisella yöajan valoaltistuksella voi olla negatiivisia vaikutuksia biologisille organismeille. Mahdollisuudeksi jää tutkimukseen perustuva, ongelmat huomioiva ja kohdennettu valaistus, joka on samalla mahdollisimman kustannustehokas. Tällä tutkimuksella kartoitetaan tilan hahmottamiseen vaikuttavia keskeisiä seikkoja sekä näiden suhdetta valoon ja valaistukseen.

● 1.3 Turvattomuuden tunne Helsingissä

Pääkaupunkiseudulla uhrikokemukset ja pelko väkivallan kohteeksi joutumisesta ovat maan korkeimmat (Askelo et. al, 2005). Miltei joka neljäs helsinkiläinen kokee vähintään jonkin verran turvattomuutta omalla asuinalueellaan. Turvattomimmiksi koetut asuinalueet sijoittuvat Pitkäsillan pohjoispuolelle ja itäisiin esikaupunkeihin. Turvallisimmiksi koetaan läntisen Helsingin alueet ja

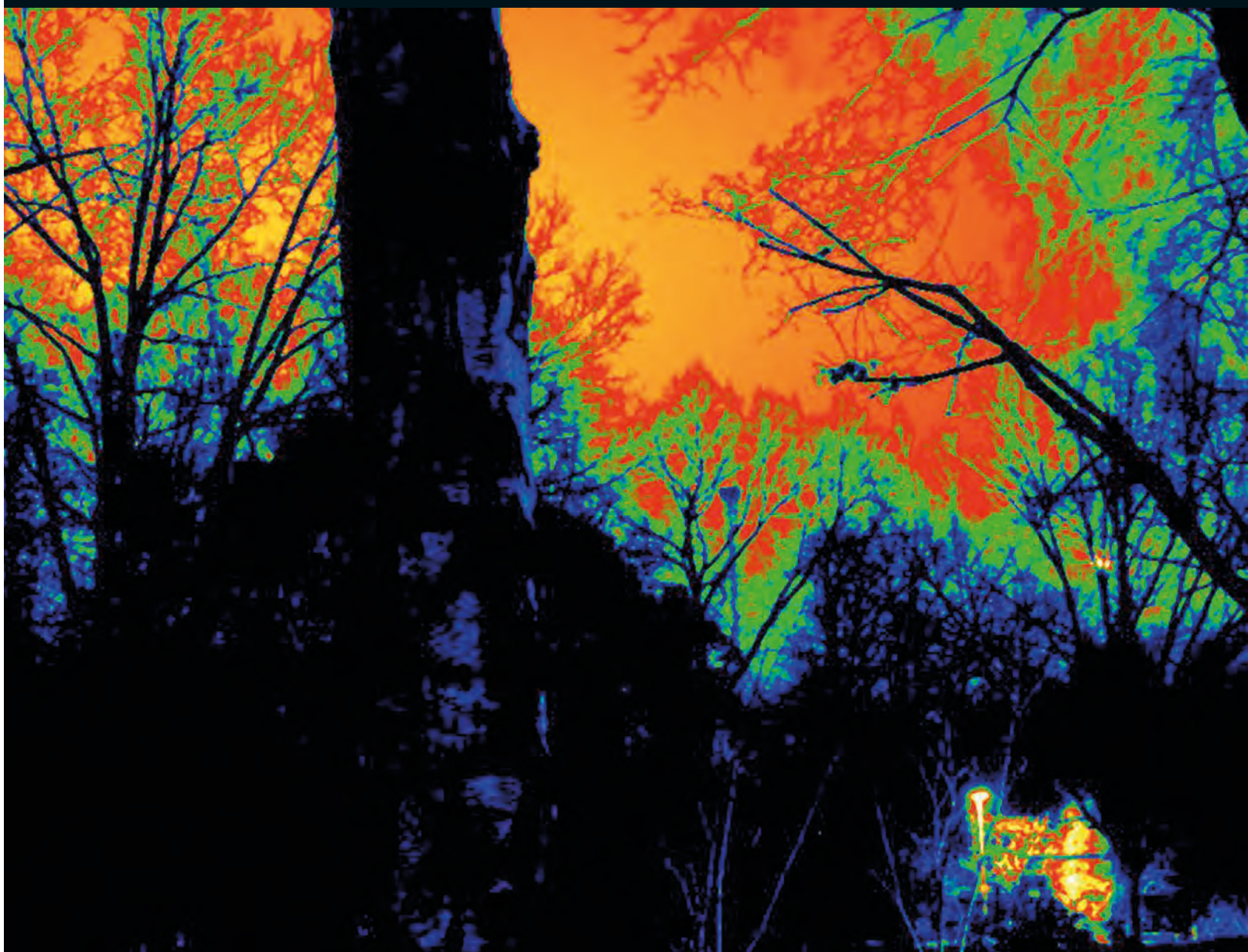
pohjoisen Helsingin pientaloalueet. Nämä erot eivät kuitenkaan näy varsinaisen rikollisuuden alueellisessa jakautumisessa. Julkisilla paikoilla tapahtuvat pahoinpitelyt keskittyvät voimakkaasti rautatieaseman ympäristöön ja viikonlopun yötunteihin.

Kantaväestöön verrattuna maahanmuuttajat kokevat väkivaltaa noin kaksi kertaa useammin (Sirén & Honkatukia, 2005). Erityisesti ulkonäöltään kanta-
väestöstä poikkeavat maahanmuuttajat ovat rasismien ja rasistisen väkivallan kohteina. Väkivalta on Suomessa myös usein alkoholisidonnaista. Juopuneen tekemän väkivallan kohdanneiden osuus on kasvanut. Juopuneet, erityisesti nuoret miehet, kokevat väkivaltaa myös aiempaa useammin. Väkivallan alkoholisidonnaisuus on voimistunut erityisesti miesten tyypillisesti kohtaamassa katu- ja huvipaikkaväkivallassa. Alkoholien kulutus on suurinta nuorilla ja keski-ikäisillä miehillä. Alueellisesti suurinta kulutus on pääkaupunkiseudulla.

Urbaani, julkisissa tiloissa tuntemattoman tekemä väkivalta kohdistuu erityisesti nuoriin miehiin. Naiset ovat kuitenkin usein enemmän huolissaan väkivallan uhriksi joutumisesta. Miesten pelon tunteen vähäisyyttä voivat selittää sekä rooli-
odotuksista johtuva haluttomuus kertoa pelon tunteista että erilaiset pelosta poikkeavat emotionaaliset ja toiminnalliset reaktiot väkivallan uhkaan (Pain, 2000). Urbanin väkivallan pelkoa ja turvattomuuden tunnetta voi yleisen epävarmuuden lisäksi selittää rikosuutisoinnin voimakas kasvu viime vuosikymmenten aikana. Erityisesti naisilla rikosuutisoinnin seuraaminen on yhteydessä väkivallan pelkoon. Myös yksilön aiemmat uhrikokemukset ja se, kuinka haavoittuvaksi hän itsensä tuntee, lisäävät rikosuutisoinnin vaikutusta väkivallan pelkoon (Smolej&Kivivuori, 2005). Tämä voi selittää iäkkäiden naisten kokemaa turvattomuuden tunnetta. Myös työttömyys on yhteydessä kohonneeseen rikollisuuden pelkoon. Elämän yleinen epävarmuus voi ilmetä epämääräisesti koettuna rikosten pelkona. Yhtenä syynä naisten korkeampaan pelkoon voidaan myös pitää heihin kohdistuvaa rikostyyppiä: raiskausta.

Pelko voi rajoittaa erityisesti yksin asuvien vanhusten elämää ja liikkumista. Helsingin asuntokunnista lähes puolet on yhden hengen asuntokuntia (Askelo, 2005). Yksinasuvia yli 75-vuotiaita on Helsingissä lähes 20 000. Tämän ikäisistä naisista yksin asuu lähes kaksi kolmasosaa ja miehistä noin 30 prosenttia. Yksin asuvat, asuinalueeseensa tyytymättömät ja kerros- ja vuokratiloissa asuvat pitävät rikollisuutta vakavana ongelmana. Pelosta johtuva kaupunkitilan käytön rajoittaminen voi johtaa sosiaalisten kontaktien, virkistysmahdollisuuksien sekä liikunnan harrastamisen vähenemiseen ja edelleen yleisen hyvinvoinnin laskuun.

LUMINANSSIKUVA, YKSITYISKOHTA

● 1.4 Kaupunkiympäristö ja turvattomuus

Turvattomuuden tunne liittyy usein tiettyihin kaupunkialueisiin. Näille alueille tyypillisiä piirteitä ovat mm. sosiaalinen ja fyysinen epäjärjestys (= social and physical incivilities), ympäristöön kohdistuvan toiminnan puute (= territorial functioning) ja tilan heikko puolustettavuus (= defensible space) (Perkins et. al, 1992).

Sosiaaliseen epäjärjestykseen kuuluvia piirteitä ovat mm. julkinen juopottelu, nuorisojengien kerääntyminen alueelle ja muu häiritsevä käyttäytyminen. Fyysiseen epäjärjestyksen merkkejä ovat mm. graffitit, roskat, rikkoutuneet valaisimet ja vandalismi. Näiden epäjärjestyksen merkkien lisääntyessä luottamus alueen ja sen viranomaisten kykyyn ylläpitää turvallisuutta ja järjestystä horjuu. Ihmisistä tulee pelokkaampia ja sosiaalinen kontrolli heikkenee. Kehitys saattaa johtaa itseään vahvistavaan negatiiviseen kierteeseen ja turvallisuuden tunteen heikkenemiseen (Perkins et. al, 1992).

Ympäristöön kohdistuvan toiminnan avulla voidaan vähentää turvattomuutta aiheuttavia piirteitä ja lisätä turvallisuuden tunnetta. Tämä toiminta voi olla ympäristön huoltoa, estetisointia ja erilaisten turvallisuuden tunnetta lisäävien symbolien käyttöä (Perkins et. al, 1992). Esimerkkejä tällaisesta toiminnasta ovat erilaisten koristeiden, istutusten, nimikylttien jne. käyttö. Ympäristöön kohdistuva toiminta vahvistaa territoriaalista sidettä alueen ja sen asukkaiden välillä. Se myös johtaa itseään vahvistavaan positiiviseen kierteeseen.

Tilan puolustettavuutta lisää ympäristön rakenne, joka ei tarjoa piilopaikkoja mahdollisille hyökkääjille mutta tarjoaa mahdollisille uhreille ympäristön riittävän visuaalisen hallinnan (= prospect) ja pakomahdollisuuksia (Perkins et. al, 1992). Loukkumaiset tilat ovat heikosti puolustettavissa, sillä niissä on vain vähän pakomahdollisuuksia. Tilan visuaaliseen hallintaan vaikuttavat sekä näkemisen fyysiset esteet että valaistuksen katvealueet. Alueen asukkaille tulisi tarjota mahdollisuus tilan visuaaliseen hallintaan ja sosiaalisen kontrollin ylläpitoon. Mahdollisille rikoksen tekijöille tilan hyvä visuaalinen hallittavuus viestii alueen valvonnasta ja korkeasta kiinnijäämisriskistä. Pelon tunnetta vähentävät ympäristön viestit eivät kuitenkaan välttämättä vähennä varsinaisten rikosten määrää.

Turvallisen ympäristön tulisi olla jokaisen perusoikeus. Turvattomuuden tunne rajoittaa yksilön tilankäyttöä ja liikkumisvapautta. Turvallinen ympäristö ja maine ovat myös alueen kilpailutekijöitä, joiden perusteella ihmiset valitsevat asuinympäristöjään.

● 1.5 Puistot ja turvattomuuden tunne

Viherympäristöjen nähdään usein lisäävän turvattomuuden tunnetta, koska ne tarjoavat piilopaikkoja mahdollisille hyökkääjille ja toisaalta rajoittavat potentiaalisen uhrin näkökenttää ja pakomahdollisuuksia (Fisher & Nasar, 1992; Nasar et. al, 1993). Puistot saattavat myös jäädä asuinalueiden välisten rajalinjojen väliinputoajiksi, ei kenenkään maaksi (Perkins et. al, 1992). Tämä saattaa heikentää sosiaalista kontrollia erityisesti yön tunteina ja heikentää turvallisuuden tunnetta. Toisaalta tutkimukset ovat myös antaneet viitteitä siitä, että kasvillisuuden määrän lisääminen lisää turvallisuuden tunnetta (Kuo et. al, 1998). Viherympäristön on myös todettu liittyvän matalampiin rikoslukuihin (Herzog & Miller, 1998; Kuo & Sullivan, 2001) ja fyysisen ja sosiaalisen järjestyksen kohen-tumiseen (esim. Kuo et. al, 1998).

Erityisesti hoidettu viherympäristö näyttäisi lisäävän turvallisuuden tunnetta. Hoidettu viherympäristö koostuu usein suurikokoisista puista, hoide-tuista nurmikentistä ja melko vähäisestä alakerroksen kasvillisuudesta. Tällainen ympäristö tarjoaa vain vähän piilopaikkoja hyökkääjille. Toisaalta se tarjoaa kaupunkilaisille viherympäristön myönteisiä vaikutuksia mm. saasteiden, stressin ja melun vaikutusten vähenemisen, mahdollisuuden ympäristöön kohdistuvaan toiminnan harjoittamiseen ja halun puolustaa paikallista tilaa (esim. Karhupuisto). Hoidettu viherympäristö myös viestii alueen kyvystä ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta.

Kun on verrattu päiväajan ympäristöjä, joissa on saman tilallinen perusrakenne/puolustettavuus (esim. kaupunkien kujat ja metsäpolut), pelon tunteen on todettu olevan korkeampi urbaanimmassa ympäristössä, jossa sosiaalisen vaaran riski on suurempi (Herzog & Miller, 1998). Urbaanissa ympäristössä myös valaistustason täytyy olla korkeampi saman turvallisuuden tunteen saavuttami-seksi kuin vähemmän urbaanissa ympäristössä (Boyce et. al, 2000). Korkeaksi arvioidun sosiaalisen uhan lisäksi tähän saattaa vaikuttaa myös ympäristön valaistustaso, joka on urbaanissa ympäristössä yleensä korkeampi.

Keskustapuistoissa sosiaalinen uhka arvioidaan usein melko korkeaksi ja kontrolli vähäiseksi. Keskustan puistoihin kokoontuu myös usein erilaisia ryhmiä. Päivisin nämä ryhmät saattavat olla piknikin viettäjiä tai puistossa leikkiviä lapsia, mutta varsinkin iltaisin päihteidenkäyttäjät ja erilaiset nuorisojengit valtaavat puistot. Tämä lisää usein muiden kaupunkilaisten pelkoja ja rajoittaa heidän liikkumista ja virkistymähdollisuuksia.

● 1.6 Valaistuksen vaikutus turvattomuuden tunteeseen

Pelon tunne on usein osa pimeän ajan kaupunkia. Öisessä kaupungissa sosiaalisen uhan riski arvioidaan suureksi ja sosiaalinen kontrolli pieneksi. Pimeys tarjoaa piiloutumismahdollisuuksia hyökkääjille ja haittaa mahdollisen uhrin ympäristön havainnointia.

Valaistusparannukset saattavat lisätä turvallisuuden tunnetta useilla eri tavoilla. Valaistus lisää ympäristön visuaalista hallittavuutta helpottamalla näkemistä ja laajentamalla näkökenttää (prospect). Parantunut visuaalinen hallittavuus lisää sekä alueen puolustettavuutta että sosiaalisen kontrollin harjoittamisen mahdollisuuksia. Nämä voivat puolestaan johtaa edelleen pelon tunteen vähenemiseen.

Visuaalisen hallinnan tunteen lisäksi valaistus voi vaikuttaa pelon tunteeseen myös ympäristössä tapahtuvan toiminnan, ympäristön estetisoinnin ja fyysisen epäjärjestyksen vähentämisen kautta. Rikkoutuneet valaisimet haittaavat ympäristön visuaalista hallittavuutta, mutta kaupunkilaisille ne viestivät myös fyysisestä epäjärjestyksestä ja kaupungin välinpitämättömyydestä. Öinen, esteettisesti miellyttävä ympäristö puolestaan vahvistaa kaupunginosan positiivista imagoa ja luo kuvan turvallisesta ympäristöstä. Muiden kuin näkemistä korostavien näkökulmien tärkeyttä tukee tutkimus, jossa yhteiskunnan lisääntynyt investointi valaistukseen johti yhteisöllisyyden ja sosiaalisen kontrollin kasvuun. Nämä johtivat edelleen rikosten määrän vähenemiseen sekä päivettä yöaikana (Farrington & Welsh, 2002). Myös Johansson et al. (2011) -tutkimus antaa näyttöä siitä, että valaistuksen miellyttävyys on pelon tunteen kannalta tärkeämpi tekijä kuin valon määrä.

Valon määrän lisääminen voi johtaa myös pelon tunteen kasvuun, jos ympäristön epämiellyttävät piirteet nousevat voimakkaammin esiin (Herbert & Davidson, 1995). Valaistusmuutokset onkin hyvä suunnitella yhdessä muiden ympäristöparannusten kanssa. Hyvin voimakas valaistus voi myös saada kulkijan tuntemaan olevansa itse katseen ja tarkkailun kohde (Painter, 1992). Parantunut valaistus saattaa helpottaa myös rikollisten toimia, kun rikoksen kohdetta on helpompi arvioida. Suuri osa myös pimeän aikana tehdyistä rikoksista tapahtuu hyvin valaistuilla alueilla kuten asemien ja ravintoloiden ympäristöissä, joissa on runsaasti ihmisiä. Rikolliset myös mainitsevat vain hyvin harvoin etsivänsä nimenomaan pimeitä tai heikosti valaistuja toimintaympäristöjä (4 % ryöstäjistä ja 1 % autovarkaista; Herbert & Davidson, 1994). Suomessakaan valoisat kesäyöt eivät vähennä rikollisuutta.

Tutkimuksissa viitataan usein valaistusparannuksiin, joilla pelon tunteen väheneminen on saatu aikaan. Nämä parannukset ovat yleensä olleet hyvin perusteellisia: koko valaistusrakennelma on uusittu. On vaikea sanoa, mitkä valaistuksen osatekijät parantavat turvallisuuden tunnetta, mutta yleensä ainakin valaistusvoimakkuuden noston ja valaistuksen tasaisuuden nähdään parantavan koettua turvallisuutta (esim. Hanuy, 1997). Myös Boyce et. al (2000) raportoi tutkimuksessaan, että hyvän valaistuksen tunnusmerkkejä ovat ihmisten kokemus kirkkaasta, tasaisesta, miellyttävästä, häikäisemättömästä, laajalti valaistavasta ja paikkaan sopivasta valaistuksesta. Tutkimuksen mukaan voidaan myös olettaa, että samaan havaittuun turvallisuustasoon pääsemiseksi naiset tarvitsevat korkeamman valaistusvoimakkuustason kuin miehet (ko. osatutkimuksessa naiset 60 lx/ miehet 35 lx). Boycen toisessa osatutkimuksessa verrattiin saman turvallisuudentunteen saavuttamiseksi tarvittavia valaistusvoimakkuuksia eri ympäristöissä. Lähiön parkkipaikoilla tarvittiin 10 lx, urbaaneilla parkkipaikoilla 20 lx ja kaduilla 40 lx. Mitä todennäköisemmäksi sosiaalinen uhka arvioitiin, sitä enemmän valoa kaivattiin. Toisaalta urbaaneilla alueilla ympäristön valaistusvoimakkuus on usein suurempi kuin lähiöissä, mikä saattaa myös vaikuttaa havaintoon kohdealueen valaistustasosta.

Horisontaaliin valaistusvoimakkuuteen verrattuna valonlähteen spektrijakauman nähtiin vaikuttavan turvallisuuden tunteeseen vain vähän, mutta parempi värintoisto saattaa kuitenkin lisätä koettua kirkkautta (Boyce et. al, 2000). Myös Fotios ja Cheal ovat tutkimuksissaan (2011) todenneet paremman värintoiston lisäävän havaittua kirkkautta. On mahdollista, että myös turvallisuudentunne lisääntyy parantuneen värintoiston myötä. Parempaa värintoistoa ei kuitenkaan voi käyttää valaistusvoimakkuuden alentamiseen ilman haittavaikutuksia, sillä vaikka koettu kirkkaus vaikuttaisi pysyvän samana, näkötehokkuus voi alentua. Vanhoja tutkimustuloksia tarkastellessa tulee kuitenkin huomioda, että ne usein nojaavat vanhaan valaistustekniikkaan, jolloin esimerkiksi värintoiston ja värilämpötilan tarkastelu erillisinä muuttujina oli hankalaa.

2. Tutkimusmenetelmät

Taustatiedon kerääminen valaistustavan kehitystyötä varten päätettiin aloittaa laadullisen tutkimuksen keinoin. Siinä on tavoitteena ymmärtää sekä selittää ilmiöitä ja kokemuksia niiden mittaamisen sijaan. Inhimillisen kokemuksen merkitysten tulkinta on turvallisuuden tunteen tarkastelussa mielekkäin lähtökohta. Määrälliset tutkimusmenetelmät jättävät usein huomioimatta asioiden subjektiivisen puolen, mitä turvattomuuden ja turvallisuuden kokemus kirjaimellisesti on, ja jonka tarkasteluun laadulliset menetelmät puolestaan sopivat paremmin (Koskela 1999).

Laadulliselle aineistolle ominaista on sen rikkaus ja moniulotteisuus. Sama pätee myös tätä projektia varten kerätyssä aineistossa (esim. Alasuutari 1994). Aineisto on sekä sisällöltään että näkökulmiltaan laaja. Kahdella kohdealueella toteutetut yhteensä 107 haastattelua muodostavat laadulliseksi aineistoksi poikkeuksellisen suuren aineiston. Tutkimusapulaisilla on ollut jokaiseen haastatettavaan henkilökohtainen kontakti, mikä on mahdollistanut aiheelle keskeisen tunteista ja tunnelmista puhumisen. Lisäksi on merkittävää, että haastateltavien kanssa on kuljettu koevalaistuskohdeissa. Näin heillä on ollut mahdollisuus katsoa ja pohtia jokaista maaston yksityiskohtaa ja arvioida tunteitaan juuri siinä kohdassa. Aineistossa on haastateltavien erilaisten kokemusten, katsontakan-
tojen ja tunteiden vuoksi edellytykset moniin erilaisiin ja mielenkiintoisiin tulkin-
toihin.

Haastatteluaineistoa on analysoitu laadullisen aineiston sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysin pyrkimyksenä on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Laadullisesta, osin yksittäisille haastateltaville hyvinkin henkilökohtaisesta aineistosta on pyritty luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Aineiston luokittelu, teemoittelu ja selkeyttäminen mahdollistavat luotettavien johtopäätösten tekemisen tutkittavasta ilmiöstä. Aineistosta on poimittu tutkimuksen kannalta olennaiset seikat sekä kokonaisuutena että yksittäisinä näkökulmina, joita on eroteltu ja yhdistelty etsien asioiden välisiä suhteita sekä niiden mahdollisesti muodostamia kokonaisuuksia.

Vaikka haastattelujen tuloksia tässä raportissa esitetään paljolti numeerisessa muodossa, aineisto ei ole luonteeltaan lomakekyselyyn verrattavaa. Jokaisen numeron takana on henkilökohtainen kontakti tutkimusapulaiseen. Haastateltavilla on ollut mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä, keskustella ja kuvailla tunteitaan omin sanoin. Paikan päällä kerättyä aineistoa ovat haastattelujen lisäksi kartat, joihin tutkimusapulaiset reitin varrella merkitsivät haastateltavien miellyttäväksi ja pelottavaksi kokemia paikkoja tai muita huomioita. Karttoihin merkittiin myös haastateltavan tavanomaisesti käyttämiä reittejä alueella päivä- ja ilta-aikaan. Nämä mahdollistavat maaston muotojen ja reitin varren yksityiskohtien tarkastelun turvattomuuden kokemisessa sekä auttavat pohtimaan, miten tilannetta voitaisiin parantaa valaistuksella. Haastattelujen tausta-aineistoksi kohdealueilla tehtiin myös valaistusinventointi kuvantavalla luminanssimittarilla (LIITE 3).

Haastatteluaineistoa täydentävät kaksi nettikyselyä sekä valaistussimulaatiokoe, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan eri tavoilla valaistuja puistotilojen valaistusmallinnuksia. Kokonaisuutena nämä eri tutkimusmenetelmät muodostavat poikkeuksellisen laajan tausta-aineiston projektille.

● 2.1 Haastattelututkimukset

2.1.1 Kysymyksenasettelu

Ennen varsinaisia haastatteluja laadittiin joukko *tutkimus kysymyksiä*, jotka muotoiltiin haastateltavia varten *metodisiksi kysymyksiksi*.

2.1.1.1 Tutkimuskysymykset

Jos valaistus keskittyy teiden ja kulkureittien valaisemiseen, kulkuteiden ympäristö häviää pimeään eikä anna mahdollisuutta kokonaiskäsityksen muodostamiseen ympäristöstä. Ympäröivä pimeä ruokkii mielikuvitusta – ja synnyttää pelkoa. Pelon taustalta voi löytyä esimerkiksi tunne siitä, että tulee itse valaistuksi, että ei olekaan enää ympäristön tarkkailija vaan näkymättömän uhan tarkkailtavana. Siksi valaistuksen suhdetta ympäristöön tarkasteltiin uudella, kokonaiskuvaan tähtäävällä tavalla.

Nykyvalaistus korostaa kasvojen tunnistamisen merkityksellisyyttä. Kumpi on tärkeämpää: tunnistaa ihmisen olemus (habitus), jolloin liikeradoista voidaan arvioida, onko kyseessä humalainen, vanhus, uhkaavasti liikehtivä tms. – vai pelkästään voida todeta pusikot tyhjiksi väijyjistä? Onko turvallisuuden tunteen kannalta tärkeämpää kohdistaa valo alas kulkuväylälle taustaksi, jota vasten asiat ja ihmiset hahmottuvat, vai maastoon, jotta hahmotetaan ympäristö? Minkälainen kulkuväylän ja ympäristön valaistusvoimakkuuksien suhteen tulisi olla? Voidaanko vaihtelevaan maastoon synnyttää järjestelmällisesti valollisia "etappeja", jotka toimivat ihmiselle tilan ja kuljetun matkan jäsentäjinä? Mikä merkitys on valonlähteiden värilämpötilalla ja värintoistolla? Onko 'kylmä valaistus – lämmin valaistus' -tuntemuksella yksiselitteistä psykologista merkitystä turvallisuuden tunteen herättäjänä? Väriopista tiedetään, että kylmä loitontaa ja lämmin tuo lähelle. On mahdollista että eri värilämpötilat vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen nimenomaan tunnekokemuksen kautta.

Nykyvalaistuksen ongelmia ja toisaalta valaistuksen uusia mahdollisuuksia lähdetään avaamaan yllä olevien kysymysten tavoin. Tutkimuksessa pyritään selvittämään tilallisesti ja kokemuksellisesti keskeisiä tekijöitä, joihin voidaan vaikuttaa valaistuksen avulla: varjonmuodostus ja dramatiikka, pimeän ja valoisuuden suhde, tilan hahmotettavuus kokonaisuutena jne.

2.1.1.2 Metodiset kysymykset

Tutkimusapulaiset saivat listan kysymyksiä, joilla kartoitettiin haastateltavien näkemyksiä. Näitä voidaan kutsua metodisiksi tai menetelmällisiksi kysymyksiksi, ja niiden rooli on tuottaa laadullisen tutkimuksen keinoin vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kulkureitin varrella esitettyjen kysymysten ja käytyjen keskustelujen kokonaisuutta kutsutaan haastattelupäiväkirjaksi (LIITE 4).

Haastattelupäiväkirjaan merkittiin seuraavat haastatteluympäristöä kuvaavat seikat:

- kuljettu reitti
- kellonaika ja viikonpäivä
- säätila (onko puistossa lunta vai ei?)
- kuvaus tilanteesta: keitä puistossa liikkui?
- tapahtuiko reitin varrella "kohtaamisia"?
- Mahdolliset muut merkittävät asiat

Lisäksi päiväkirjaan merkittiin haastateltavien taustatietoja (syntymävuosi, sukupuoli, asuinalue jne.) sekä tietoja haastateltavan liikkumistavoista ja pelon kokemuksista ylipäänsä pimeään aikaan. Myös näkemiseen ja valaistukseen liittyviä yleisiä käsityksiä selvitettiin mm. seuraavanlaisilla kysymyksillä:

- kiinnitätkö yleensä valaistukseen huomiota?
- missä paikoissa/tilanteissa kiinnität valaistukseen huomiota?
- millainen on miellyttävä valaistus?
- mitä tulisi valaista?
- mihin valo tulisi suunnata?
- onko valon värisävyllä merkitystä turvallisuuden luojana?
- millainen valon värisävy tulisi olla?
- millainen on huono valaistus?
- tulisiko valaistuksen pyrkiä mahdollisimman kirkkaaseen ympäristöön?
- tulisiko pimeydelle ja hämärälle jättää tilaa?

Tämä taustoittava vaihe voitiin kylmän sään sattuessa suorittaa jossakin lähistön kahvilassa. Valaistusmuutosten jälkeen suoritettussa haastattelujen toisessa osassa taustoitusta lyhennettiin huomattavasti, koska ensimmäisen vaiheen

katsottiin antaneen riittävästi yleistä taustatietoa. Taustatietovaiheen jälkeen siirryttiin varsinaisille kohdealueille.

Kohdealueilla päiväkirjan karttoihin merkittiin tietoja haastateltavan yleensä käyttämistä reiteistä sekä pelottaviksi ja miellyttäviksi koetuista paikoista. Lisäksi selvitettiin haastateltavan käsityksiä alueen maineesta, kuinka turvalliselta siellä liikkuminen tuntuu ja mitkä asiat alueella vaikuttavat pelon tai viihtyisyyden tunteeseen. Tilan hahmottamiseen, valaistukseen ja pelon tunteeseen liittyviä kokemuksia pyrittiin selvittämään seuraavilla kysymyksillä:

- vaikuttaako kulkutien ympäristön valaisu turvallisuuden tunteeseen?
- vaikuttaako valaisinpylväiden tiheys turvallisuuden tunteeseen?
- aiheuttaako ympäröivä pimeys tunteen siitä, että joku tarkkailee pimeyden kätköistä?
- onko alueen valaistuksen määrä riittävä?
- näkyykö kuljettava reitti riittävän pitkälle eteenpäin?
- hahmottuuko alue ehyenä kokonaisuutena?
- onko valaistus häikäisevä?
- onko valon väri miellyttävä?
- onko valaisinten sijainti hyvä?
- vaikuttaako valaistus alueen viihtyisyyteen?
- miten valaistusta voisi parantaa?
- tulisiko yöajan visuaalisen ilmeen olla selväsi erilainen kuin päivällä?
- pitäisikö ympäristön yksityiskohtia valaista?
- kuinka mielelläsi ulkoilisit tällä alueella?
- kuinka tärkeää valaistuksen ympäristöystävällisyys on?
- mistä valaistukseen liittyvästä asiasta olisi valmis tinkimään ympäristöystävällisyyden vuoksi?

● 2.2 Nettikysely ja kuvasimulaatiot

Nettikyselyn kohdepuistoja olivat Alppipuisto, Keskuspuisto ja Kaisaniemen puisto. Kysely suoritettiin kahteen otteeseen. Ensimmäiseen kyselyyn vastasi 937 henkilöä ja toiseen 262 henkilöä. Ensimmäinen nettikysely toimi toisen nettikyselyn pohjana ja raportissa tarkastellaan jälkimmäisen kyselyn tuloksia. Molempien nettikyselyiden vastaukset olivat kuitenkin samansuuntaisia.

Kaisaniemen puisto otettiin mukaan, koska sen arveltiin innostavan laajaa vastaajakuntaa ja tarjoavan mielenkiintoisen vertailukohdan Alppipuistolle ja Keskuspuistolle. Suurin osa vastaajista käsitteli Kaisaniemen puistoa.

Nettikyselyjen jälkeen suoritettiin ensimmäinen haastattelututkimus kohdealueilla. Haastattelujen pohjalta järjestettiin kaupunkisuunnitteluviraston Laituri-näyttelytilassa valaistussimulaatiokoe, johon osallistui 86 henkilöä. Koetta varten oli mallinnettu kaksi puistoaluetta, osa Alppipuistosta ja osa Keskuspuistosta, joihin oli luotu seitsemän erilaista valaistustilannetta kuhunkin. Valaistustilanteet luotiin haastattelujen esiin nostamien keskeisten valaistusmuuttujien pohjalta. Tavoitteena oli testata valaistusmuuttujien merkittävyyttä. Vastaajat arvioivat puistotilojen pelottavuutta, viihtyisyyttä, valon värisävyä, laajuutta ja valaistuksen riittävyyttä.

3. Taustatutkimusten tulokset

● 3.1 Haastattelut: ensimmäinen vaihe

Kerätty aineisto on varsin laaja. 80 haastateltavalle esitettiin kullekin 67 kysymystä. Näistä 15 oli niin sanottuja avokysymyksiä, joissa haastateltava kuvaili omin sanoin tuntemuksiaan. Lisäksi useimmissa strukturoiduissa kysymyksissä, joissa haastattelija esitti vastausvaihtoehdot, oli mahdollisuus esittää lisäkommentteja.

Aineiston laajuuden vuoksi ei ole mielekästä käydä läpi kaikkia kysymyksiä eikä esittää kaikkea yksityiskohtaisesti tai graafisessa muodossa. Aineistoa analysoidaan niin sanottuun ”kylläisyyspisteeseen” (esim. Alasuutari 1994) eli siihen asti, että se alkaa toistaa itseään ja kaikki keskeiset tulokset on esitetty. Raportin luettavuuden edistämiseksi ja merkittävimpien tulosten korostamiseksi analysoitu aineisto on luokiteltu neljään osaan:

1. Taustatiedot, jotka esitellään lyhyesti luvussa 3.1.1. Näitä ei ole tarpeen esittää graafisessa muodossa.
2. Taustakysymykset eli yleiset turvallisuuden tunnetta, liikkumistottumuksia ja kokemuksia kartoittavat kysymykset. Niitä käydään läpi luvussa 3.1.2.
3. Valaistusasenteita ja odotuksia kartoittavat kysymykset, jotka käydään läpi luvussa 3.1.3.
4. Varsinaiset aluekohtaiset, valaistukseen, sen kokemiseen, vaihteluun, nyansseihin ja parannusehdotuksiin liittyvät tulokset, jotka muodostavat tämän raportin tärkeimmän sisällön. Ne käydään läpi luvussa 3.1.4.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa haastateltavia oli kaiken kaikkiaan 80. Haastattelut jakaantuivat kohdealueittain seuraavasti:

- Keskuspuisto 44
- Alppipuisto 36

Lumitilanne haastatteluhetkillä vaihteli. Tutkimuksen kuluessa pyrittiin siihen, että haastatteluja ja kävelykierroksia tehdään sekä lumisina että lumettomina aikoina. Lumitilanteen mukaan haastattelut jakaantuivat seuraavasti:

- Ei lunta 51
- Hieman lunta 4
- Melko paljon lunta 12
- Paljon lunta 8

3.1.1 Haastateltavien asumishistoria ja viihtyvyyskokemukset

Haastateltavien sukupuolijakauma painottui naisiin, sillä turvattomuuden kokemus koskettaa erityisesti naisia. Tutkimusapulaiset ohjeistettiin etsimään henkilöitä, joiden elämää turvattomuus jollakin lailla määrittää. Siksi naisten suurempi osuus on tässä perusteltua.

Vastaajan sukupuoli:

- Mies 20
- Nainen 60

Ikäryhmittäin haastateltavat jakaantuivat seuraavasti:

- 20-luvulla syntyneitä 2
- 30-luvulla syntyneitä 1
- 40-luvulla syntyneitä 11
- 50-luvulla syntyneitä 17
- 60-luvulla syntyneitä 14
- 70-luvulla syntyneitä 22
- 80-luvulla syntyneitä 12
- 90-luvulla syntyneitä 1

Kuten kohdealueiden luonteen huomioon ottaen voi olettaa, suurin osa haastatelluista asui kerrostalossa.

Asumismuoto:

- Kerrostalo 72
- Rivitalo 2
- Paritalo 2
- Omakotitalo 2

Haastateltavilta kysyttiin myös, kuinka kauan he ovat asuneet pääkaupunkiseudulla. Vasta hiljattain muuttaneita oli joukossa vähän, hyvinkin pitkään asuneita paljon. Tästä voi päätellä, että haastateltavilla oli pääkaupunkiseudulla asumiseen ja täällä esiintyviin uhkakuviiin hyvä tuntuma.

Kuinka kauan olet asunut pääkaupunkiseudulla?

- 1-5 vuotta 7
- 5-10 vuotta 9
- yli 10 vuotta 39
- aina 25

Millaisessa ympäristössä olet asunut suurimman osan elämästäsi?

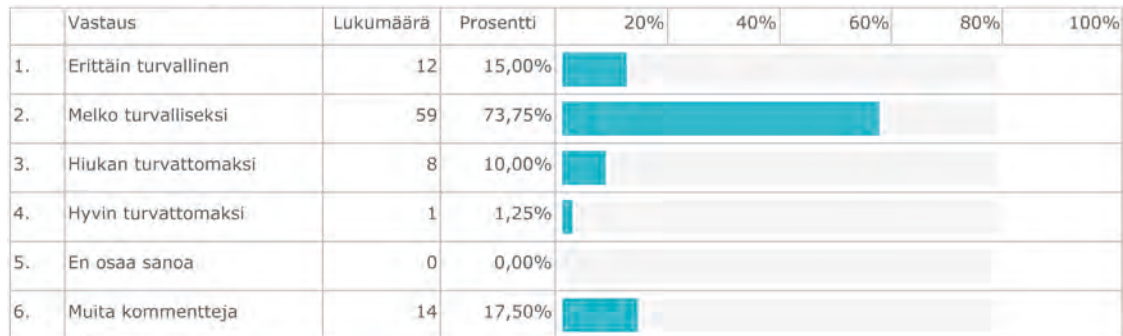
- Kaupungissa 65
- Taajamassa 10
- Maaseudulla 5

Kukaan vastaajista ei pitänyt omaa asuinalueen erityisen epävihihtyisänä, vaikka pientä epämiukavuutta koettiinkin. Kysymyksen 7. "Kuinka vihihtyisänä koet asuinalueesi?" kohdalla vastaukset jakaantuivat seuraavasti:

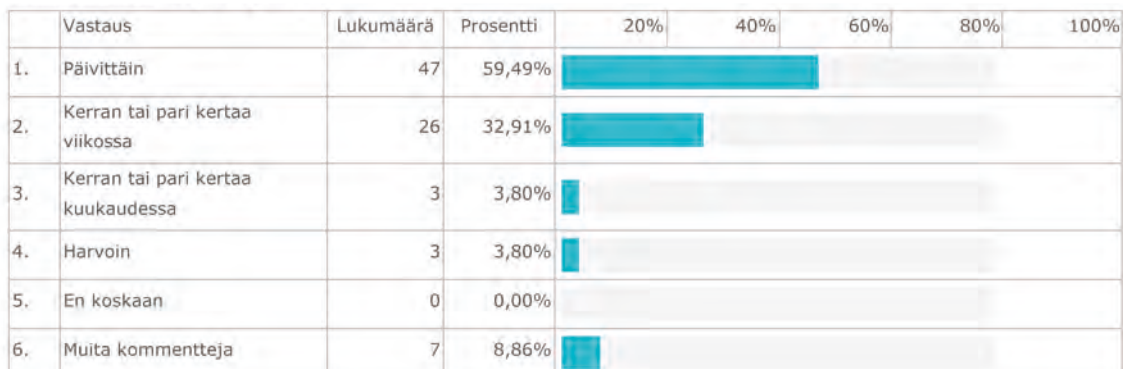
- Erittäin vihihtyisä 31
- Melko vihihtyisä 40
- Hiukan epävihihtyisä 9
- Erittäin epävihihtyisä 0

Keskuspuiston alueella haastatellut vihihtyivät asuinalueellaan hieman paremmin kuin Alppipuiston alueella haastatellut, mutta merkittävää eroa alueiden välillä ei ollut.

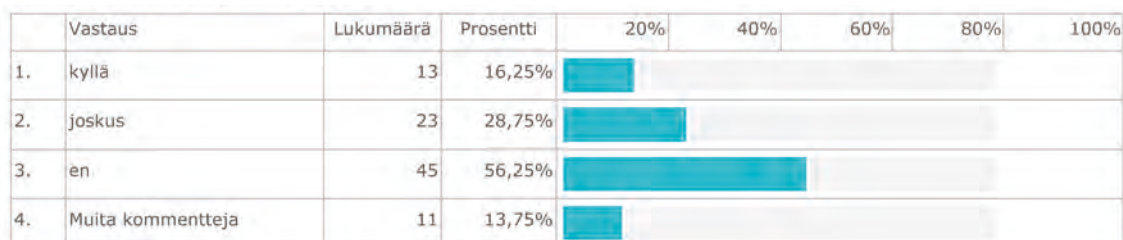
GRAAFI 1. KUINKA TURVALLISEKSI KOET ASUINALUEESI?

GRAAFI 2. KUINKA USEIN LIIKUT YKSIN PIMEÄLLÄ?

GRAAFI 3. VÄLTÄTKÖ PIMEÄLLÄ LIIKKUMISTA, JOS VOIT?

3.1.2 Haastateltavien turvattomuuskokemukset ja liikkumistottumukset

Taustakysymysten jälkeen haastateltaville esitettiin joukko kysymyksiä, joilla kartoitettiin heidän liikkumistottumuksiaan, turvattomuuden kokemista sekä uhkakuvia, jotka turvattomuutta aiheuttavat. Tuloksia on tässä verrattu koko maan väestöön pohjautuvaan turvattomuustutkimukseen (Poliisibarometri 2007).

Kysymyksen 8 ”Kuinka turvalliseksi koet asuinalueesi?” kohdalla valtaosa vastaajista ilmaisi, ettei turvattomuus ole valtava merkittävä asia (**GRAAFI 1**).

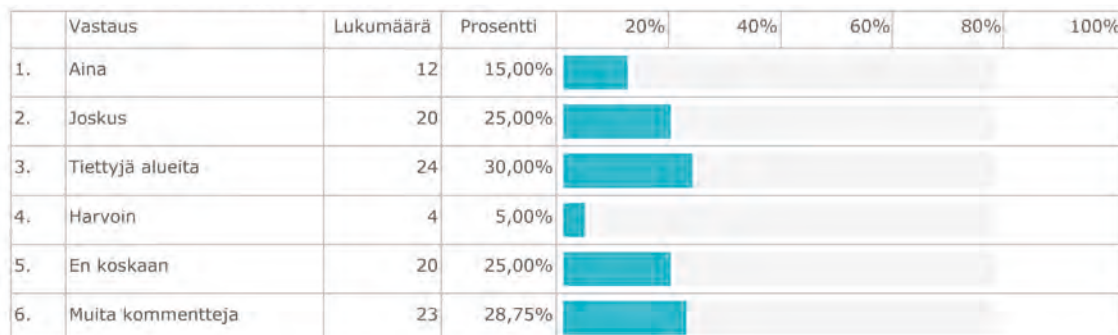
Keskuspuiston alueella haastatellut tunsivat asuinalueensa hieman turvallisemmaksi kuin Alppipuiston alueella haastatellut, mutta merkittävää eroa ei tässäkään ollut. Tulos vastaa hyvin yleistä turvattomuuden kuvaa: ihmiset kokevat tyypillisesti kotinsa lähitienoot turvallisiksi mutta paikkakuntansa keskustan varsinkin ilta- tai yöaikaan turvattomaksi (Poliisibarometri 2007). Kysymys on eräänlaisesta ”tilan kesyttämisestä”: tuttu, paljon käytetty ympäristö tuntuu turvalliselta (Koskela 1999). Vaikka turvattomuus ei tällaisella yleisellä tasolla olisikaan ongelma, tulee kuitenkin usein eteen yksityiskohtaisempia paikkoja tai tilanteita, joissa turvattomuuden tunne nousee esiin.

Hypoteesi tilan kesyttämisestä tuntuu selittävän tämän tutkimuksen aineistoa varsin hyvin siinäkin mielessä, että vastaajista huomattavan suuri osa liikkuu pimeään aikaan yksin. Lähes 60 prosenttia haastatelluista kertoi liikkuvansa yksin pimeällä päivittäin (**GRAAFI 2**). Tämä luku on huomattavan korkea. Sitä voidaan verrata kansalliseen Poliisibarometrin kysymykseen ”Miten usein liikkuu jalkaisin asuinpaikkansa keskusta-alueilla iltaisin ja öisin”, johon vain 18 prosenttia oli vastannut ”päivittäin”. Vaikka kysymyksenasettelu on hieman erilainen, eivätkä vastaukset ole täysin vertailukelpoisia, voidaan silti todeta, että tähän tutkimukseen osallistuneet haastateltavat ovat ”yön ammattilasia” eli juuri niitä ihmisiä, joilla on kykyä arvioida valaistuksen vaikutusta.

Välttämiskäyttäytymistä haastateltavien keskuudessa esiintyi jonkin verran (**GRAAFI 3**). Yleisesti pimeällä liikkumista sanoin välttävänsä (kyllä/joskus vastaukset) viisi prosenttia haastatelluista.

Puistojen ja ulkoilualueiden kohdalla tilanne oli kuitenkin selvästi hankalampi (**GRAAFI 4**). Vain 20 prosenttia vastaajista sanoi, ettei vältä niitä koskaan. Joillekin puistojen kiertäminen pimeällä oli jokapäiväinen tapa, useimmille tuttua oli tiettyjen alueiden tai tilanteiden välttäminen. Välttelyn syynä voi olla puisto-

GRAAFI 4. VÄLTÄTKÖ PIMEÄLLÄ LIIKKUESSASI PUISTOJA/ULKOILUALUEITA?

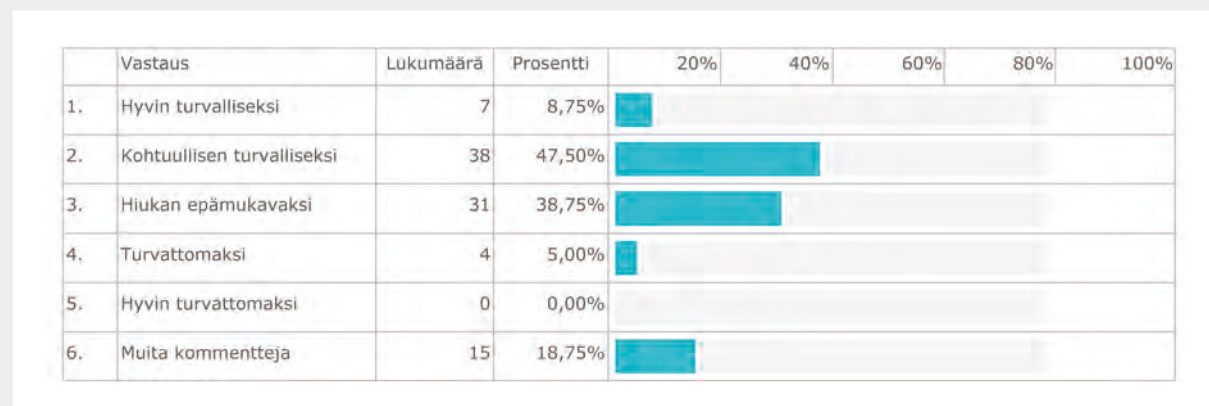
tilojen heikko sosiaalinen kontrolli, pimeyteen liittyvä pelko tai kulun vaikeus valaisemattomilla puisto-osuuksilla.

Suurin osa haastatelluista piti kuitenkin pimeällä liikkumista kohtuullisen turvallisena (**GRAAFI 5**). Kysymykseen 12 ”Koetko pimeällä liikkumisen turvallisiksi?” yli puolet oli vastannut ”hyvin tai kohtuullisen turvallisiksi”. Melko monet pitivät liikkumista hieman epämurkavana, jotkut suorastaan pelottavana.

Turvattomuudelle on tyypillistä tilannesitoutuneisuus. Epämukavuuden tai pelon tunteet eivät useinkaan ole sellaisia, että ne koko ajan painaisivat mieltä. Pikemminkin ne nousevat esiin tietyissä paikoissa (joihin esimerkiksi liittyy jokin ikävä muisto) tai tietynlaisia tapahtumia tai ihmisiä kohdattaessa (Koskela 1999). Tämä tulee hyvin esiin haastattelijoiden esittämässä ensimmäisessä varsinaisessa avokysymyksessä ”Jos pimeällä liikkuminen ei tunnu turvalliselta, mikä sen aiheuttaa?” Turvattomuuden aiheuttajia kuvattiin tavalla, joka kiinnittää tunteen toisiin ihmisiin, uhkaaviksi arveltuihin yksilöihin tai ryhmiin:

- *Epämääräiset tyytit, jotka saattaa olla jossain.*
- *Humalaiset.*
- *Rikolliset pimeässä.*
- *Juopot, hullut, nistit ja miehet.*
- *Meluisat joukot, humalaiset ”urheilijat” - känniset perusäijät.*
- *Esim. juopotteleva nuorisoyoukko.*

GRAAFI 5. KOETKO PIMEÄLLÄ LIIKKUMISEN TURVALLISEKSI?

Myös aiemmat kokemukset sekä käsitykset alueista ja niiden maineesta nousivat vastauksissa esiin:

- *Keskuspuistossa paljon itsensäpaljastajia ja hiippareita.*
- *Nuorisjoukot, ikäviä kokemuksia niistä.*
- *Kuulopuheet pahoinpitelyistä sekä alueiden negatiiviset maineet.*
- *Ihmisten vähyys on luotu mielikuvia että pimeällä on vaarallista, vaarat vaanii.*

Vaikka tässä vaiheessa haastateltaville ei vielä suoraan esitetty kysymyksiä valaistuksesta, monet toivat esiin, että turvattomuutta koetaan juuri sellaisissa paikoissa, joissa valaistus on huono.

- *Epämääräiset ihmiset, huono yleisvalaistus.*
- *Valaistuksen puute tekee liikkumisesta turvatonta.*
- *Pilkkopimeää jos on puistossa, silloin ei tunnu turvalliselta.*
- *Jos on katulamppuja siten, että valo tulee kahdesta suunnasta, tulee tunne, että joku kulkee takana.*

Haastateltavilta tiedusteltiin myös häirintäkokemuksista, jotka ovat varsin yleinen syy turvattomuuden tunteeseen eritoten naisten kohdalla (Koskela et al. 2000). Kysymykseen 14 "Oletko joskus tuntenut olleesi häirinnän kohteena

GRAAFI 6. OLETKO JOSKUS TUNTENUT OLLEESI HÄIRINNÄN KOHTEENA JULKISELLA PAIKALLA?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Kyllä	55	68,75%					
2.	En	23	28,75%					
3.	En osaa sanoa	2	2,50%					
4.	Muita kommentteja	12	15,00%					

GRAAFI 7. OLETKO JOSKUS JOUTUNUT RYÖSTÖN TAI PAHOINPITELYN UHRIKSI?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Kyllä	15	18,75%					
2.	En	65	81,25%					
3.	Muita kommentteja	8	10,00%					

GRAAFI 8. OLETKO JOSKUS JOUTUNUT RYÖSTÖN TAI PAHOINPITELYN SILMINNÄKIJÄKSI?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Kyllä	28	35,00%					
2.	En	52	65,00%					
3.	Muita kommentteja	7	8,75%					

GRAAFI 9. KÄYTÄTKÖ PIMEÄLLÄ ERI REITTEJÄ KUIN PÄIVÄLLÄ?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Täysin eri reittejä	9	11,25%					
2.	Lähes samoja reittejä	53	66,25%					
3.	Samoja reittejä	19	23,75%					
4.	Muita kommentteja	7	8,75%					

julkisella paikalla?” vastasikin myöntävästi lähes 70 prosenttia haastatelluista (GRAAFI 6).

Kokemusten mittaamista täydennettiin avokysymyksellä ”Jos olet, niin onko se lisännyt pelon tunnetta tai johtanut tiettyjen alueiden välttämiseen?”. Suurin osa haastatelluista tuntui suhtautuvan häirintään ikävänä, mutta väistämättömänä osana kaupunkielämää eikä sanonut sen vaikuttavan liikkumistottumuksiin. Jos häirintä oli lisännyt pelon tunnetta ja vaikuttanut liikkumiseen, se oli useimmiten johtanut *”tiettyjen paikkojen”* välttämiseen. Haastateltavat kuvaavat näitä paikkoja hyvinkin yksityiskohtaisesti (esim. *”metro myöhään”, ”sen jälkeen on välttänyt Esplanadia”, ”on lisännyt pelon tunnetta ja johtanut Keskuspuiston vähempään käyttämiseen”, ”en mene Havis Amandalle vappuna”, ”vältän aamuisin Castreninkadun tiettyä ratikkapysäkkiä”*). Suurin osa vastaajista on kuitenkin sitä mieltä, että häirintä ei ole aiheuttanut liikkumistottumusten muuttamista tai tiettyjen alueiden välttämistä.

Haastateltavilta kysyttiin myös kokemuksia rikoksen uhriksi joutumisesta tai silminnäkijänä olemisesta (GRAAFIT 7 JA 8) sekä tiedusteltiin, ovatko nämä tapahtumat lisänneet pelon tunnetta tai johtaneet tiettyjen alueiden välttämiseen. Vastausten perusteella rikokset eivät useinkaan johda välttämiskäyttäytymiseen.

Avovastauksissa haastateltavista suurin osa kommentoi, etteivät nämä tapaukset ole muuttaneet heidän elämäänsä. Muutamilla se on vaikuttanut jonkin verran:

- *Pelon tunnetta lisännyt. Ei ole johtanut alueiden välttämiseen.*
- *Ei, ei ollut väkivaltainen tapaus. Täytyy vaan olla varovaisempi.*
- *Ei, ajatus siitä, että jotain saattaa tapahtua on kulkenut mukana 15-vuotiaasta lähtien.*

Reitinvalintoihin pimeys tuntui vaikuttavan melko monien kohdalla. Vaikka vain kymmenes osa haastateltavista sanoi käyttävänsä pimeällä täysin eri reittejä kuin päivällä, yli kuudellakymmenellä prosentilla pimeys vaikutti jonkin verran (GRAAFI 9). Tämä onkin turvattomuuden kokemukselle tyypillistä: sen vaikutus ei ole jatkuva tai merkittävästi elämää häiritsevä. Suomessa esimerkiksi kokonaan sisällä pimeään aikaan pysytteleviä on hyvin pieni joukko, lähinnä vanhusväestöä. Elämän järjestäminen niin olisi melko mahdotontakin, koska pimeä talvella tulee aikaisin. Suurin osa ihmisistä – erityisesti naisista – kohtaa kuitenkin ajoittain tilanteita, joissa valitsevat valoisamman reitin, vaikka se olisi pidempi.

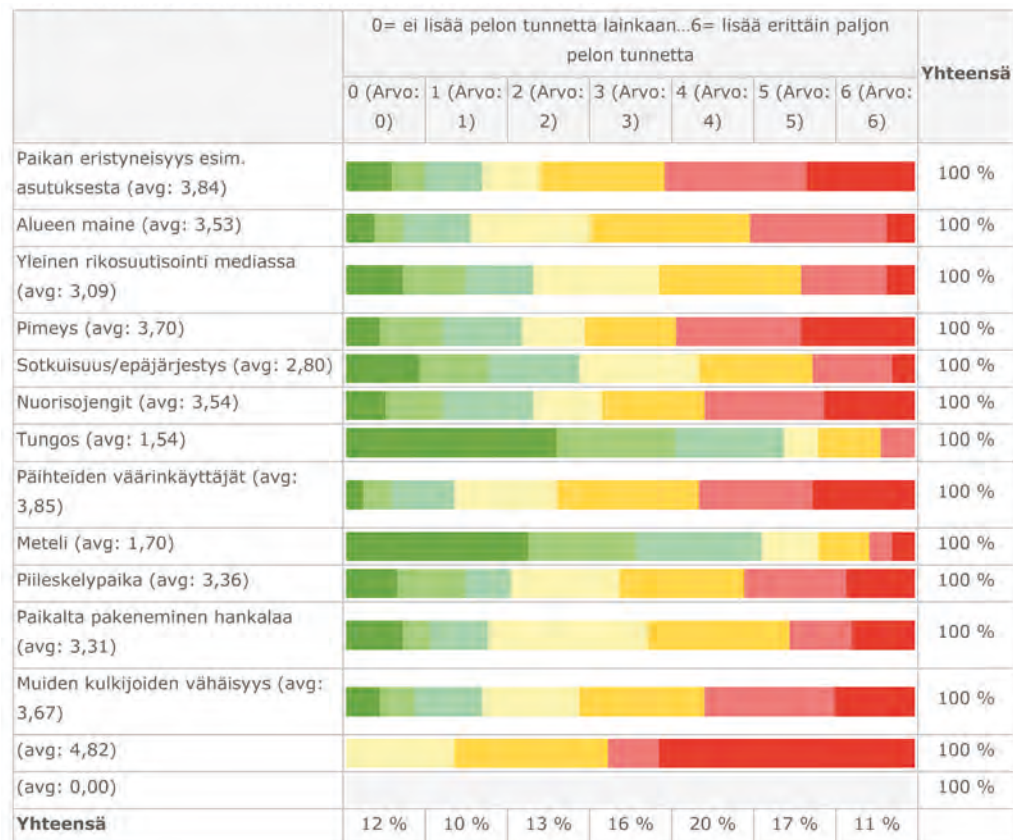
Tarkennettaessa reitinvalintoja kysymällä ”Jos käytät eri reittejä, mikä siihen on syynä?” valaistus toistuu vastauksissa tärkeänä perusteluna reitinvalinnoille:

- *Suosin paikkoja, joissa on riittävästi valoa ja ihmisiä.*
- *Pimeässä vältän syrjäisiä paikkoja, joissa ei liiku muita ihmisiä.*
- *En mene puistoja pitkin pimeällä yksin, enkä mene Keskuspuistoon lenkkeilemään.*
- *Valaistus vaikuttaa reittivalintoihin.*
- *En käytä pimeitä reittejä.*
- *En kulje puistojen läpi öisin.*
- *Yritän pimeimpiä paikkoja välttää.*
- *Valitsen sen, joka on valaistumpi.*
- *Turvallisuuskokemointi, onko taloja lähellä, onko paremmin valaistu.*
- *Haluan mennä pimeällä valoisia reittejä, joissa kulkee myös muita ihmisiä.*
- *Hakeudun vilkkaimmille ja valaistuimmille reiteille, joissa on ihmisiä.*
- *Jos on mahdollista mennä valaistun tien läpi, käytän.*
- *Valitsen valaistumman reitin ja väylän jossa kulkee enemmän ihmisiä.*

Tämä saattaa osittain johtua siitä, että haastateltavat tiesivät osallistuvansa nimenomaan valaistusta koskevaan tutkimukseen, mutta koska samankaltaisia vastauksia on saatu muissakin tutkimuksissa (esim. Koskela & Tuominen 1995), voidaan tuloksia pitää luotettavina. Valaistus vaikuttaa merkittävästi siihen minkä reitin ihmiset pimeään aikaan valitsevat. Toinen jo yllä kuvatuissa vastauksissa esiintyvä merkittävä seikka on muiden ihmisten läsnäolo – epävirallinen sosiaalinen kontrolli. Koska valaistuksella on merkitystä monien ihmisten liikkumiseen, voidaan sillä parhaimmillaan saada aikaan positiivinen kierre: valaistus lisää kulkijoiden määrää, mikä puolestaan lisää epävirallista sosiaalista kontrollia.

Muita perusteluja reitinvalinnoille olivat ”sosiaalisesta tilasta” liittyvät kysymykset. Haastateltavat välttelivät alueita, joissa he arvelivat esiintyvän häiriökäyttäytymistä, tai joissa he omien kokemusten, median uutisoinnin tai kuulopuheiden perusteella tiesivät tapahtuneen jotain pahaa. Reitinvalintoja käytettiin myös arkipäivän rikostilanteiden ennakointiin, uskoen että samaa reittiä jatkuvasti käyttävää voi joku lähteä seuraamaan:

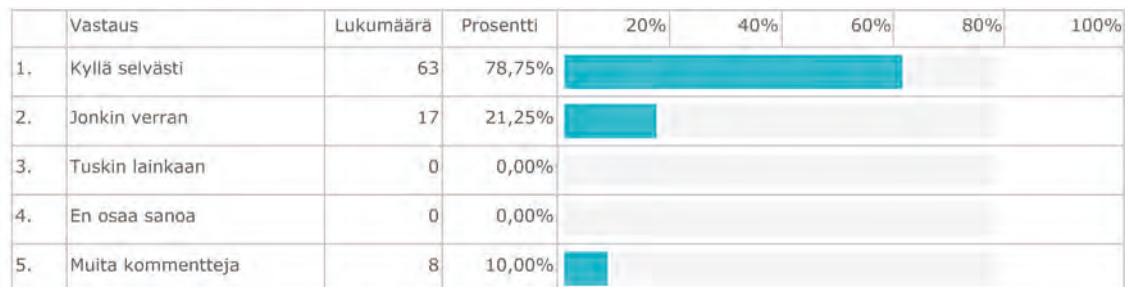
GRAAFI 10. MITKÄ ASIAT MIELESTÄSI LISÄÄVÄT PELON TUNNETTA ULKONA LIIKUTTAESSA?

- Kierrän juhliivat nuoret.
- Ei tee mieli mennä asuinalueen metsän poikki, saattaa olla epämääräistä väkeä.
- "Pelon maantiede", vältän paikkaa, jossa on raiskattu nainen.
- Jos säännöllisesti kulkee pimeää reittiä, sitä on syytä välillä vaihdella.
- Ennakointi, joku voi äkätä.

Turvallisuutta kartoittavan jakson loppuksi (Kysymys 22 "Mitkä asiat mielestäsi lisäävät pelon tunnetta ulkona liikuttaessa") haastateltaville kuvattiin turvatoimuteen liittyviä asioita, joita he saivat arvioida asteikolla 0 – 6, jossa vastaus 0 kuvaa sitä, että haastateltavan mielestä asia ei vaikuta lainkaan, ja vastaavasti 6 tarkoittaa, että se vaikuttaa paljon (**GRAAFI 10**).

GRAAFI 11. ONKO VALAISTUKSELLA MIELESTÄSI VAIKUTUSTA TURVALLISUUDEN TUNTEEN SYNTYYN?

Vastauksissa esiin nousivat kolme seikkaa:

- päihteiden väärinkäyttäjät
- paikan eristyneisyys sekä
- pimeys

Myös muiden kulkijoiden vähäisyydellä (jota voi verrata eristyneisyyteen), ”nuorisojengeillä” sekä alueen maineella tuntui olevan paljon vaikutusta. Nämä vastaukset ovat hyvin linjassa sen kanssa, mitä on todettu yleisemminkin turvallisuuskartoituksissa (esim. Koskela 1999, Poliisibarometri 2007). Huomattavaa kuitenkin on, että juuri pimeys nousi kolmen eniten mainintoja saaneen tekijän joukkoon.

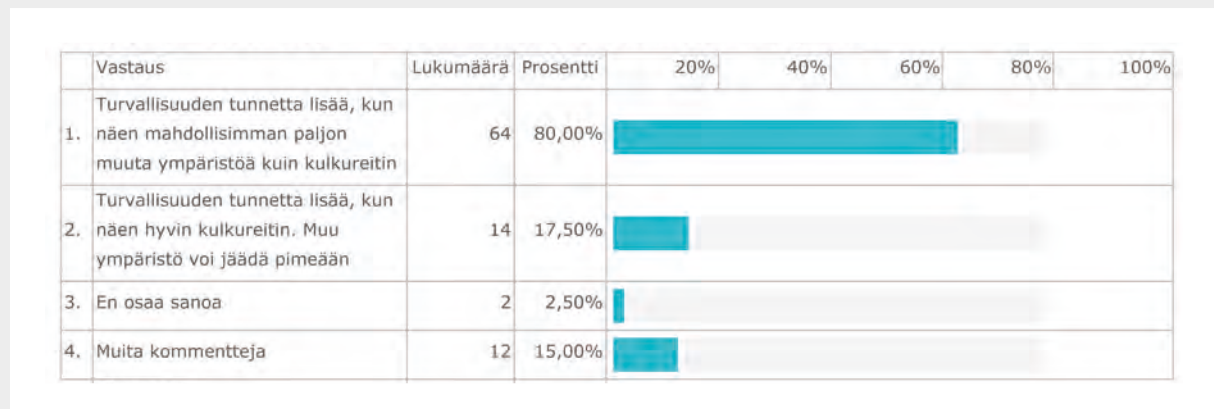
3.1.3 Valaistus ja turvallisuuden tunne

Seuraavaksi haastattelijat siirtyivät käsittelemään valaistuksen merkitystä. Tässä luvussa kuvataan haastatteluiden tuloksia ihmisten valaistusodotuksista ylipäänsä seuraavan luvun käsitellessä aluekohtaisia tuloksia.

Valaistuksen vaikutus turvallisuuden tunteeseen ei jäänyt haastatteluissa epäselväksi. Haastateltavista lähes 80 prosenttia oli sitä mieltä, että valaistus vaikuttaa ”selvästi” turvallisuuden tunteeseen (**GRAAFI 11**).

Lukua saattaa hieman nostaa tietoisuus siitä, mitä tutkimusprojekti käsitteli. Tarkentavien kysymysten seuratessa voidaan kuitenkin varsin luotettavasti sanoa, että haastateltavat olivat tässä asiassa ”tosissaan”: valaistuksella on suuri merkitys.

GRAAFI 12. KUMPI VÄITTÄMISTÄ VASTAA PAREMMIN KOKEMUSTASI TURVALLISUUDEN TUNTEESTA PIMEÄLLÄ?

Seuraavaksi haastateltaville esitettiin kaksi väittämää, joiden avulla he arvioivat kulkureitin ja sen ympäristön valaistusta (**GRAAFI 12**).

Väittämien perusteella voidaan todeta, että kulkureitin valaisu sinänsä ei ole ratkaisu turvattomuuden ongelmaan. Se kuvastaa valaistustapaa, joka tähtää ”perinteisen” esteettömyyden käsitteen toteuttamiseen, jota on käsitelty raportin alussa: valaistuskulttuuria, joka keskittyy parantamaan liikku-
misen konkreettista sujuvuutta. Turvallisuuden tunnetta parantavan valais-
tuksen näkökulmasta on kuitenkin keskeistä, että kulkija näkee muutakin kuin
kulkemansa reitin. Jos uhkakuvaksi ajatellaan toinen ihminen – potentiaalinen
väkivallan tekijä – kuten usein on, tämän ei oleteta odottavan uhriaan keskellä
kulkureittiä vaan nimenomaan sen liepeillä. Siksi haastateltavien näkemys
asiasta on varsin järkeenkäypä. Avovastauksissa asiaa kommentoitiin esimer-
kiksi seuraavasti:

- *Jos on paikka, jossa puita molemmin puolin, syrjemmässä metsässä voisi olla valopisteitä laajempi näkökulma kulkijalla. Vaikka alempana olevia lamppuja puussa tai jossain. Ei tarvii kokeilla paikoissa, joissa valoa muutenkin.*
- *Lähiympäristö hyvä nähdä, tarpeellista.*
- *Pystyy ennakoimaan ja kontrolloimaan tilannetta näönvaraisesti.*
- *Olisi kiva nähdä hiukan muutakin kuin kulkureitti, muttei liikaa. Liika metsän valaisu pistää vain miettimään, mitä sielläkin mahtaa olla. Kulku-
reitin näkyvyys on myös tärkeää.*

GRAAFI 13. LISÄÄKÖ TURVALLISUUDEN TUNNETTA SE, ETTÄ NÄKEE MAHDOLLISIMMAN KAUAS KULKUSUUNTAAN?

1.	Kyllä selvästi	53	67,09%	
2.	Jonkin verran	23	29,11%	
3.	Tuskin lainkaan	0	0,00%	
4.	En osaa sanoa	3	3,80%	
5.	Muita kommentteja	8	10,13%	

GRAAFI 15. KIINNITÄTKÖ YLEENSÄ YMPÄRISTÖN VALAISTUKSEEN HUOMIOTA?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Kyllä	56	70,00%					
2.	Jonkin verran	22	27,50%					
3.	Tuskin lainkaan	2	2,50%					
4.	En osaa sanoa	0	0,00%					
5.	Muita kommentteja	3	3,75%					

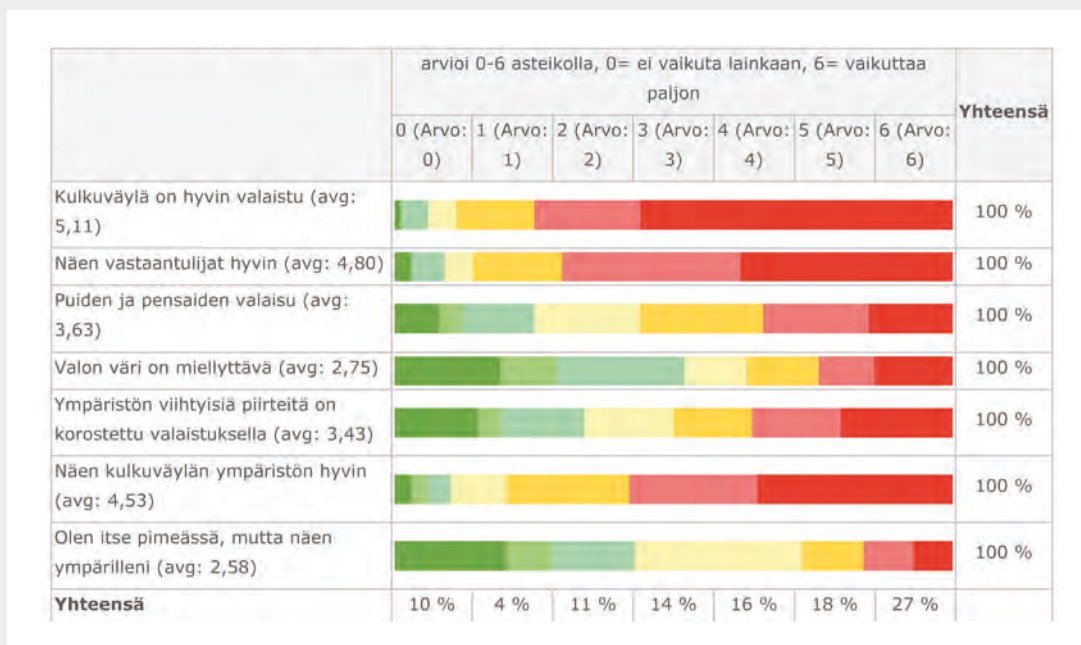
Seuraavaksi kartoitettiin näkyvyyttä eteenpäin ja ympäristön hahmottumista reitin kulkusuuntaan. Kysymykseen 25 ”Lisääkö turvallisuuden tunnetta se, että näkee mahdollisimman kauas kulkusuuntaan?” lähes 70 prosenttia haastateltavista vastasi kyllä (**GRAAFI 13**).

Kysymyksessä 26 kuvattiin haastateltaville valaistukseen liittyviä asioita, jotka saattavat vaikuttaa turvallisuuden tunnetta lisäävästi. He arvioivat esitettyjä kohtia asteikolla 0 – 6 kuten kysymyksessä 22 (**GRAAFI 14**).

Suurimmalle osalle haastateltavista merkittävinä oli se, että kulkuväylä on hyvin valaistu (vastausten keskiarvo 5,11). Myös sitä pidettiin tärkeänä, että vastaantulijat pystytään näkemään hyvin (4,80) ja että kulkuväylän ympäristö näkyy hyvin (4,53). Vastaajat joutuivat pohtimaan suhtautumistaan kulkuväylän ympäristön valaisemiseen myös arvioidessaan puiden ja pensaiden valaisua sekä tilanteita, joissa ympäristön viihtyisiä piirteitä on korostettu valaistuksella. Valon värin miellyttävyyttä ei pidetty erityisen merkittävänä seikkana, ja vain harvat kokivat olonsa turvalliseksi, jos itse ovat pimeässä ”piilossa”.

Haastateltavat ilmaisivat, että kiinnittävät ympäristön valaistukseen yleensä melko paljon huomiota (**GRAAFI 15**).

GRAAFI 14. MITKÄ SEURAAVISTA ASIOISTA VAIKUTTAVAT MIELESTÄSI TURVALLISUUDEN TUNNETTA LISÄÄVÄSTI?

Haastateltavilta kysyttiin myös tarkemmin, millaisissa paikoissa tai tilanteissa huomio kiinnittyy valaistukseen. Tässä avovastauksessa oli tilaa pohdinnoille, ja vastauksia tuli paljon. Niitä analysoimalla ja luokittelemalla hahmottuu selvästi viisi tyypillistä tilannetta, joissa valaistus vetää kulkijan huomion puoleensa:

- Syrjäiset, autiot ja yksinäiset paikat
- Puistot yleensä, erityisesti hankalat maastot
- Vieraat ja oudot paikat
- (Tutut) paikat, joissa kulkija huomaa, että valaisin on rikki
- Esteettisesti valaistut kauniit yksityiskohdat tai kokonaisvalaistukset

Vastauksissa oli runsaasti esimerkkejä näistä kaikista tilanteista. Usein samat vastaajat mainitsivat niistä useampia. Kauniiseen valaistukseen tunnuttiin kiinnittävän varsin paljon huomiota:

- *Jos valo on rikki tai puuttuu, riittämätön tai hämärä valaistus.*
- *Syrjäisillä alueilla, tai vähän ihmisiä olevilla alueilla.*
- *Pimeässä syrjäisessä paikassa jos valaistus on puutteellinen (lamppu rikki/ puuttuu).*
- *Epätasaisessa maastossa, syrjäisissä paikoissa.*
- *Vieraissa paikoissa tai jos on muuten turvaton tunne (ennakkokäsitykset).*
- *Oudoissa, oudommissa paikoissa, tutuissa paikoissa voi mennä vähän hämärämmässäkin, sokkeloisessa paikassa kiinnitän myös huomiota valaistukseen.*
- *Pimeällä yksin, tai jos on erityisen kivasti valaistu talo tai taideteos tms. siihenkin kiinnittää huomiota.*
- *Julkisissa puistoissa, esteettisissä tiloissa, talojen valaisuun.*
- *Silloin kun on oikein hyvin onnistunut, ja tuo turvallisuuden tunteen. Jos vaikka paikka on pelottavan näköinen, voi valaistus tehdä siitä mukavamman. Ehkä myös jos on tosi huono.*
- *Viimeksi kun Tampereella naislahden voimalaitos valaistu tummanpinkiksi. Komea.*
- *Jos huomaa että on tehty mielenkiintoinen valaistus tai sitä on muunnettu.*
- *Kiinnitän huomiota valon esteettisyyteen yleensä. Yleisvalot typeriä kun valoilla voisi saada niin paljon aikaan.*
- *Enemmän, jos hyvä valaistus puuttuu. Huomioin myös jos valoilla leikitään perusvalaistuksen lisäksi. Kivaa!*

Tästä luokittelusta voidaan tehdä kolme merkittävää johtopäätöstä.

1. Puistoissa kulkijoiden ymmärrystä ja ympäristöstä välittämistä ei pidä aliarvioida. He kiinnittävät valaistuksen määrään, laatuun ja estetiikkaan varsin paljon huomiota. Hyvä valaistus pannaan merkille.
2. Maaston muodot ja yksityiskohdat tulisi ottaa valaistuksessa huomioon sekä valaisemalla hankalia kohtia riittävästi että korostamalla esteettisiä kohtia.
3. Valaistus on tärkeintä syrjäisissä paikoissa, joissa liikkuu vähän ihmisiä. Puistoissa tämä voi tarkoittaa joko kokonaisvaltaista ajattelutapaa tai valaistuskonseptia, jossa vilkkaampien reittien tai talojen läheisyydessä valaistaan eri tavalla kuin syrjäisissä ja pusikkoisissa paikoissa. Haastattelujen henkilökohtaisiin kokemuksiin vieraiden ja tuttujen paikkojen valaistusta ei suunnittelulla luonnollisestikaan voi vaikuttaa. Rikkoutuneiden valaisinten korjaaminen puolestaan on tekninen ylläpitokysymys.

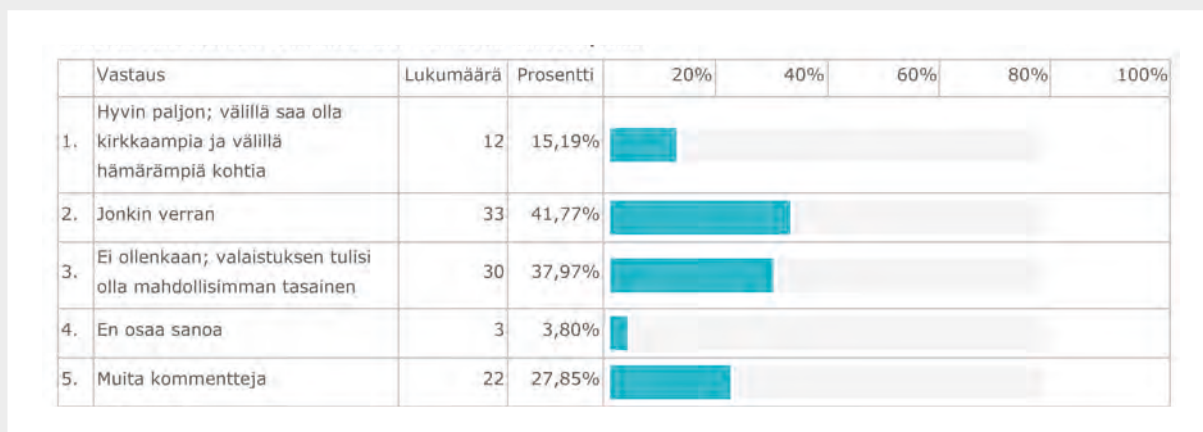
Kysymyksessä 29 haastateltavia pyydettiin kertomaan omin sanoin, minkälainen on heidän mielestään miellyttävä valaistus. Myös tähän kysymykseen vastauksia tuli runsaasti ja ne olivat usein varsin yksityiskohtaisia. Tyypillisimmät ilmaisut korostivat neljää seikkaa:

- Pehmeyttä ja lämmintä sävyä
- Luonnonvalonkaltaisuutta
- Sitä, että valo ei häikäise
- Sitä, että valaistaan myös kulkureitin ympäristöä.

Vastaajat ottivat paikoin kantaa myös juuri sen puiston valaistukseen, jossa parhaillaan olivat. Jotkut toivat myös esiin, minkälainen ei ole miellyttävä valaistus. Miellyttävä valaistus on haastateltavien omin sanoin kuvattuna seuraavanlainen:

- *Pehmeä, ei liian häikäisevä. Tunnelmallinen.*
- *Ei jää pimeitä katvealueita. Ei kaikkea valoa kulkuväylälle.*
- *Pehmeä, mutta valkoinen valo. Valo, joka ei ole suunnattu suoraan kohti, vaan joka valaisee isoa aluetta.*
- *Miellyttävä valaistus valaisee ympäristön tasaisesti, eikä ole kuin valopallot pimeydessä kuten Alppipuistossa.*
- *Se antaa hyvän yleiskuvan ja laajan kuvan paikasta. Ei tarvitse olla koko paikkaa valaistu, mutta silti niin, että antaa selvän kuvan paikasta ja luo hyvän tilan tunteen. On erittäin tärkeä myös, että on paljon värejä.*
- *Lämmin, ei liian kirkas, häikäisevä. Lamppuja jotka valaisevat hyvin muuta ympäristöä tai säteilee valoa, eikä niin että valo on vain lampussa*
- *Ei häikäise, mutta näkee kuitenkin. Valo on kattavaa.*
- *Valaisee paitsi kulkureitin, myös sellaisia mielihyvätekijöitä, ympäristön yksityiskohtia, erityispiirteitä, viihtyisyystekijöitä.*
- *Mahdollisimman luonnon valon värinen, lähellä auringon valoa. Erityisissä paikoissa värivalo tms. voi olla kiva.*
- *Valaisee selkeästi kulkureitin. Lamput Keskuspuistossa valaisee vain pienen alueen esim. puiden latvat. Valo ei yllä maahan asti. Yhtenäinen valaistus hyvä. Valon tulee olla tasaista.*
- *Mahdollisimman lähellä luonnonvaloa, pehmeä, ei saa tulla mitään häikäisyä silmiin*
- *Vaihteleva, erilaisia valoasteita ja suuntia.*

GRAAFI 16. TULISIKO VALAISTUKSEN VOIMAKKUUDEN VAIHDELLA KULKUVÄYLÄLLÄ?

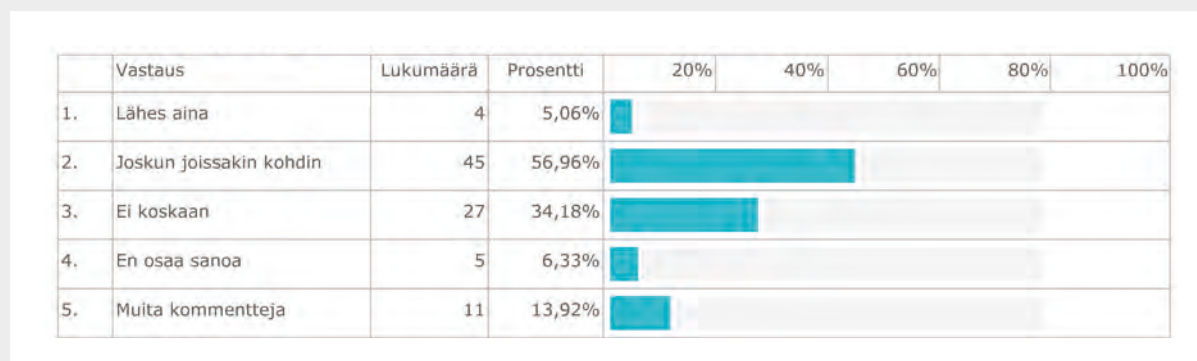

- *Ei motarioranssi eikä lähiökelmeä.*
- *Epäsymmetrinen, kohdevaloja eri paikoissa, yksityiskohtia esiin nostava, ei hirveän kellertävä.*
- *Valo, joka tulee kulkuväylälle tai lähelle voisi olla tasaista. Kovemmalla valolla voi valaista yksityiskohtia. Tasainen valo, ei kovia ylävaloja, voi levitä myös ympäristöön. Valon väri valkoista ja lämpöistä, muttei neonvärejä tai pitkiä valoja. Vihreä kylmä valo on pahasta.*

Kysymys 30 "Tulisiko valaistuksen voimakkuuden vaihdella kulkuväylällä?" antoi viitteitä siitä, että haastateltujen valtaosan mielestä valaistuksen tulisi olla melko tasainen. Haastatelluista 75 prosenttia kertoi, että valaistusvoimakkuuden tulisi vaihdella jonkin verran tai ei ollenkaan (**GRAAFI 16**).

Avovastaukset paljastivat, että kysymykseen saattoi olla vaikea antaa yhtä yleispätevää vastausta: riippuu tilanteesta. Kulkijan kokemus tuntuu olevan tässä keskeisempää kuin valaisinten metrimääräiset välit. Avovastauksissa tämä kontekstuaalisuus avautui strukturoitua kysymystä paremmin. Näkemyksiä selitettiin seuraavasti:

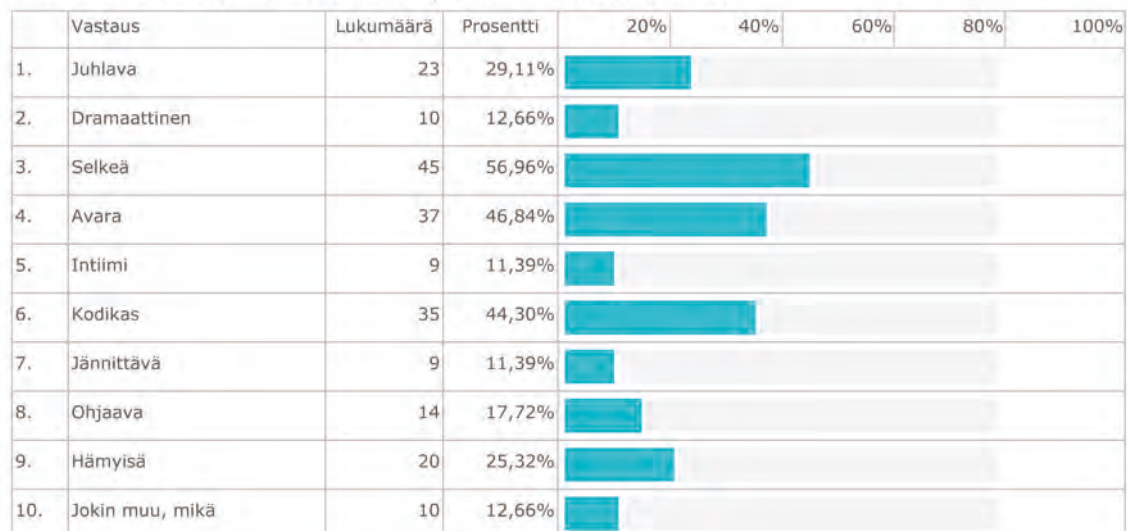
GRAAFI 17. TULISIKO KULKUVÄYLÄN YMPÄRISTÖN OLLA KULKUVÄYLÄÄ KIRKKAAMMIN VALAISTU?

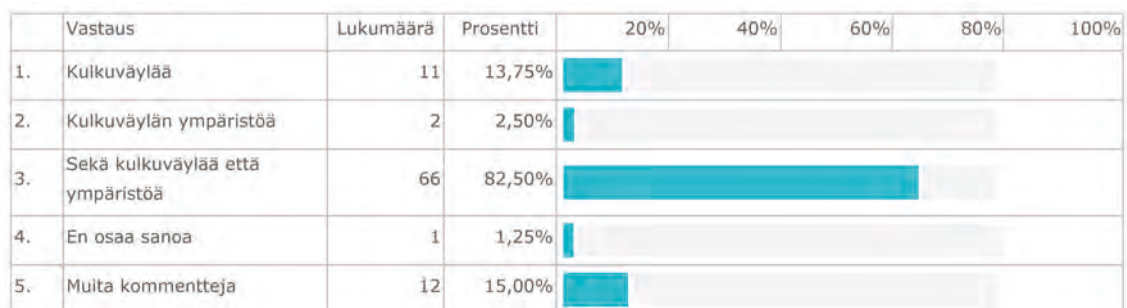
- Jos on sopivia kohteita, joita voi valaista enemmän, voi olla silloin vaihtelua.
- Jos on peltoaukea, voi olla himmeämpikin valo. Samoin, jos jostain rakennuksesta tulee jatkuvasti valoa.
- Keskuspuistossa voisi olla aika himmeääkin, tai ei olisi pakko olla ollenkaan valoja.
- Valo voisi olla välillä suora, välillä epäsuora himmeämmissä kohdissa voi tulla olo, että on pimeää, mutta hyvin tehtynä voisi olla hienon näköistä.
- Vaihtelu kivempaa kuin tasapaksuus, mutta täytyy tehdä taidokkaasti ettei turvallisuudentunne katoa.

Myös kysymys "Tulisiko kulkuväylän ympäristön olla kulkuväylää kirkkaammin valaistu?" antoi viitteitä tilannesidonnaisista odotuksista. Suurin osa haastateltavista arvioi, että kulkuväylän ympäristön tulisi joskus olla kulkuväylää kirkkaammin valaistu. Kolmanneksen mielestä kulkuväylän ympäristön ei tulisi koskaan olla kulkuväylää kirkkaammin valaistu. Vain muutamat haastateltavat olivat sitä mieltä, että näin tulisi olla lähes aina. (GRAAFI 17).

GRAAFI 18. MITKÄ SANAT KUVAAVAT PARHAITEN YÖAIKAAN MIELLYTTÄVÄÄ PUISTOA?

GRAAFI 19. MITÄ TULISI VALAISTA?

Avovastauksissa toistuu ajatus, että ympäristön valaisu ei saisi "olla pois" itse kulkureitin valaisusta:

- *Jos halutaan estetiikkaa, valaista puita tai patsaita, sitten kyllä. Kuitenkin reitti oltava hyvin valaistu.*
- *Suurempi valaistus esim. tiheikköjen kohdalla.*
- *Riippuu tilasta, minkälainen maasto on.*
- *Voi olla valaistu ympäristö, muttei kirkkaammin kuin kulkuväylä.*

Seuraavaksi haastateltaville esitettiin joukko adjektiiveja ja heitä pyydettiin kertomaan, mitkä sanoista kuvaavat heidän mielestään parhaiten yöaikaan miellyttävää puistoa (**GRAAFI 18**).

Adjektiivit asettuivat vastauksia luokittelemalla seuraavaan järjestykseen:

- Selkeä
- Avara
- Kodikas
- Juhlava
- Hämyisä
- Ohjaava
- Dramaattinen
- Intiimi
- Jännittävä

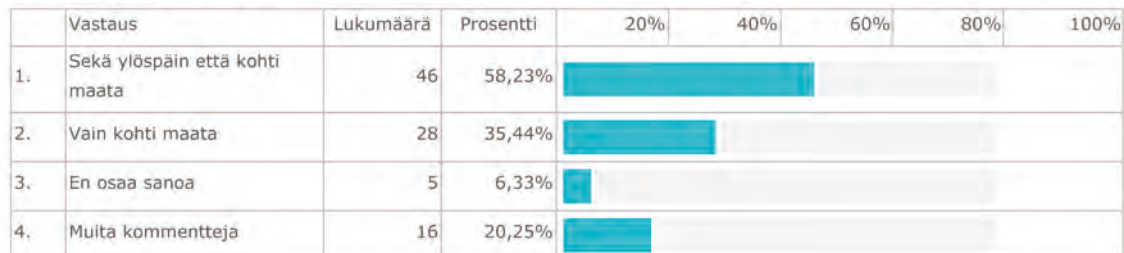
Adjektiiveista voidaan tulkita, että haastateltavat arvostavat selkeyttä ja kulke-
misen helppoutta (avaruus, ohjaavuus). Kuitenkin myös kodikkuus nousi listalla
kärkeen. Puistovalistus toimiikin ehkä parhaiten jos sillä onnistutaan luomaan
paikan henki: omaleimainen, tuttu ja turvallinen ympäristö.

Kysymys kulkuväylän ja ympäristön valaisusta antoi arvattavan tuloksen: suurin
osa vastaajista oli sitä mieltä, että molempien valaisu on tärkeää (**GRAAFI 19**).

Avovastauksissa asiaa kuvattiin hieman yksityiskohtaisemmin:

- *Ei koko metsää tarvitse kuitenkaan valaista.*
- *Kuitenkin maltillisesti täytyy jättää pimeitä paikkoja pikkupiipertäjille.*
- *Ei pidä liioitella, ei läpivalaisua, vaan kohdevalaistusta*
- *Myös vähän puuston yksityiskohtia*

GRAAFI 20. MIHIN VALO TULISI SUUNNATA?

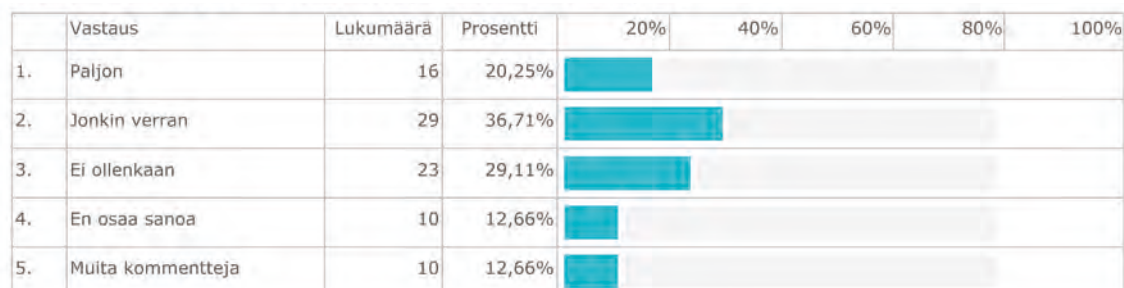

Kysymys 34 "Mihin valo tulisi suunnata?" paljasti kaksi erilaista näkemystä (**GRAAFI 20**). Osa toivoi valon suuntautuvan vain maata kohti, mutta yli puolet toivoi sen lisäksi myös ylöspäin suuntautuvaa valoa.

Tässä asiassa kysymys lienee sekä tapauskohtaisesta arvioinnista että aidosti vastaajien erimielisyyksistä. Puistokohtainen tarkastelu nosti esiin suuren hajonnan Alppipuiston ja Keskuspuiston vastauksissa, joka viittaa tapauskohtaisen arvioinnin merkitykseen. Alppipuistossa 74 prosenttia vastaajista halusi valon suuntautuvan sekä ylöspäin että alaspäin, kun taas Keskuspuistossa tällaista valaistustapaa kannatti vain 45 prosenttia.

Vaikuttaa siltä, että ihmiset suosivat erityyppisissä puistoissa erilaista valaistusta. Urbanissa Alppipuistossa ollaan valmiita käyttämään valoa monipuolisemmin, kun taas Keskuspuistossa suositaan hillitympää valaistustapaa. Avovastaukset taas antoivat viitteitä vastaajien erilaisista valaistusodotuksista. Joillekin harrastukset – esimerkiksi tähdet tai eräässä vastauksessa mainitut lepakot – ovat antaneet ymmärrystä hajavalon haitoista, tai he yksinkertaisesti pitävät siitä, että yöllä on yön luonne. Siksi ylöspäin suunnattu tai "kaikkea" valaiseva konsepti ei saa kannatusta. Toiset taas ajattelevat, että ylöspäin suunnattu valo lisää ympäristön esteettistä arvoa ja helpottaa vastaantulijoiden tunnistamista, parantaen täten turvallisuuden tunnetta:

GRAAFI 21. ONKO VALON VÄRISÄVYLLÄ MIELESTÄSI MERKITYSTÄ TURVALLISUUDEN LUOJANA?

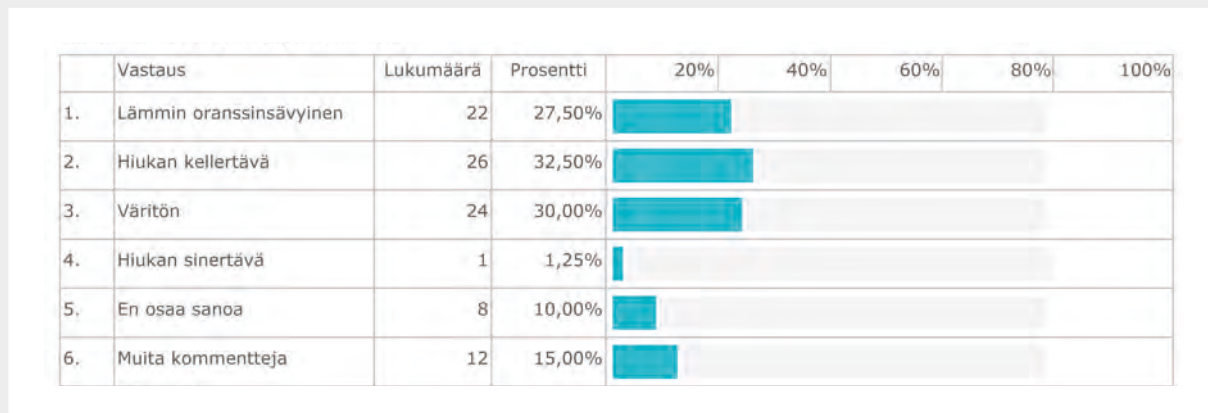

- Ympäristön valaistukseksi.
- Ei saa valaista ylöspäin, tulee valosaastetta ja tähdet ei näy.
- Horisontaalisessa suunnassa, ei vain alaspäin.
- Luo valaistumpaa oloa kunhan valo osuu ylöspäin johonkin esim. puu.
- Ei valoa taivaalle.
- Spottivaloja, joilla valaista myös ylöspäin.
- Pahinta on usein kun on suoraan kohti maata, se hävittää ihmisten piirteet.

Kysymys 35 "Onko valon värisävyllä mielestäsi merkitystä turvallisuuden luojana?" on tutkimuksellisesti kiinnostava (**GRAAFI 21**). Vaikka kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, että värisävyllä ei ole merkitystä ja kymmenen prosenttia ei osannut ottaa kantaa, on kuitenkin muualla aineistossa runsaasti mainintoja sekä hyvistä että huonosta värisävyistä.

Tätä voi selittää se, että värisävyyn katsotaan olevan enemmän viihtyisyyteen kuin turvallisuuteen vaikuttava seikka. Kyse voi kuitenkin olla myös laadulliselle aineistolle tyypillisestä sisäisestä ristiriitaisuudesta: jollakin hetkellä kysyttäessä asia ei tunnu merkitykselliseltä, mutta kun vastaajaa pyydetään kuvaamaan omin sanoin (esimerkiksi edellä "miellyttävää valaistusta"), hän muistaa erilaisia tilanteita, ajattelee asiaa laajemmin ja vastaa toisin. Tämä on inhimillinen ja ihmisille luonteenomainen piirre, joka tukee laadullisen aineisto käytön merkittävyyttä tunteita kartoittavissa tutkimuksissa.

GRAAFI 22. MILLAINEN VALON VÄRISÄVYN TULISI OLLA?

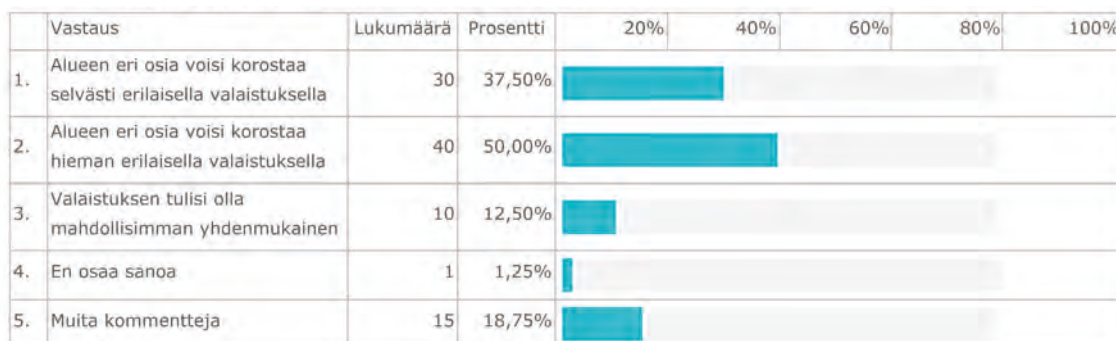

Tässä tutkimuksessa ”tarkentava kysymys” tuli heti edellisen perään, eikä se juuri jätä epäilykselle sijaa (**GRAAFI 22**).

Lämmintä valoa arvostetaan, sinisävyistä ei. Edelleen tätä tarkentava avokysymys ”Millainen on huono valon värisävy?” tuottaa esitettyä argumenttia tukevan litanian sävykuvauksia:

- *sininen*
- *vihreä*
- *ankea*
- *kylmä kirkas sinertävä*
- *sininen sairaalan valo*
- *punainen yöaikaan, aggressiivinen väärinkäytettynä. himmeät, jotka eivät valaise riittävästi.*
- *oranssi*
- *väritön, kirkas*
- *liian metallinen, luo väärän vaikutelman, luonnoton*
- *kova, sininen, kalpea, mutta riippuu paikasta*
- *hyvin lämmin oranssi tai hyvin kylmä sininen*
- *vitivalkoinen on kalsea, keltainen parempi kuin oranssi.*
- *sinertävä - valaiseeko oikeasti?*
- *vihertävä on kaikkein pahin. myös kellertävä huono*
- *sinertävä*
- *ihan kirkas valkoinen häikäisee*
- *kellertävä*
- *halogeenisininen*

GRAAFI 23. MILLAINEN PUISTON/ULKOILUALUEEN VALAISTUKSEN TULISI MIELESTÄSI OLLA?

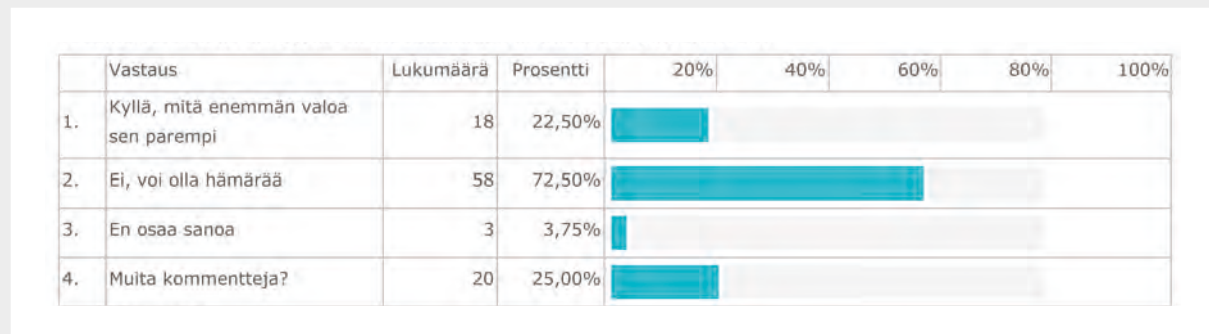
Vastaukset heijastavat valon värisävyn lisäksi myös värintoiston vaikutusta. Perinteisissä ulkovalonlähteissä valon värilämpötila ja värintoistokyky ovat liittyneet toisiinsa, joten vastaukset eivät kuvaa puhtaita värisävymielityksiä. Vastaukset kuitenkin heijastelevat Suomen leveysasteilla yleistä mieltymystä valon lämpimään sävyyn. Matalilla valaistustasoilla lämmin värisävy myös koetaan sinertävää luonnollisemmaksi. Suurilla valaistusvoimakkuustasoilla taas neutraali tai kylmä sävy koetaan lämmintä luontevammaksi.

Seuraavaksi haastateltaville annettiin kolme vaihtoehtoa, joista heidän piti valita, mikä parhaiten kuvaa sitä, millainen puiston tai ulkoilualan valaistuksen tulisi heidän mielestään olla (**GRAAFI 23.**). Hyvin yhdenmukainen valaistustapa ei juuri saanut kannatusta. Sen sijaan toivottiin, että alueen eri osia korostetaan, joko hienovaraisesti tai selvästi erotellen.

Avovastaukset kuvaavat haastateltavien näkemyksiä mainiosti:

- Tunnelmaa luovat vaihtelut ok, kunhan kulkuväylä on hyvin valaistu.
- Polut ja kulkuväylät yhdenmukaisesti, kohteet ja elämykset erilaisella valaistuksella.
- Vaihtelu virkistää muttei saisi olla liian dramaattinen.
- Kunhan ymmärretään, ettei pidä valaista liikaa. Hämärää pitää jättää.
- Yhdenmukaisuus perusjuttu. jotain voi lisäksi korostaa, mutta korostukset pikkuisen etäällä kulkureitistä.
- Puisto ja ulkoiluala erilaisia. puistossa voi kikkailla, ulkoilualueella enemmän perusvalaistus.

GRAAFI 24. TULISIKO VALAISTUKSELLA PYRKIÄ MAHDOLLISIMMAN KIRKKAASEEN YMPÄRISTÖÖN?

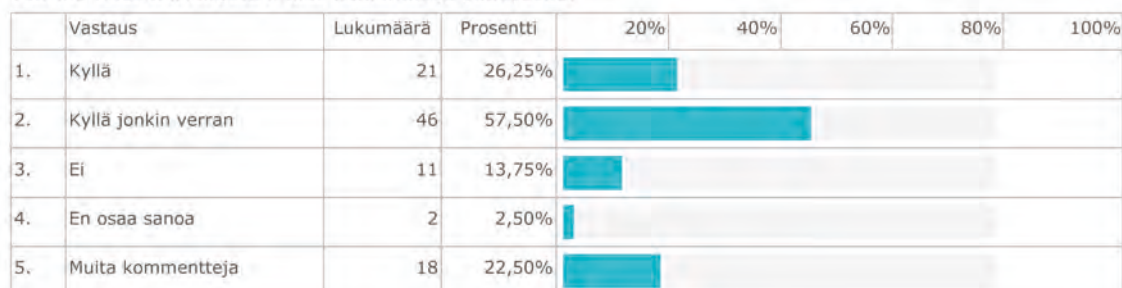
Kysyttäessä millainen on huono valaistus puistossa, haastateltavat antoivat jälleen varsin paljon yksityiskohtaisia kuvauksia. Niitä on helpoin lähestyä luokittelemalla. Vastauksista nousee esiin kolme luokkaa:

- Riittämätön, hämärä tai hämyisä valaistus, joka näyttää vain kulkureitin
- Epätasainen tai jyrkkärajainen valaistus, joka muodostaa paljon varjoja ja jättää katvealueita
- Häikäisevä, räikeä tai kirkas valaistus

Avovastauksissa näitä ongelmia kuvataan seuraavasti:

- *Riittämätön valaisu. Huonoin vaihtoehto on, että kulkuväylä on valaistu, mutta ympäristöä ei.*
- *Himmeä, kapeasti suuntautuva valaistus, ei valaise laajasti, vaan suoraan maahan.*
- *Pelkästään käveltävä reitti on valaistu eikä reitin ulkopuolelle näe.*
- *Olematon. Valot, jotka eivät valaise kuin pylvään. Valon tulisi levitä laajalle. Puistokohtaista. Jos jää kolkkoja "väijymispaikkoja", niin ne pitäisi valaista.*
- *Liian himmeä, jossa juuri näkee eteensä, jättää varjoisia katvealueita, yksi syy siihen ettei puistoissa viihdytä.*
- *Olematon, liian vähäinen, epätasainen, pitkiä pimeitä kohtia, valot liian harvassa*
- *Jyrkät varjot, jos reitti on osittain valoisa ja osittain pimeä tulee epämiellyttävä olo.*
- *Sellainen, joka on valaistu siten että jää paljon katvealueita, liian kirkas, kliinisesti valaistu.*
- *Liian harva, jättää pimeitä kulmia ja varjoisia nurkkia.*
- *Kylmä, kova, liian harvassa valot*

GRAAFI 25. TULISIKO VALAISTUKSEN JÄTTÄÄ TILAA HÄMÄRÄLLE JA PIMEYDELLE?

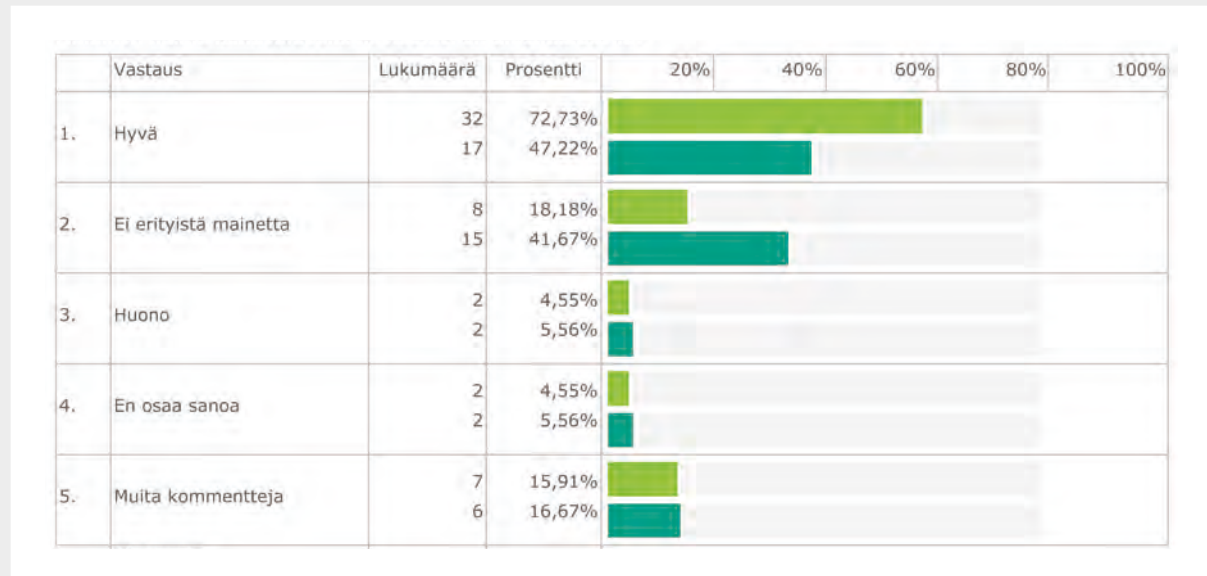
- *Samassa linjassa, liian kirkas, häikäisevä*
- *Voimakas yleisvalaistus, kuin saleissa. Mainosvalojen tyyli. Valot, jotka tuhoavat puiston ominaisilmeen. Sellainen, jossa valaistaan kaikki, eikä jätetä pimeitä paikkoja.*

Vaikka vastaajat tiesivät, että kysymyksessä on valaistukseen liittyvä suunnitteluprojekti, he antoivat varsin selvästi ymmärtää, että myös hämärälle on jätettävä puistossa sijansa. Kun kysyttiin, tulisiko valaistuksella pyrkiä mahdollisimman kirkkaaseen ympäristöön (kysymys 40) sekä tulisiko valaistuksen jättää tilaa hämärälle ja pimeydelle (kysymys 41), selvä valtaosa vastaajista totesi, että myös hämärää pitäisi olla (**GRAAFIT 24 ja 25**).

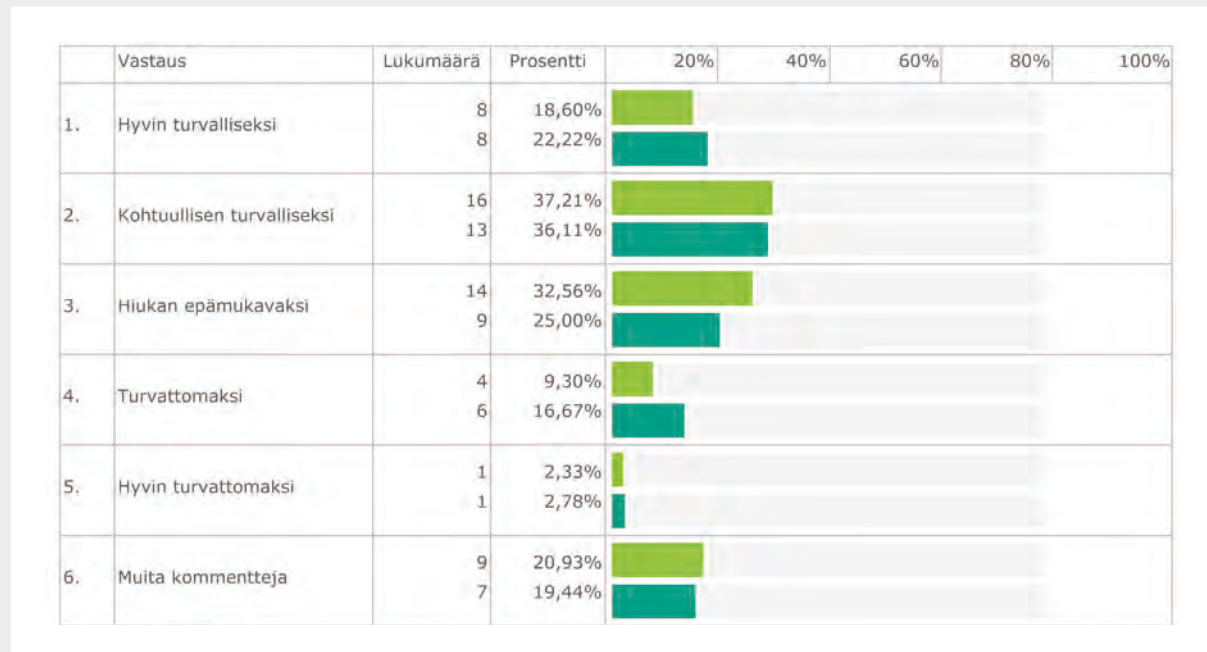
Projektissa on alunperinkin lähdetty siitä, ettei yön ja hämäryyden omaleimaisuutta tule kadottaa, eikä ole mielekästä itseisarvoisesti lisätä valon määrää. Avovastaukset tuntuvat tukevan tutkijoiden ennakko-oletuksia:

- *Puiston elävyyttä voi lisätä myös korostamalla kirkkaammalla valolla eri paikkoja.*
- *Ei liian hämärä vaan riittävä, mutta kohtuus kaikessa.*
- *Vaihtelevaa saa olla.*
- *Tarkoituksenmukainen valaistus. Kiva, jos paikat valaistu hyvin, muttei tarvitse uutta voimalaa rakentaa. Kunhan on mukava ja sympaattinen tunnelma. Ei mitään kirkasvalolamppuja.*
- *Paikoitellen voi olla hämärää, kaiken ei pidä olla valaistu yhtä kirkkaasti kuin luistinkenttä.*
- *Kaikkea ei tarvitse valaista. On epäekologista valaista jokainen puska. Tietynlainen luonnontuntu tulee säilyttää kaupungissa.*

GRAAFI 26. MILLAINEN MAINE KOHDEALUEELLA MIELESTÄSI ON ULKOILUALUEENA?

GRAAFI 27. KOETKO PIMEÄLLÄ LIIKKUMISEN TURVALLISEKSI TÄSSÄ PUISTOSSA?

- KESKUSPUISTO
- ALPPIPUISTO

3.1.4 Aluekohtaiset kysymykset

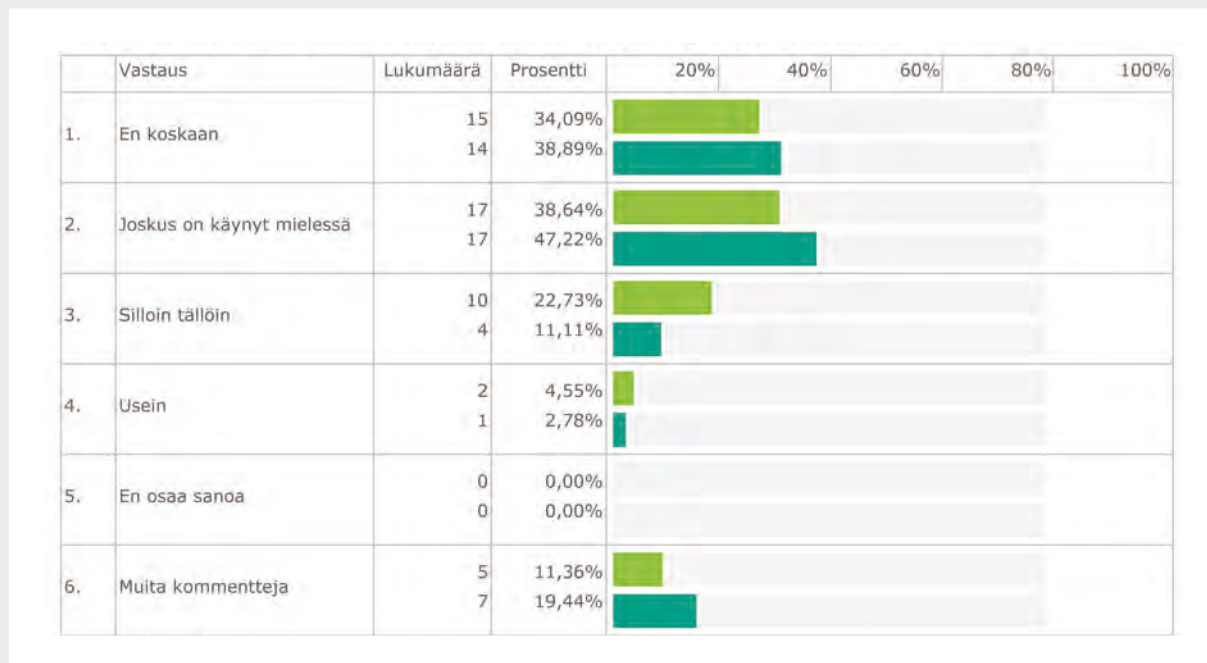
Tässä vaiheessa haastattelut siirtyivät varsinaisille kohdealueille. Valtaosa vastaajista piti kohdealueita maineeltaan hyvinä tai oli sitä mieltä, ettei alueella ollut erityistä mainetta (**GRAAFI 26**). Alueella liikkuminen pimeään aikaan koettiin kohtuullisen turvalliseksi (**GRAAFI 27**). Avovastauksissa tarkennettiin usein, että nimenomaan yksin yöllä liikkuminen tuntuu epämiellyttävältä. Tunne siitä, että joku tarkkailisi heitä pimeyden kätköistä, ei juuri vaivannut haastateltavia (**GRAAFI 28**).

Pelon tunteita Keskuspuistossa aiheutti erityisesti pimeys. Lisäksi sekä pyöräilijät että jalankulkijat kokivat kohtaamistilanteet vaarallisiksi pimeyden takia. Myös itsensäpaljastajat mainittiin muutaman kerran. Alppipuistossa pelon tunteen lähteiksi mainittiin pimeys, eristyisyys, nuorisojoukot, epäsiisteys ja kovaa vauhtia ajavat pyöräilijät. Alppipuiston viihtyisyyttä koettiin lisäävän kasvillisuus, lammet, muut ulkoilijat ja valaistus. Keskuspuiston viihtyisyyttä lisäsivät hyvä kulkureittiverkosto, luontoympäristö ja valaistus. Molemmissa puistoissa arveltiin, että ympäristön laajempi valaisu vaikuttaisi myös turvallisuuden tunteeseen (**GRAAFI 29**).

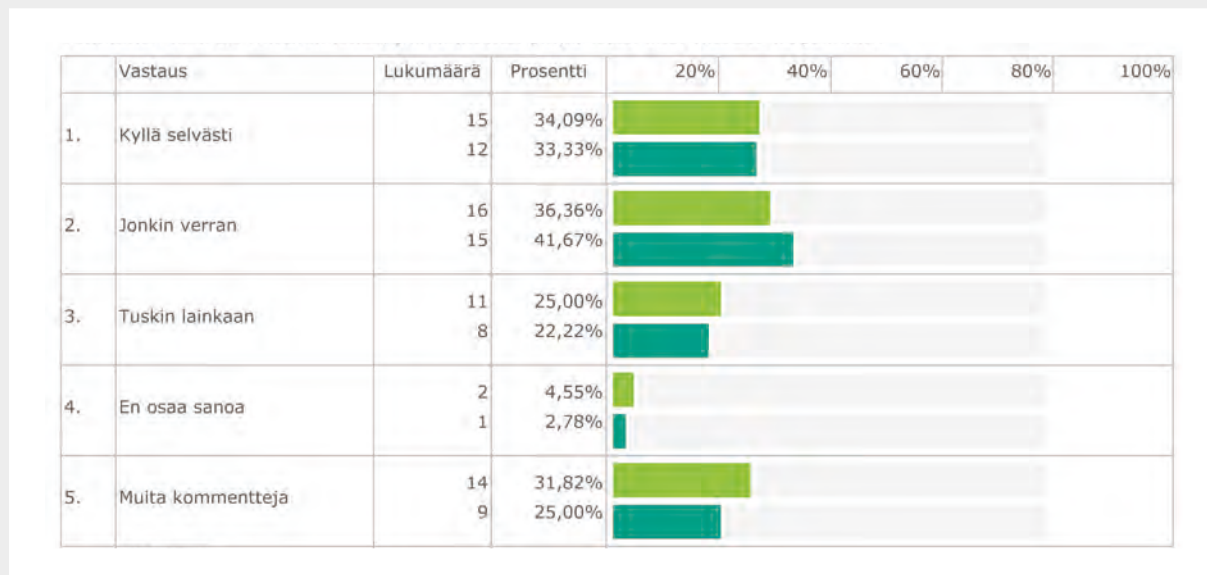
Valaistuksen tasaisuuden parantamisen arvioitiin parantavan turvallisuuden tunnetta erityisesti Alppipuistossa. Sen sijaan Keskuspuistossa valtaosa haastatelluista arvioi, ettei tasaisuuden lisääminen juuri vaikuttaisi turvallisuuden tunteeseen. Vastaukset heijastelevat hyvin puistojen olemassa olevaa valaistustilannetta, joka Keskuspuistossa on varsin hyvä. Alppipuisto puolestaan kärsii monista ongelmista sekä valon määrän että valaistuksen tasaisuuden suhteen.

Olemassa olevaan heikkoon valaistustilanteeseen nähden Alppipuiston haastateltavat olivat yllättävän tyytyväisiä valon määrään (**GRAAFI 31**). Puolet (50 %) piti valaistuksen määrää yleensä riittävänä, mutta toivoivat joihinkin kohtiin lisää valoa. 22 prosentin mielestä valon määrä oli selvästi riittämätön. Tulos poikkeaa Keskuspuiston vastauksista selvästi vain täysin tyytyväisten osalta (kyllä vastaukset). Näiden ja aiempien vastausten perusteella voi päätellä, että valon määrä on ratkaisevaa vain erittäin alhaisilla valaistusvoimakkuustasoilla. Sen sijaan valaistuksen tasaisuuteen ja laajuuteen tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

GRAAFI 28. LIIKKUESSASI ALUEELLA ILLALLA PELKÄÄTKÖ JONKUN TARKKAILEVAN SINUA PIMEYDEN KÄTKÖISTÄ?

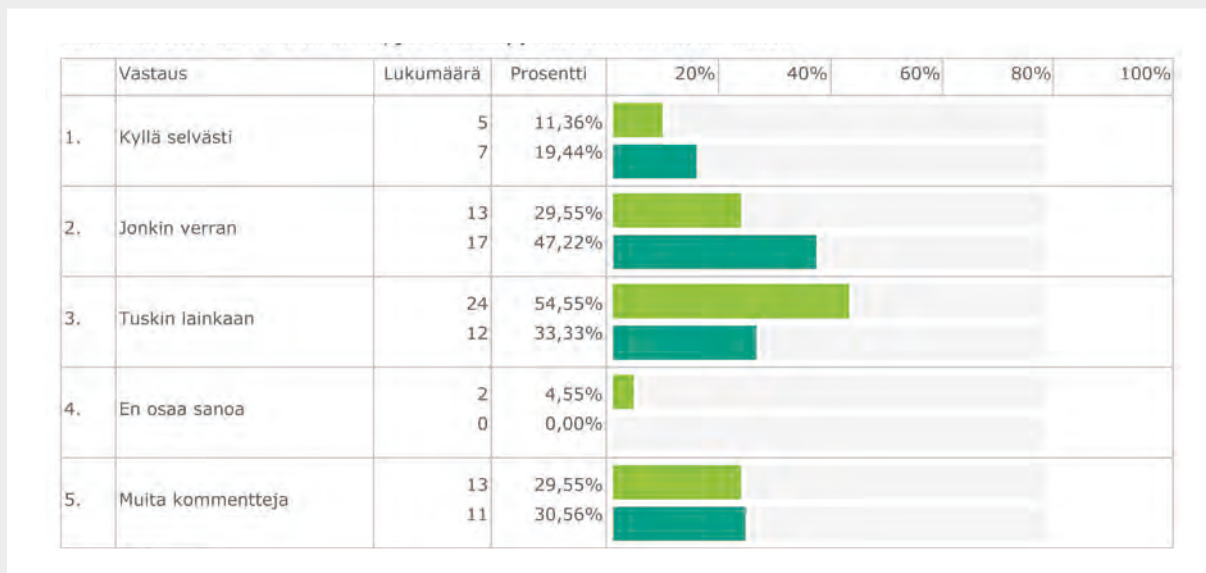

GRAAFI 29. TUNTISITKO OLOSI TURVALLISEMMAKSI, JOS KULKUTIEN YMPÄRISTÖÄ OLISI VALAISTU LAAJEMMIN?

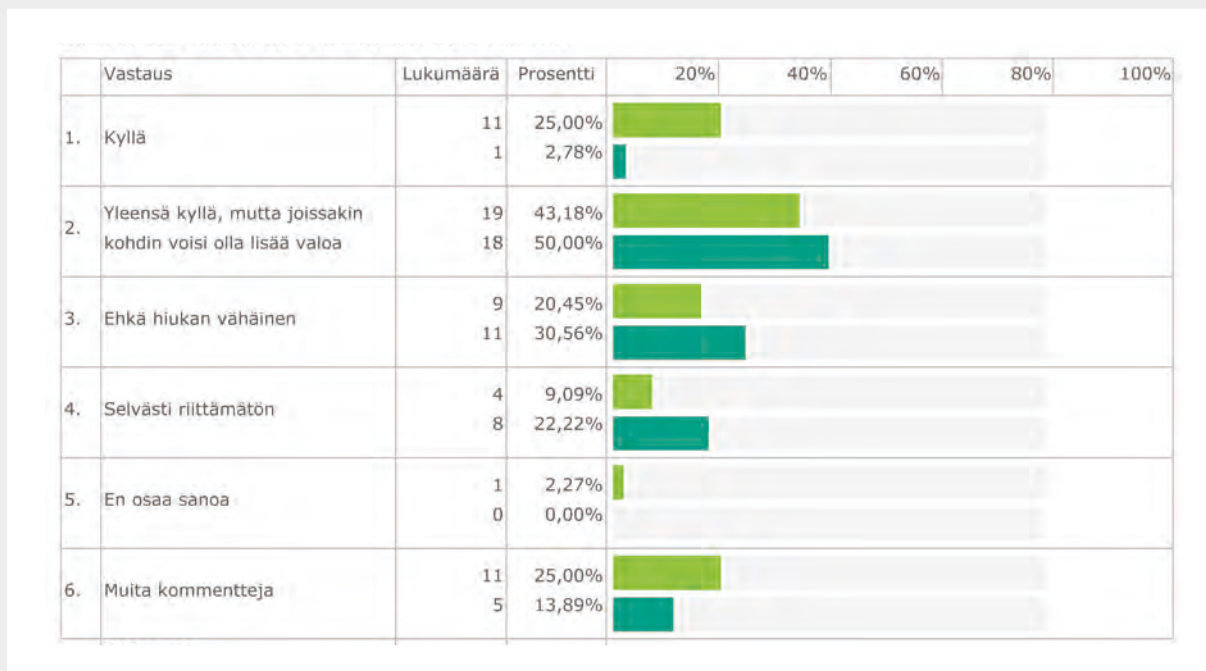

● KESKUSPUISTO
● ALPPIPUISTO

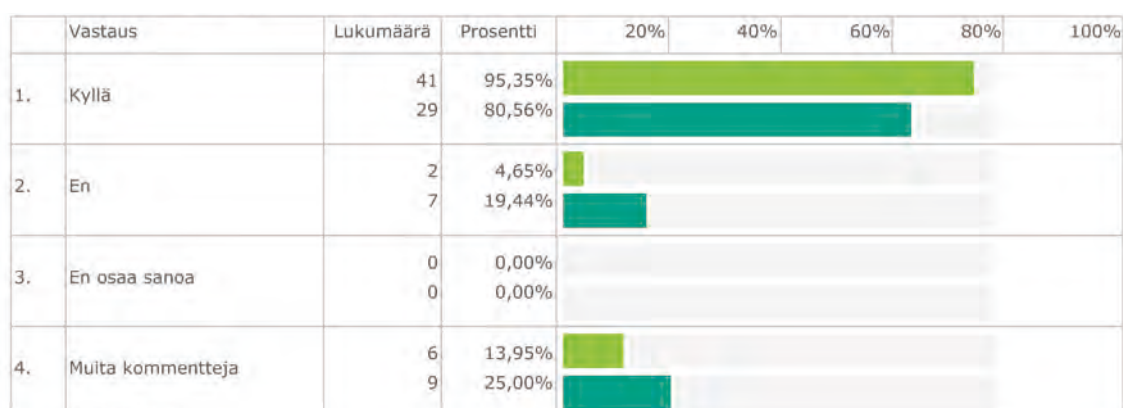
KUVA 30. GRAAFI TUNTISITKO OLOSI TURVALLISEMMAKSI, JOS VALAISINPYLVÄÄT OLISIVAT TIHEÄMMÄSSÄ?

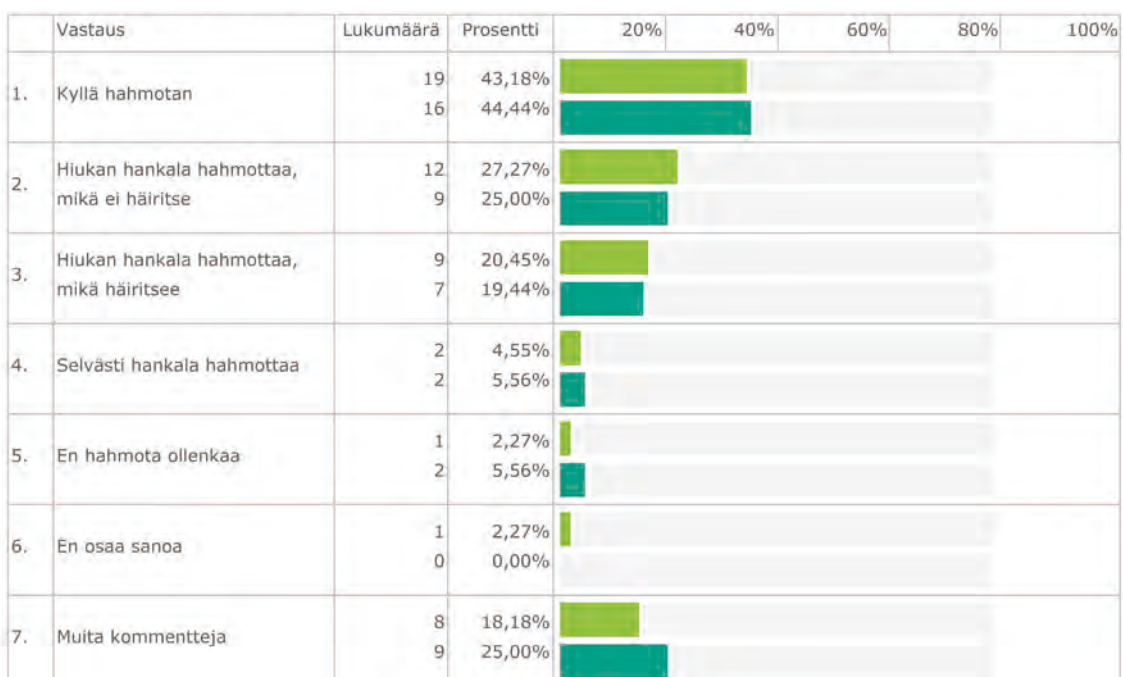
GRAAFI 31. ONKO ALUEEN VALAISTUKSEN MÄÄRÄ MIELESTÄSI RIITTÄVÄ?

GRAAFI 32. NÄETKÖ KULKEMASI REITIN RIITTÄVÄN PITKÄLLE ETEENPÄIN?

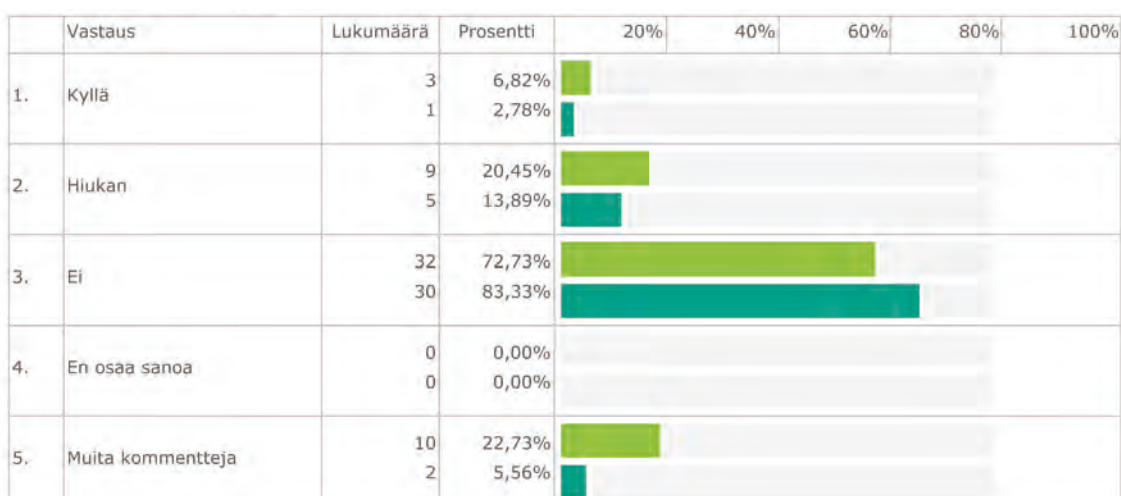
GRAAFI 33. HAHMOTATKO ALUEEN PIMEÄLLÄKIN EHYENÄ KOKONAISUUTENA?

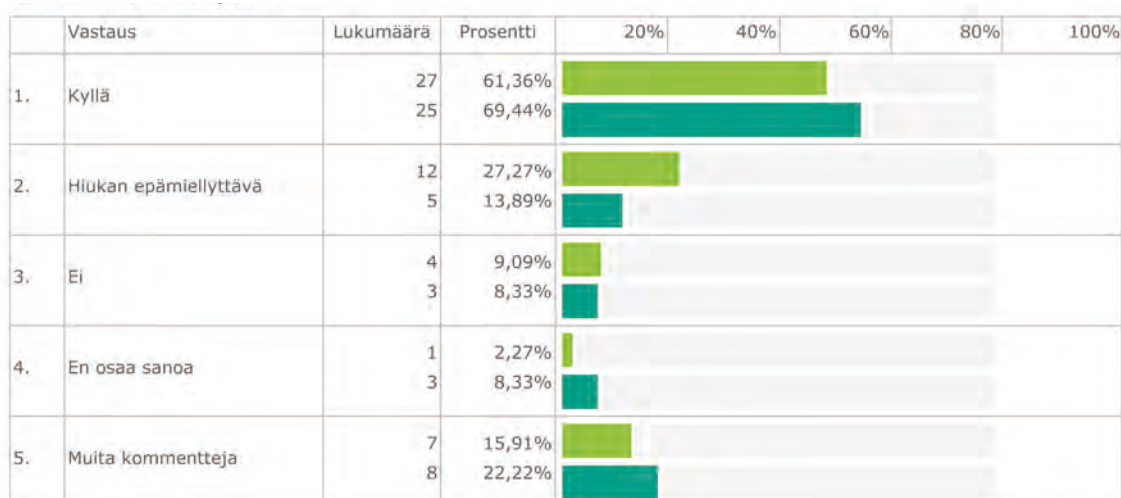
Reitin näkeminen eteenpäin ei tuottanut ongelmia kummallakaan alueella (**GRAAFI 32**). Myös alueen hahmottaminen ehyenä kokonaisuutena arvioitiin varsin hyväksi. Ilmeisesti maiseman eheyttä ei käsitetty samaksi asiaksi kuin pimeiden muurien ja aukkojen aiheuttamaa hahmotusvaikeutta, joka häiritsee. (**GRAAFI 33**).

Vaikka nykyistä puistojen valaistusta kritisoitiin monissa avovastauksissa välillisesti ikään kuin ”rivien välissä”, vastaajat olivat kuitenkin suhteellisen tyytyväisiä puistojen valaistuksen nykytilaan. Kysymykseen 55 ”Onko valaistus häikäisevä?” suurin osa

GRAAFI 34. ONKO VALAISTUS HÄIKÄISEVÄ?

GRAAFI 35. ONKO VALON VÄRI MIELLYTTÄVÄ?

● KESKUSPUISTO
● ALPPIPUISTO

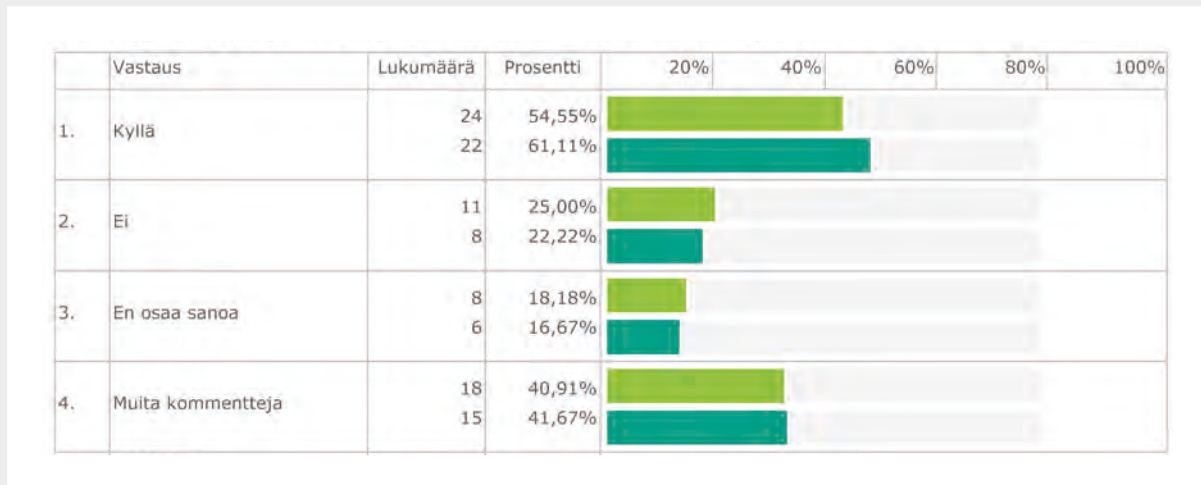
haastatelluista vastasi kieltävästi. Yllättävää kyllä häikäisy koettiin pienemmäksi ongelmaksi Alppipuistossa matalalla olevista ympäristeileivistä valaisimista huolimatta.

Tulosta saattaa selittää se, että häikäisy käsitetään valon yleisenä kirkkautena tai kirkkautena pinnoilla (luminanssina) eikä varsinaisena valopisteen häikäisynä. **(GRAAFI 34).**

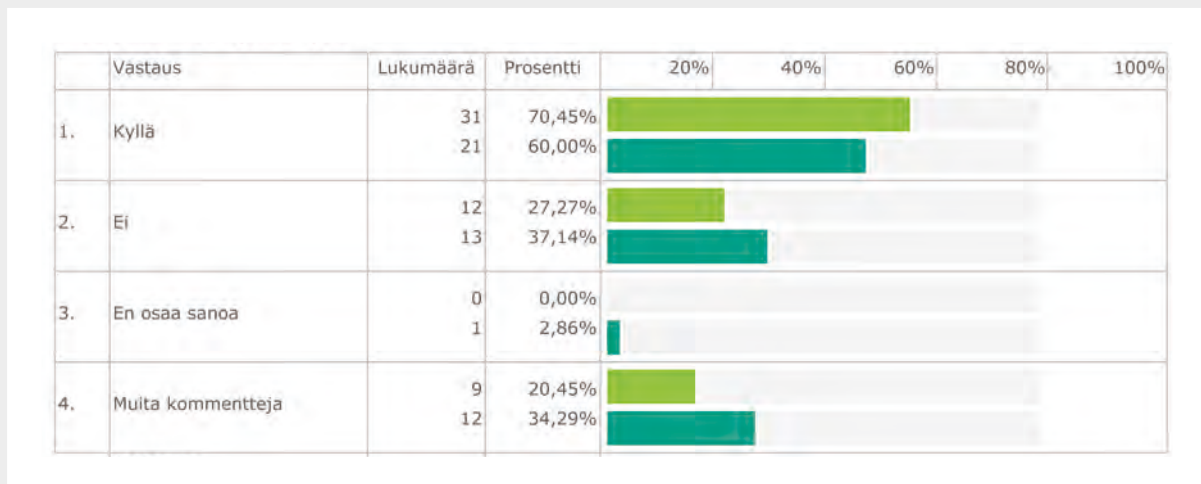
Valon väriin oltiin melko tyytyväisiä. Tosin Keskuspuistossa lähes kolmannes piti valon väriä hiukan epämiellyttävänä **(GRAAFI 35).**

- KESKUSPUISTO
- ALPPIPUISTO

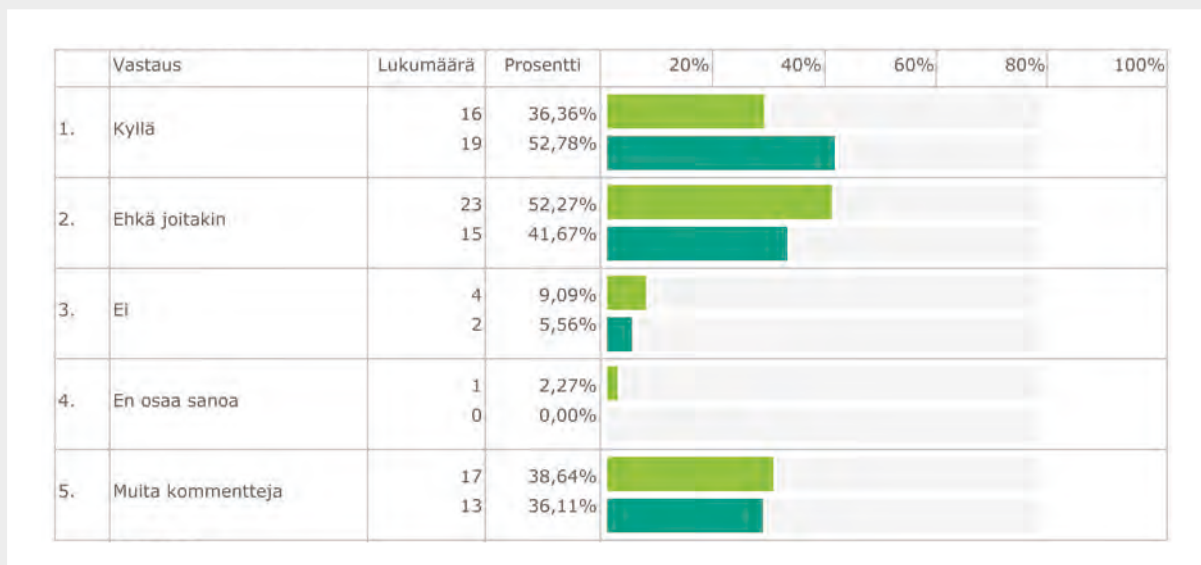
GRAAFI 36. TULISIKO PUISTOLLA OLLA PIMEÄN AIKAAN SELVÄSTI ERILAINEN VISUAALINEN ILME KUIN PÄIVÄLLÄ?

GRAAFI 37. ONKO VALAISINTEN SIJAINTI HYVÄ?

GRAAFI 38. TULISIKO YMPÄRISTÖN YKSITYISKOHTIA VALAISTA?

Haastateltavilta kysyttiin myös tulisiko heidän mielestään puistolla olla pimeään aikaan selvästi erilainen visuaalinen ilme kuin päivällä. Tämä kysymys saattoi olla maallikoille hieman hankala ymmärtää. Selvästi suurin osa oli kuitenkin sitä mieltä, että tällainen erityinen ”yöilme” olisi paikallaan (**GRAAFI 36**).

Valaisimien sijoittelu koettiin pääosin hyväksi, mutta avovastauksissa toivottiin paikoitellen tiiviimpää sijoittelua erityisesti Alppipuistossa (**GRAAFI 37**).

Ympäristön yksityiskohtia toivottiin valaistavaksi Alppipuistossa. Myös Keskuspuistossa toivottiin joidenkin yksityiskohtien valaisua (**GRAAFI 38**).

Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että valaistuksella on huomattava vaikutus alueen viihtyisyyteen (**GRAAFI 39**). Avovastauksissa tarkennettiin, että valaistus ylipäänsä parantaa viihtyisyyttä verrattuna valaisemattomaan tilanteeseen, jolloin alueen käyttö olisi vaikeaa. Vastaukset heijastelevat haastateltavien näkemystä, jonka mukaan nykyinen valaistus mahdollistaa liikkumisen, mutta ei tee aluetta ’kodikkaammaksi’ tai ’mukavammaksi.’ Valaistusta haluttaisiin parantaa valaisemalla yksityiskohtia, värillisten valojen käytöllä ja epäsuoralla valaistuksella.

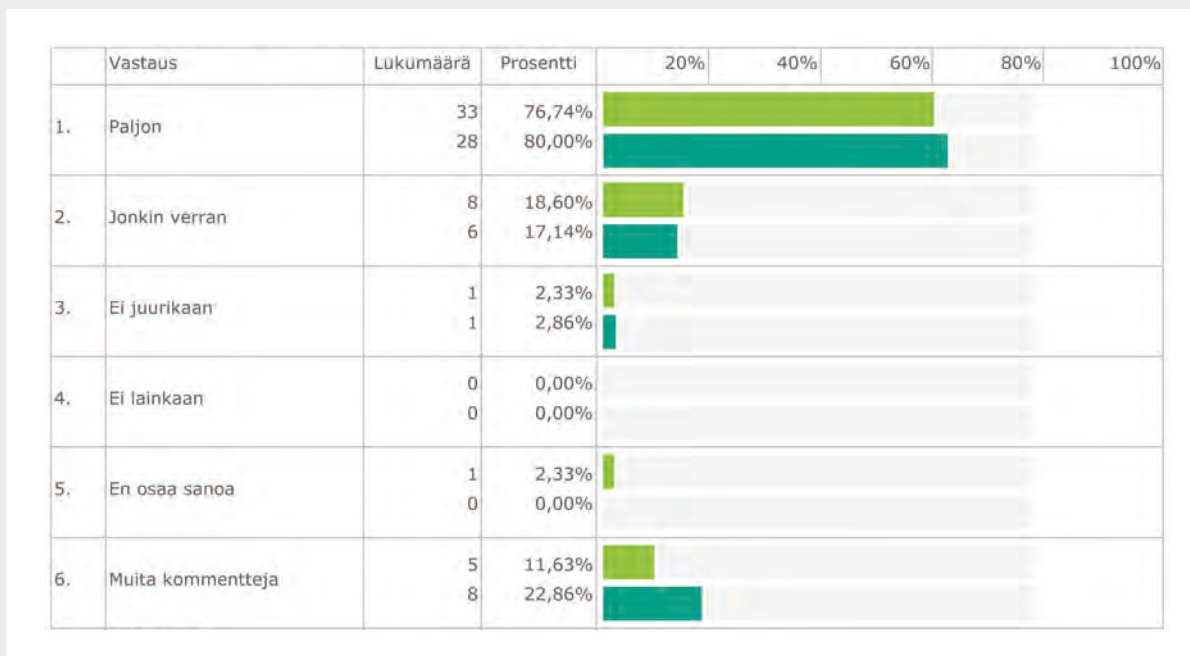
Suurin osa vastaajista ulkoilisi mielellään kohdealueella. Kolmasosa kuitenkin karttaisi ulkoilua. Kohdealueiden välille ei syntynyt eroja ulkoiluhalukkuudessa niiden hyvin erilaisesta luonteesta ja valaistustilanteesta huolimatta. Tulos luultavasti heijastelee ihmisten hakeutumista itselleen sopivaksi kokemilleen asuinalueille (**GRAAFI 40**).

Loppuvaiheessa haastattelua tutkimusapulaiset johdattelivat vastaajat pohtimaan ekologisia kysymyksiä. Kysymykseen 66 ”Kuinka tärkeää valaistuksen ympäristöystävällisyys on sinulle?” suurin osa vastasi, että asia on tärkeä. (**GRAAFI 41**).

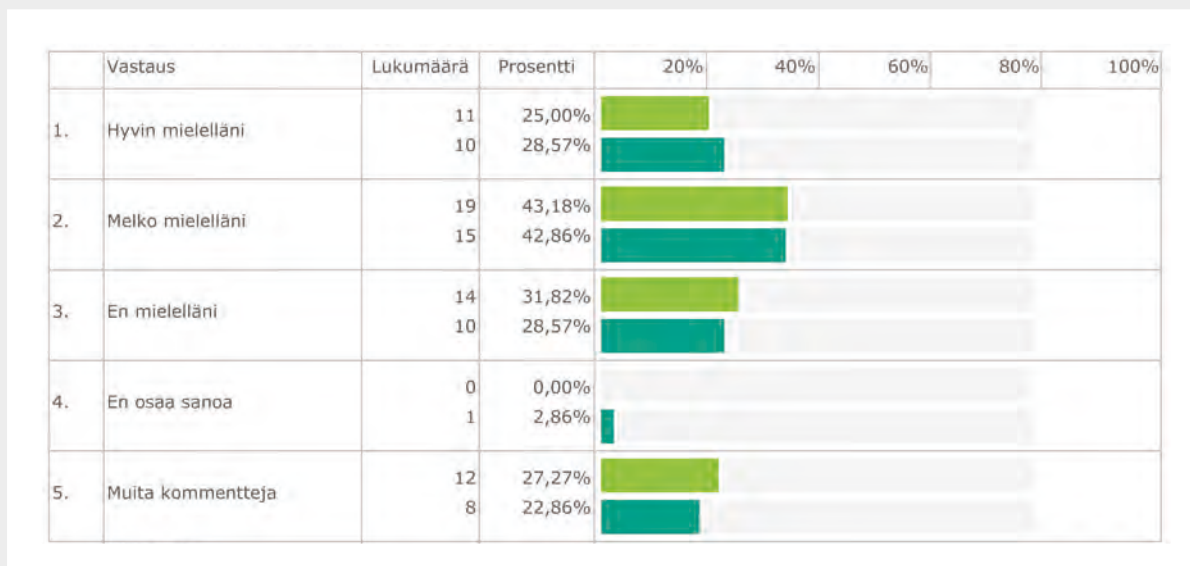
On yllättävää, että melko moni vastaajista ei ollut lainkaan miettinyt asiaa. Vähemmän yllättävänä voidaan pitää ryhmää, jonka mielestä asia on tärkeä, mutta joka ei silti ole valmis tinkimään valaistuksesta. Tämä ryhmä asettaa turvallisuuden arvona ekologisuuden edelle.

Lopuksi kysyttiin, mistä asioista haastateltavat olisivat valmiita tinkimään puistoissa valaistuksen ympäristöystävällisyyden vuoksi. Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti eri vaihtoehtoihin, mutta vain kymmenen prosenttia vastaajista oli valmis maksamaan valaistuksesta enemmän, jotta siitä saataisiin ekologisempaa (**GRAAFI 42**).

GRAAFI 39. ONKO VALAISTUKSELLA VAIKUTUSTA SEN VIHHTYISYYTEEN?

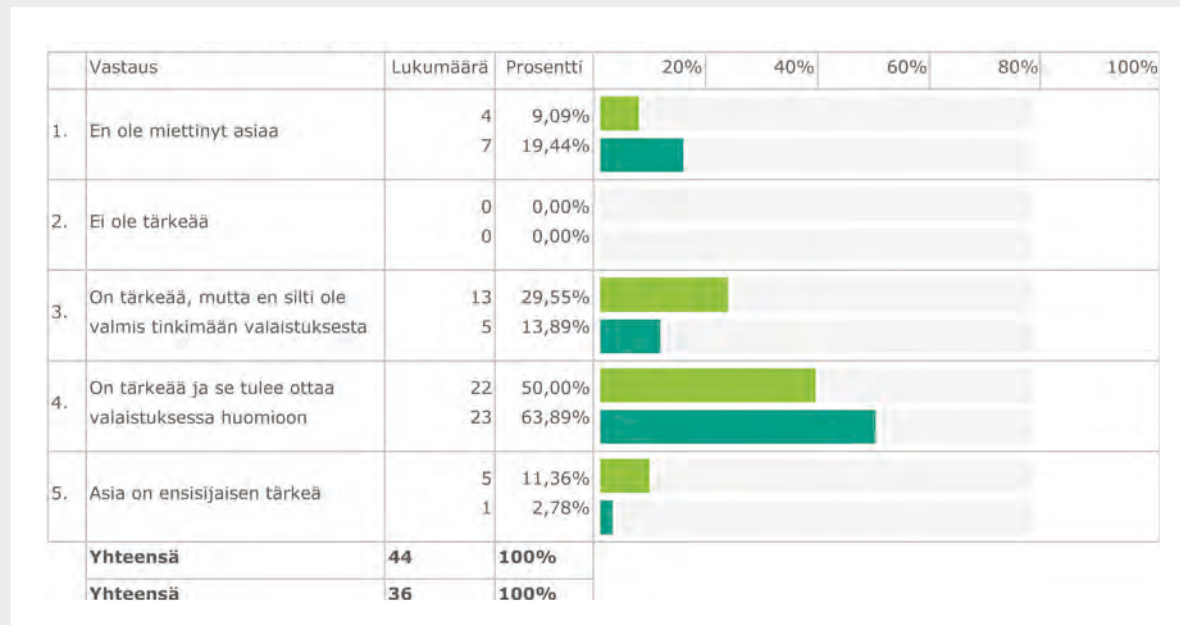

GRAAFI 40. KUINKA MIELELLÄSI ULKOILISIT TÄLLÄ ALUEELLA PIMEÄN AIKAAN?

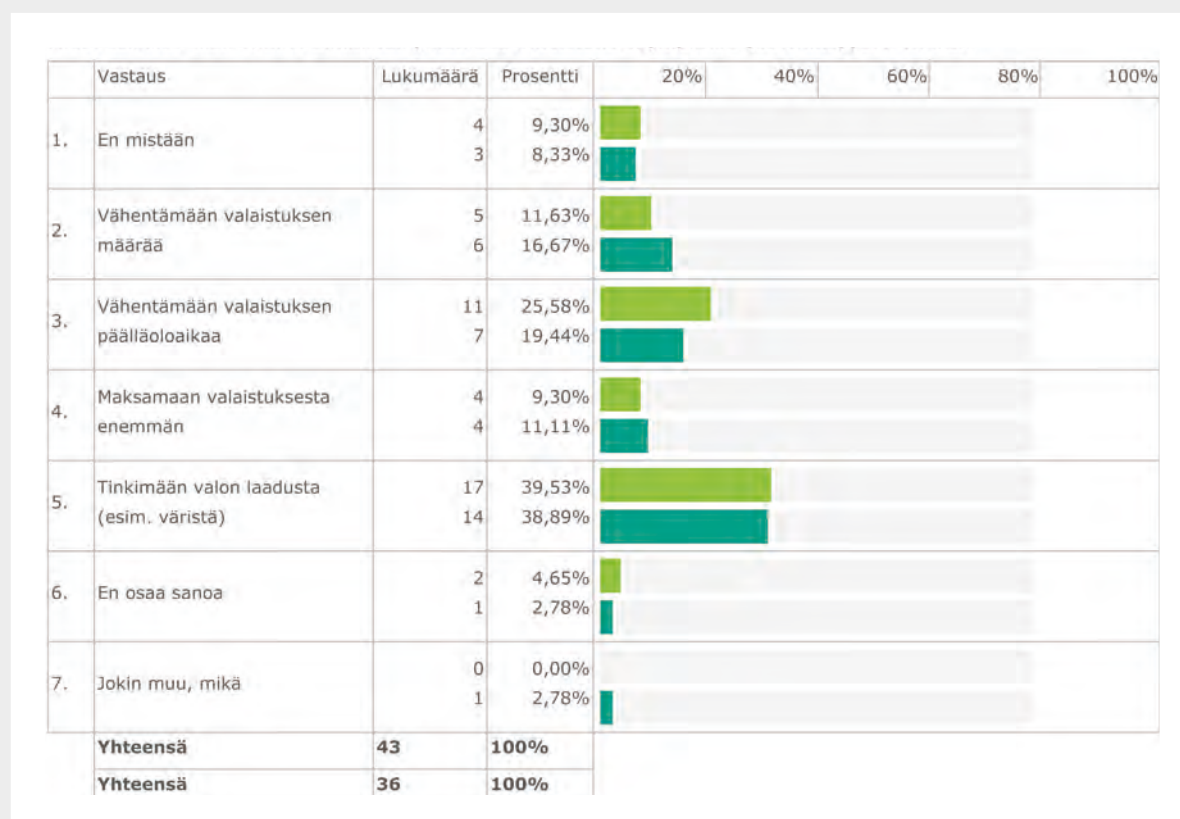

- KESKUSPUISTO
- ALPPIPUISTO

GRAAFI 41. KUINKA TÄRKEÄÄ VALAISTUKSEN YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISYYS ON SINULLE?

GRAAFI 42. MISTÄ ASIOISTA OLISIT VALMIS TINKIMÄÄN PUISTOISSA VALAISTUKSEN YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISYYDEN VUOKSI?

3.1.5 Kartografinen yksityiskohtien tarkastelu

Haastateltavia pyydettiin osoittamaan pelottaviksi tai viihtyisiksi kokemiaan paikkoja kävelyreittein varrelta. Haastattelijat merkitsivät paikat yhdessä muiden huomioidensa kanssa karttoihin. Karttakoosteiden perusteella (**KUVAT 3 JA 5**) pelottaviksi koetaan usein paikat, joissa kävelyreitti kulkee valaisemattoman rinteen alapuolella, kulkuväylä on tiheän kasvuston ympäröimä, kulkuväylällä on jyrkkiä mutkia tai sen läheisyydessä on valaisemattomia rakennuksia. Myös valaisemattomat kulkuväylät voidaan kokea pelottavina.

Viihtyisinä koetaan vesiaiheet, kalliot, taideteokset, istumapaikat sekä paikat, jotka tarjoavat miellyttävän näköalan ympäristöön, voivat toimia oleskellun paikkoina tai tarjoavat muuta erityistä sisältöä. (**KUVAT 4 JA 6**). Jyrkänteet ja rakennukset nousivat esiin sekä pelon että viihtyisyyden paikkoina. Mysteerin tunteen on todettu korreloivan positiivisesti sekä pelon että preferenssin kanssa päiväajan ympäristöissä (Herzog & Miller, 1998). Ympäristön tietty arvoituksellisuus ja jännittävyys voi siis lisätä sekä viihtyisyyttä että pelon tunnetta. Mysteerin tunne tulisikin pyrkiä saavuttamaan tavoilla, jotka mahdollistavat helpon orientoitavuuden, visuaalisen hallinnan tunteen ja monipuoliset pakomahdollisuudet.

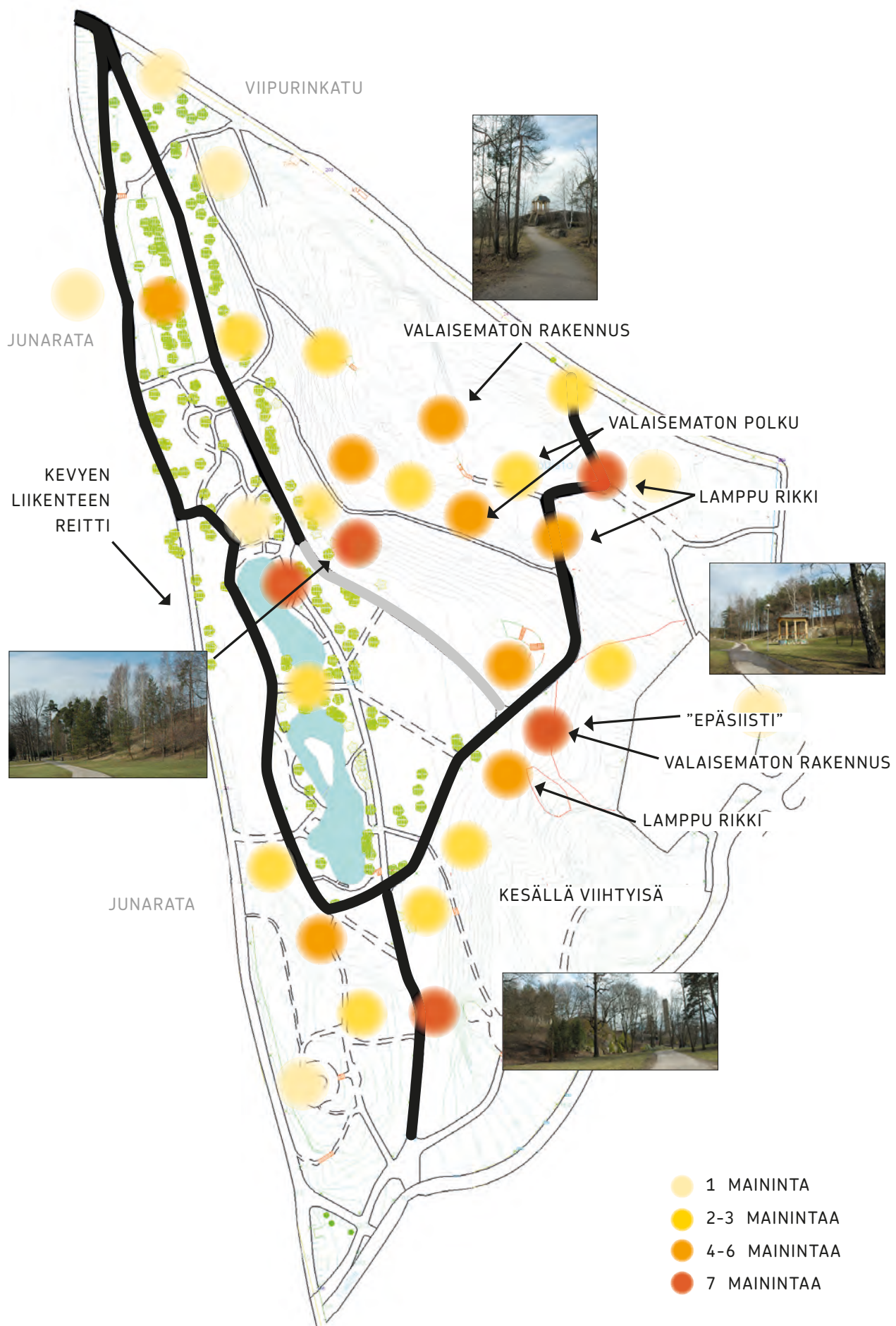
Yllättävää oli, ettei Alppipuiston valaisematon reittiosuus, juuri herättänyt pelon tunteita. Runsaan hajavalon takia sen valaistus ei ehkä juurikaan poikennut heikosti valaistuista reittiosuuksista. Toisaalta se myös sijoittui puiston tasaisimpaan ja aukeimpaan kohtaan, josta käsin kykeni helposti havainnoimaan muuta (valaistua) ympäristöä.

3.1.6 Keskeiset tulokset

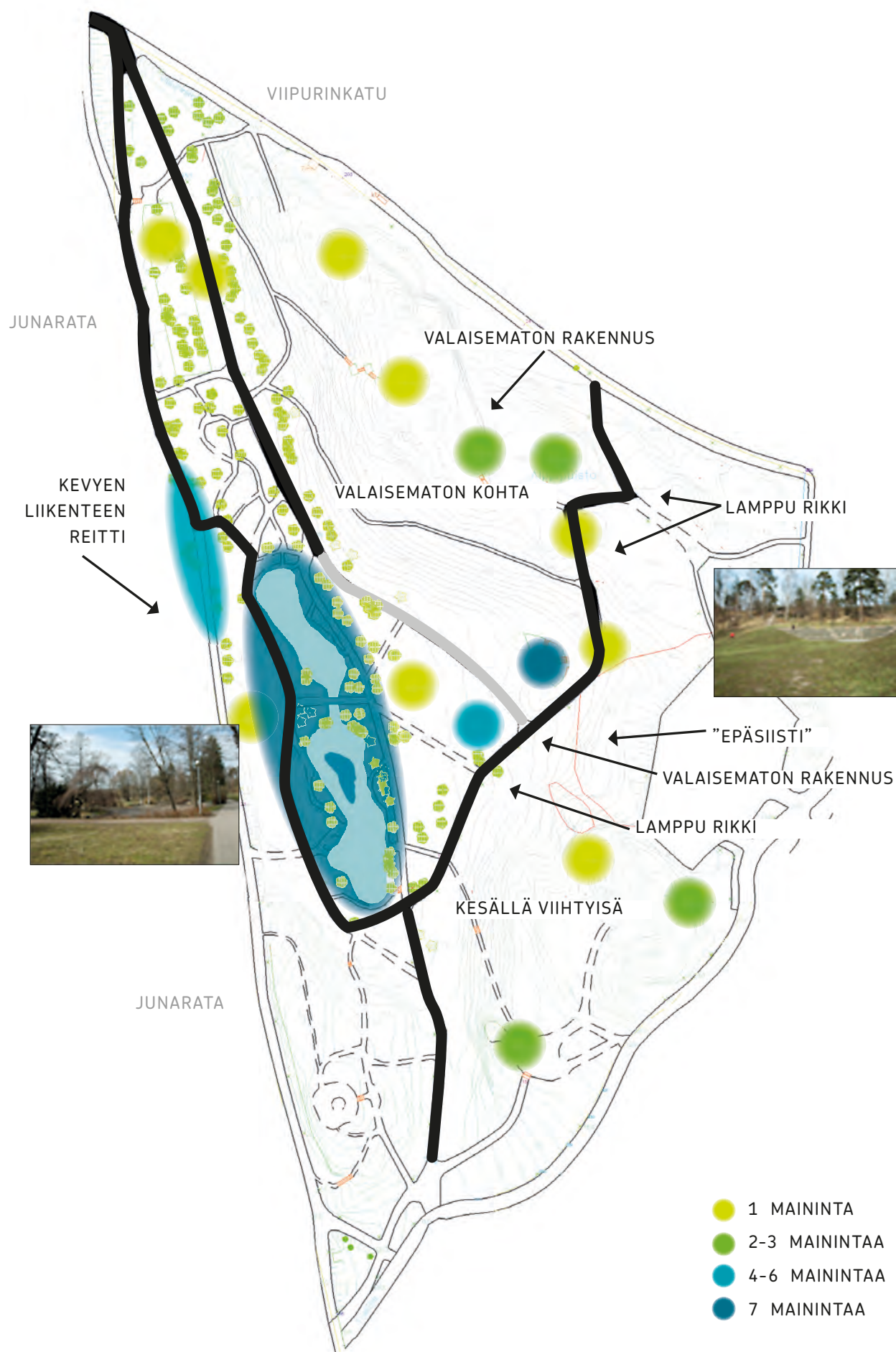
Haastattelun ensimmäinen osa antoi viitteitä siitä, että ihmiset arvostavat laajahkoa, tasaista ja häikäisemätöntä valaistusta. Tasaisuus tuli esiin sekä turvallisen liikkumisen että turvallisuuden tunteen yhteydessä. Tästä syystä myös valaistuksen ylläpitoa pidettiin erittäin tärkeänä. Erityisesti pyörällä liikkujat kokivat äkilliset valaistusmuutokset turvallisuutta vaarantavana tekijänä.

Ihmiset kertoivat myös pitävänsä hiukan kellertävistä (lämmin) tai neutraaleista valon värisävyistä. Hiukan kellertävä valon väri yhdessä laajan ja tasaisen valaistuksen kanssa saattaa liittyä positiivisiin tuntemuksiin, joita usein kuvataan ”pehmeänä” valaistuksena. Valaistus ei haastateltavien mielestä saa olla liian

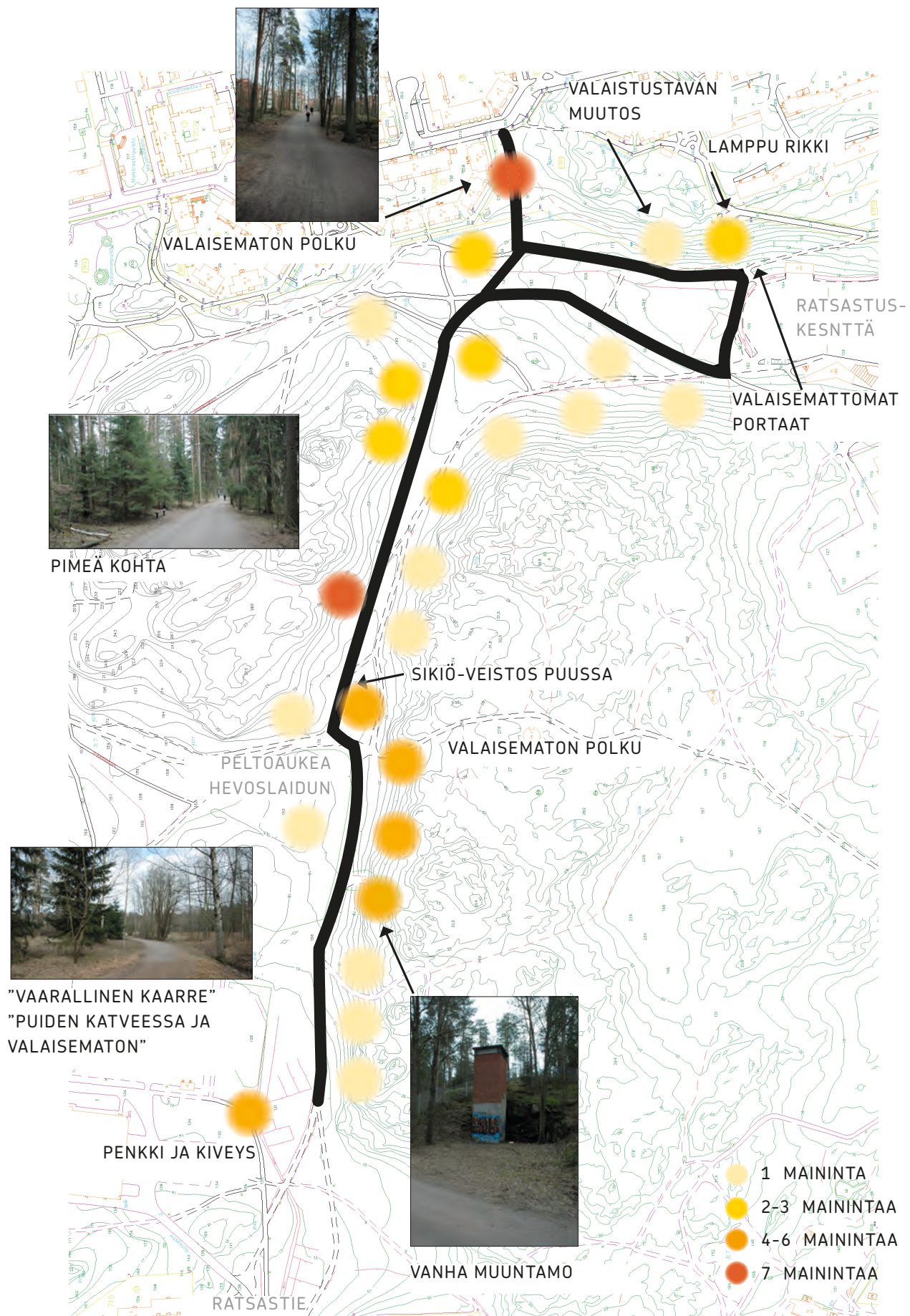
hämärä, mutta toisaalta myös liian kirkas valaistus koetaan epämiellyttävänä. Haastateltavat toivoivat ympäristön yksityiskohtien valaisua, jonka uskottiin lisäävän ympäristön viihtyisyyttä. Kartografinen tarkastelu antaa viitteitä siitä, että yksityiskohtien valaisu voi lisätä myös turvallisuuden tunnetta. Ihmisten pelottaviksi osoittamat paikat ovat usein valaisemattomia rakennuksia, istuskeluryhmiä, polkuja, tms. kohteita, jotka poikkeavat ympäristön perusrakenteesta. Pelottavina koetaan myös kohdat, joissa reitti kulkee rinteen vieressä tai jossa näkeminen on estynyt .

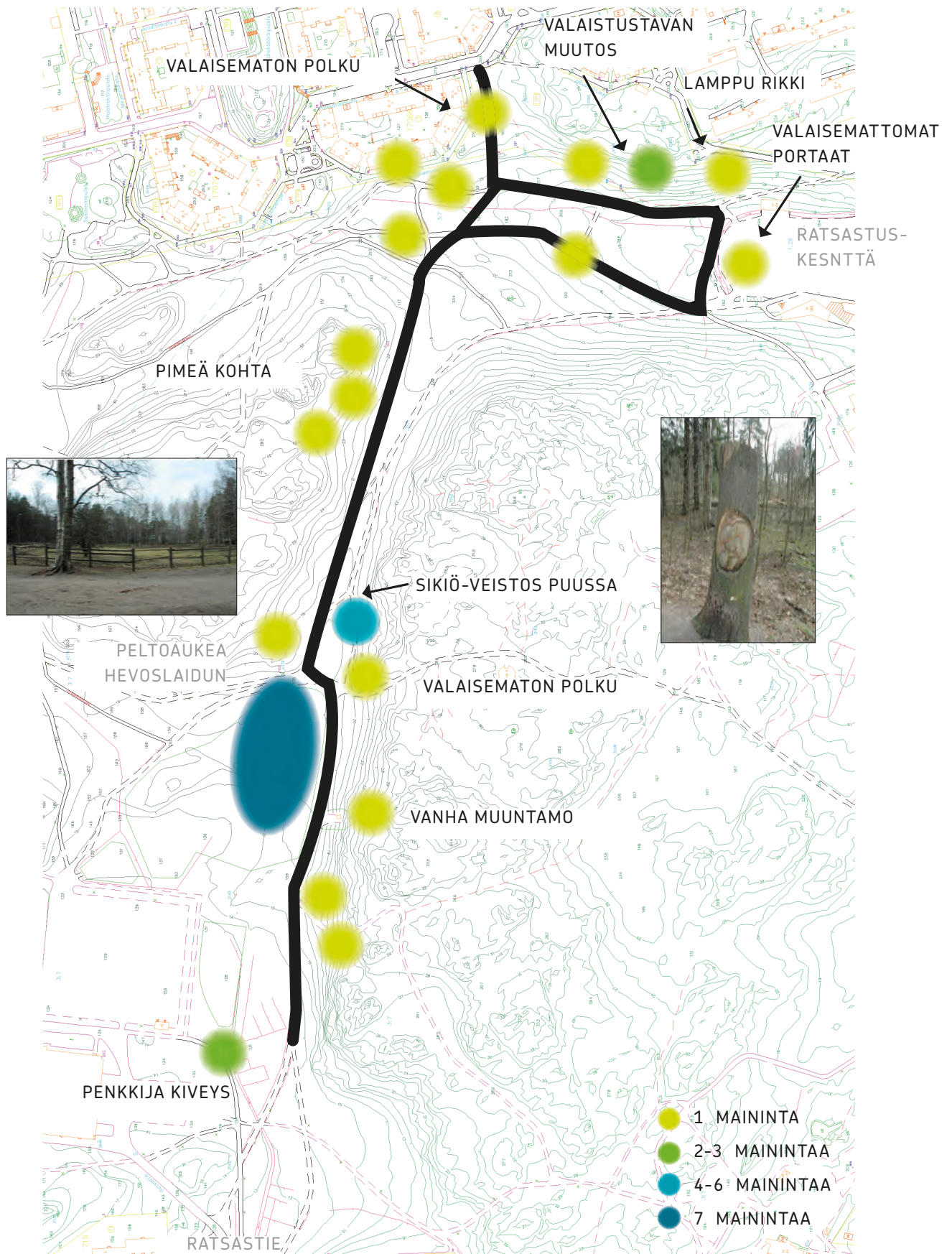
KUVA 3. ALPPIPUISTON PELON PAIKAT

KUVA 4. ALPPIPUISTON VIIHTYISÄT PAIKAT

KUVA 5. KESKUSPUISTON PELON PAIKAT

KUVA 6. KESKUSPUISTON VIIHTYISÄT PAIKAT

● 3.2 Nettikysely

Varsinaisen haastattelututkimuksen tueksi ja taustamateriaaliksi kerättiin tietoa kaupunkilaisten turvallisuus- ja valaistuskokemuksista. Haastattelututkimuksen kohdepuistojen, Alppipuiston ja Keskuspuiston, lisäksi mukaan otettiin myös Kaisaniemen puisto. Sen arveltiin innostavan laajaa vastaajakuntaa ja tarjoavan mielenkiintoisen vertailukohdan Alppipuistolle ja Keskuspuistolle.

Tiedonkeräyskanavana toimi Internet, jonne avattiin oma sivusto kyselylomakkeelle. Kyselystä tiedotettiin sekä lehdistössä että HKR:n nettisivuilla. Kyselylomake pohjautui haastatteluissa käytettyyn lomakkeeseen, josta tehtiin nettiin hieman lyhyempi versio. Nettikyselyn tulokset esitetään tässä vain numeerisesti ja suppeammin kuin varsinaisen haastattelun tulokset.

3.2.1 Kaikkien alueiden yhteistulokset

Toiseen nettikyselyyn vastasi kaikkiaan 262 henkilöä. Suurin osa vastaajista käsitteli Kaisaniemen puistoa (139 kpl). Alppipuistoa käsitteli 41 vastaajaa ja Keskuspuistoa 81. Vastaajista 59 prosenttia oli naisia ja miehiä oli 41 prosenttia. Vastaajat olivat pääosin melko nuoria, mikä saattoi johtua kyselyn internet-pohjaisesta toteutuksesta. Toisaalta nuoret myös usein liikkuvat iltaisin enemmän ja laajemmalla alueella kuin varttuneempi väestö, mikä saattaa myös osaltaan selittää nuorten suurta osuutta erityisesti Kaisaniemen puiston kohdalla.

Seuraavassa nettikyselyn tuloksia käsitellään tiiviissä numeerisessa muodossa.

Syntymävuosi	Vastaajista
1973-	60 %
1957-1972	27 %
1942-1956	11 %
-1941	2 %

Vapaat vastausosiot antoivat viitteitä siitä, että vastaajissa saattoi olla melko runsaasti sekä suunnittelualan ammattilaisia että tähtiharrastajia. Tämä saattoi polarisoida vastauksia ja yhdessä poikkeavan ikäjakauman sekä kontrolloimattoman keräyskanavan kanssa heikentää tutkimuksen yleistettävyyttä.

Vastaukset perustuivat joko alueesta saatuun mielikuvaan (76 %) tai tiettyyn

käyntikertaan alueella (24 %). Tiettyyn käyntikertaan perustuvista vastauksista suurin osa (68 %) ajoittui klo 16.00 – 22.00 väliseen aikaan. Käyntikerran aikana sää oli yleensä ollut pilvinen tai puolipilvinen (69 %) ja maa paljaana lumesta (76 %). Tavallisimmin alueella oli käyntikerran aikana liikkunut muutamia muita ihmisiä (76 %).

Vastaajista suurimmalla osalla oli tapana kiinnittää huomiota valaistukseen (66 %). Vain kaksi prosenttia vastaajista ei juuri kiinnittänyt valaistukseen huomiota (jonkin verran huomiota kiinnitti 31 %). Yksin pimeällä liikkui vastaajista päivittäin 50 % ja kerran tai pari kertaa viikossa 34 % (kerran tai pari kertaa kuukaudessa 8 % harvoin 8 %).

Vaikka ulkona liikkumista pimeään aikaan vältti mahdollisuuksiensa mukaan melko pieni osa vastaajista (välttää 15 %, välttää joskus 34 %, ei vältä 51 %), suurin osa heistä rajoitti kuitenkin nimenomaan puistoissa ja ulkoilualueilla liikkumista pimeään aikaan.

Liikkumisajankohdan rajoittamisen lisäksi saatettiin rajoittaa myös liikkumista tietyillä alueilla. Aina tai joskus ulkoilualueita vältteli 42 % ja tiettyjä alueita vältteli 36 %. Ulkoilualueita ei pimeälläkään koskaan vältellyt 10 % vastaajista. Pimeällä liikkuminen koettiin pääosin joko kohtuullisen turvalliseksi (42 %) tai hiukan epämurkavaksi (40 %). Vastaajista 48 prosentilla oli joskus käynyt mielessä, että joku tarkkailee heitä pimeyden kätköistä, kun he liikkuvat alueella illalla. Tarkkailua ei ollut koskaan pelännyt 20 prosenttia vastaajista.

Pelon tunteen taustoja selvitetessä 69 prosenttia ilmoitti tulleen joskus häirityksi julkisella paikalla, 21 prosenttia ilmoitti joutuneensa ryöstön tai pahoinpitelyn uhriksi ja 48 prosenttia silminnäkijäksi. Näistä eniten pelon tunnetta oli lisännyt ryöstön ja pahoinpitelyn silminnäkijäksi joutuminen (60 %), vähiten ryöstön tai pahoinpitelyn uhriksi joutuminen (54 %). Tulosta selittänee, että ryöstön tai pahoinpitelyn uhrin ovat yleensä miehiä, ja miehet raportoivat usein naisia vähemmän kokevansa pelkoa.

Vastaajien mielestä pelon tunnetta lisäsivät eniten seuraavat asiat
(keskiarvo 0 – 6 asteikolla arvioitaessa):

	ka.
Muiden kulkijoiden vähäisyys	3,85
Päihteiden väärinkäyttäjät	3,78
Pimeys	3,77
Piileskelypaikat	3,58
Paikan eristyneisyys	3,49
Nuorisojengit	3,42
Paikalta pakeneminen hankalaa	3,36
Alueen maine	3,18
Sotkuisuus/epäjärjestys	3,12
Yleinen rikosuutisointi mediassa	3,07
Meteli	1,35
Tungos	1,09

Samat asiat toistuivat turvattomuuden aiheuttajina myös vapaissa vastausosioissa.

- *Pelkoa aiheuttavat ihmisryhmät: Hiipparit, jengit, maahanmuuttajat, huumeiden käyttäjät ja juopot.*
- *Epäsiisteys: Pusikkoisuus, roskaisuus ja ylläpidon puute*
- *Sosiaalisen kontrollin puute: Muiden kulkijoiden vähäisyys ja paikan eristyneisyys*
- *Valaistuksen puutteet erityisesti silloin kun ne esiintyvät yhdessä näkökentän fyysisten rajoitteiden kanssa. Valaistuksen katvealueet, pimeys ja valon määrän voimakkaat vaihtelut mainittiin usein valaistusta koskevin puutteina.*
- *Rikosuutisointi: Ryöstöt, pahoinpitelyt ja raiskaukset*
- *Näkökentän fyysiset rajoitteet: piilot ja pusikot*

Valaistuksen puutteiden nähtiin aiheuttavan sosiaalisen turvattomuuden lisäksi myös liikkumisen turvattomuutta, kun kuoppien, liukkaiden alueiden ja jätösten havainnointi vaikeutuu.

Ulkoilualueen mainetta huonontavina tekijöinä nähtiin samat asiat, joiden arvioitiin myös lisäävän pelkoa. Vastauksissa korostui erityisesti median ja muiden ihmisten vaikutus alueen maineeseen.

Vastaajista 68 prosenttia oli sitä mieltä, että valaistuksella on merkittävä vaikutus turvallisuuden tunteen syntyyn (jonkin verran 26 %, tuskin lainkaan 5 %). Valon värisävyistä miellytti eniten hiukan kellertävä (35 %) tai väritön (27 %). Lämmintä oranssia kannatti 14 prosenttia vastaajista ja hiukan sinertävää vain seitsemän prosenttia. Vapaissa vastauskentissä huonoa valon värisävyä kuvattiin kolkoksi, valjuksi, kelmeäksi, loisteputkimaiseksi, kylmäksi ja suttuisen kellertäväksi. Valon värisävyllä nähtiin olevan jonkin verran (44 %) vaikutusta turvallisuuden tunteeseen (paljon 11 %, ei merkittävästi 21 %, ei ollenkaan 10 %).

Turvallisuuden tunnetta lisäsivät eniten seuraavat asiat
(keskiarvo 0 – 6 asteikolla arvioitaessa):

	ka.
Hyvin valaistu kulkuväylä	4,99
Näen vastaantulijat hyvin	4,85
Näen kulkuväylän ympäristön hyvin	4,71
Puiden ja pensaiden valaisu	4,03
Ympäristön viihtyisiä piirteitä on korostettu valaistuksella	3,58
Miellyttävä valon väri	3,41
Olen itse pimeässä, mutta näen ympärilläni	2,43

Vastaajista 70 prosenttia katsoi, että mahdollisimman laajalle ulottuva valaistus lisää turvallisuuden tunnetta, kun taas 21 prosenttia keskittäisi valaistuksen vain kulkuväylälle ja jättäisi muun pimeään. Valtaosa vastaajista halusi kuitenkin kulkuväylän valaistustason olevan ympäristöä suurempi. Kulkuväylää voimakkaampaa ympäristön valaisua kannatettiin käytettäväksi vain paikoitellen (55 %) (ei koskaan 22 %, lähes aina 7 %). Vastaajat myös arvioivat, että turvallisuuden tunnetta lisäisi selvästi (51 %) tai jonkin verran (43 %) mahdollisuus nähdä kauas kulkusuuntaan.

Valtaosa sallisi valaistustasolle jonkin verran vaihtelua kulkuväylällä (48 %), mutta kolmannes haluaisi mahdollisimman tasaisen valaistuksen. Tasaisemman valaistuksen kaipausta näkyi myös valaisinten tiheyttä koskevassa kysymyksessä, jossa valtaosa vastaajista uskoi valaisinpylväiden tiheimmän sijoittelun lisäävän turvallisuuden tunnetta (selvästi 41 %, jonkin verran 36 %, tuskin lainkaan 18 %). Erityisesti nopeasti liikkuville pyöräilijöille voimakkaat valaistustason muutokset aiheuttavat hankaluuksia.

Toinen valaisinten sijaintia koskeva haitta oli vastaajien mielestä liian korkealle sijoitetut valaisimet, jolloin valaistus hukkuu läheisten puiden lehvästään. Valaisinten sijoittelua koskeva kysymys aiheutti vastaajille eniten epätietoisuutta: 57 prosenttia vastaajista ei osannut vastata kysymykseen, 18 prosenttia piti valaisinten sijaintia hyvänä ja 26 prosentin mielestä valaisinten sijainti ei ollut hyvä. Koska vastaajat eivät olleet vastaushetkellä koealueilla, on ymmärrettävää, että hyvin yksityiskohtainen kysymys koettiin hankalaksi.

Valtaosa (63 %) vastaajista katsoi, ettei valaistuksella tule pyrkiä mahdollisimman kirkkaaseen ympäristöön. Neljäsosan (26 %) mielestä väite ”mitä enemmän valoa sen parempi” kuvasi parhaiten heidän tuntemuksiaan.

Valaistuksen ympäristöystävällisyyttä piti joko tärkeänä tai erittäin tärkeänä 64 prosenttia vastaajista. Heidän mielestään se pitäisi ottaa valaistuksessa huomioon. Henkilökohtaisesti he olisivat valmiita useisiin toimiin, suosituimpana kalliimman/ympäristöystävällisemmän tekniikan käyttäminen (34 %), valon laadusta (esim. väristä) tinkiminen (26 %) ja valaistuksen toiminta-ajasta tinkiminen (19 %). Vastaajat olisivat halunneet valita tässä kysymyksessä useammankin vaihtoehdon, mutta nettilomake ei sitä sallinut, mikä aiheutti kritiikkiä.

Ulkoilualueen viihtyisyyttä lisäävinä tekijöinä nähtiin vapaissa vastausosioissa olevan:

- *Valaistus: estetiikka, ei voimakkaita kontrasteja, lämmin sävy, riittävän laaja valaistu alue*
- *Kasvillisuus, erityisesti isot puut ja vesiaiheet*
- *Siisteys ja hyvä hoito*
- *Ammattilaisten suorittama valvonta ja vartiointi sekä valvontakameroiden käyttö (toisaalta osa vastaajista myös vastusti poliisien lisäämistä).*
- *Sosiaalinen kontrolli ja toiminta: penkit (hyvin monissa vastauksissa), tapahtumat, kahvilat, leikkipuistot, pelit, liikuntamahdollisuudet, yms.*
- *Taideteokset*
- *Selkeät kulkuväylät ja opasteet*
- *Avoimuus*
- *Autottomuus*
- *Eläinten läsnäolo: hevoset ja koirat*

Kohdealueen viihtyisyyttä haluttiin vapaissa vastauskohdissa parantaa mm. seuraavin *valaistuksen* keinoin:

- *Lisää valoa ja huoltoa*
- *Vähemmän valoa tai valojen sammutus, sillä hämäryys on hyvä.*
- *Puiden yms. alueen ominaispiirteiden valaisu ja valon ohjaukseen panostaminen.*

Muita kommentteja:

- *Hämäryys positiivinen asia*
- *Ei valosaasteelle ja energiankulutuksen lisäämiselle*
- *SpNa ikävän sävyinen*
- *Kaisaniemen valaistus hyvä*
- *Linnanmäen parkkipaikan valaistus huono Alppipuistosta käsin katsottuna*
- *Maahan matalalta suunnattuja nurmivaloja*
- *Ei valoja kohti taivasta*
- *Parempaa huoltoa*
- *Liikkumisen esteettömyys tärkeää*
- *Kysely lisää ihmisten pelkoja, turhaa hysteriaa, yms.*
- *Auktoriteetteina viitataan Teatterikorkeakoulun valosuunnittelun professoreihin ja Vesa Honkoseen*
- *Estetiikkaa: puiden ja yksityiskohtien valaisua*
- *Ei häikäisyä*
- *Pimeälle oma ilmeensä valon avulla, valoa kansalle, valotaidetta*
- *Pimeä on hyvä, vähemmän valoa*
- *Ei valosaastetta*
- *Vartijoita & poliiseja lisää*
- *Keskuspuiston luonnontilaisuus tulee säilyttää*
- *Kaisaniemi retuperällä*
- *Kävelyteiden kunto ja hiekoitus*
- *Pusikoiden siivoaminen, töhryt pois, rakenteiden korjaaminen*
- *Turvattomuuden tunne ei johdu valaistuksesta vaan yhteiskunnasta*

3.2.2. Kaisaniemen puisto

Kaisaniemen puisto osuu suuren kaupunkilaisjoukon kulkureitille, ja rautatieaseman läheisyys luo puistoon oman leimansa. Puiston suuri koko ja eristyneisyys asutuksesta heikentävät alueella tapahtuvaa sosiaalista kontrollia. Vapaassa vastausosiossa Kaisaniemeä kuvattiin olevan retuperällä. Kaisaniemen puisto on sekä liikenteellinen läpikulkupuisto että virkistysalue, joka on erityisesti nuorisoryhmien suosiossa. Alueen nykyinen valaistus palvelee lähinnä liikennekäytön (ja näkemisen) tarpeita.

Maineensa ja sijaintinsa vuoksi tunnettu Kaisaniemen puisto herätti vastaajissa eniten halukkuutta osallistua kyselyyn. Vastaajia oli kaikkiaan 139 henkilöä (miehiä 45 %, naisia 55 %). Kaisaniemen puiston sukupuolijakauma oli kohdealueista tasaisin mutta ikäjakauma oli nuorin. Vastaukset perustuivat pääosin alueesta saatuun yleiseen mielikuvaan (82 % vastaajista).

Vastaajat ikäluokittain

syntymävuosi	vastaajista
1973-	71%
1957-1972	21%
1942-1956	7%
-1941	1%

Kaisaniemen puiston viihtyisyys arvioitiin muita puistoja hiukan alhaisemmaksi. Vastaajista 47 prosenttia piti sitä hiukan epävihtyisänä ja 36 prosenttia melko viihtyisänä. Puiston koki hiukan turvattomaksi 58 prosenttia vastaajista (melko turvallinen 23 %, hyvin turvaton 15 %), kun muut puistot arvioitiin pääosin melko turvallisiksi.

Selvimmän Kaisaniemen puisto erosi muista mainetta käsittelevän kysymyksen kohdalla. Valtaosan (69 %) mielestä puiston maine oli huono (ei erityistä mainetta 25 %, hyvä maine 3 %). Kaisaniemen puiston vastaajat myös arvioivat muita enemmän maineen vaikuttavan pelon tunnetta lisäävästi¹. Puistossa liikkuminen arvioitiin kuitenkin vain hiukan turvattommaksi kuin muissa puistoissa

¹ Keskiarvot arvioitaessa 0 – 6 asteikolla alueen maineen vaikutusta pelon tunteen lisääntymiseen: Kaisaniemi 3,81, Alppipuisto 2,20, Keskuspuisto 2,60.

HYVÄ VALO, PAHA VALO, KAISANIEMEN PUISTO
VAIHTUVAT VALOTILANTEET, VIDEOPROJISOINTI
TÜLAY SCHAKIR

"HYVÄ VALO - PAHA VALO" YMPÄRISTÖTAIDETEOS
PERUSTUI "VALOT, VARJOT, VAARAT"-
TUTKIMUSPROJEKTIN LÖYDÖKSIIN.
TEOS TOI HAVAITTAVIKSI OSAN KAISANIEMEÄ
KOSKEVASTA, VUOSIA KESTÄNEESTÄ KESKUSTELUSTA
PUISTON VALAISTUKSEN UUSIMISESTA JA
LISÄÄMISESTÄ SEKÄ PUISTOON LIITETTYISTÄ
MIELIKUVISTA PELON PAIKKANA.

PUISTOKÄYTÄVÄLLE LUODUT KAKSI ERILLISTÄ
VALAISTUSTILANNETTA RAKENTUIVAT KÄRJISTETYSTI
TUTKIMUKSESSA ESIINTYNEISTÄ KÄSITYKSISTÄ
HYVÄSTÄ JA HUONOSTA VALAISTUKSESTA.

VALOJAKSOJA EROTTAA TOISISTAAN ÄÄNIEFEKTI
JOKA KUVASTAA "SÄHKÖHÄIRIÖTÄ" JA HUONON
VALAISTUSJAKSON AIKANA AITAAN ON PROJISOITU
ALUEEN PELOTTAVAA MAINETTA LISÄÄVÄ
"EPÄMÄÄRÄINEN IHMISAINES".

(hiukan epämiellyttävä 41 %, turvaton 26 %, kohtuullisen turvallinen 18 %, hyvin turvaton 12 %, hyvin turvallinen 2 %). Tästä huolimatta puistossa ei kuitenkaan mielellään ulkoiltaisi pimeään aikaan ("En mielelläni" 45 %, "En lainkaan" 32 %). Vastaajista 45 prosenttia myös käytti useammin pimeällä eri reittejä kuin päivällä (lähes samoja reittejä 39 %, samoja reittejä 17 %) verrattuna muiden puistojen käyttäjiin.

Kaisaniemen puiston valaistusta piti riittämättömänä 39 prosenttia ja hiukan vähäisenä 34 prosenttia vastaajista. Vastaajat eivät kuitenkaan katsoneet, että valaistuksella tulee pyrkiä mahdollisimman kirkkaaseen ympäristöön, vaan sallivat myös hämäryyden läsnäolon (60 %). Toisaalta pimeys ja hämäryys eivät saisi aiheuttaa turvattomuuden tunnetta (47 %).

Häikäisyä ei pidetty ongelmana (72 %). Valon värisävyn miellyttävyyttä arvioitaessa mielipiteet hajaantuivat (miellyttävä 20 %, hiukan epämiellyttävä 26 %, epämiellyttävä 14 %). Vastaajista 40 % ei osannut arvioida valon värin miellyttävyyttä. Luultavasti tehtävä olisi ollut helpompi paikan päällä arvioitaessa.

Myös kysymys siitä, näkeekö riittävän pitkälle eteenpäin, sai aikaan vastausten hajaannusta (38 % kyllä, 39 % ei, 24 % ei osaa sanoa). Alueen hahmottaminen koettiin useimmiten hiukan hankalaksi (36 %), mikä häiritsi vastaajia (19 % hahmotti hyvin, 20 % hahmotti hiukan huonosti, mutta se ei häirinnyt, 11 % oli selvästi hankala hahmottaa, 3 % ei hahmottanut ollenkaan).

Vastaajista 53 prosenttia arvioi tuntevansa olonsa turvallisemmaksi, jos kulkutien ympäristöä olisi valaistu laajemmin. Kulkureitin ympäristön valaisun merkitys korostui Kaisaniemen vastauksissa, sillä vain 15 prosenttia jättäisi kulkuväylän ympäristön pimeyteen. Sen sijaan kulkusuuntaan näkeminen arvioitiin yhtä tärkeäksi kuin muissakin puistoissa (turvallisuuden tunne paranisi 52 % selvästi, 46 % jonkin verran, 2 % tuskin lainkaan).

Kulkureitin ympäristön valaisua koskevat vastaukset saattavat heijastaa Kaisaniemen roolia avoimen ruohokenttäisenä oleskelupuistona ja oletusta sosiaalisen uhan tulosuunnasta. Myös valaisinpylväiden tiheämmän sijoittelun arvioitiin parantavan turvallisuuden tunnetta (selvästi 42 %, jonkin verran 36 %, tuskin lainkaan 15 %). Valaistuksella nähtiin olevan vaikutusta alueen viihtyisyyteen (paljon 69 %, jonkin verran 29 %). Valtaosan mielestä (80 %) valaistus paransi alueen viihtyisyyttä (heikentää 13 %, ei osaa sanoa 7 %).

Yli puolet vastaajista (52 %) oli sitä mieltä, että Kaisaniemen puistossa valaistus pitäisi suunnata sekä ylöspäin että kohti maata (vain kohti maata 30 %, en osaa sanoa 18 %). Toivottu valaistustapa poikkesi selvästi muista

puistoista ja heijastaa puiston urbaania luonnetta sekä asemaa kaupunkirakenteessa.

Metsäisessä keskuspuistossa vastaajien valtaosa (51 %) toivoi vain maahan suunnattua valoa. Vastaajista 48 prosentin mielestä Kaisaniemen puistolla tulisi olla pimeään aikaan selvästi erilainen ilme kuin päivällä (ei oleellista merkitystä 32 %, ei tule olla erilaista visuaalista ilmettä 10 %). Kaisaniemen puistossa myös toivottiin muita enemmän ympäristön yksityiskohtien valaisua (kyllä 34 %, kyllä, mutta vain vähän 22 %, Mahdollisesti joitakin 36 %, ei ollenkaan 4 %).

Vapaissa vastausosioissa ilmaistiin halu Kaisaniemen puiston ilmeen kohen-tamiseen niin puistorakentamisen kuin valaistusparannusten avulla. Alueelle haluttiin lisää toimintoja, jotka houkuttelisivat ”tavallisia” ihmisiä. Valaistukseen kaivattiin esteettisempää ja räväkämpää otetta. Nykyisellään alueen koetaan olevan kaupungin laiminlyömä.

3.2.3. Alppipuisto

Alppipuistoa pidettiin päiväsaikaan kauniina ja viihtyisänä puistona, mutta iltaisin sen viihtyisyyttä laski puistoon kerääntyvä ”marginaaliporukka”. Alppipuiston valaistusta pidettiin liian hämäränä ja pimeänä, mutta toisaalta osa vastaajista piti nimenomaan sen hämäryydestä. Linnanmäen parkkipaikan valaistus häiritsi useaa puiston käyttäjää. Parkkipaikan voimakas valaistus saattaa myös heikentää kokemusta Alppipuiston valaistustilanteesta entisestään, kun puiston matala valaistustaso vertautuu mäellä olevan parkkipaikan voimakkaaseen valaistukseen. Puiston hoitamaton ja pusikkoinen ilme tuli myös esiin useissa vastauksissa.

Alppipuiston ympärisäteileviin valaisimiin perustuva klassinen valaistustapa on pyrkinyt kuvaamaan sen roolia kaupunginosan virkistys- ja viheralueena (ks. LIITE 3 valaistusinventointi). Vanhentuneet valaisimet eivät kuitenkaan palvele ympäristön havainnointia parhaalla mahdollisella tavalla. Alppipuiston valaistus on puistokolmikon heikoin.

Alppipuistoa koskevia vastauksia kertyi 41 kpl (miehiä 39 %, naisia 61 %). Vastaajien ikäjakauma oli hiukan muita puistoja tasaisempi. Muista puistoista poiketen melko suuri osa vastauksista (48 %) perustui tiettyyn käyntikertaan.

Alppipuiston käyttäjät välttelivät vähiten pimeällä liikkumista (kyllä 5 %, joskus 40 %, ei 55 %). He myös peläsivät vähiten jonkun tarkkailevan heitä pimeästä kohdealueella (vastaajista 31 % ei ollut koskaan pelännyt, joskus käynyt mielessä 51 %, usein 15%, silloin tällöin 3 %). Toisaalta he olivat joutuneet muita useammin ryöstön tai pahoinpitelyn uhriksi (28 %), mikä oli lisännyt pelon tunnetta ja johtanut tiettyjen alueiden välttämiseen (64%). Alueen käyttäjät olivat myös muita useammin joutuneet ryöstön tai pahoinpitelyn silminnäkijäksi (60 %), mikä myös oli lisännyt pelon tunnetta ja johtanut tiettyjen alueiden välttämiseen (58 %).

Vastaajat ikäluokittain

syntymävuosi	vastaajista
1973-	45%
1957-1972	38%
1942-1956	18%
-1941	-

Alppipuisto koettiin muita puistoja viihtyisämmäksi. Vastaajista 77 prosenttia arvioi sen joko erittäin viihtyisäksi tai melko viihtyisäksi. Arviot alueen turvallisuudesta vaihtelivat pääosin melko turvallisen (50 %) ja hiukan turvattoman (35 %) välillä. Alueella ei nähty erityistä mainetta ulkoilualueena (50 %) (hyvä 25 %, huono 15 %). Pimeällä liikkumisen turvallisuuden koettiin olevan Kaisaniemen puiston ja Keskuspuiston välissä (hiukan epämukavaa 43 %, kohtuullisen turvallista 28 %, hyvin turvallista 15 %, turvatonta 10 %, hyvin turvatonta 5 %). Toisaalta erot puistojen välillä olivat pieniä. Myös halukkuus ulkoilla alueella pimeään aikaan noudatti samaa linjaa (en mielelläni 44 %, melko mielelläni 26 %, hyvin mielelläni 18 %, en lainkaan 10 %).

Alueen valaistuksen koki selvästi riittämättömäksi 40 prosenttia vastaajista (hiukan vähäinen 30 %, yleensä riittävä, mutta joissakin kohdissa voisi olla lisää valoa 18 %, riittävä 10 %). Tulos on samaa luokkaa Kaisaniemen puiston kanssa, mutta eroaa selvästi koealueilla tehdyistä haastatteluista, joissa valon määrään oltiin tyytyväisempiä. Alppipuistossa kokemus valaistuksen riittämättömyydestä johtunee alhaisesta valaistusvoimakkuudesta ja osittain valaisemattomista puistokäytävistä. Kaisaniemen osalta tyytymättömyyteen vaikuttanee alueen korkeaksi arvioitu sosiaalinen uhka.

Alppipuiston käyttäjät myös raportoivat selvästi muita enemmän, etteivät näe kulkureittiä riittävän pitkälle eteenpäin (en näe 58 %, näen 33 %). Tässä kohdin tulos poikkeaa selvästi paikan päällä tehdyistä haastatteluista, joissa 81 prosenttia vastaajista ilmoitti näkevänsä reitin riittävän pitkälle eteenpäin. Kysymyksessä alueen hahmottamisesta ehyenä kokonaisuutena vastaukset hajaantuivat voimakkaasti.

Valaistusmuutosten arvioitiin vaikuttavan turvallisuuden tunteeseen voimakkaammin kuin muissa puistoissa. Vastaajista 56 prosenttia arvioi, että tuntisi olonsa selvästi turvallisemmaksi, jos kulkutien ympäristöä olisi valaistu laajemmin (jonkin verran 21 %, tuskin lainkaan 21 %). Vastaajista 58 prosenttia arvioi, että turvallisuuden tunnetta lisäisi selvästi, jos kulkusuuntaan näkisi mahdollisimman kauas (jonkin verran 33 %, tuskin lainkaan 10%). 53 prosenttia vastaajista arvioi, että tiheämmässä olevat valaisinpylväät lisäisivät turvallisuuden tunnetta selvästi (jonkin verran 23 %, tuskin lainkaan 23 %). Toisaalta Alppipuiston käyttäjät olivat hiukan muita valmiimpia antamaan myös tilaa hämärälle ja pimeydelle (kyllä, hämärä on osa luontoa 40 %, kyllä jonkin verran 25 %, hieman, mutta ei saa aiheuttaa turvattomuuden tunnetta 30 %, ei 5 %).

Halutussa valaistustavassa Alppipuisto sijoittui Keskuspuiston ja Kaisaniemen puiston väliin. Tämä selittyy Alppipuiston luonteella, joka jää keskustapuiston (Kaisaniemen puisto) ja ulkoilualueen (Keskuspuisto) väliin. Mielipiteet jakautuivat melko tasan vain kohti maata suunnatun valaistuksen (44 %) ja sekä ylöspäin että kohti maata suunnatun valaistuksen (38 %) välillä. Myös ympäristön yksityiskohtien valaisun suhteen Alppipuisto sijoittui Keskuspuiston ja Kaisaniemen puiston väliin (yksityiskohtia tulisi valaista 28 %, kyllä, mutta vain vähän 25 %, mahdollisesti joitakin 48 %).

Vastaajista 45 prosenttia halusi, että alueella olisi pimeään aikaan selvästi erilainen visuaalinen ilme kuin päivällä (ei oleellista merkitystä 35 %, ei tule olla selvästi erilaista visuaalista ilmettä 10 %). Valtaosa vastaajista myös korostaisi alueen eri osia joko selvästi erilaisella (41 %) tai hieman erilaisella (54 %) valaistuksella. Hiukan yllättäen Alppipuiston valaistus koettiin vähiten häikäiseväksi (ei häikäise ollenkaan 93 %). Tosin missään puistossa häikäisyä ei koettu ongelmaksi. Valaistusvoimakkuudelle sallittaisiin hienoinen vaihtelu kulkuväylillä (jonkin verran 53 %, ei ollenkaan 35 %, hyvin paljon 5 %).

Alppipuiston käyttäjät olivat hiukan muita vähemmän valmiita ottamaan huomioon valaistuksen ympäristöystävällisyyden (on tärkeää ja se tulee ottaa valaistuksessa huomioon 40 %, on tärkeää, mutta en ole valmis tinkimään valaistuksesta 30 %, asia on ensisijaisen tärkeä 18 %, en ole miettinyt asiaa 13 %). Suosituin ympäristön huomiointitapa olisi uuden ja kalliimman tekniikan käyttö (33 %) (päälläoloajan vähentäminen 18 %, valon laadusta tinkiminen 18 %, valaistuksen määrän vähentäminen 8 %).

3.2.4 Keskuspuisto

Keskuspuisto on kolmikon luonnontilaisin puisto, jota käytetään sekä virkistys, liikunta että työmatkaliikenne tarkoituksiin. Alue on myös mittasuhteiltaan selvästi suurin. Alueen nykyinen valaistustapa vastaa lähinnä liikunta- ja kevyen liikenteen tarpeita (ks. LIITE 3 valaistusinventointi). Vapaissa vastausosioissakin tuli valaistuksen puutteissa esiin valaistuksen funktionaalinen käyttötarkoitus liikkumisen mahdollistajana. Muissa puistoissa liikuntakäyttö on vähäisempää. Keskuspuistossa nousivat esiin erityisesti jalankulkijoita nopeammin liikkuvien pyöräilijöiden tarpeet.

Alueelle ominaisena turvallisuushäiriönä mainittiin useissa vastauksissa miespuoliset hiipparit/itsensäpaljastajat, kun muissa puistoissa kavahdettiin lähinnä epäsosiaalisesti käyttäytyviä ryhmiä. Turvallisuuden tunteen parantamisen ratkaisuksi tarjottiin usein pusikoiden raivaamista, mutta toisaalta alueen luonnontilaisen ilmeen säilyttämistä pidettiin tärkeänä.

Keskuspuistoa käsitteli vastauksissaan 81 henkilöä (miehiä 37 %, naisia 63 %). Vastaukset perustuivat pääosin alueesta saatuun mielikuvaan (77 %). Vastaajat liikkuvat muita hiukan harvemmin yksin pimeällä (päivittäin 44 %, kerran tai pari kertaa viikossa 42 %, kerran tai pari kertaa kuukaudessa 4 %, harvoin 11 %). He myös välttelivät pimeällä liikkumista hiukan muita enemmän mikäli mahdollista (kyllä 20 %, joskus 36 %, ei 44 %). Pimeällä liikkuminen koettiin kohtuullisen turvalliseksi (40 %) tai hiukan epämukavaksi (41 %). Ryöstön tai pahoinpitelyn uhriksi (14 %) ja silminnäkijäksi (40 %) he olivat joutuneet muita harvemmin. Toisaalta niiden vaikutus pelon tunteeseen tai tiettyjen alueiden välttelyyn oli voimakkaampi kuin muilla vastaajilla (uhriksi joutuneista 36 %, silminnäkijöiksi joutuneista 63 %).

Vastaajat ikäluokittain

syntymävuosi	vastaajista
1973-	49%
1957-1972	33%
1942-1956	14%
-1941	4%

Keskuspuisto koettiin melko viihtyisänä (67 %) (erittäin viihtyisä 17 %, hiukan epäviihtyisä 16 %) ja turvallisena (54 %) (hiukan turvaton 33 %, erittäin turvallinen 10 %). Keskuspuiston maine ulkoilualueena oli kolmikosta selvästi paras. Hyvämaineisena aluetta piti 56 prosenttia ja huonona vain kuusi prosenttia vastaajista. 32 prosentin mielestä alueella ei ollut erityistä mainetta. Alueella myös ulkoiltiin mielellään pimeällä (hyvin/melko mielellään 54 %). Pimeällä liikkuminen koettiin kuitenkin liki yhtä turvalliseksi kuin Alppipuistossakin. Hyvin turvalliseksi tai kohtuullisen turvalliseksi pimeällä liikkumisen arvioi 44 prosenttia vastaajista (hiukan epämukava 40 %, turvaton 13 %, hyvin turvaton 4 %).

Alueen valaistukseen oltiin tyytyväisempiä kuin muissa puistoissa. Vastaajien valtaosa oli tyytyväinen alueen valaistuksen määrään ja selvästi riittämättömänä sitä piti vain 17 prosenttia (riittävä 11 %, yleensä riittävä, mutta joissakin kohdin voisi olla lisää valoa 37 %, ehkä hiukan vähäinen 33 %).

Myös valon väriin oltiin tyytyväisempiä kuin muissa puistoissa. Sitä piti miellyttävänä 37 % vastaajista (hiukan epämiellyttävä 19 %, epämiellyttävä 14 %, ei osaa sanoa 31 %). Kulkureitin näki riittävän pitkälle eteenpäin 41 prosenttia vastaajista (45 % ei nähnyt kulkuväylää riittävän pitkälle eteenpäin). Vastaajista 85 prosenttia arvioi valaistuksen parantavan alueen viihtyisyyttä.

Tyytyväisyys heijastui myös valaistuksen muutosehdotusten vaikutuksiin, jotka arvioitiin pienemmiksi kuin muissa puistoissa. Vastaajista 42 prosenttia arvioi tuntevansa olonsa selvästi turvallisemmaksi, mikäli kulkutien ympäristöä olisi valaistu laajemmin (jonkin verran 37 %, tuskin lainkaan 20 %). Vastaajista 35 prosenttia arvioi tuntevansa olonsa selvästi turvallisemmaksi mikäli valaisinpylväät olisivat tiheämmässä (jonkin verran 42 %, tuskin lainkaan 21 %).

Keskuspuiston käyttäjät suosivat muita enemmän vain kulkuväylään kohdistuvaa valaistustapaa (30 %), mutta vastaajien valtaosa haluaisi valaista sekä kulkuväylää että sen ympäristöä (62 %). Myös toiveet valon suuntauksesta erosivat urbaanimmista puistoista. Valon halusi suunnata vain kohti maata 51 prosenttia vastaajista ja sekä ylöspäin että kohti maata 25 prosenttia.

Vastaajista vain 23 prosenttia katsoi, että puistolla tulisi olla pimeään aikaan selvästi erilainen visuaalinen ilme kuin päivällä (ei merkitystä 51 %, ei tule olla erilaista visuaalista ilmettä 15 %). Luku on selvästi pienempi kuin muissa puistoissa (Alppipuistossa 45 %, Kaisaniemen puistossa 48 %). Vastaajista 17 prosenttia katsoi, että alueen eri osia voisi korostaa selvästi erilaisella valaistuksella (hieman erilaisella valaistuksella 56 %, valaistuksen tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen 16 %). Tämä oli myös selvästi pienempi määrä kuin muissa puistoissa (Alppipuistossa 41 %, Kaisaniemessä 33 %). Yksityiskohtienkin valaisua pidettiin tarpeettomampana kuin muissa puistoissa (kyllä 14 %, kyllä, mutta vain vähän 19 %, mahdollisesti joitakin 54 %, ei 11 %) (Alppipuistossa kyllä 28 %, Kaisaniemen puistossa 34 %).

Valaistuksen ympäristöystävällisyyttä pidettiin tärkeänä (tärkeää ja se tulee ottaa huomioon 56 %, tärkeää, mutta ei ole valmis tinkimään valaistuksesta 19 %, ensisijaisen tärkeää 16 %, ei ole miettinyt asiaa 9 %, ei ole tärkeää 1 %). Muista puistoista poiketen Keskuspuiston käyttäjät suosivat kalliimman uuden tekniikan sijaan valon laadusta (esim. väristä) tinkimistä (38 %) (kalliimman, mutta ympäristöystävällisen tekniikan käyttö 30 %, päälläoloajan vähentäminen 19 %, valaistuksen määrän vähentäminen 4 %).

3.2.5. Yhteenveto

Valaistuksella nähtiin olevan voimakas vaikutus sekä turvallisuuden tunteeseen, että viihtyisyyteen. Turvallisuuden tunteeseen arvioitiin vaikuttavan eniten funktionaalinen, näkemisen mahdollistava, valaistus. Tärkeimmät nähtävät asiat olivat kulkuväylä, vastaantulijat ja kulkuväylän ympäristö.

Myös estetisoivalla valaistuksella arvioitiin olevan merkittävä vaikutus turvallisuuden tunteeseen. Puiden ja pensaiden valaisu, viihtyisien piirteiden korostus ja miellyttävä valon väri nähtiin asioina, joiden avulla turvallisuuden tunnetta voitaisiin parantaa. Monissa vastauksissa korostettiin lisäksi erilaisten aktiviteettien läheisyyden merkitystä turvallisuuden tunteen muodostajina.

Kaikille puistoille yhteisenä piirteenä oli vastaajilla halu pitää kulkuväylän valaistus tasaisena. Kulkuväylän lisäksi myös kulkuväylän ympäristöä haluttaisiin valaista ja korostaa ainakin joitakin yksityiskohtia. Kulkuväylän ympäristö saisi kuitenkin olla kulkuväylää kirkkaammin valaistu vain joissakin kohdin. Puistoalueiden eri osia voisi korostaa hieman erilaisella valaistuksella. Valon värisävyyistä suosituimmat olivat hiukan kellertävä ja väritön.

Valaistuksen ympäristöstävällisyys oli vastaajille tärkeää, mutta valaistuksen määrästä tai päälläoloajasta ei juurikaan oltaisi valmiita tinkimään. Ratkaisuja haettaisiin uudesta tekniikasta tai valon laadusta tinkimisestä.

Valaistus koettiin riittämättömimmäksi Alppipuistossa ja Kaisaniemen puistossa. Alppipuistossa tähän vaikutti nykyisen valaistusratkaisun tuottama hyvin matala valaistustaso sekä osittain valaisemattomat polut. Kaisaniemen puistossa riittämättömyyden tunteen suurin syy lienee puistotilaan liitetty sosiaalinen uhka. Valaistuksen muutosten arvioitiin lisäävän turvallisuuden tunnetta eniten Alppipuistossa. Nettikyselyn vastaajat arvioivat valaistuksen riittämättömämmäksi kuin paikan päällä haastatellut. Tähän saattoi vaikuttaa erittäin valikoitunut vastaaja-aines, arvioinnin perustuminen ajallisesti kaukaiseen mielikuvaan tai haastattelijan ja haastattelutilanteen tuoma turvallisuudentunne.

Kaisaniemen puiston käyttäjät arvioivat muita vastaajia enemmän maineen vaikuttavan turvallisuuden tunnetta heikentävästi. Puiston maine tunnistettiin huonoksi, mutta se arvioitiin kuitenkin vain hiukan turvattommammaksi kuin muut puistot. Halukkuus ulkoilla puistossa oli kuitenkin selvästi matalampi kuin muissa puistoissa. Puiston käyttäjät myös muuttivat reittejä muita enemmän valoisan ja pimeän ajan mukaan.

Kysely antaa viitteitä siitä, että puistotilan luonne vaikuttaa siihen, millaisia valaistusratkaisuja suositaan. Urbaaneissa puistoissa suositulla valaistustavalla näyttäisi olevan seuraavia piirteitä:

- kulkuväylän lisäksi halutaan ympäristön laajempaa valaisua,
- valon suuntaukseen halutaan enemmän monipuolisuutta myös ylöspäin suuntautuvan valon muodossa,
- yksityiskohtia halutaan korostaa valaistuksen avulla ja
- pimeään ajan visuaaliseen ilmeeseen halutaan suurempia muutoksia samoin kuin puiston eri alueiden korostusta erilaisella valaistuksella.

Luonnontilaisissa puistoissa haluttaisiin käyttää pelkistetympää, hillitympää ja rajatumpaa valaistustapaa.

Myös mahdollisen sosiaalisen uhkan tulosuunta ja uhan todennäköisyys saattavat vaikuttaa valaistustapapreferensseihin. Mikäli puistotila suosii erilaisten ryhmien kokoontumista ja vapaata sijoittumista puistotilaan, myös puistotilaa halutaan valaista laajemmin. Mikäli tila koetaan uhkaavana, valaistustasoa halutaan kasvattaa. Yöhön ei kuitenkaan haluta tuoda päivää, vaan hämärällekin halutaan antaa sijansa.

● 3.3. Valaistusmallinnuskokeen tulokset

Haastattelujen ja nettikyselyn perusteella muodostettiin käsitys keskeisistä valaistuksen laatutekijöistä, jotka vaikuttavat tilalliseen hahmotukseen ja pelon tunteeseen. Näiden tekijöiden merkittävyyttä haluttiin tutkia simulaatiokokeen avulla.

Kaupunkisuunnitteluviraston Laituri- nimisessä näyttelytilassa järjestettiin koetilaisuus, jossa halukkailla oli mahdollisuus osallistua pimeän ajan puistoympäristöjen arviointiin. Arviointia varten mallinnettiin kaksi puistoaluetta, osa Alppipuistosta ja osa Keskuspuistosta. Kumpaankin puistotilaan luotiin tietokonesimulaation avulla seitsemän erilaista valaistustilannetta (**KS. KUVASARJAT 7 JA 8**).

Valaistustilanteilla pyrittiin simuloimaan erilaisia valaistusratkaisuja:

Kuvasarja Keskuspuisto

- puiston nykyinen valaistusratkaisu (kuva 1)
- laaja ja tasainen valaistus (kuva 2)
- laaja, tasainen ja himmeä valaistus yhdistettynä maanpinnan valaisuun (kuvat 3)
- laaja ja tasainen valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 4)
- matalalla olevat valaisimet ja kulkuväylän tasainen valaistus (kuva 5)
- vain puistokäytävään rajoittuva tasainen valaistus ns. cut off (kuva 6)
- kulkuväylän himmeä valaisu yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 7)

KUVA 1. PUISTON NYKYINEN VALAISTUSRATKAISU

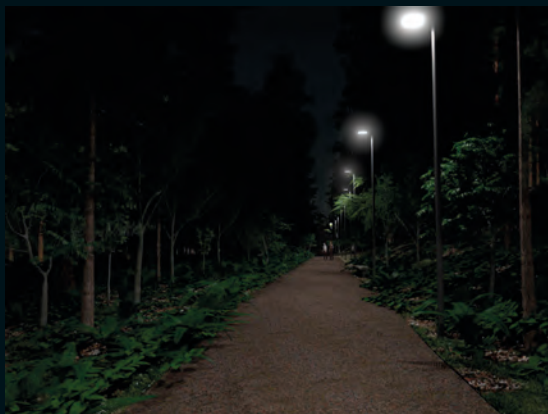
KUVA 2. LAAJA JA TASAINEN VALAISTUS

KUVA 3. LAAJA, TASAINEN JA HIMMEÄ VALAISTUS
YHDISTETTYNÄ MAANPINNAN VALAISUUN

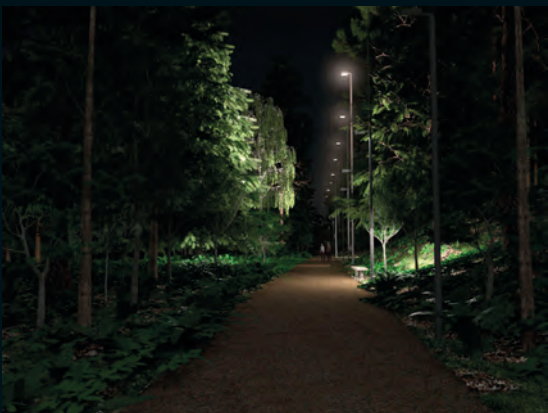
KUVA 4. LAAJA JA TASAINEN VALAISTUS YHDISTETTYNÄ
YMPÄRISTÖN YKSITYISKOHTIEN VALAISUUN

KUVA 5. MATALALLA OLEVAT VALAISIMET JA KULKUVÄYLÄN
TASAINEN VALAISTUS

KUVA 6. VAIN PUISTOKÄYTÄVÄÄN RAJOITTUVA TASAINEN
VALAISTUS NS. CUT OFF

KUVA 7. KULKUVÄYLÄN HIMMEÄ VALAISU YHDISTETTYNÄ
YMPÄRISTÖN YKSITYISKOHTIEN VALAISUUN

KUVASARJA 7 KESKUSPUISTO

Kuvasarja Alppipuisto

- puiston nykyinen valaistusratkaisu, hämärä ja epätasainen (kuva 8)
- tiukka, puistokäytävään rajoittuva tasainen valaistus cut off (kuva 9)
- laaja ja tasainen valaistus (kuva 10)
- kulkuväylään rajoittuva himmeä tasainen valaistus yhdistettynä maanpinnan valaisuun (kuva 11)
- tiukka, puistokäytävään rajoittuva tasainen valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 12)
- laaja ja tasainen valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 13)
- laaja ja tasainen valaistus yhdistettynä maanpinnan valaisuun (kuva 14)

Lisäksi muutamien kuvasarjojen avulla pyrittiin selvittämään koehenkilöiden mieltymystä erilaisiin valon värilämpötiloihin, valaistuksen kontrastisuuteen, valaistun alueen laajuuteen ja yksityiskohtien valaisuun.

Valaistustilanteet esitettiin koehenkilöille projisointien avulla. Kuviin liittyi sarja kyselykaavakkeilla esitettyjä väittämiä, joita koehenkilöt arvioivat 0 – 6 asteikolla. Lisäksi kyselylomakkeissa oli avoimia kysymyksiä (ks. LIITE 5, simulatiokokeen kyselylomake).

3.3.1. Vastaajat

Vastaajia oli yhteensä 86 kpl (naisia 59 % miehiä 41 %). Heidän keski-ikänsä oli 40 vuotta. Valtaosa vastaajista (53 %) ei välttänyt pimeällä liikkumista (joskus 33 %, kyllä 14 %). Monet sen sijaan välttelivät tiettyjä reittejä tai alueita (kyllä 41 %, joskus 42 %, en 17 %).

Taustakysymysten tulokset pimeällä liikkumisen osalta ovat samansuuntaisia kuin projektin aiemmissakin osioissa. Pimeään aikaan ei juuri rajoiteta liikkumista sinänsä vaan siirrytään käyttämään eri reittejä kuin päivällä. Tähän ovat syynä sekä valaisemattomien reittien aiheuttama kulkemisen hankaluus että turvallisuuden tunteeseen liittyvät seikat.

KUVA 8. PUISTON NYKYINEN VALAISTUSRATKAISU, HÄMÄRÄ JA EPÄTASAINEN

KUVA 9. TIUKKA, PUISTOKÄYTÄVÄÄN RAJOITTUVA TASAINEN VALAISTUS CUT OFF

KUVA 10. LAAJA JA TASAINEN VALAISTUS

KUVA 11. KULKUVÄYLÄÄN RAJOITTUVA HIMMEÄ TASAINEN VALAISTUS YHDISTETTYNÄ MAANPINNAN VALAISUUN

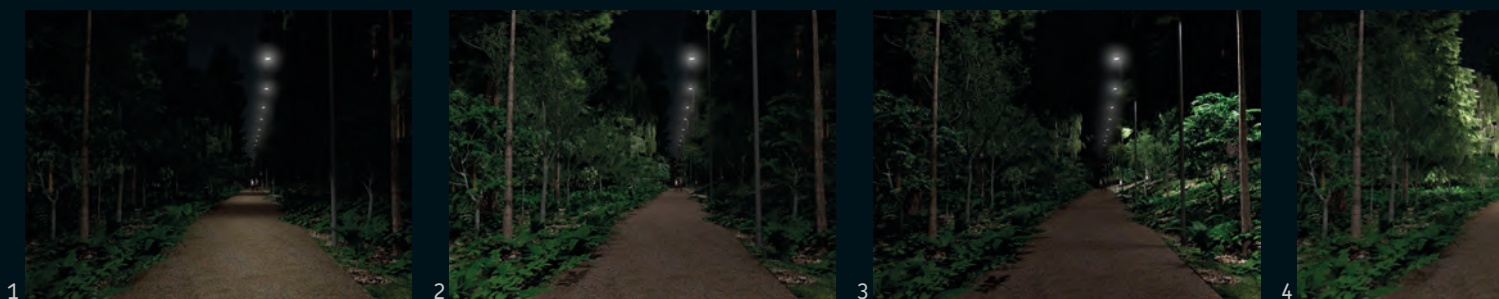
KUVA 12. TIUKKA, PUISTOKÄYTÄVÄÄN RAJOITTUVA TASAINEN VALAISTUS YHDISTETTYNÄ YMPÄRISTÖN YKSITYISKOHTIEN VALAISUUN

KUVA 13. LAAJA JA TASAINEN VALAISTUS YHDISTETTYNÄ YMPÄRISTÖN YKSITYISKOHTIEN VALAISUUN

KUVA 14. LAAJA JA TASAINEN VALAISTUS YHDISTETTYNÄ MAANPINNAN VALAISUUN

3.3.2 Keskuspuiston tulokset (kuvasarja 7)

3.3.2.1. Pelko

Puistossa kulkeminen tuntuisi turvattomalta

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

	ka (arvio 0 – 6)	p (tilastollinen merkitsevyys, jolla eroaa kuvasta 4)
kuva 1	3,43	< 0.001
kuva 2	2,24	0.932
kuva 3	2,39	0.123
kuva 4	2,20	
kuva 5	3,64	< 0.001
kuva 6	3,12	< 0.001
kuva 7	2,90	< 0.001

Kuvan 4 esittämä ympäristö arvioitiin turvallisimman tuntuiseksi. Kuvat 2 ja 3 eivät kuitenkaan eronneet siitä tilastollisesti merkitsevästi.

Turvallisuuden tunteelle olennaisinta vaikuttaisi olevan tasainen ja ympäristöä laajalti valaiseva ratkaisu. Pelottavimmaksi arviointiin kuvan 5 valaistustilanne. Siinä valonlähteet ovat verrattain matalalla, jolloin itse kulkuväylän pinta on selvästi ja tasaisesti valaistu, mutta ympäristö jää hämärään. Tuloksena on matalan tunnelin omainen tila. Myös kuva 1 arvioitiin lähes yhtä pelottavaksi kuin kuva 5. Kulkuväylän valaistus on kuvassa 1 selvästi epätasainen. Myös nettikyselyissä nousi esiin valaistuksen epätasaisuus ja valon ja varjon jyrkät rajat pelkoa lisäävinä tekijöinä. Tulos antaa viitteitä siitä, että mikäli yksityiskohtia valaistaan, perusvalaistuksen voimakkuutta voidaan hiukan laskea (kuva 3). Jos perusvalaistuksen tasoa lasketaan liikaa, turvallisuuden tunne voi kuitenkin heiketä (kuva 7).

Kokeen perusteella pelkoa lisääviä tekijöitä ovat:

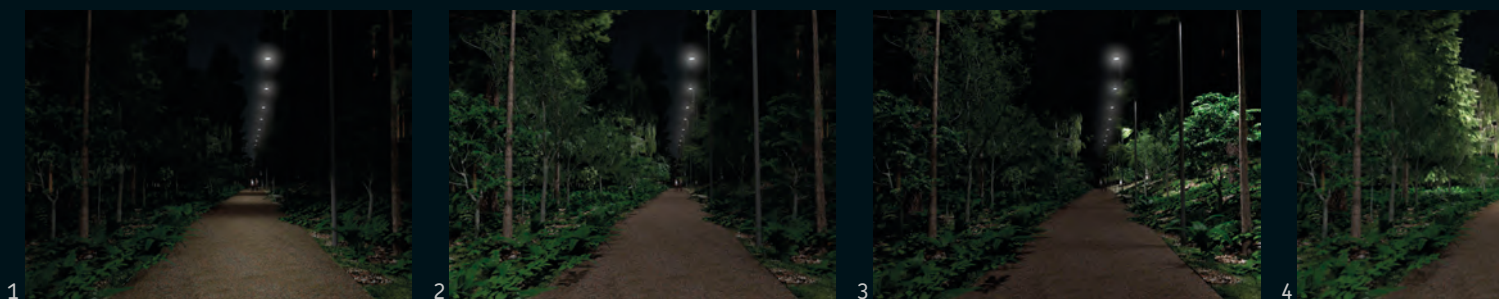
- matalalla olevat valaisimet, jotka valaisevat ympäristöä vain rajoitetusti (kuva 5)
- ympäristöä valaisematon ja kulkuväylällä epätasainen valaistus (kuva 1)
- valaisematon ympäristö (kuva 6)
- hyvin himmeästi valaistu kulkuväylä yhdessä voimakkaan yksityiskohtien valaisun kanssa (kuva 7)
- Turvallisuuden tunnetta mahdollisesti lisäävät tekijät:
- laaja ja tasainen valaistus (kuva 2)
- laaja ja tasainen valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 4)
- laaja ja tasainen himmeä valaistus yhdistettynä maanpinnan yksityiskohtien valaisuun (kuvat 3)

3.3.2.2. Viihtyisyys

Puisto on viihtyisä

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

	ka (arvio 0 – 6) p (tilastollinen merkitsevyys, jolla eroaa kuvasta 4)	
kuva 1	2,79	< 0.001
kuva 2	3,43	< 0.001
kuva 3	3,68	0.004
kuva 4	4,06	
kuva 5	1,94	< 0.001
kuva 6	2,20	< 0.001
kuva 7	3,66	0.007

Kuvan 4 valaistusratkaisu arvioitiin selvästi viihtyisimmäksi. Viihtyisyyden synnylle ratkaisevaa näyttäisi olevan ympäristön yksityiskohtien valaisu yhdessä tasaisen ja laajan perusvalaistuksen kanssa sekä häikäisemättömät valonlähteet.

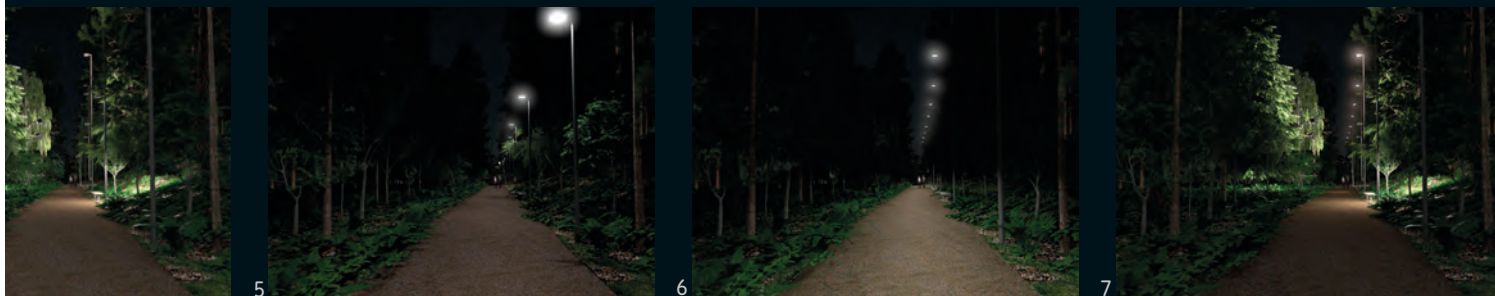
Epäviihtyisimmäksi arvioitiin kuva 5, jossa valonlähteet ovat verrattain matalalla. Itse kulkuväylä on valaistu selvästi ja tasaisesti, mutta ympäristö jää hämärään. Koska valonlähteet ovat matalalla, ympäröivä puusto ei valaistu. Tilakokemus on matalan tunnelin omainen.

Viihtyisyyttä mahdollisesti lisää:

- tasainen kulkuväylän valaisu yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuvat 4)

Viihtyisyyttä mahdollisesti vähentää:

- matalalla olevat valaisimet, jotka valaisevat ympäristöä vain rajoitetusti – tunnelimainen tilakokemus? (kuva 5)
- valaisematon ympäristö (kuva 6)
- ympäristöä valaisematon ja kulkuväylällä epätasainen valaistus (kuva 1)

3.3.2.3. Valaistuksen riittävyys

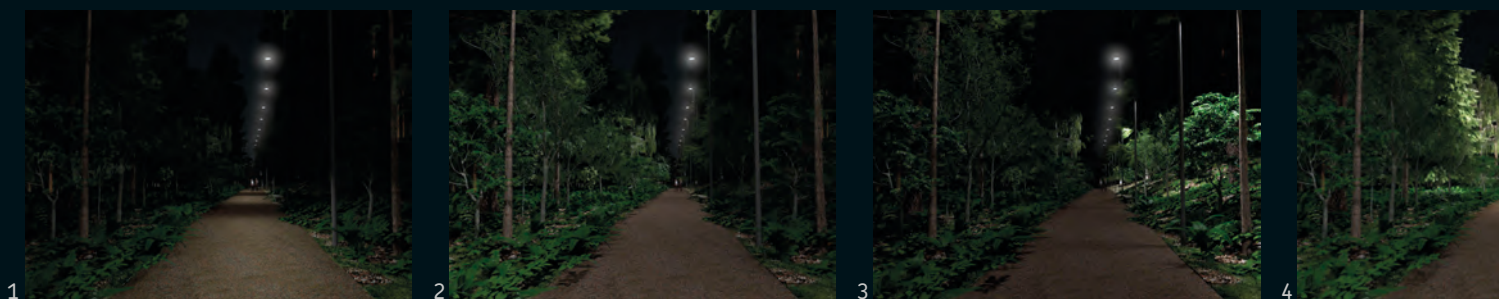
Valaistus kulkuväylällä on riittävä (arvio 0 – 6)

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

kuva	ka
1	3,1
2	4,7
3	3,3
4	3,8
5	1,3
6	4,6
7	2,6

Kuvassa 6 kulkuväylä on kirkkaimmin valaistu. Kuvan 2 kulkuväylän valaistus arvioitiin kuitenkin yhtä kirkkaaksi. Kuvassa 2 valo leviää laajemmin ympäristöön. Vaikka ihmisiä pyydettiin arvioimaan nimenomaan kulkuväylän valaistusta, arvioon vaikutti myös muun ympäristön valaistus. Vaikka kuvan 4 kulkuväylän kirkkaus on lähellä kuvaa 2, kulkuväylän valaistus koettiin kuitenkin riittämättömämmäksi. Tähän vaikutti luultavasti melko voimakkaasti valaistut yksityiskohdat, jolloin kulkuväylän valaistus vaikutti himmeämmältä.

Tulos viittaa siihen, että myös yksityiskohtia valaistaessa valon tulee olla pehmeärajaan ja hyvin voimakkaita kontrasteja tulee välttää, jotta kulkuväylä vaikuttaa riittävän valaistulta. Mielenkiintoista on myös kuvan 5 herättämä kokemus heikosti valaistusta kulkuväylästä, vaikka se on lähellä kuvaa 2. Ympäristön heikko valaistustaso heijastui myös arvioon kulkuväylän valaistuksen riittävydestä.

Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä (arvio 0 – 6)

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

kuva	ka
1	2,0
2	3,7
3	3,7
4	3,9
5	1,9
6	2,1
7	3,2

Valaistus kulkuväylän ympäristössä arvioitiin riittävimäksi kuvissa 4, 2 ja 3 (kuva 4 ei eroa tilastollisesti merkitsevästi kuvista 2 ($p = 0.524$) ja 3 ($p = 0.251$)). Kuvassa 2 valaistus oli laaja ja tasainen. Kuvassa 4 tätä perusvalaistusta oli täydennetty yksityiskohtien valaisulla ja kuvassa 3 rinnemaaston valaisulla.

Riittämättömimmäksi ympäristön valaistus arvioitiin kuvissa 5, 1 ja 6. Kuvassa 5 valaisimet olivat matalammalla tasolla, jolloin valo ei juuri levinnyt kulkuväylän ympäristöön. Kuvassa 1 valo ei juuri levinnyt kulkuväylän ympäristöön ja valaistus itse kulkuväylälläkin oli epätasainen. Myös käytetyn valon määrä oli vähäisempi kuin muissa kuvissa. Kuvassa 6 valo rajoittui vain kulkuväylälle, jonka pinta oli kirkkaasti valaistu.

3.3.2.4. Paras valaistus

Mikä vaihtoehtoista tuntui parhaimmalta

kuva	arvioita kpl
4	41
2	14
3	10
7	10
5	3
1	0

Kuvan 4 valaistusratkaisu arvioitiin selvästi parhaimmaksi.

3.3.2.5. Värilämpötila

Vastaajat suosivat selvästi lämmintä valon sävyä.

Lämmin 66 %

Neutraali 21 %

Kylmä 13 %

3.3.2.6. Valaistuksen kontrastikkuus

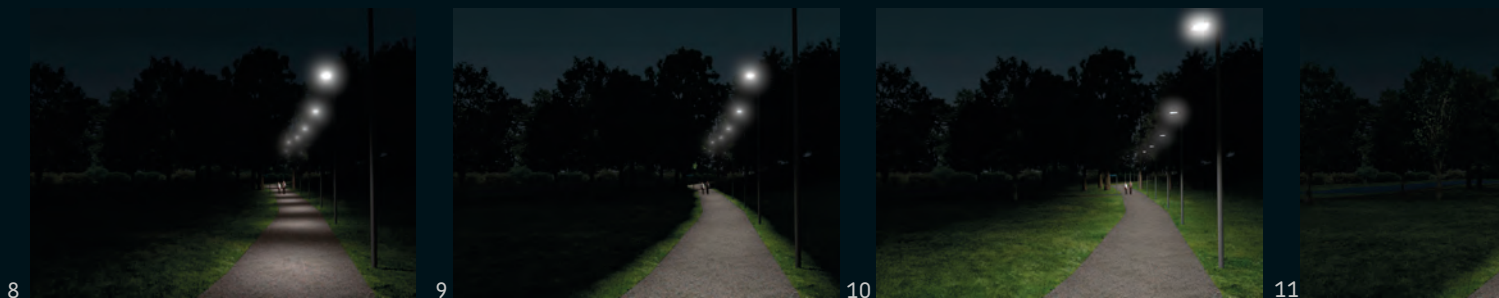
Hyvin kontrastikasta valaisua (kuva 7) suosi 34 prosenttia vastaajista. Tasaisempaa valaistusta, jossa kulkuväylällä on enemmän valoa (kuva 7 paranneltuna), suosi 66 prosenttia vastaajista. Tulos viittaa siihen, että vaikka yksityiskohtien valaisua suositaan, myös perusvalaistuksen tulisi olla riittävällä tasolla.

3.3.2.7. Yhteenveto sarjasta 7

Kuva 4 arvioitiin selvästi parhaaksi. Yhdessä kuvan 2 kanssa se oli turvallisimman tuntuinen. Se arvioitiin myös selvästi viihtyisimmäksi ja parhaaksi puistovalais-tukseksi. Kulkuväylän valaistuksen riittävyyden suhteen se sai hyvän/keskin-kertaisen arvion. Kulkuväylän ympäristön valaistuksen riittävyys arvioitiin myös parhaimmaksi kuvassa 4 (yhdessä kuvien 2 ja 3 kanssa). Kuvan 5 arviointi saattoi kärsiä sijainnistaan parhaan kuvan jälkeen esitettävänä kuvana, jolloin sitä saatettiin verrata nimenomaan kuvaan 4.

Tulokset viittaavat siihen, että yksityiskohtien valaisu ei välttämättä lisää turvallisuuden tunnetta laajaan ja tasaiseen perusratkaisuun verrattuna, mutta nostaa ratkaisevasti puiston viihtyisyyttä. Tämä saattaa kuitenkin lisätä puisto-tilan käyttöä, mikä johtaa sosiaalisen kontrollin kasvuun ja edelleen turvalli-suuden tunteen lisääntymiseen. Pelkästään visuaalisen arvioinnin perusteella syntyvälle turvallisuuden tunteelle olennaisinta on kuitenkin riittävän laaja ja tasainen valaistus.

3.3.3. Alppipuiston tulokset (kuvasarja 8)

3.3.3.1. Pelko

Puistossa kulkeminen tuntuisi turvattomalta

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

	ka (arvio 0 – 6)	p (tilastollinen merkitsevyys, jolla eroaa kuvasta 13)
kuva 8	3,68	< 0.001
kuva 9	3,42	< 0.001
kuva 10	1,99	0.024
kuva 11	2,54	< 0.001
kuva 12	2,73	< 0.001
kuva 13	1,66	
kuva 14	2,18	< 0.001

Pelon tunnetta mahdollisesti lisää:

- hämärä ja epätasainen valaistus (kuva 8)
- vain kulkuväylään rajoittuva hämärä valaistus (kuva 9)

Turvallisuuden tunnetta mahdollisesti lisää:

- tasainen kulkuväylän valaisu yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 13)
- laaja ja tasainen valaistus (kuva 10)

Kuvan 13 esittämä ympäristö arvioitiin selvästi turvallisimmaksi. Siinä käytettiin laajaa ja tasaista valaistustapaa yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun. Toiseksi turvallisimpana pidettiin kuvan 10 laajaa ja tasaista valaistustapaa.

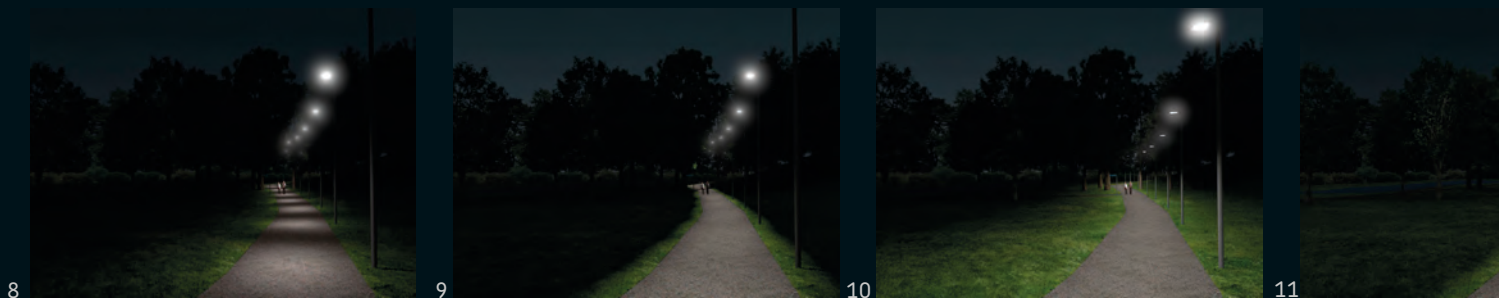
Pelottavimpana pidettiin puiston silloista valaistustapaa imitoivaa ratkaisua (kuva 8). Valaistus kulkuväylällä oli epätasainen ja valaistustaso melko pieni. Lähes yhtä pelottavaksi arvioitiin kuvan 9 valaistus, jossa kulkuväylä oli maltillisesti ja tasaisesti valaistu, mutta ympäristö jäi kokonaan pimeään.

3.3.3.2. Viihtyisyys

Puisto on viihtyisä

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

	ka (arvio 0 – 6)	p (tilastollinen merkitsevyys, jolla eroaa kuvasta 4)
kuva 8	2,04	< 0.001
kuva 9	1,84	< 0.001
kuva 10	3,40	< 0.001
kuva 11	3,41	0.016
kuva 12	3,42	0.007
kuva 13	3,94	
kuva 14	3,44	0.006

Viihtyisyyttä mahdollisesti lisää:

- tasainen kulkuväylän valaisu yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun (kuva 13)
- tasaisesti ja laajasti kulkuväylän ja sen ympäristön valaiseva ratkaisu (kuva 10)
- vain kulkuväylään rajoittuva valaistus yhdistettynä yksityiskohtien valaisuun (kuva 12)
- laaja ja tasainen valaisu yhdistettynä maanpinnan yksityiskohtien valaisuun (kuva 14)
- vain kulkuväylään rajoittuva himmeä valaistus yhdistettynä maanpinnan valaisuun (kuva 11)
- Viihtyisyyttä mahdollisesti vähentää:
- vain kulkuväylään rajoittuva valaistus (kuva 9)
- ympärisäteilevät valaisimet, epätasainen valaistus ja vaatimaton valaistusvoimakkuus (kuva 8)

Kuvan 13 esittämä valaistustilanne arvioitiin selvästi viihtyisimmäksi (laaja ja tasainen valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun). Ratkaisussa korostuu myös pystypintaisten elementtien valaisemisen tärkeys. Epäviihtyisimmiksi arvioitiin kuvat 9 (vain puistokäytävään rajoittuva tasainen valaistus) ja 8 (epätasainen ja hyvin hämärä valaistus).

3.3.3.3. Valaistuksen riittävyys

Valaistus kulkuväylällä on riittävä (arvio 0 – 6 asteikolla)

(Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0)

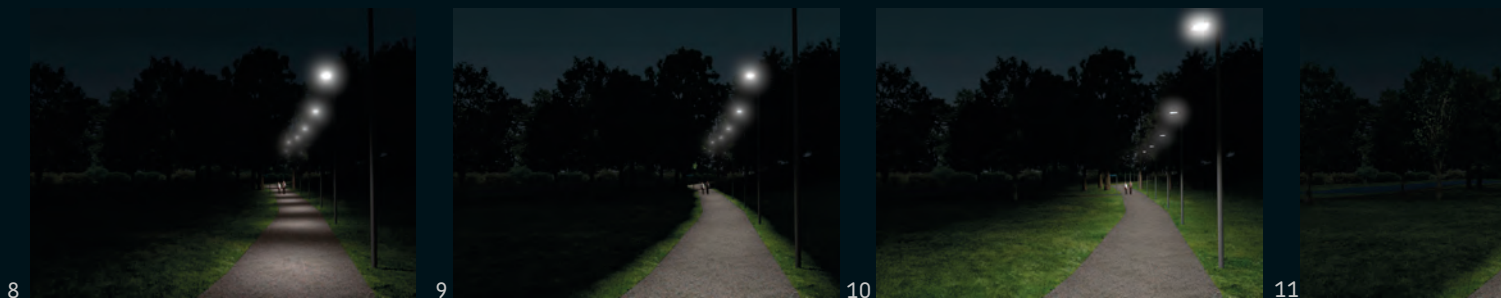
	ka
8	3,1
9	4,7
10	5,1
11	4,1
12	4,9
13	5,2
14	5,0

Lähes kaikkien kuvien osalta kulkuväylän valaistus arvioitiin hyväksi. Jopa huonoimman kuvan (8) arvio ylsi 3,1:een, vaikka valaistus oli epätasainen ja hyvin hämärä. Hyvään kokonaisarvioon saattoi vaikuttaa ulkotilan aukiomainen luonne.

Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä (arvio 0 – 6 asteikolla)

Täysin samaa mieltä = 6, Täysin eri mieltä = 0

	ka
8	1,4
9	1,3
10	4,0
11	3,6
12	3,0
13	4,7
14	4,0

Parhaaksi arvioitiin kuva 13 (tasainen ja laaja valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun). Myös tasainen ja laaja perusvalaistus (kuva 10) ja perusvalaistukseen yhdistetty maan pinnan valaisu (kuva 14) arvioitiin ympäristöä hyvin esiin nostaviksi valaistustavoiksi.

Heikoimmin ympäristö oli vastaajien mielestä valaistu kuvissa 9 (vain polkuun rajoittuva valaistus) ja 8 (hyvin epätasainen ja hämärä valaistus).

3.3.3.4. Paras puistotilan valaistus

kuva	arvioita kpl
13	45
14	13
11	13
10	6
12	5
8	1
9	1

Kuvan 13 esittämä puistotilan valaistus arvioitiin selvästi parhaimmaksi.

3.3.3.5. Värilämpötila

- kylmä 15 %
- lämmin 85 %

Vastaajat suosivat selvästi eniten lämmintä värilämpötilaa.

3.3.3.6. Valaistun alueen laajuus

- Keskilaaaja 95 %
- Rajattu 5 %

Vastaajat suosivat selvästi laajalle levittyvää valaistusta.

3.3.3.7. Yksityiskohtien valaisu

Yksityiskohtien valaisussa vastaajat suosivat selvästi lehvästöjen valaistua (76 %, kuva 13) maanpinnan sijaan (24 %, kuva 14). Tässä ratkaisevaa on luultavasti se, kuinka mielekkäältä/loogiselta valaistusratkaisu tuntuu. Puut tuntuvat luultavasti merkittävämmiltä kuin jokin alue tasaisella ruohokentällä. Jos maan pinnalla olisi joitakin merkittävästi ympäristöstään poikkeavia yksityiskohtia, sekin valaistusratkaisu voisi tuntua yhtä mielekkäältä. Toisaalta korkeuserojen ja alueen "reunojen" hahmottaminen on mielekästä ja auttaa alueen visuaalisessa hallinnassa.

3.3.3.8. Yhteenveto sarjasta 8

Kuva 13 arvioitiin parhaaksi. Sitä pidettiin turvallisimman tuntuksena ja viihtyisimpänä. Lisäksi sen valaistustaso arvioitiin riittävimäksi niin kulkuväylällä kuin sen ympäristössäkin. Myös kokonaisarvioinnissa parhaasta valaistuksesta se valittiin ylivoimaisesti parhaimmaksi ratkaisuksi.

3.3.4. Yhteenveto valaistusmallinnuskokeen tuloksista

Molemmissa puistotiloissa parhaaksi valaistusratkaisuksi arvioitiin laaja ja tasainen valaistus yhdistettynä ympäristön yksityiskohtien valaisuun. Alppi-puistossa tämä ratkaisu nosti myös turvallisuuden tunnetta verrattuna laajaan ja tasaiseen perusvalaistukseen, joka arvioitiin toiseksi parhaaksi ratkaisuksi. Keskuspuistossa nämä ratkaisut arvioitiin yhtä turvallisen tuntuiseksi. Eroihin tuloksissa vaikutti luultavasti sekä puistotilojen erilainen tilallinen rakenne että vaihtelut käytetyn valon määrässä.

Viihtyisyyden synnylle ratkaisevaa näyttäisi kuitenkin olevan nimenomaan ympäristön yksityiskohtien valaisu yhdessä tasaisen ja laajan perusvalaistuksen kanssa. Molemmissa puistoissa yksityiskohtien valaisu paransi merkittävästi ympäristön viihtyisyyttä. Viihtyisyyden kasvu voi taas lisätä puistotilan käyttöä, parantaa sosiaalista kontrollia ja näin johtaa turvallisuuden tunteen kasvuun

Häikäisyä ei tällaisella simulaatiomenetelmällä voi arvioida, mutta voidaan olettaa, että myös häikäisyn välttäminen on tärkeää sekä viihtyisyydelle että turvallisuuden tunteelle. Häikäisevä valaistus rajoittaa katseen suuntaa ja hankaloittaa ympäristön hahmotusta.

Puistotiloissa näytettäisiin suosivan valaisimissa melko korkeaa mittakaavaa, jolloin myös kulkuväylää reunustava puusto valaistuu. Tämä parantaa tilan hahmotusta. Korkeampi mittakaava sopii myös paremmin suurten mittakaavojen puistotiloihin, jolloin valon muodostama tila on riittävän korkea eikä pitkän matalan tunnelin omainen.

Koehenkilöt suosivat matalaa värilämpötilaa. Toisaalta miellyttävän värilämpötilan arvioiminen tällaisen simulaatiokokeen perusteella on vaikeaa, mutta tulos tukee haastattelun tuloksia

4. Taustavaiheen tulosten analyysi ja yhteenveto

Haastattelut, kartografiset merkinnät ja vapaat kommentit antoivat hyvän käsityksen siitä, kuinka käyttäjät kokivat pimeillä alueilla liikkumisen ja miten he sitä havainnoivat. Pelon paikoiksi ja epäviihtyisyyttä lisääviksi tekijöiksi hahmottui muiden joukosta muutama selkeämpi elementti.

Kartografiset tulokset antoivat viitteitä siitä, että ihmiset kokevat puistoymppäristössä pelottavina ne kulkuväylän kohdat, jotka kulkevat rinteen alapuolella. Myös valaisemattomat rakennukset tai muut poikkeamat perusrakenteesta voidaan kokea pelottavina. Suuret, polun reunoilla olevat kuuset voivat luoda voimakkaita valon ja varjon rajapintoja. Kuuset myös heijastavat vain hyvin vähän valoa.

Ihmiset itse kertoivat pelon tunteen liittyvän pelottaviin ihmisryhmiin (jengit, huumeiden käyttäjät tms.), epäsiisteyteen, sosiaalisen kontrollin puutteeseen, puutteelliseen valaistukseen, näkökentän fyysisiin rajoitteisiin (piilot) ja rikosuu-tisointiin.

Valaistuksessa ihmiset pitivät erityisesti valaistuksen tasaisuutta tärkeänä. Valaistuksen tulisi olla tasainen sekä kulkuväylällä että suhteessa kulkuväylän ympäristöön. Hyvin voimakkaista kontrasteista ei pidetä, vaan valon tulisi rajautua pehmeästi pimeyteen. Kulkuväylän lisäksi myös sen ympäristöä haluttaisiin valaista tavanomaista enemmän ja korostaa tärkeimpiä yksityiskohtia. Ympäristö saisi kuitenkin olla kulkuväylää kirkkaammin valaistu vain joissakin kohdin.

Ihmiset näyttäisivät suosivan melko matalaa värilämpötilaa valaistuksessa. Tätä oletusta tukevat sekä kenttähaastattelut että valaistusmallinnukset. Simulaatioissa suosittiin myös korkeiden valaisinpylväiden luomaa laajempaa valaistusta, joka valaisee samalla myös ympäröivää puustoa. Matalahkoilla pylväillä toteutettu suora valaistustapa koettiin epämiellyttävänä.

Puistotilan luonne vaikuttaa siihen, millaisia valaistusratkaisuja suositaan. Urbaaneissa puistoissa suositaan ympäristön laajempaa ja kirkkaampaa valaisua, monipuolisempaa valon suuntausta, yksityiskohtien korostusta sekä puiston eri alueiden korostusta erilaisella valaistuksella. Luonnontilaisissa puistoissa halutaan käyttää pelkistetympää, hillitympää ja rajatumpaa valaistustapaa.

● 4.1. Huonon / pelottavan valaistuksen ominaisuuksia

Käyttäjät kuvasivat vapaissa vastauksissa mielellään valaistuksen hyviä ja huonoja ominaisuuksia.

Yleisimmin esiintyneet ajatukset huonosta valaistuksesta olivat:

- sokaiseva
- häikäisevä "valonlähde ei saa viedä pääosaa huomiosta"
- pistemäinen
- kulkureitin vierusta jää pimeäksi
- valaistu tie- musta ympäristö
- huoltamattomuus / sammuneet lamput
- riittämätön
- pimeät nurkat ja suljetut sopukat
- kesken reittiä loppuva valaistus
- valaistus jota ei ole ajateltu
- "käytännöllinen"
- valoa estävä kasvillisuus
- varjot
- sininen valo
- yhdenmukainen/ tylsä
- vakiokaavan mukaan toteutettu, ympäristöä huomioimaton teollisuus-aluevalaistus

● 4.2. Hyvän valaistuksen ominaisuuksia

Yksi vastaajista ilmoitti hyvän valaistuksen olevan ”Tehokas myös pimeällä”, mutta yleisimmin esiintyneet ajatukset olivat:

- tasainen
- pehmeä
- esteettinen (taiteellisuus)
- luonnollinen
- ennustettava
- valaisimet korkealla
- valaisimet matalalla
- laaja ulottuma
- lämmin tai väritön valo
- tilasta kokonaiskuvan antava
- riittävä
- ei liian kirkas
- kohdevaloja (pehmeän yleisvalon lisäksi)
- ympäristön ominaisuuksia korostava
- erityiskohteissa enemmän valoa (bussipysäkit, liikuntapuistot, penkit, risteykset, opasteet)
- toiminnallinen
- moniulotteinen
- valon ja pimeän alue ei niin jyrkkä
- identiteettiä ja tunnelmaa luova
- luotettavuus (huolto)
- silmistä poispäin kohdistuva valo
- varjostettu tai epäsuora valo

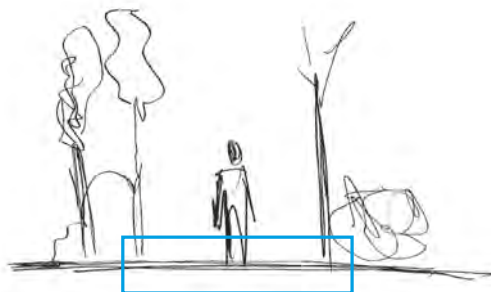
EPÄTASAINEN JA RIITTÄMÄTÖN VALAISTUS TEKEVÄT YMPÄRISTÖSTÄ PALAPELIN JOSTA PUUTTUU PALOJA.

● 4.3. Toiveet valaistukselle

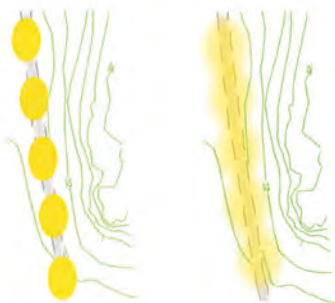
KULKIJOIDEN NÄKYVYYS TOISILLEEN

TURVALLISUUDEN TUNTEEN KANNALTA ON TÄRKEÄÄ VOIDA EROTTAA "MINKÄ TYYPPINEN" IHMINEN ON KYSEESSÄ. KASVONTUNNISTUSTA OLEELLISEMPAA ON RIITTÄVÄN VARHAINEN HAVAINTO HAHMON AIKEISTA.

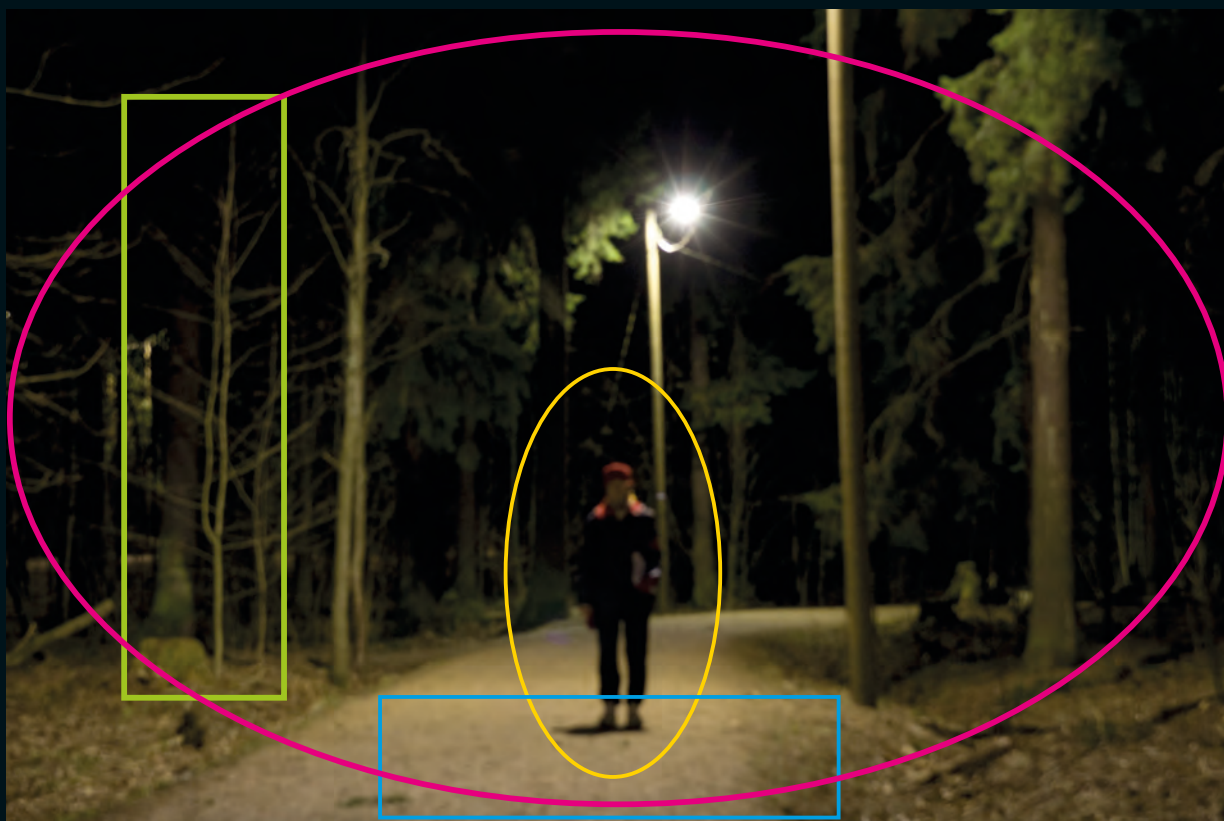

KULKUVÄYLÄN NÄKYVYYS OLTAVA HYVÄ

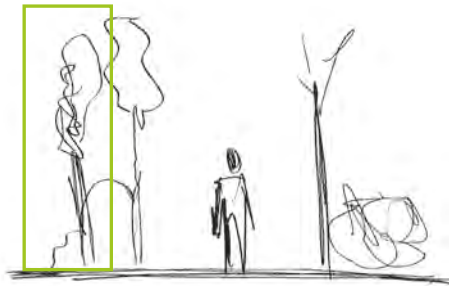
KULKUVÄYLÄN VALAISUSSA TASAISUUS JA PEHMEYS ARVIOITIIN TÄRKEÄKSI, VALOJEN PISTEMÄISYYS KOETTIIN HÄIRITSEVÄNÄ. SAMMUNEIDEN VALOJEN KOETTIIN LISÄÄVÄN ONGELMAA. VALOA SAA OLLA VÄHEMMÄNKIN MIKÄLI SE ON TASAISTA JA YMPÄRISTÖSSÄKIN ON VALOA. HYVÄ VALO ON "PEHMEÄ MUTTA KATTAVA, VASTAKOHTANAAN KIRKAS JA KELMEÄ; VALAISTUS JOKA VALAISEE HYVIN MUTTA VAIN PIENEN PLÄNTIN".

HELMINAHAMMAISUUS, VALOJEN JYRKKYYS JA KULKUTIELLE RAJAUTUMINEN KOETTIIN ONGELMINA. TÄLLAINEN VALAISTUS ON HERKKÄ YHDENKIN LAMPUN SAMMUMISELLE.

VALAISTUKSEN OSA-ALUEET

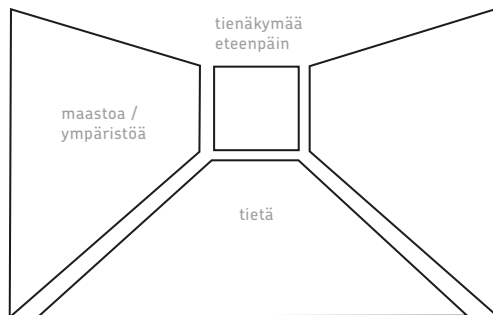
VISUAALINEN PUSKURIVYÖHYKE

VALAISTUKSEN TOIVOTAAN LEVITTYVÄN KULKUVÄYLÄÄ LAAJEMMALLE. ESTEETTINEN VALAISTUS AUTTAA YMPÄRISTÖN JÄSENTÄMISESSÄ. YMPÄRISTÖ OLISI HYVÄ VOIDA HAHMOTTAA "YHDELLÄ SILMÄYKSELLÄ".

TASAINEN JA KONTRASTEILTAAN HALLITTU VALO VÄLITTÄÄ PAREMMIN INFORMAATIOTA YMPÄRISTÖSTÄÄN KUIN KIRKAS JA PISTEMÄINEN VALO.

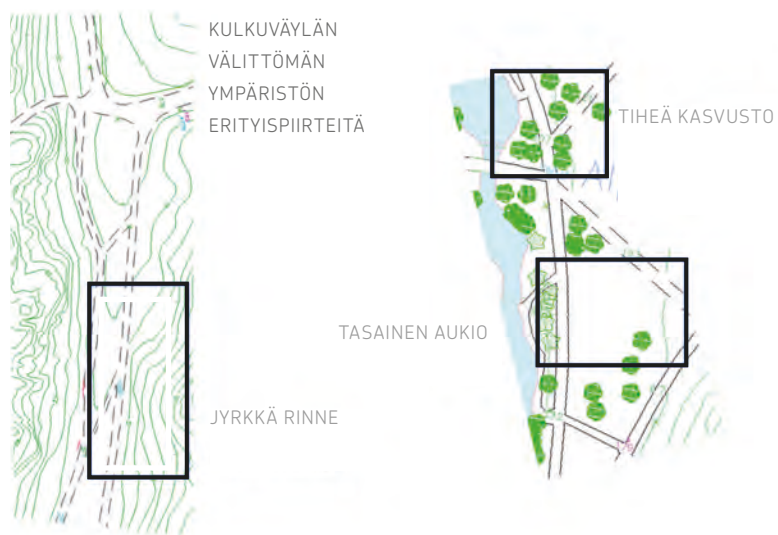
IHMINEN NÄKEE

PUISTOALUEILLA YMPÄRISTÖN LIEPEET OVAT USEIN HAHMOTETTAVISSA JA NE MUODOSTAVAT KEHYKSEN. ULKOILUALUEILLA NÄKYMÄ USEIN HÄIPYY PIMEYTEEN.

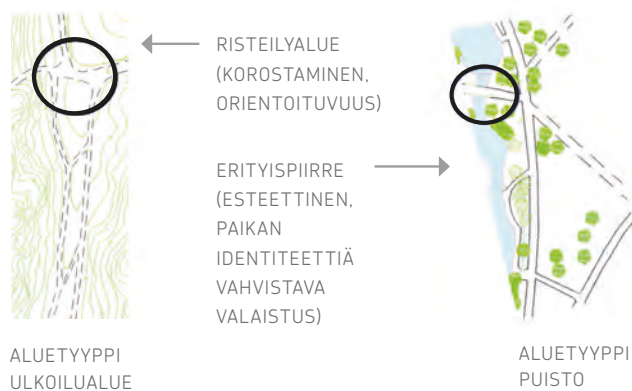

IHMINEN HAHMOTTAA YMPÄRISTÖÄÄN MM. HAVAITSEMALLA HAHMOJEN JA MUOTOJEN RAJAPINTOJA. IHMISEN LIIKE TEKEE YMPÄRISTÖSTÄ MUUTTUVIEN RAJAPINTOJEN SARJAN. EPÄTASAISEN JA LÄIKIKKÄÄN VALAISTUKSEN AIHEUTTAMAT YLIMÄÄRÄISET RAJAT JA PINNAT VAIKEUTTAVAT YMPÄRISTÖN HAHMOTTAMISTA.

ALUE / YMPÄRISTÖ

ALUEEN VALAISTUKSEN TULEE KOKONAISUUDESSAAN OLLA JÄSENTÄVÄ JA OHJAAVA. ALUETYYPI TULEE HUOMIOIDA VALAISTUKSESSA (PUISTO- TAI ULKOILUALUE). VASTAAJAT TOIVOVAT ALUEEN ERITYISPIIRTEITÄ KOROSTAVAA VALAISTUSTA YHDENMUKAISEN JA PERSOONATTOMAN VALAISTUKSEN SIJAAN.

5. Koevalaistus / Valaistusmuutos

Koevalaistus ja sen jälkeinen valaistusmuutos toteutettiin nettikyselyiden, haastatteluiden ja kuvamallinnusten avulla saatujen tietojen perusteella.

Valaistusmuutosten lähtökohdiksi otettiin erityisesti valomallinnuksissa viihtyisyydestä parhaimmat arvosanat saaneet ratkaisut. Ne tukivat kartografista merkinnöistä saatuja tietoja pelottavista paikoista ja niiden tyypeistä.

Käytännössä toteutuksessa jouduttiin tinkimään ihanteista. Toteutuksessa käytettiin mm. olemassa olevia pylviäitä, ja toteutus sovitettiin niihin. Se ettei alueita voitu lähteä suunnittelemaan alusta tavoitteena ideaalivalaistus, johti väistämättä kompromisseihin.

Alppipuistossa tämä lähtökohta vaikeutti tavoitteiden saavuttamista enemmän kuin Keskuspuistossa, jossa päästiin lähemmäksi mallivalaistuksen ominaisuuksia. Tutkimuksen alussa Keskuspuisto koettiin kohdealueista vähiten pelottavana ja asetelma säilyi myös valaistusuudistuksen jälkeen.

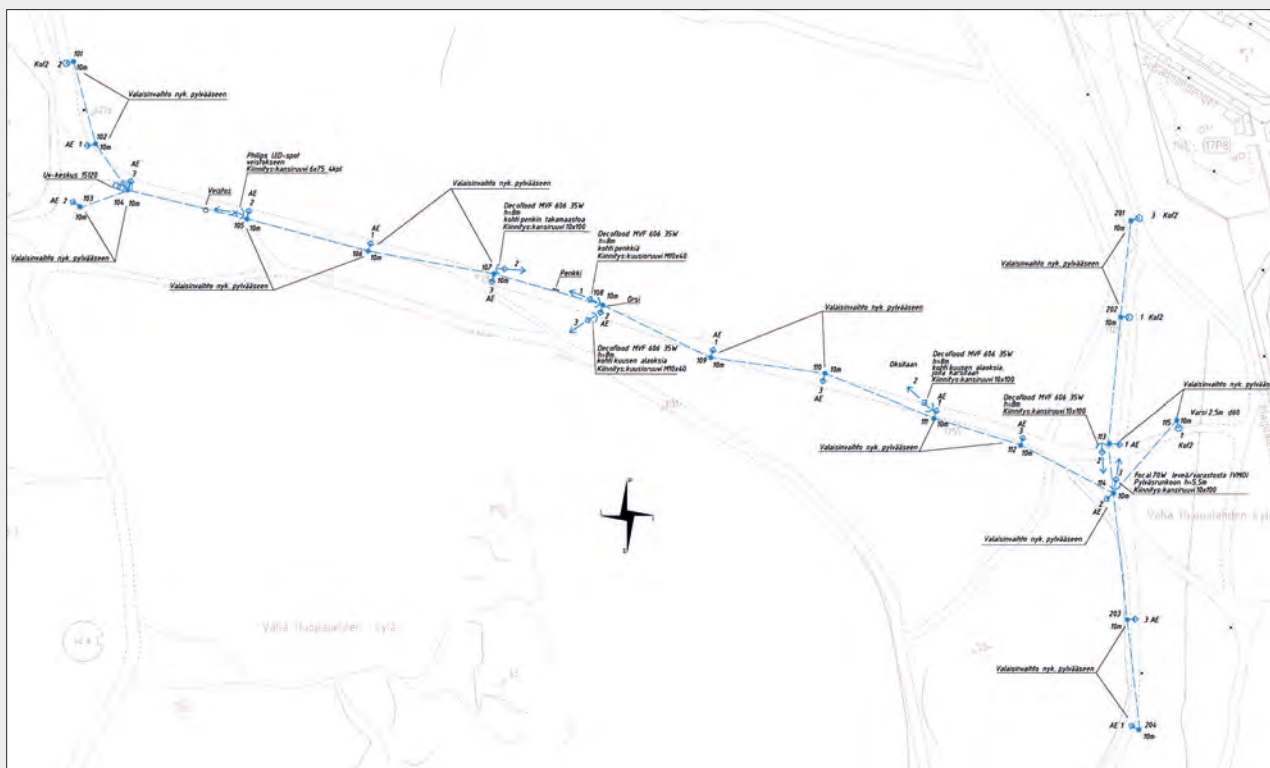
Valaistusmuutoksissa käytettiin pääasiassa ns. vanhaa tekniikkaa ja siten perinteisiä valaistustapoja.

EPÄTASAINEN JA RIITTÄMÄTÖN VALAISTUS TEKEVÄT YMPÄRISTÖSTÄ PALAPELIN, JOSTA PUUTTUU PALOJA

KUVA 9. ALPPIPUISTON TOTEUTUS

KUVA 10. KESKUSPUISTON TOTEUTUS

● 5.1. Alppipuiston valaistusmuutos

Alppipuiston uusi valaistus toteutettiin käyttämällä hyväksi vanhoja, viisi metriä korkeita valaisinpylväitä. Vanhat, ympärisäteilevät elohopealamppuvalaisimet (kokonaiskulutus 135 W) korvattiin Victor-monimetallilamppuvalaisimilla (kokonaiskulutus 85 W). Kohdevalaistukset toteutettiin Philips Decoflood- ja Focal-monimetallilamppuvalaisimilla (kokonaiskulutus 42 W ja 85 W). Lammen rannalle asennettiin Poulsenin pollarivalaisimia. Puiston valaistusluokaksi oli määritelty K3. **(KUVA 9)**

● 5.2. Keskuspuiston valaistusmuutos

Keskuspuiston valaistavaksi ehdotettuja kohteita. Kartassa esillä myös haastattelujen tekemiä kommentteja ja huomioita.

Keskuspuiston uusi valaistus toteutettiin käyttämällä hyväksi vanhoja, kahdeksan metriä korkeita pylväitä. Keskuspuiston vanha suurpainenatriumlamppuvalaistus (kokonaiskulutus 141 W) korvattiin Koffer2-monimetallilamppuvalaisimilla (kokonaiskulutus 85 W). Yksityiskohtia valaistiin monimetallilamppuvalaisimin (Philipsin Decoflood, 42 W ja Focal 85 W) ja veistos valaistiin 7 W LED-spotilla. Puistokäytävän valaistusluokaksi oli määritelty K4. **(KUVA 10)**

ALPPIPUISTO ENNEN JA JÄLKEEN VALAISTUSMUUTOKSEN

ALPPIPUISTOSSA TEHTYJÄ VALAISTUSMUUTOKSIA

KESKUSPUISTO ENNEN JA JÄLKEEN VALAISTUSMUUTOKSEN.

KESKUSPUISTO ENNEN JA JÄLKEEN VALAISTUSMUUTOKSEN.

6. Haastattelun toisen osan tulokset

Syksyn 2011 aikana järjestettiin Alppipuistossa ja Keskuspuistossa haastattelukierrokset, joilla pyrittiin kartoittamaan valaistusmuutosten vaikutuksia. Haastattelujen taustaosuutta supistettiin ensimmäisestä vaiheesta ja haastatteluissa keskityttiin keräämään kokemuksia valaistusmuutoksen vaikutuksista (LIITE 6 Haastattelupäiväkirja II osa).

Tuloksia tulkittaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että Alppipuistossa oli karsittu myös kasvillisuutta haastatteluiden välisenä aikana. Keskuspuistossa taas reitti oli lyhyempi kuin haastattelujen ensimmäisessä vaiheessa (LIITE 7 Reittikartta Keskuspuisto, II osa). Haastattelujen toisessa vaiheessa haastateltavia oli kaiken kaikkiaan 27 henkilöä. Haastattelut jakautuivat kohdealueittain seuraavasti:

- Keskuspuisto 14 kpl
- Alppipuisto 13 kpl

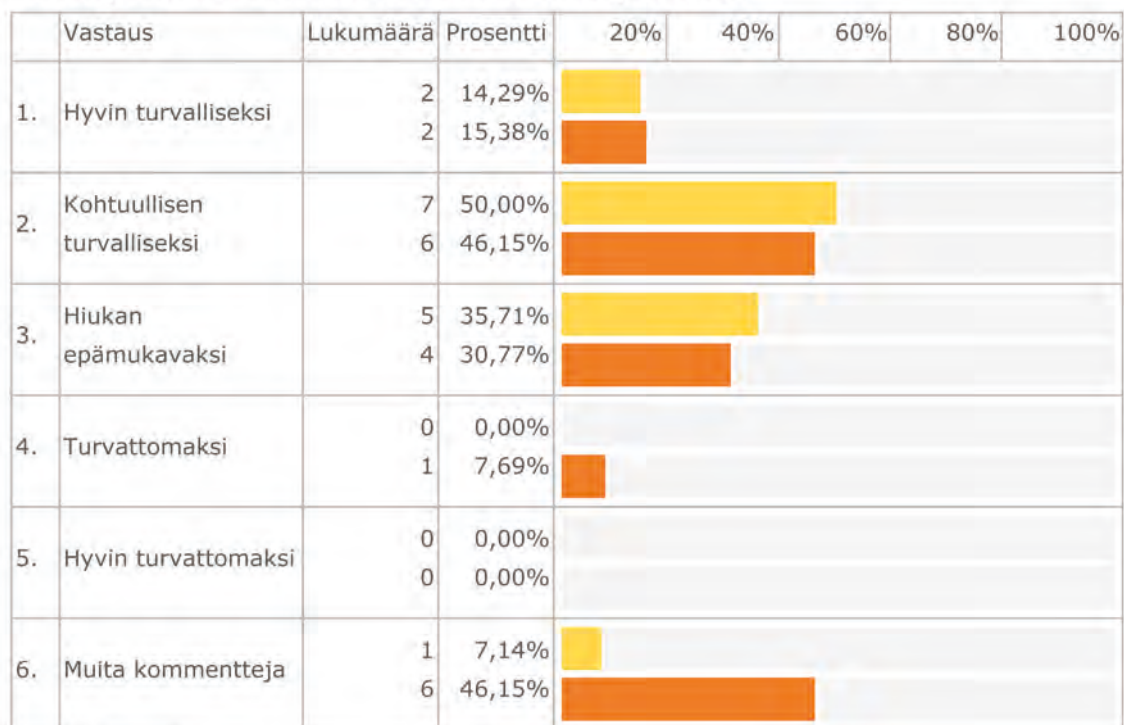
Haastattelujen ensimmäisen osan tapaan haastateltavien sukupuolijakauma painottui naisiin, sillä turvattomuuden kokemus koskettaa erityisesti naisia.

Vastajan sukupuoli

- Mies 8
- Nainen 19

GRAAFI 53. KOETKO PIMEÄLLÄ LIIKKUMISEN TURVALLISEKSI TÄSSÄ PUISTOSSA?

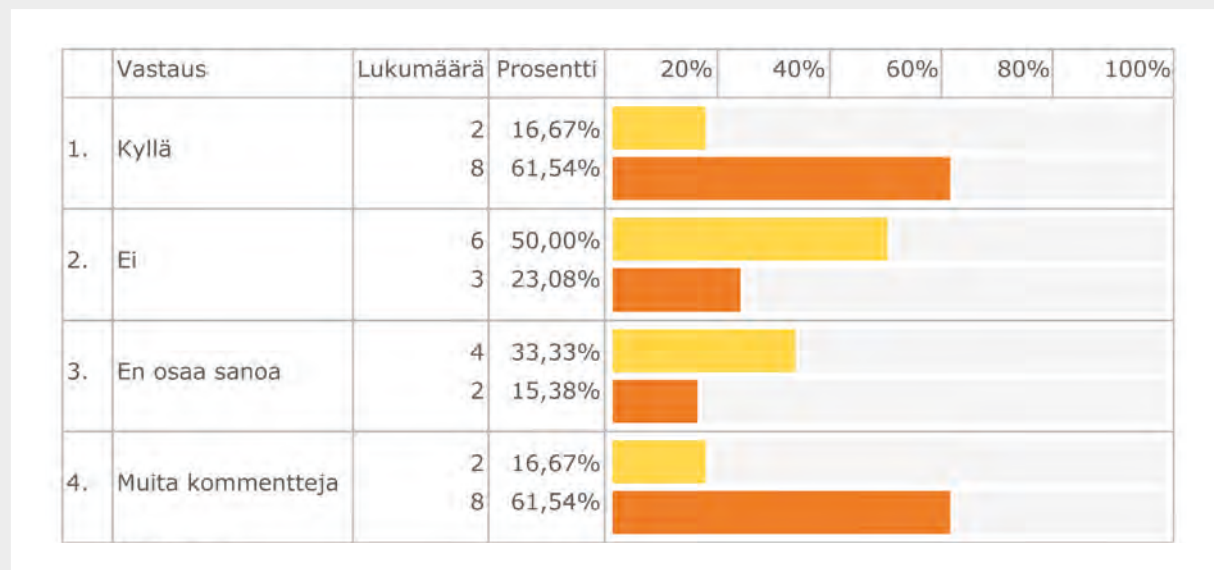

Sekä Alppipuiston (71 %) että Keskuspuiston (62 %) mainetta pidettiin hyvänä tai katsottiin, ettei alueella ollut erityistä mainetta. Alppipuisto koettiin positiiviseksi erityisesti erilaisten kesätapahtumien johdosta. Keskuspuistoa taas pidettiin kaupungin henkireikänä. Pimeällä liikkumista pidettiin molemmissa puistoissa kohtuullisen turvallisena tai hiukan epämukavana. Tulos vastaa melko hyvin edellisen haastattelukierroksen kokemuksia (**GRAAFI 53**).

Kysymys päivä- ja yöajan valaistuksen erilaisesta visuaalisesta ilmeestä paljastaa selvän eron Alppipuiston ja Keskuspuiston käyttäjissä. Alppipuistossa valtaosa kannatti selvästi erilaista visuaalista ilmettä kun taas Keskuspuistossa visuaalisen ilmeen toivottiin pysyvän samanlaisena. Vastaukset vahvistavat jo aiemmin esiin tulleita viitteitä erilaisista odotuksista erityyppisille puistotiloille (**GRAAFI 54**).

Vastaukset valaistun alueen laajuutta käsittelevään kysymykseen antavat viitteitä siitä, että tilan hallinta koetaan paremmaksi valaistusmuutoksen jälkeen. Erityisesti Keskuspuistossa muutos on ollut huomattava. Alppipuistossa, jossa

GRAAFI 54. TULISIKO PUISTOLLA OLLA PIMEÄN AIKAAN SELVÄSTI ERILAINEN VISUAALINEN ILME KUIN PÄIVÄLLÄ?

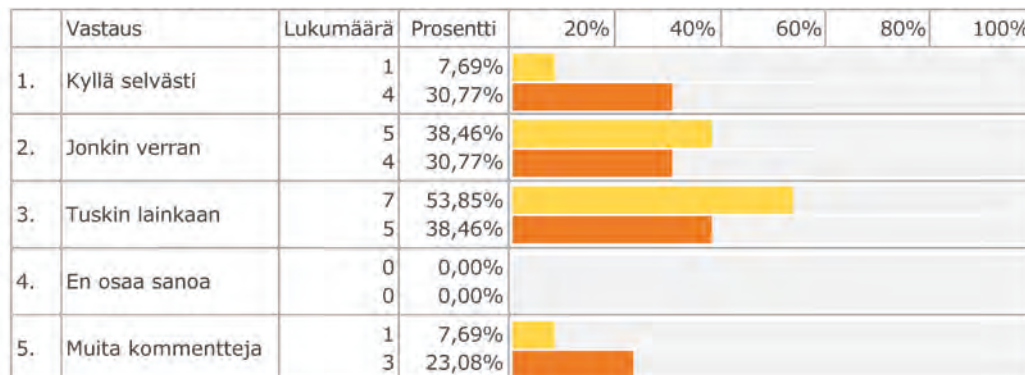
 KESKUSPUISTO
 ALPPIPUISTO

alkuperäinen valaistustilanne oli heikoin, 33 prosenttia ennen valaistusmuutosta haastatelluista arvioi, että laajempi valaistu alue vaikuttaisi selvästi turvallisuuden tunteeseen. Valaistusmuutoksen jälkeen 31 prosenttia haastatelluista arvioi, että laajempi valaistu alue vaikuttaisi selvästi turvallisuuden tunteeseen. Positiivinen muutos tapahtui lähinnä henkilöissä, jotka odottivat laajemman valaistuksen vaikuttavan turvallisuuden tunteeseen jonkin verran.

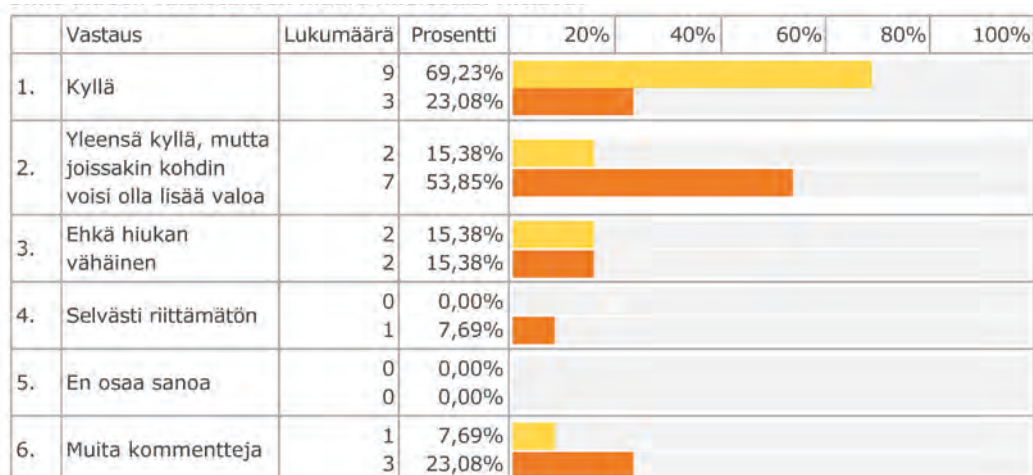
Vaikka ympäristön luminanssit kasvoivat valaistusmuutoksen myötä paikoi-
tellen, kulkuväylän luminanssit kasvoivat vielä enemmän. Tällöin kokemus
ympäristön kirkkaudesta ei juuri kasva tai se voi jopa heikentyä. Esimerkiksi
valaisematon kulkuväylä häiritsi haastateltavia enemmän valaistusmuutoksen
jälkeen.

Toinen selittävä tekijä on, että Alppipuisto on tilana hyvin laaja ja avara,
jolloin myös valaistua pintaa on vähän suhteessa valaisemattomaan. Keskus-
puiston kapeahkosta ja puiden reunustamasta kulkuväylästä muodostui sen
sijaan valaistu tila jo melko vaatimattomalla valonkäytöllä. Harkitummin kohden-

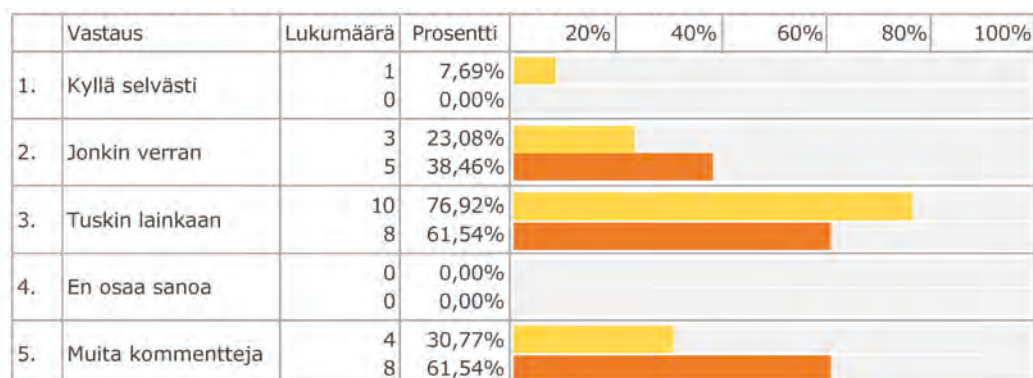
GRAAFI 55. TUNTISITKO OLOSI TURVALLISEMMAKSI, JOS KULKUTIEN YMPÄRISTÖÄ OLISI VALAISTU LAAJEMMIN?

GRAAFI 56. ONKO ALUEEN VALAISTUKSEN MÄÄRÄ RIITTÄVÄ?

GRAAFI 57. TUNTISITKO OLOSI TURVALLISEMMAKSI, JOS VALAISINPYLVÄT OLISIVAT TIHEÄMMÄSSÄ?

● KESKUSPUISTO
● ALPPIPUISTO

netuilla yksityiskohdan valaisuilla ongelmaa voidaan helpottaa myös Alppipuistossa (**GRAAFI 55**).

Alueen valaistuksen määrää pidettiin riittävänä erityisesti Keskuspuistossa (69 %). Alppipuistossa oltiin pääosin tyytyväisiä, mutta joihinkin kohtiin olisi kaivattu lisää valoa (54 %). Avovastauksista paljastui, että valoa kaivattiin erityisesti puiston pimeäksi koettuun keskialueeseen. On huomionarvoista, että ennen valaistusmuutosta puiston valaisematon keskiosa ei juuri herättänyt huomiota. Kuten edellä kuvattiin tätä saattaa selittää se, että aiemmin kulkuväylien valaistustaso ei juuri poikennut valaisemattomasta, mutta hajavalossa kylpeneestä, kulkuväylästä. Uutta valaistusasennusta kohtaan ladatut odotukset voivat myös olla suuremmat. Molemmissa puistoissa tapahtui kuitenkin selvä positiivinen muutos kokemuksessa valon määrän riittävydestä (**GRAAFI 56**).

Myös valaistuksen tasaisuutta mittaava kysymys osoittaa ihmisten olevan varsin tyytyväisiä uusitun valaistuksen tasaisuuteen. Muutos koevalaistusta edeltäneeseen tilanteeseen on selvä erityisesti Alppipuistossa. Tasaisemman valaistuksen arvioi vaikuttavan selvästi turvallisuuden tunteeseen 19 prosenttia ensimmäisen osan haastatelluista. Valaistusmuutoksen jälkeen kukaan haastatelluista ei arvioinut tasaisemman valaistuksen parantavan turvallisuuden tunnetta selvästi. Keskuspuistossa valaistuksen tasaisuuteen oltiin varsin tyytyväisiä jo ennen valaistusmuutosta (**GRAAFI 57**).

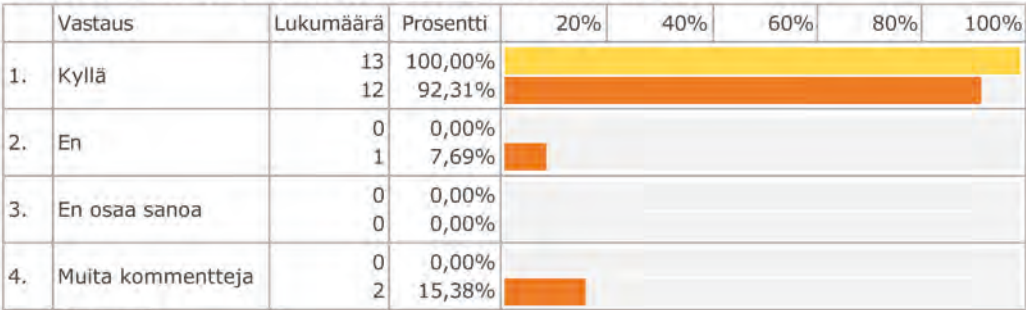
Siihen, kuinka pitkälle eteenpäin reitti nähtiin, oltiin molemmilla alueilla erittäin tyytyväisiä (100/92 %). Muutos aiempaan tilanteeseen ei kuitenkaan ollut huomattava, sillä jo ennen valaistusmuutosta reitin näkyvyys koettiin erittäin hyväksi (**GRAAFI 58**).

Lisääntynyt valonkäyttö näkyi erityisesti Alppipuistossa myös hiukan suuremmaksi koettuna häikäisyn tunteena (**GRAAFI 59**).

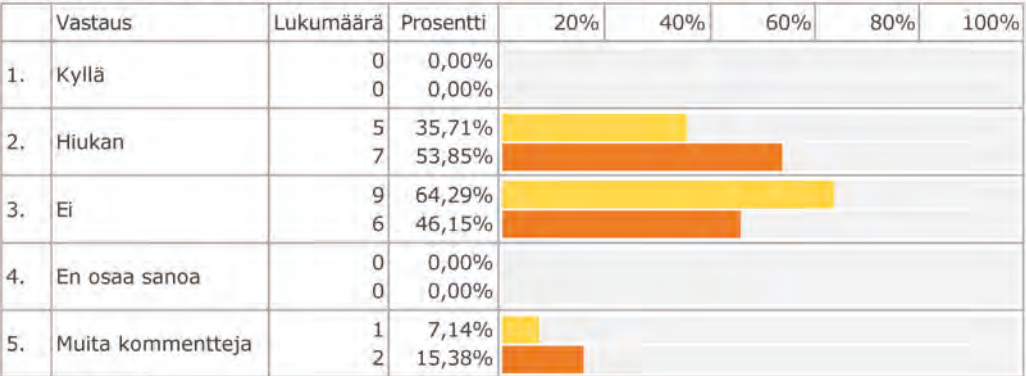
Valon väriin oltiin erittäin tyytyväisiä. Valtaosa vastaajista piti monimetallilamppujen valon väriä miellyttävänä, ja muutos valaistusuudistusta edeltäneeseen tilanteeseen on selvä (**GRAAFI 60**). Aiemmin Keskuspuistossa oli suurpainenatriumlamppuvalaisimet ja Alppipuistossa elohopealamppuvalaisimet. Keskuspuistossa kysyttiin vielä tyytyväisyyttä reitin loppupäässä olleeseen suurpainenatriumlamppuvalaistukseen. Tulokset paljastaa, että monimetallilamppuvalaistus koettiin selvästi miellyttävämmäksi (**GRAAFI 61**).

Myös kysymys valaisinten sijainnista paljastaa selvän positiivisen muutoksen erityisesti Keskuspuistossa, jossa aiemmin 70 prosenttia oli tyytyväisiä valai-

GRAAFI 58. NÄETKÖ KULKEMASI REITIN RIITTÄVÄN PITKÄLLE ETEENPÄIN?

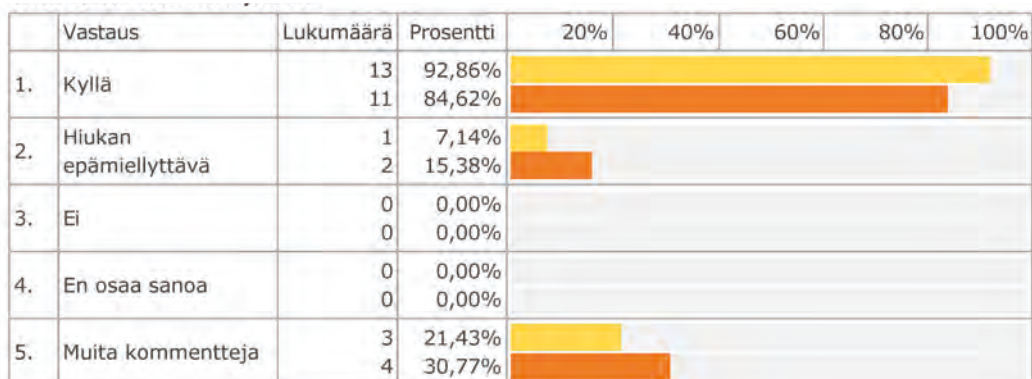

GRAAFI 59. ONKO VALAISTUS HÄIKÄISEVÄ?

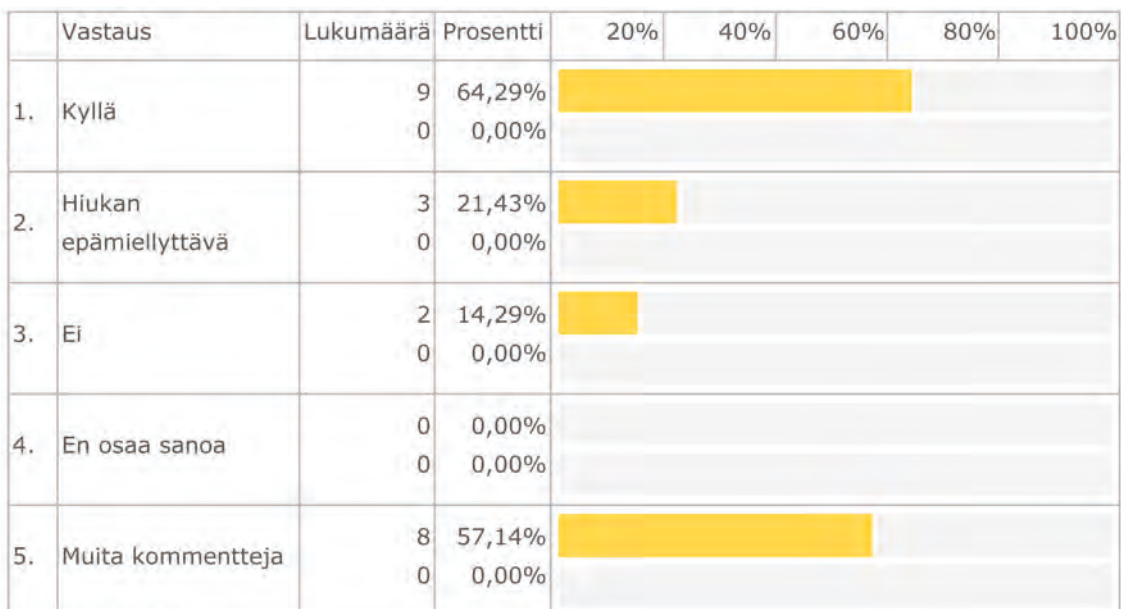

- KESKUSPUISTO
- ALPPIPUISTO

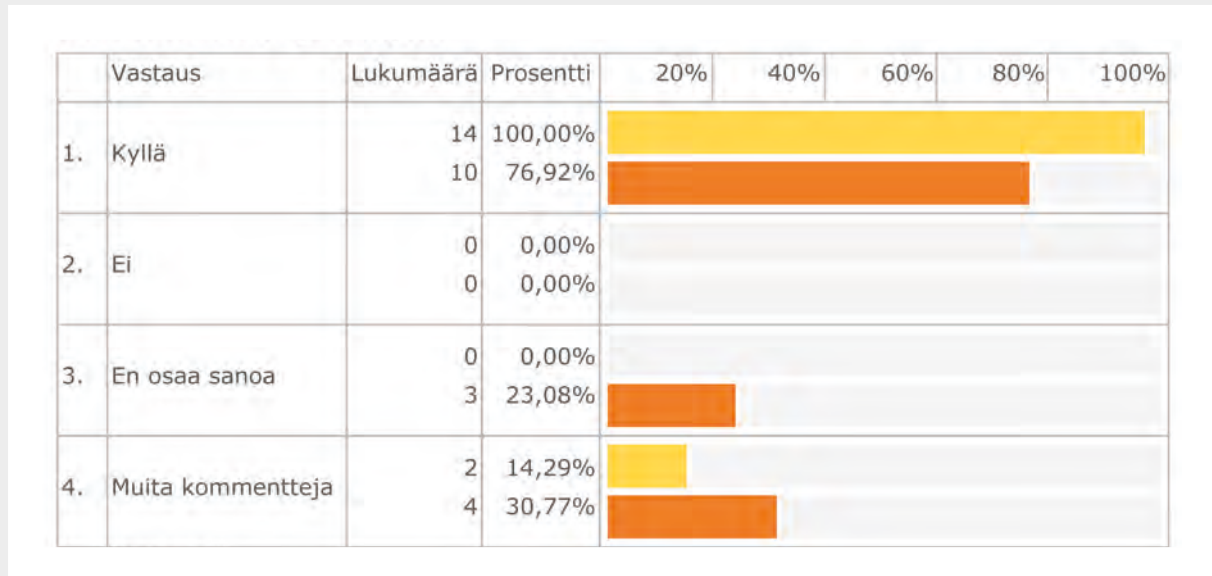
GRAAFI 60. ONKO VALON VÄRI MIELLYTTÄVÄ (MONIMETALLI)?

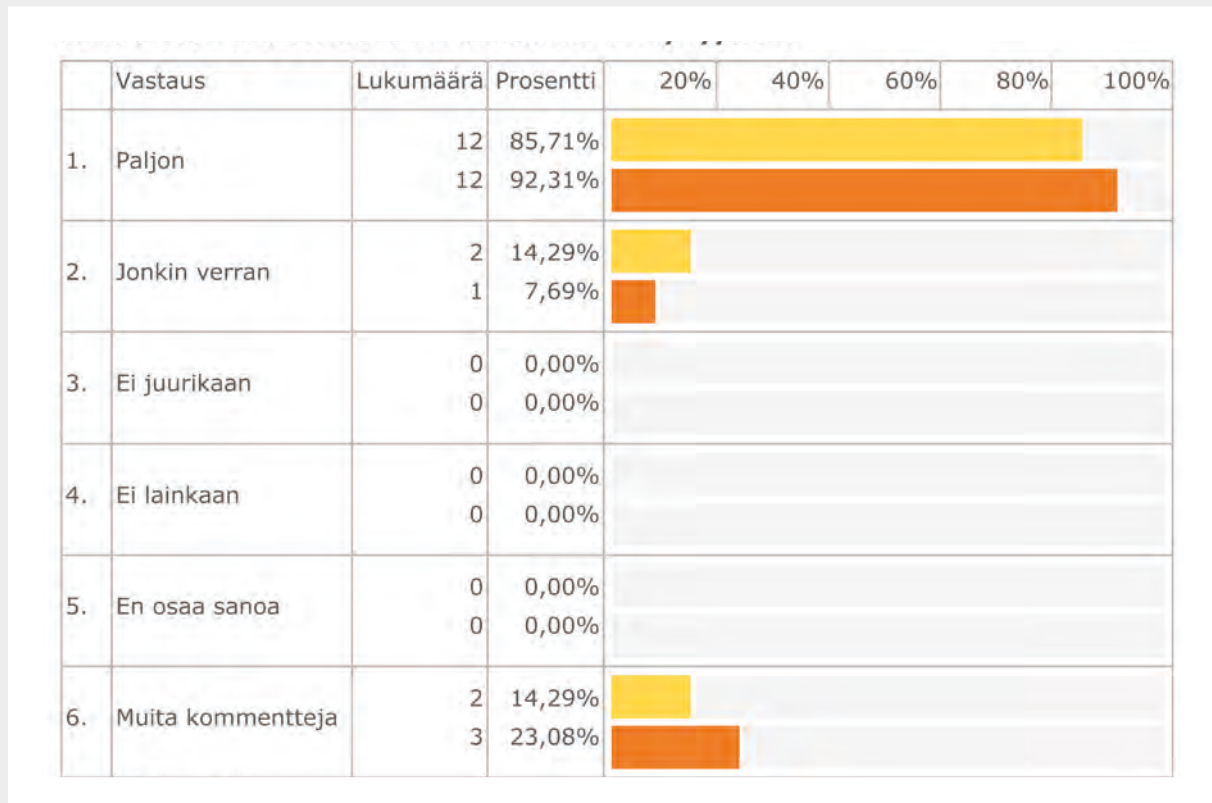
GRAAFI 61. ONKO VALON VÄRI MIELLYTTÄVÄ (SUURPAINENATRIUM)?

GRAAFI 62. ONKO VALAISINTEN SIJAINTI HYVÄ?

GRAAFI 63. ONKO ALUEEN VALAISTUKSELLA VAIKUTUSTA SEN VIIHTYISYYTEEN?

KESKUSPUISTO
 ALPPIPUISTO

sinten sijaintiin. Tosin valaistusmuutoksessa valaisinpylväiden paikkaa ei voitu muuttaa, vaan lisävalaisimet asennettiin olemassa oleviin pylväisiin. Luultavasti tulos kuvastaakin enemmän tyytyväisyyttä valaistujen alueiden sijaintiin kuin valaisinten sijaintiin (**GRAAFI 62**).

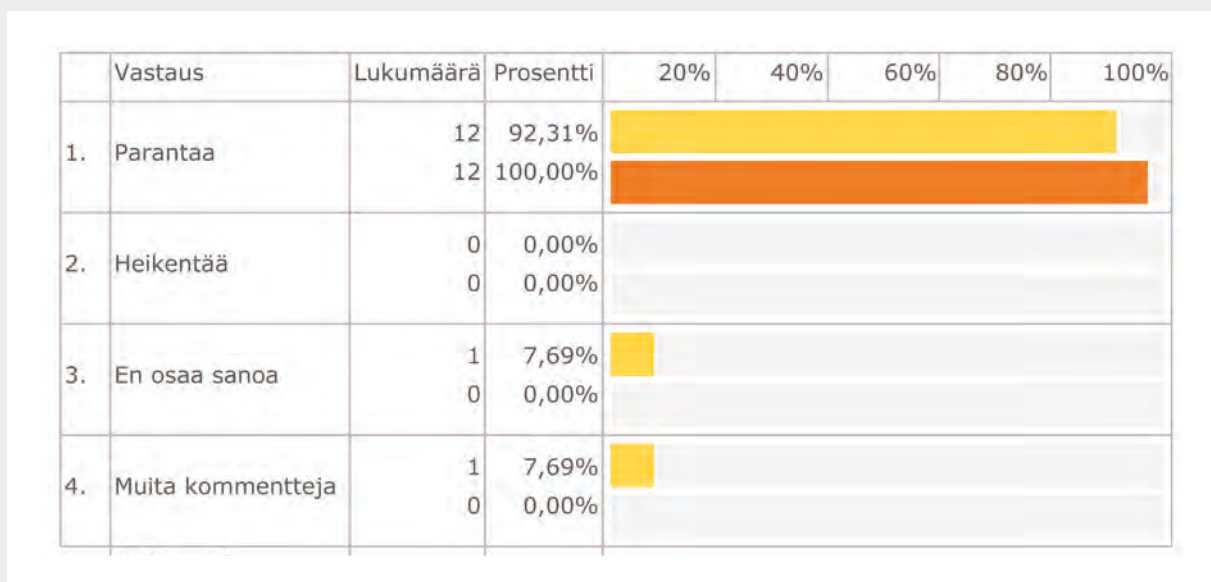
Kokonaisuutena tulokset antavat selviä viitteitä siitä, että molemmilla alueilla monien valaistusmuuttujien koettiin selvästi parantuneen. Seuraavaksi tarkastelemme miten valaistusmuutos heijastui pelon ja viihtyisyyden kokemuksiin ja haluun ulkoilla alueella (**GRAAFI 63**).

Valaistuksen vaikutuksen alueen viihtyisyyteen koettiin olevan voimakas ja positiivinen. Kukaan ei kokenut valaistuksen heikentävän viihtyisyyttä, toisin kuin ensimmäisellä haastattelukierroksella (KUVAT 63 ja 64). Enää valaistuksen positiivista vaikutusta ei myöskään perusteltu vertaamalla sitä täysin valaisemattomaan tilanteeseen (**GRAAFI 64**).

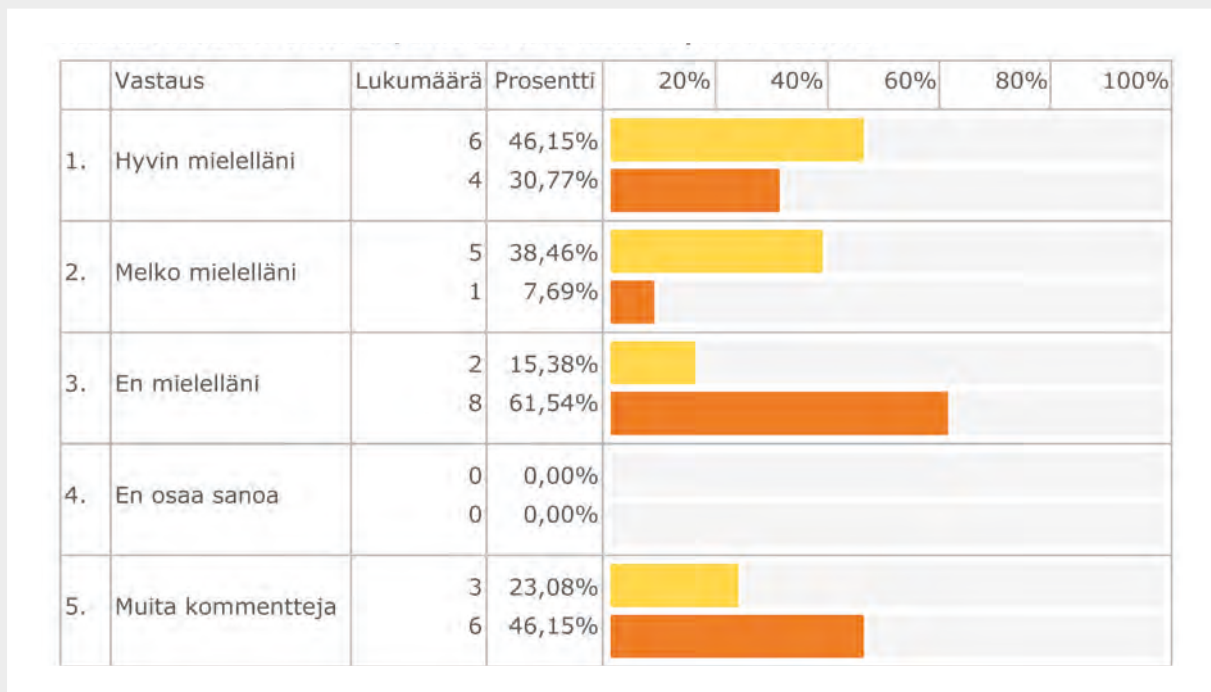
Keskuspuistossa halu ulkoilla alueella oli suuri, ja se oli myös kasvanut edellisestä kyselystä. Alppipuistossa kehitys oli yllättäen negatiivinen. Toisen haastattelututkimuksen pieni otoskoko ja haastatteluja erottava pitkä aikajänne voivat osaltaan selittää yllättävää negatiivista muutosta. Lisäksi haastateltavien suhde pimeään ajan ulkoilualueisiin voi poiketa I osasta. Haastattelun ensimmäisessä osassa 28 prosenttia haastatelluista ei koskaan vältellyt ulkoilualueita pimeään aikaan, kun taas toisessa osassa tällaisia haastateltuja ei ollut lainkaan. Myös muut taustamuuttujat, kuten Alppipuiston luonteen muuttuminen viime vuosina, voivat selittää tulosta (**GRAAFI 65**).

Ulkoiluhaluun negatiivista muutosta ei näyttäisi selittävän myöskään turvattomuuden tunne, joka on samansuuntainen edellisen haastattelun tulosten kanssa (**GRAAFI 66 JA 67**). Paremmaksi koettu valaistus ei täten näyttäisi vaikuttaneen turvallisuuden tunteeseen, mutta sen koettiin vaikuttaneen positiivisesti viihtyisyyteen.

GRAAFI 64. PARANTAAKO VAI HEIKENTÄÄKÖ VALAISTUS ALUEEN VIIHTYISYYTTÄ?

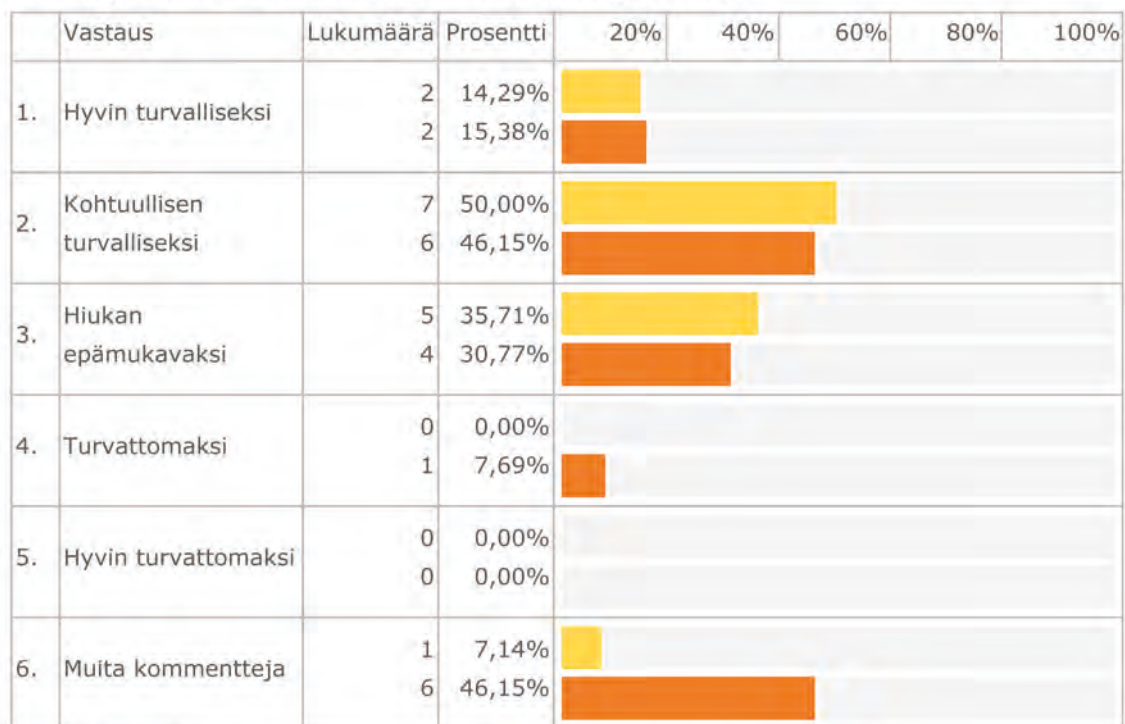

GRAAFI 65. KUINKA MIELELLÄSI ULKOILISIT/ULKOILET ALUEELLA?

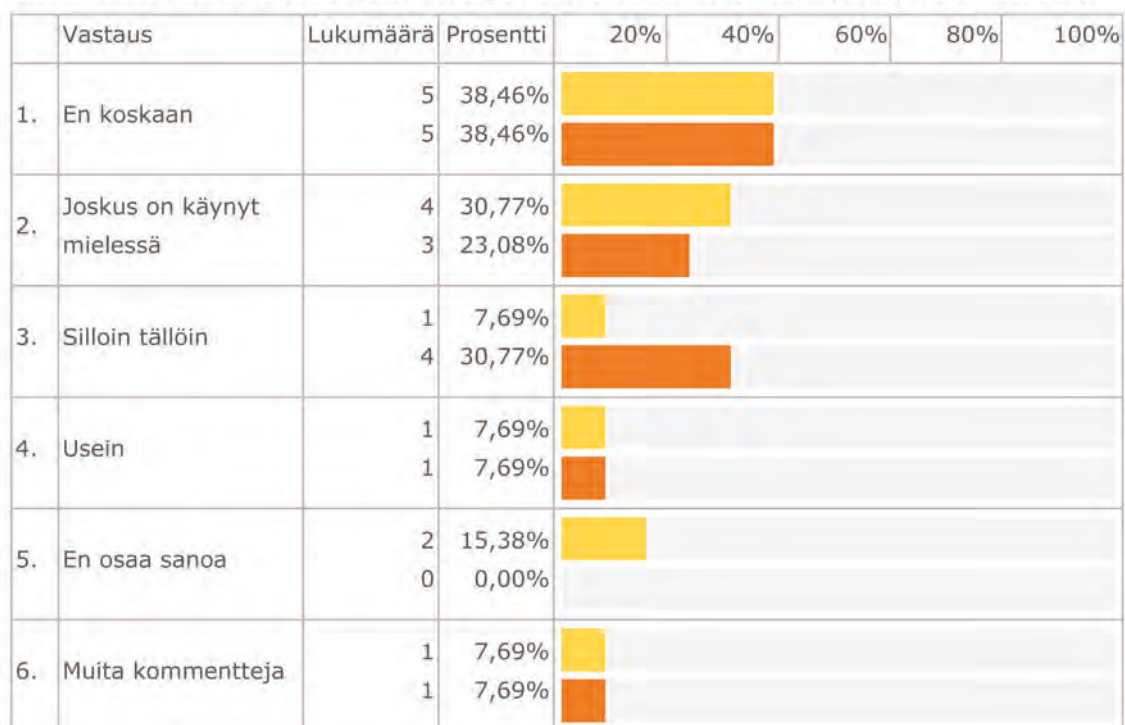

● KESKUSPUISTO
● ALPPIPUISTO

GRAAFI 66. KOETKO PIMEÄLLÄ LIIKKUMISEN TURVALLISEKSI TÄSSÄ PUISTOSSA?

GRAAFI 67. LIIKKUESSASI ALUEELLA ILLALLA PELKÄÄTKÖ JONKUN TARKKAILEVAN SINUA PIMEYDEN KÄTKÖISTÄ?

● 6.1 Kartografinen yksityiskohtien tarkastelu

Haastateltavia pyydettiin toisen haastattelukierroksen aikana osoittamaan pelottaviksi tai viihtyisiksi kokemiaan paikkoja kävelyreitillä varrelta samoin kuin ensimmäiselläkin kierroksella.

Valomuutoksella huomioitiin erityisesti aiemmin pelottaviksi merkittyjä paikkoja. Sellaisia olivat tiheään kasvuston läheisyys kulkureitillä, mutkat, rinteiden alapuoliset osat ja valaisemattomat rakennukset. Lisäksi valaistiin joitakin viihtyisiksi osoitettuja erityiskohteita.

Alppipuistossa aiemmin pelottavina koetut paikat olivat valaistusmuutoksen myötä muuttuneet viihtyisiksi. Erityisesti valaistut kallioseinäkkeet saivat runsaasti merkintöjä ”kauniista kohdasta” ja ”hienoista valoista”. Yhtään merkintää pelottavuudesta ei näillä kahdella kalliovalaisulla ollut (**KUVA 1 JA 2.**)

Ensimmäisen vaiheen yllättävä havainto, että Alppipuiston valaisematon reittiosuus ei juuri herättänyt pelon tunteita, oli nyt muuttunut. Aiemmin puistossa ollut hajavaloinen oli nyt kohdistettu kulkuväylille, ja valaisemattomilla reiteillä oli merkintöjä pelottavuudesta. Aukion varrella olevalla valaisemattomalla polulla merkintöjä oli vähemmän, kun taas valaisematon polku, joka kulkee jyrkän rinteiden alapuolella, sai eniten merkintöjä kuten viimeksikin. Siitä voidaan mahdollisesti päätellä, että nimenomaan pimeän rinteiden läsnäolo – ei valaisematon polku – aktivoi pelon tunnetta.

Valomuutoksessa kohta jätettiin valaisematta, koska valaistusratkaisuissa pidättäytyttiin olemassa oleviin rakenteisiin. Toiveita siitä, että rinteitä kuitenkin valaistaisiin enemmän, ilmeni vapaissa kommentteissa kuten ”valaisemattomat kukkulat varjostavat koko puistoa”. Arvattavaksi jää, olisiko pelon tunne poistunut myös siitä kohdasta, mikäli se olisi valaistu valomallinnuksessa eniten ääniä saaneen ideaalimallin mukaan.

Alppipuiston valaisematon rakennus ei enää herättänyt varsinaisia pelon tunteita. Tämän voi olettaa johtuvan siitä, että taustalla olevaa kalliota valaistiin. Vaikka merkintää pelottavuudesta ei ollut, muutamassa vastauksessa se kuitenkin ehdotettiin valaistavaksi.

Keskuspuiston ensimmäisen haastattelukierroksen vastauksissa oli muutamia merkintöjä viihtyisistä paikoista reitin osan varrella, johon myöhemmin tehtiin valomuutos. Pelottavia paikkoja oli kuitenkin enemmän.

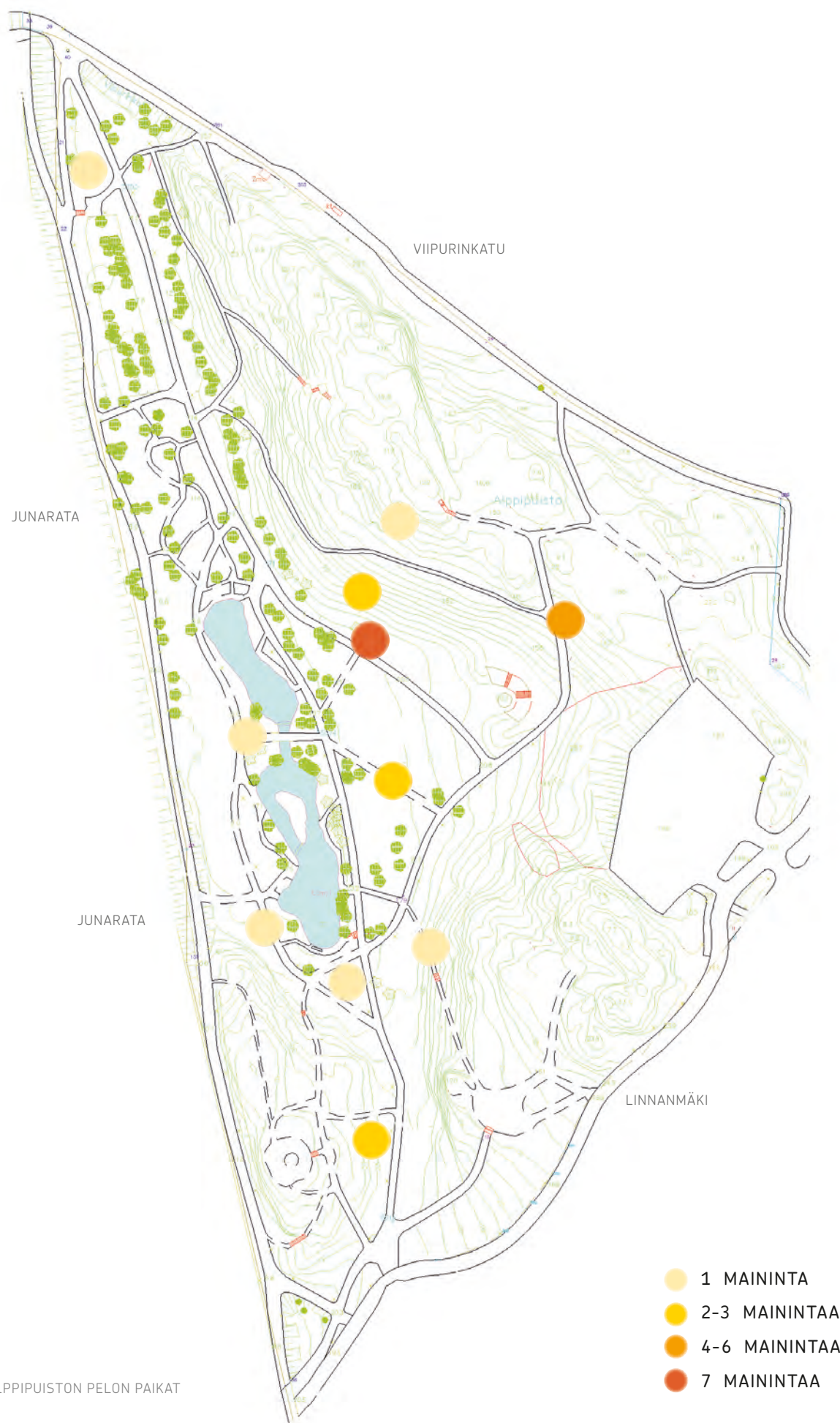
Toisen haastattelukierroksen aikana myös Keskuspuistossa merkinnät muuttuivat (**KUVA 13 JA 14**). Merkintöjä kaiken kaikkiaan oli melko vähän. Ne

antavat vaikutelman, että reitin valaistusmuutokset olivat sikäli onnistuneet, ettei reitti kiinnittänyt erityisempää huomiota. Muutokset onnistuivat poistamaan pelottavat kohdat ja säilyttämään silti pienieleisen, metsämäisen luonteen. Valaistusmuutoksen jälkeen sekä valaistu viihtyisä kohta (veistos) että valaistut pelottavat kohdat olivat merkinnöissä nyt merkitty viihtyisiksi. Merkintöjä pelottavista kohdista oli muutama, eikä yksikään niistä aiemmin pelottavilla ja nyt valaistuilla kohdilla.

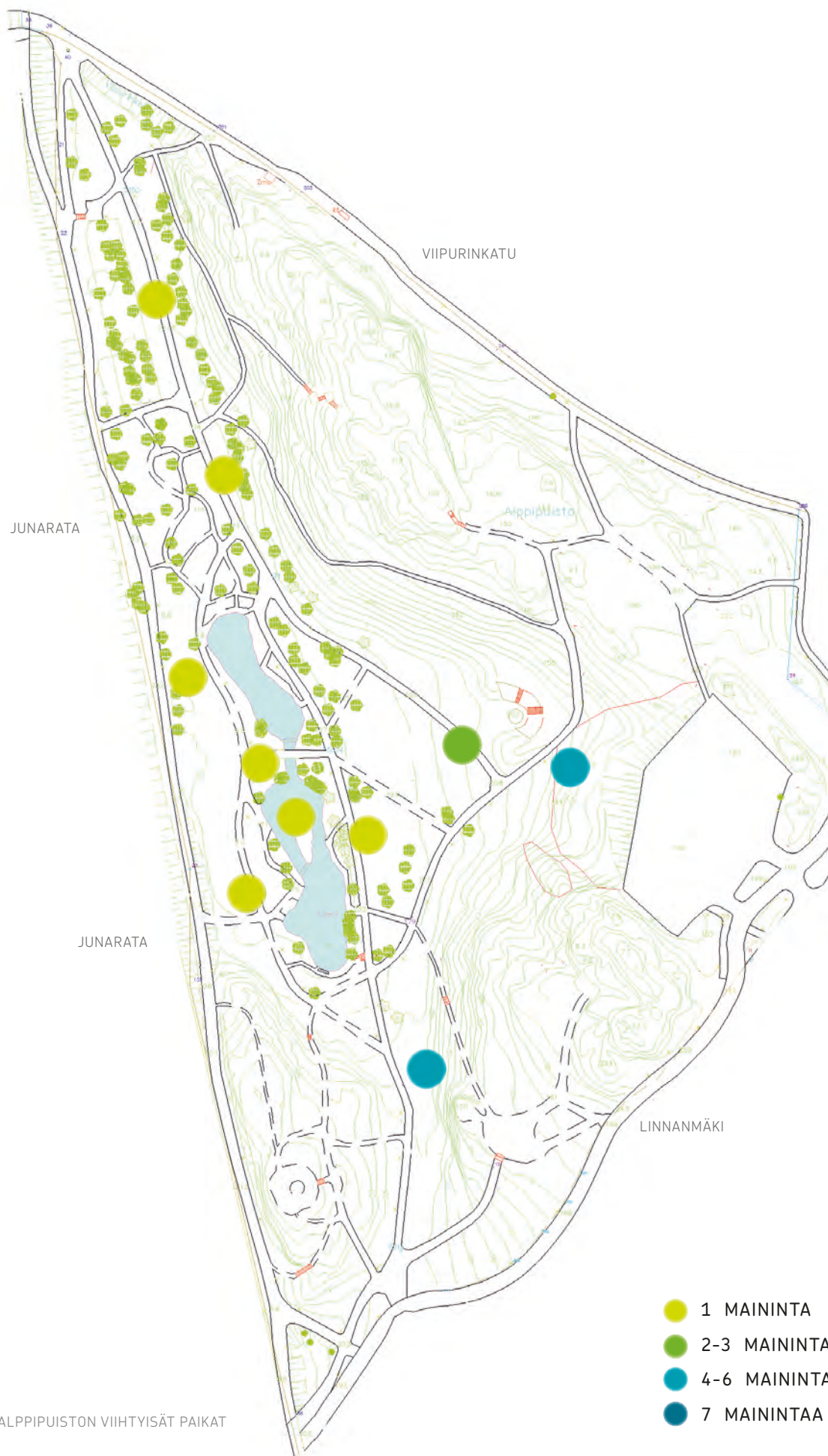
Vaikuttaa siltä että valaistusmuutos Keskuspuistossa (kulkureitti ja ympäristö) oli kauttaaltaan tasapainoinen. Alppipuistossa jää arvattavaksi, miten nyt pelottavia merkintöjä saaneisiin valaisemattomiin polkuihin olisi suhtauduttu, jos sen vieressä olevaa rinnettä olisi valaistu.

Alueiden erilaisilla luonteilla on myös merkitys valaistusratkaisujen kompleksisuuteen. Alppipuisto on avarampi ja moniulotteisempi. Valaistavaa pystypintaa suhteessa kulkuväylään on vähemmän. Keskuspuiston reitti puolestaan on kasvillisuusseinämän rajaama ja yksinkertaisemmin käsitelty valolla. Toisaalta väylän läheinen kasvusto koetaan myös pelottavana, jos se estää avoimia näkymiä ja laajemman ympäristön havainnoimista. Valaistus on myös herkempi esimerkiksi puiden lehtien ja lehdettömyyden vaihtelulle.

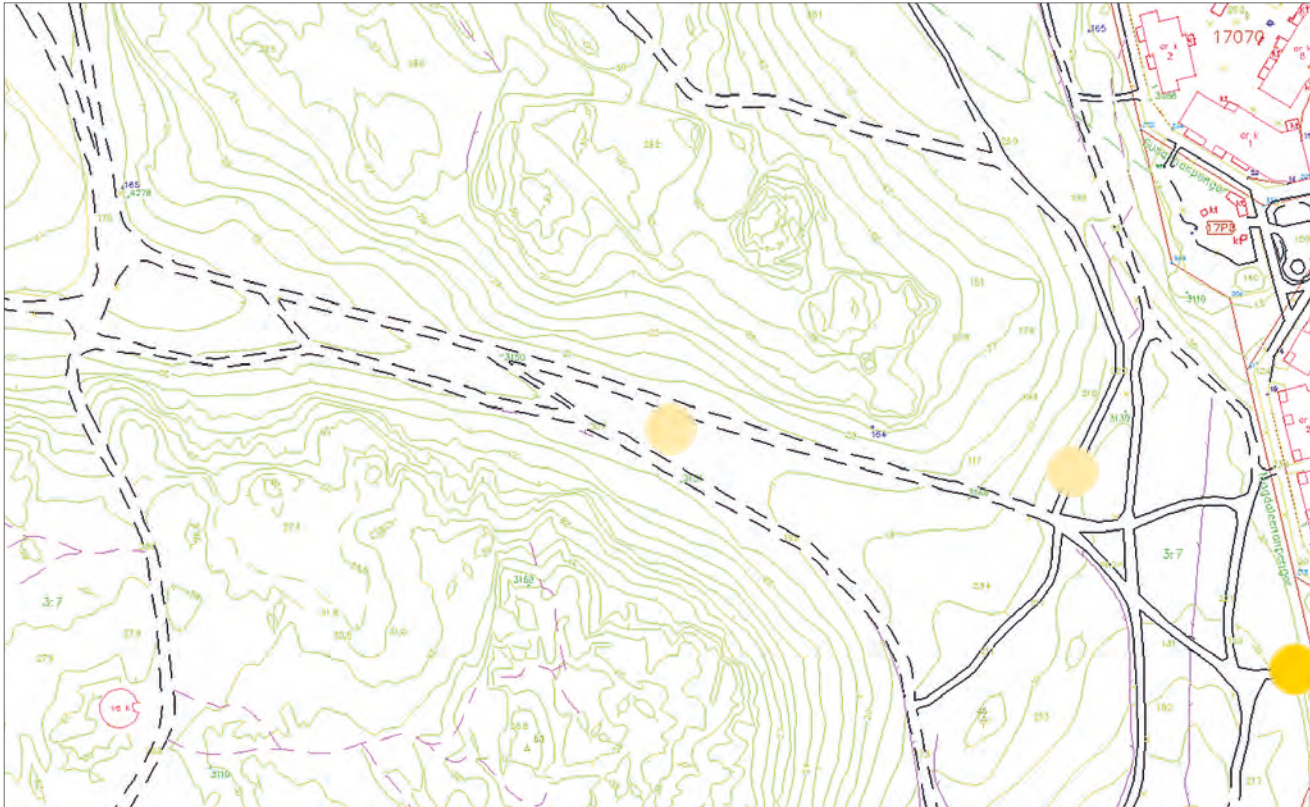
Suhteellisen pienillä ja vähäeleisillä valaistusmuutoksilla näyttää olevan mahdollista saada tuloksia pelon paikkojen vähentämisessä. Pelon paikat muuttuvat valon avulla visuaalisesti kiinnostaviksi ja sitä myöten jopa viihtyisiksi.

KUVA 11 ALPPIPUISTON PELON PAIKAT

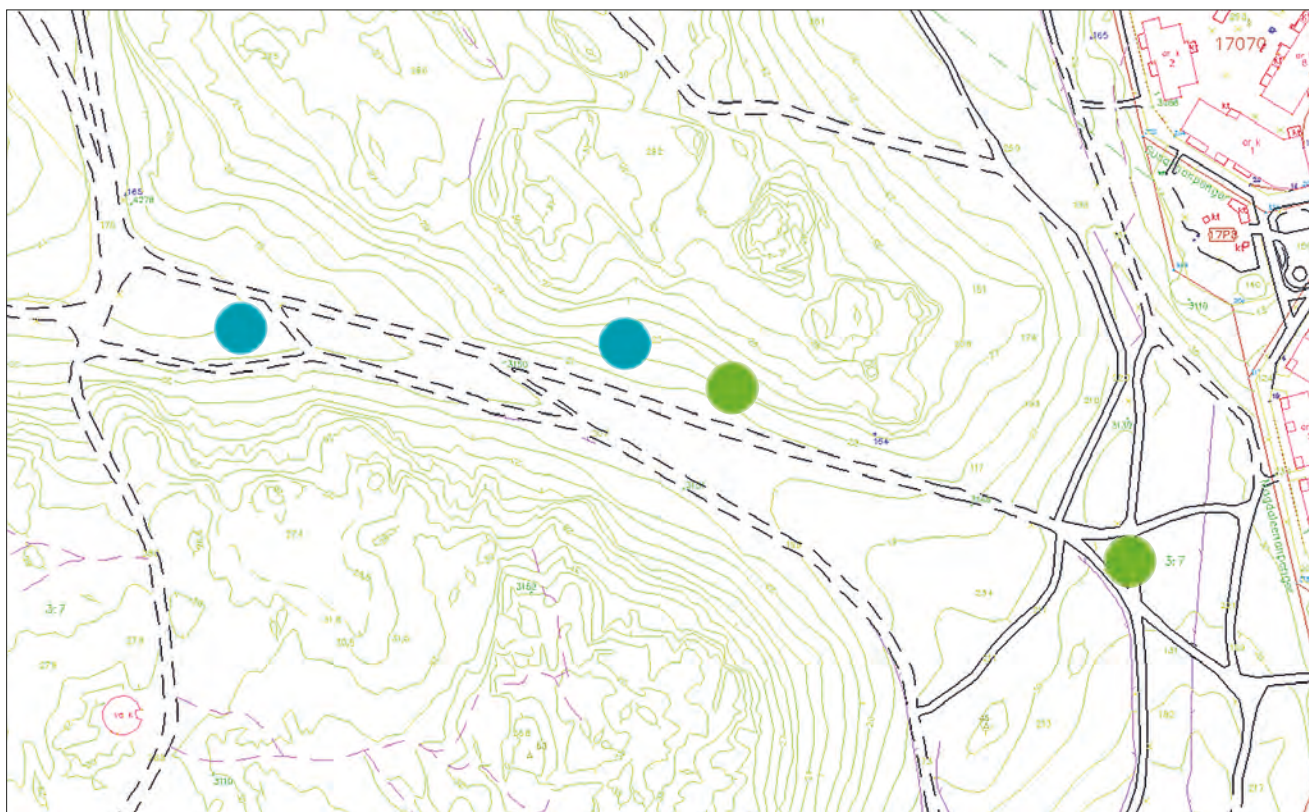

KUVA 12. ALPPIPUISTON VIIHTYISÄT PAIKAT

KUVA 13. KESKUSPUISTON PELON PAIKAT

- 1 MAININTA
- 2-3 MAININTAA
- 4-6 MAININTAA
- 7 MAININTAA

KUVA 14. KESKUSPUISTON VIIHTYISÄT PAIKAT

- 1 MAININTA
- 2-3 MAININTAA
- 4-6 MAININTAA
- 7 MAININTAA

7. Ensimmäisen ja toisen haastattelun kokemusten vertailu

Haastattelujen keskeiset tulokset esitetään seuraavassa tiiviisti graafisessa muodossa. Esitystapaa varten tulokset on muunneltu määrälliseen muotoon 0 – 12 -asteikolle. Tämä ei tee oikeutta laadulliselle tutkimusotteelle, mutta antaa yleiskuvan haastateltavien valaistuskäsityksistä. Grafiikka vertailee ensimmäisen ja toisen osahaastattelun tuloksia keskiarvoina 0 – 12 -asteikolla Alppipuistossa (**GRAAFI 68**) ja Keskuspuistossa (**GRAAFI 69**) ja heijastelee siten valaistusmuutosten vaikutuksia.

Tuloksia tulkittaessa täytyy kuitenkin huomioida toisen osan pieni otoskoko, muut mahdolliset taustamuuttujat sekä haastatteluiden välillä kulunut useiden vuosien aika. Haastatteluihin osallistuneet henkilöt eivät myöskään olleet samoja.

Alppipuistossa uusi valaistusratkaisu toi selvää parannusta kokemukseen valaistuksen määrän riittävydestä, tasaisuudesta, valaistun alueen laajuudesta, valon värin miellyttävyydestä, valaisinten sijainnista ja valaistuksen luomasta viihtyisyydestä. Alueen hahmottamisessa kokonaisuutena ei juuri tapahtunut muutosta, ja uusi valaistus koettiin vanhaa häikäisevämmäksi. Valaistusmuutoksen tuloksia tarkastellessa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että valaistusmuutoksen lisäksi Alppipuistossa on myös karsittu voimakkaasti kasvillisuutta.

Positiivisista valaistusmuutoksista huolimatta halu ulkoilla alueella oli vähäisempi kuin ensimmäisen haastattelun aikaan. Erityisesti yksin ulkoilua ei koettu

houkuttelevana. Usea haastateltava kuitenkin kommentoi, että mikäli valaistusta vähennettäisiin, puistoa ei tulisi käytettyä ulkoiluun lainkaan. Tämä saattaa heijastella ihmisten tottumista uusiin valaistusratkaisuihin ja valaistusmuutoksen positiivisen vaikutuksen heikkenemistä ajan mittaan.

Toisaalta valaistus koettiin lähes kaikkien osatekijöiden kohdalta selvästi paremmaksi kuin vanha valaistusratkaisu, mikä ei tue tottumishypoteesia. Myöskään turvallisuuden tunteessa alueella liikuttaessa ei ollut tapahtunut muutosta, mikä selittäisi ulkoiluhälän vähenemistä. Toisaalta haastattelun toisen osan otos on hyvin pieni, ja osatutkimusten välillä oli kulunut runsaasti aikaa, mikä myös saattaa selittää eroja tuloksissa. Esimerkiksi rikosuutisointi ja yleinen pelon ilmapiiri ovat voineet kasvaa.

Puiston viihtyisyyttä lisäävinä tekijöinä mainittiin valaistus, istutukset, lammet ja lenkkeilijät. Erityisesti ulkoilijoiden luoma turvallisuuden tunne mainittiin usein.

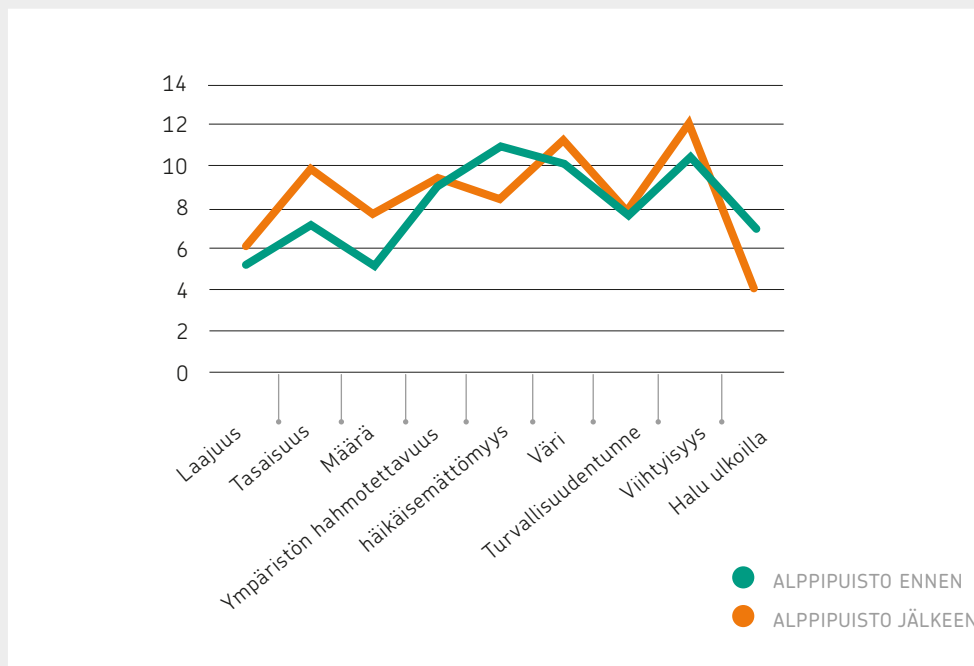
Kartografisista merkinnöistä voitiin todeta, että molempien alueiden kartoissa ne pelottavaksi mainitut kohdat, jotka valaistusmuutoksessa oli valaistu, merkittiin poikkeuksetta viihtyisiksi paikoiksi. Näin voitaisiin todeta, että pelottavissa paikoissa piilee esteettinen mahdollisuus, jonka oikeanlainen valaistus paljastaa. Voidaan ehkä jopa ajatella, että päiväsaikaan "rumina" ilmenevät rakenteet voisivat olla pimeän ajan voimavara.

Alppipuistossa ne ensimmäisen kierroksen pelottavat kohdat, joita ei valaistu, pysyivät edelleen pelottavina. Niille myös toivottiin lisää valoa. On kiinnostavaa havaita, että haastateltavien vaihtuminen ei muuttanut tapaa havaita puistoa.

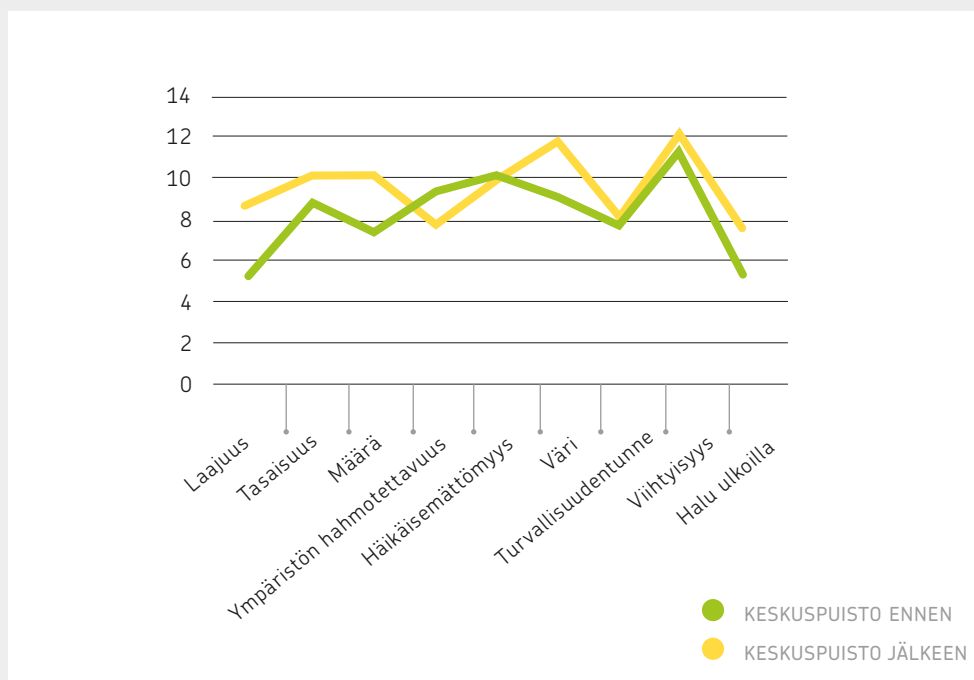
Keskuspuistossa uusi valaistusratkaisu toi selvää parannusta kokemukseen valaistuksen määrän riittävydestä, tasaisuudesta, valaistun alueen laajuudesta, valon värin miellyttävyydestä, valaisinten sijainnista ja valaistuksen luomasta viihtyisyydestä. Alueen hahmottamisessa kokonaisuutena ja häikäisyn tunteessa ei juuri tapahtunut muutosta. Halu ulkoilla alueella oli selvästi suurempi valaistusmuutoksen jälkeen. Turvallisuuden tunteessa alueella liikuttaessa ei tapahtunut muutosta.

Molemmilla koealueilla valaistusmuutokset johtivat turvallisuuden tunteen kannalta paremmaksi koettuun valaistustilanteeseen. Muutokset näyttäsivät kuitenkin heijastuneen lähinnä viihtyisyyteen, kun taas vaikutus pelon tunteeseen ei noussut esiin (Koetko pimeällä liikkumisen turvalliseksi tässä puistossa?).

GRAAFI 68. HAASTATTELUJEN TULOKSET ALPPIPUISTOSSA (KESKIARVOT 0 – 12 -ASTEIKOLLA).

GRAAFI 69. HAASTATTELUJEN TULOKSET KESKUSPUISTOSSA

Tulosten tulkinnan kannalta on harmillista, ettei samoja haastateltavia saatu rekrytoitua toiselle haastattelukierrokselle, ja että haastattelujen välillä ehti kulua useita vuosia. Ihmisen henkilökohtaiset ominaisuudet, sosiaalinen ympäristö ja median vaikutus voivat olla niin voimakkaita tekijöitä, että valaistuksen mahdollinen vaikutus ei tule esiin haastattelujen pienehkössä otoksessa vertailtaessa eri haastatteluosioiden tuloksia.

Se että keskuspuiston tulokset olivat paremmat Alppipuistoon nähden voi johtua kahdesta seikasta. Keskuspuiston metsämäinen ympäristö on kiitollinen pienistäkin valaistusmuutoksista, ja niiden vaikutus on suuri. Lisäksi Keskuspuiston valaistusmuutokset toteutettiin melko tarkalleen valaistussimulaatiokyselyssä viihtyisämmäksi valitun kuvan mukaisesti.

Alppipuiston valomuutoksissa jouduttiin tekemään enemmän kompromisseja olemassa olevan pylväikön ja valaistussimulaatiokyselyn tuloksen välillä.

8. Johtopäätökset ja tulosten soveltaminen

● 8.1. Pimeän ajan näkemisestä

Ulkovalaistuksen tuottama valaistusvoimakkuus on usein melko alhainen, ja luminanssitasot osuvat yleensä mesooppisen näkemisen alueelle (0,005-5 cd/m²). Mesooppinen näkeminen on yhdistelmä fotooppisesta päivänäkemisestä ja skotooppisesta hämäränäkemisestä. Päivänäkemisessä silmä on herkin keltavihreälle valolle (555 nm), mesooppisessa näkemisessä silmä on herkin vihreälle-sinivihreälle valolle (n. 520 nm) ja skotooppisessa näkemisessä silmä on herkin sinivihreälle valolle (n. 500 nm).

Päivänäkemisessä värien erottelukyky ja näöntarkkuus toimivat hyvin, kun taas hämäränäkemisessä värejä ei aistita, ja näöntarkkuus on heikompi. Sen sijaan herkkyys liikkeille erityisesti näkökentän reuna-alueilla kasvaa siirryttäessä hämäränäkemisen alueelle. Ulkovalaistuksen mitoitus perustuu vielä yleensä päivänäkemiseen. Mesooppisen mitoituksen käyttöönotto suosii valkoisempaa valoa.

● 8.2. Nykyisen valaistustavan ongelmat ja puutteet

Yksinkertaistettuna on kaksi tapaa tehdä valaistussuunnitelma.

Tekninen suunnitelma käsittelee aluetta persoonattomana. Alueelle määritellään valaistustaso ja valaisimet sijoitellaan tämän jälkeen karttaplaanissa tiettyjen laskennallisten arvojen saavuttamiseksi. Suunnitelmassa tarvitaan teknistä tulkintaa siitä, millainen valaistustaso tarvitaan tietyllä alueella, ja miltä sellainen näyttää. Tosiasiassa tämä ”suunnittelulauseke” viittaa itsensä ulkopuolelle kuvitteelliseen standardiympäristöön, jollaista ei ole. Lopputuloksella ei juurikaan ole tekemistä koetun ympäristön kanssa.

Toinen tapa suunnitella on esteettinen. Alueen suunnittelee paikan kokeva ja sen mielessään elävä suunnittelija-tulkki, joka sekä käyttää inhimillistä eläytymiskykyä että soveltaa luovuutta paikkaan. Hänellä on mahdollisesti myös oma taiteellinen käsialansa valon käytössä. Tässä tavassa alue huomioidaan erityisyydessään, ja alueen identiteettiä pyritään edelleen korostamaan.

Teknisessä tavassa suunnittelu etenee abstraktiosta toteutukseen. Abstraktio on siis olemassa sellaisenaan, ja se viedään mihin tahansa ympäristöön.

Esteettisessä tavassa puolestaan tulee ensin ”ympäristöempatia” eli kokemus, joka muutetaan sekä toteutukseksi että abstraktioksi (piirustus). Eläytymisestä käsin syntyy suunnitelma ja abstraktio (piirustus), joka on paikkasidonnainen eikä sellaisenaan siirrettävissä muualle.

Periaatteessa nykyinen aluevalaistussuunnittelu on lähes täysin ”käsitteellinen”, kohteesta irrallinen lauseke, joka ei huomioi paikan merkitystä ja tulkintaa, tai tekee sen hyvin kapeasti.

Berleantin mukaan ”Ympäristökysymysten lähestymistä luonnontieteiden näkökulmassa on totuttu pitämään kaikkein tarkimpana ja objektiivisempänä. Asenne ei ole poikkeuksellinen edes ympäristön esteettisen tutkimuksen parissa. Se voi toimia myös esteenä luonnon esteettisyyden havaitsemiseen. On yksipuolistavaa ajatella, että ne paljastaisivat ympäristön ja ihmisen ympäristösuhteiden koko kuvan. On selvä, että suuri osa inhimillisestä kokemuksesta jää niiden ulkopuolelle.”

Taustakyselyiden ja haastattelujen valossa on ilmeistä, että nykyinen tekninen, alueen erityispiirteitä huomioimaton valaistustapa on laadullisesti riittämätön puisto- ja ulkoilualueilla. Teknisellä valaistuksella ei kyetä täysin vastaamaan ihmisten tarpeeseen kokea alue miellyttävänä ja viihtyisenä.

Ympäristövalaistuksessa ei perinteisesti ole ollut läsnä esteettistä näkökulmaa. Tämä on ymmärrettävää, koska on vaikeaa ellei mahdotonta tehdä valollisesta esteettisestä elementistä siirrettävää niin, että se samalla säilyttää yhteyden (mihin tahansa) ympäristöön.

● 8.3. Valon, estetiikan ja taiteen suhteesta puisto- ja ulkoilualueilla

Valo määrittää, mikä osa pimeän ajan ympäristöä on ylipäättään (näköaistilla) havaittavaa ympäristöä. Tämä yksinkertainen mutta merkittävä seikka on juuri se valon ominaisuus, jota varioimalla paikasta toiseen saadaan persoonallisia ja viihtyisiä ulkotiloja. Valosuunnittelija tai -taiteilija määrittää ja rajaa ennalta tavan, jolla kohde havaitaan.

Projektissa haastatellut ihmiset kertoivat kiinnittävänsä valaistukseen huomiota erityisesti silloin, kun se on joko puutteellinen tai kun sitä on käytetty erityisen kauniisti. Sekä Berleant että Gibson puhuvat ympäristön aktiivisesta havaitisijasta ja kokijasta. Berleant toteaa ”esteettisen tarkastelutavan tulevan kyseeseen kun yritämme ymmärtää vaikuttavia ja pelottavia kokemuksiamme.”

Alueita ja niiden valaistuksia tutkittiin erityisesti turvattomuuden tunteen kannalta, joten kohdealueiden tarkastelun voisi hyvinkin sanoa olevan esteettinen – elämykselle perustuva. Tämä oli tutkimuksen ja kohdealueiden vaikeasti tulkittava puoli.

Haastattelijat osasivat verrattain hyvin kertoa, missä kohtaa ja miksi eivät näe, mutta ”tuntemukset” ja niiden yhteys valoon ovat vaikeammin määriteltävissä.

Haastateltavilla (ja varsinkin netissä vastanneilla) oli monilla selvä käsitys siitä että, ”taiteellista tai esteettistä valaistusta” on olemassa, ja että sitä tarvitaan, vaikka tätä ei erikseen kysytty.

Vapaista vastauksista kävi ilmi, että taiteellinen tai esteettinen valaistus tarkoitti pääasiassa paikan identiteetin vahvistamista korostamalla alueen erityisiä piirteitä sekä ”joidenkin huolellisesti harkittujen yksityiskohtien valaisua”. Identiteetin koettiin lisäävän paikan ”tuttuutta” ja tuttuuden puolestaan turvallisuuden tunnetta.

Ilmeisesti ”aktiivinen havaitisija” toivoo ensisijaisesti riittävää ja tasaista valoaenergiaa voidakseen hahmottaa ympäristönsä selkeästi. Toisekseen toivotaan esteettistä elementtiä, jossa kyseiselle ympäristölle annetaan valolla merkitys, identiteetti tai kehysviite, jonka läpi sitä voi katsella.

Hämärän puiston luoma epätoivottu monitulkintaisuus poistetaan riittävällä valaistuksella. Tämä kaventaa mielen vapaata assosiointia ja tuo siihen uuden suunnitellun, välitetyn havainnon tason. Suunnitelmaan sisältyy kulttuurinen (ja aikalainen) käsitys siitä, miten pimeänajan ympäristö olisi hyvä nähdä tai hyvin nähty. Suunnitellusta alueesta tulee tällöin kokemukseltaan ehkä helpommin yhteisesti ja yhteiseksi ymmärretty puisto.

Ympäristötaide on aiempaa enemmän tekemisessä eri (tieteen)alojen kanssa. Se on myös vahvemmin kiinni populaari- ja aikalaiskysymyksissä. Kwon väittää, että nykyiselle paikkakohtaiselle taiteelle leimallista ei ole niinkään paikan ulottuvuudet tai sosiaaliset rakenteet vaan diskursiivisesti määritelty paikka. Tämä tarkoittaa tiettyä tiedon kenttää (field of knowledge), älyllistä (intellectual) vuoropuhelua tai kulttuurillista väittelyä.

Tässä projektissa voisi katsoa olevan kaksi erilaista tilataiteellista tasoa.

Fenomenaaliseen tasoon liittyy alueen ja sen tuottaman elämyksen konkreettinen käsittely, joka kiinnostaa ja vaikuttaa suoraan alueen käyttäjiin. Toisaalta diskursiivisen kertomuksen taso (keinovalo, ympäristön käsittelyn valta, kaupungin hallintorakenteet) jää näkymättömiin mutta vaikuttaa taustalla.

Kwon toteaa, että vaikka paikkasuuntatuneita teoksia ei voi toteuttaa ilman suhdetta tiettyyn kohteeseen ja institutionaalsiin olosuhteisiin, fyysinen paikka (site of action) ja diskurssi on vedetty erilleen. Puhutaan paikkojen laukaisemista prosesseista, joissa "paikka" rakentuu (inter)tekstuaalisesti ennemmin kuin tilallisesti.

Tässä projektissa puhutaan tilasta ehkä "pelon paikkoina". Kwon esittää että taidetta käytetään promotoimaan jonkin tilan erityisyyttä: jotta kaikkialle levittäytyvää samankaltaisuuteen saataisiin merkityksellisiä eroja. Näyttää siltä, että myös valaistussuunnittelussa kaivataan ihmisen läsnäoloa tulkitsemaan ja todentamaan pimeän ajan ympäristön estetiikkaa.

Taiteilijoilta ja suunnittelijoilta odotetaan näkemystä ja tulkinnallisuutta. Luonnontieteiden objektiivisuus tuntuu ihmisistä niin kylmältä, että siihen kaivataan jotakin lisää. Taiteelta ja tieteeltä, mittaamiselta ja kokemiselta edellytetään vuoropuhelua.

Kwon puhuu diskursiivisen (tila)taiteen siirreltävyydestä. Tämän projektin ratkaisuehdotuksissa sivuttiin kysymystä siitä, missä määrin paikan esteettisiä ominaisuuksia korostava valaistus (pelon ja viihtyisän paikat) voidaan toteuttaa sellaisena konseptina, että sitä voidaan siirtää. Ja missä vaiheessa siitä tulee edeltäjänsä tavoin ympäristöstään irtoava suunnittelujärjestelmä?

● 8.4. Tulosten soveltaminen

Seuraavassa esitetään esimerkkejä siitä, miten tutkimuksen tuloksia voi soveltaa puistojen valaistuksessa. Ehdotettu valaistustapa on aihio, jota työstetään edelleen valaistustavan käytöstä kerättyjen kokemusten perusteella. Lisäksi uuden led-tekniikan käyttöönotto voi tuoda mukanaan sekä ongelmia että mahdollisuuksia, jotka valaistustavan jatkotyöstössä tulee ottaa huomioon.

Uutta kohdetta suunnittelemaan lähdettäessä on ensin pohdittava, vaatiiko alueen luonne valaistukselta suuremman panostuksen ja suunnittelijatulkin, vai voidaanko se käsitellä teknisemmin ja persoonattomammin.

Mikäli alue koetaan erityisen tärkeäksi, suunnittelija suunnitelee sen kokonaan käsityönä. Suunnittelija voi tällöin halutessaan käyttää projektin antamia tuloksia apunaan.

Mikäli alue on vähemmän vaativa, perinteisen valaistustavan sijaan voidaan soveltaa jäljempänä esiteltyjä, jatkokehitystä vaativia grid- ja/tai moduulimalleja.

Seuraavaksi on määriteltävä, millaisen ympäristön keskelle tarkasteltava alue sijoittuu, ja onko kyseessä puisto- vai ulkoilualue.

8.4.1. Valaistuksen suhde lähiympäristön ja puistotilan luonteeseen

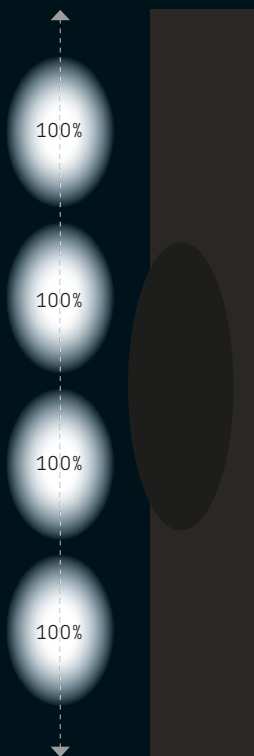
Metsäisissä puistoissa suositaan pelkistetympää ja vähäisempää valaistusta sekä metsäluonteen säilyttämistä. Urbaaneissa puistoissa valolta odotetaan voimakkaampaa ja monipuolisempaa käyttötapaa ja alueen erityisyyttä huomioivaa esteettistä käsittelyä.

8.4.2. Valaistuksen suhde välittömään ympäristöön

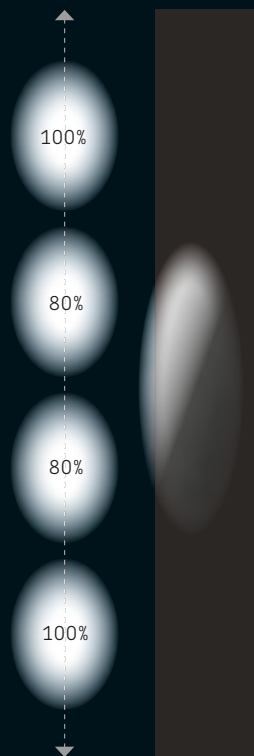
Valaistusta suunnitellaan suhteessa koko havaittuun ympäristöön, ei vain kulkuväylään. Puistotilan identiteettiä luovista tekijöistä (sillat, rakennukset, veistokset, omaleimaiset kasvit tai kivet, istuinryhmät, leikkipaikat jne.) tulisi valaista ainakin osa.

Kalliot ja jyrkänteet koetaan usein viihtyisyyttä lisäävinä tekijöinä. Samalla ne kuitenkin rajoittavat tilan visuaalista hallittavuutta sekä pakomahdollisuuksia ja ovat täten usein myös pelon lähteitä pimeään aikaan. Myös valaise-mattomat rakennukset ja tiheä keskikerroksen kasvillisuus voivat olla pelon tunteen lähteitä. Näitä pelon lähteitä – ”pimeitä muureja” – voi kesyttää usein eri keinoin.

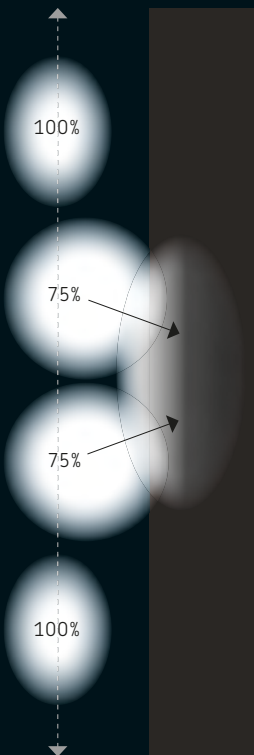

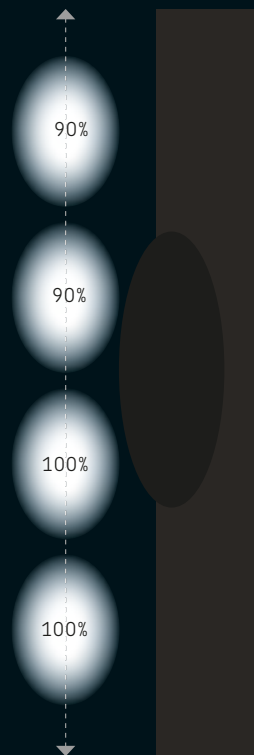
KUVA 15
PIMEÄ MUURI JA
KULKUVÄYLÄN
PERUSVALAISTUS.

KUVA 16
PIMEÄN MUURIN
KESYTYS ERILLISTEN
KOHDEVALOJEN
AVULLA. KULKUVÄYLÄN
VALAISTUSVOIMAKKUUTTA
VOIDAAN LASKEA
HIEMAN, JA SÄÄSTETTY
ENERGIAMÄÄRÄ
KÄYTETÄÄN PIMEÄN
MUURIN VALAISUUN.

KUVA 17
PIMEÄN MUURIN KESYTYS
LAAJENTAMALLA
VALAISTUA ALUETTA.
KÄYTETTÄESSÄ
LAAJEMPAA VALONJAKOA
VALAISTUSVOIMAKKUUS
LASKEE.

KUVA 18
HUOMION SUUNTAAMINEN
POIS PIMEÄSTÄ MUURISTA.
YKSITYISKOHTIA
VALAISTAESSA
VALON TULEE OLLA
PEHMEÄRAJAINEN, JA
HYVIN VOIMAKKAITA
KONTRASTEJA TULEE
VÄLTÄÄ, JOTTA
KULKUVÄYLÄ VAIKUTTA
RIITTÄVÄN VALAISTULTA.
KULKUVÄYLÄN
VALAISTUSVOIMAKKUUTTA
VOIDAAN LASKEA
HIEMAN JA SÄÄSTETTY
ENERGIAMÄÄRÄ
KÄYTETÄÄN HALUTUN
YKSITYISKOHDAN
VALAISUUN..

Valaistusmallinnusten tuloksissa lähes kaikkien kuvien osalta kulkuväylän valaistus arvioitiin hyväksi. Jopa huonoimman kuvan (8) arvio ylsi 3,1:een, vaikka valaistus oli hyvin epätasainen ja hämärä. Hyvään kokonaisarvioon saattoi vaikuttaa ulkotilan aukiomainen luonne. Kiinnostavasti tulos on yhtä sen huomion kanssa, että keskuspuistossa ympäristön ”avaaminen” valolla vaikutti kulkuväylän valon kokemisen kirkkaampana.

Kuten Alppipuiston kokemukset osoittavat, valaistus voi muuttaa negatiivisen kokemuksen positiiviseksi. Valo tekee tunnistettavaksi ja estetisoi. Jyrkenteiden valaisu erillisillä kohdevaloilla (**KUVA 16**) muutti uhkaavat pimeät hahmot hienoiksi luonnonmonumenteiksi. Mikäli valaistava kohde on hyvin lähellä kulkuväylää, kulkuväylän valaistusta voidaan levittää kohti pimeää muuria (**KUVA 17**).

Kulkijan huomio voidaan myös kohdistaa johonkin muuhun kohteeseen, joka tarjoaa positiivisen kokemuksen (**KUVA 18**). Tällöin potentiaalisten pelon kohteiden lähistöllä ainakin yhden valaistun yksityiskohdan tulisi olla aina havaintoetäisyydellä.

Kokonaisenergiankulutusta ei kuitenkaan ole tarkoitus lisätä, vaan mikäli mahdollista kulkuväylän valaistusvoimakkuutta lasketaan hieman valonsäädön avulla lisävalojen vaikutusalueella. Tien pinnan K-luokituksessa voidaan tällöin joustaa ja keskittyä tarkastelemaan valaistua ympäristöä kokonaisuutena.

Alueilla, joilla erilaiset pelkoa herättävät sosiaaliset ryhmät kokoontuvat, ei käytetä voimakasta ”turvalaistus”-tyyppistä valaistusta, vaan pyritään miellyttävään ja huomaamattomaan valonkäyttöön. Tällöin valonkäyttö itsessään ei leimaa aluetta tai ihmisiä vaaralliseksi. Lisäksi on mahdollista, että huomamaton ja miellyttävä valaistus ei joudu ilkeiden kohteeksi yhtä helposti kuin aggressiivisempi valonkäyttö. Hyvin vähäisenkin valaistus tarjoaa kuitenkin ohikulkijoille mahdollisuuden arvioida kokoontuneiden ihmisten luoman sosiaalisen riskin.

8.4.3. Valaistusvoimakkuus

Valaistusvoimakkuuksien nostoa kauttaaltaan ei nähdä tarpeellisenä. Valaistusmuutosten yhteydessä valaistusvoimakkuutta voidaan hieman nostaa, mikäli se joissakin kohtaa on perusteltua. Valaistusvoimakkuus sovitetaan ympäristön valaistusvoimakkuuteen siten, että voimakkaita muutoksia vältetään ja valon säätöä käytetään hyväksi. Esimerkiksi Keskuspuistossa valaistusvoimakkuus voi hieman laskea puiston keskiosia kohden mennessä.

8.4.4. Tasaisuus

Pyritään tasaiseen valaistukseen kulkuväylillä: $L_m < U_o$ ja U_l

8.4.5. Laajuus

Kolmen metrin vyöhykkeillä kulkuväylän molemmiin puolin vähintään K5-luokan vaatimustaso.

Katualueella nykyisin olevaa standardia $SR = 0,5$ ollaan muuttamassa alempaan suuntaan. Mikäli vastaava malli otetaan käyttöön puistoalueilla, ehdotus ei silti tule olemaan ristiriidassa tulevan standardin kanssa, joka antaa mahdollisuuden kansallisiin ja tapauskohtaisiin poikkeamiin.

8.4.6. Spektriominaisuudet

Puistoalueilla pyritään käyttämään lämminsävyistä valaistusta ja pyritään hyösyntämäänvihreään painottuvaa spektriä (n. 520 nm) suosivaa mesooppista mitoitusta. CIE CCT n. 3000 K, $R_a > 70$

8.4.7. Ylläpidon tärkeys

Palaneet, toimimattomat lamput vaikeuttavat näkemistä. Voimakkaat muutokset valaistusolosuhteissa luovat vaaran paikkoja erityisesti pyöräilijöille. Ohikulkijoille ja asukkaille toimimattomat lamput viestivät myös piittaamattomuudesta ja sosiaalisesta epäjärjestyksestä.

8.4.8. Pylväskorkeus

Matalia ($< 5 - 6$ m) pylväskorkeuksia vältetään kulkuväylän valaisussa, mikäli muun ympäristön valaistus on vähäistä. Korkeamman pylväskorkeuden käyttö auttaa myös ympäristön yksityiskohtien valaisussa ja tasaisen valaistuksen saavuttamisessa. Mikäli keskusta-alueiden puistoissa halutaan käyttää matalaa pylväskorkeutta, valonlähde pyritään sijoittamaan kulkuväylän ulkopuolelle, ja valo ohjataan kulkuväylälle voimakkaan asymmetrisellä optiikalla. Toisin sanoen vältetään tilanetta, jossa ihmiset kävelevät matalalle sijoitetun voimakkaan valonlähteen ali. Häikäisyn suhdetta tämän ratkaisun etuihin tulee kuitenkin tukia. Matalalla olevat pylväät houkuttelevat lisäksi ilkivaltaa.

8.4.9. Häikäisy

Häikäisy minimoidaan. Valaisimet sijoitellaan niin, ettei niiden häikäisy estä potentiaalisesti pelottavien kohteiden tarkastelua. Valaisimet on hyvä sijoittaa pelottavan kohteen vastakkaiselle puolelle, ellei kohdetta valaista lisäkohdevalolla. Tällä pyritään siihen, ettei valaisimen mahdollinen häikäisy ja valon tulosuunta estä pelottavan kohteen tarkastelua.

● 8.5. Gridi- ja modulivalaistusmallit

Kartografisten tulosten valossa pelon paikoiksi näyttää muodostuvan maastotihentymät kuten tiheät korkeuskäyrät (jyrkät korkeuserot), mutkitteleva tie, tiheä kasvillisuus tai muut näköesteet ja lymypaikat (**KUVA 20**).

Valaistusratkaisujen on vastaavasti reagoitava tihentymällä pelon paikoissa ja väljentymällä avarissa, ei-pelottavissa paikoissa (**KUVAT 21–23**). Valon tihentämisen keinoja ovat pylväsvälin muutokset, valotason muutokset ja valo-ohjaus. Valo-ohjaus lisää tulevaisuudessa valaistuskeinoja, kun valopistekohtainen ohjaus tulee mahdolliseksi.

Grid-mallissa valon tihentymistä maaston mukaan voidaan tehdä seuraavilla tavoilla yhtä tai useampaa keinoa yhdessä käyttäen:

1. lisäämällä valoa pelon kohdissa pylväsväliä tihentämällä ja laskemalla kulkuväylän yleisvalaistusta vähemmän pelottavilta alueilta.
2. levittämällä valo pelon kohdalla kulkuväylälle ja pystypintoihin (**KUVAT 16 JA 17**) optiikan tms. avulla,
3. vähentämällä kulkuväylän valaistusta kauttaaltaan ja kohdistamalla ”jäänyt” valon määrä pelottaviin kohtiin.

Kaikissa ratkaisuissa voidaan lisänä käyttää kohdevaloja.

Malli on konseptuaalinen ja sen vieminen käytäntöön vaatii jatkotarkastelua.

Grid-ideaan liittyvä samankaltainen malli on moduulimalli, jossa vaihdetaan valaistusmoduuleita kartan ja paikan osoittamien erityistarpeiden mukaan. Tietä valaistaan tiemoduulilla, kallioseinämien kohdalla käytetään seinämämoduulia ja pensasiin ja puihin kasvistomoduulia.

Mallien jatkokehittäminen on perusteltua, sillä toisin kuin katu- ja tievalaistuksessa, puistojen ja ulkoilualueiden käsittelemisessä tulee huomioida ympäristö kulkuväylän lisäksi. Myös valo-ohjauksen kehittyminen motivoi mallien käyttöä.

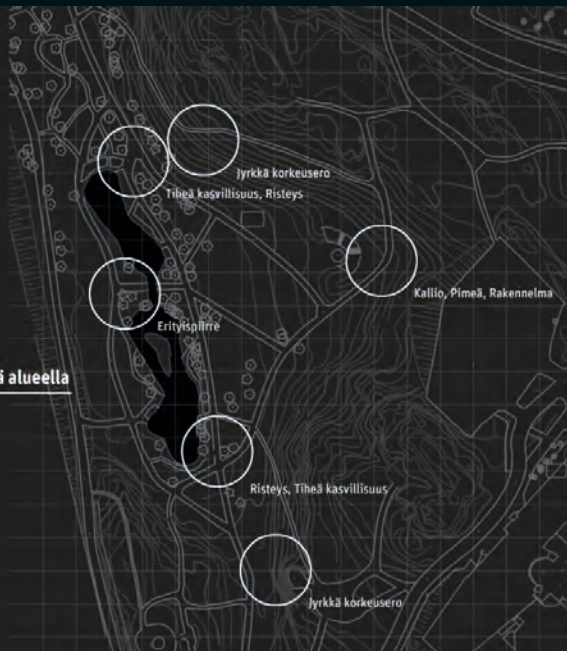
Mallit helpottavat niiden alueiden suunnittelua, joissa erikoissuunnittelijan panos ei ole välttämätöntä, tai joissa käytettävissä oleva suunnittelu-aika halutaan kohdentaa käytettäväksi muihin erityis- ja yksityiskohtiin.

Yhdenmukainen valaistus

KUVA 19

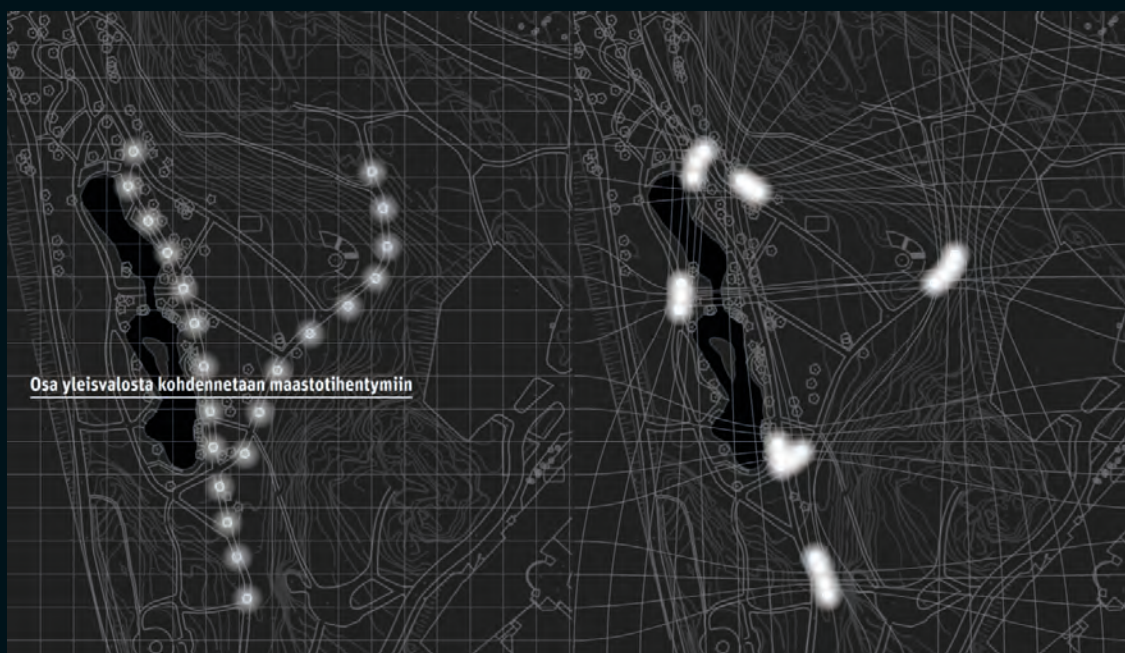
Pelon paikkoja tai erityispiirteitä alueella

KUVA 20

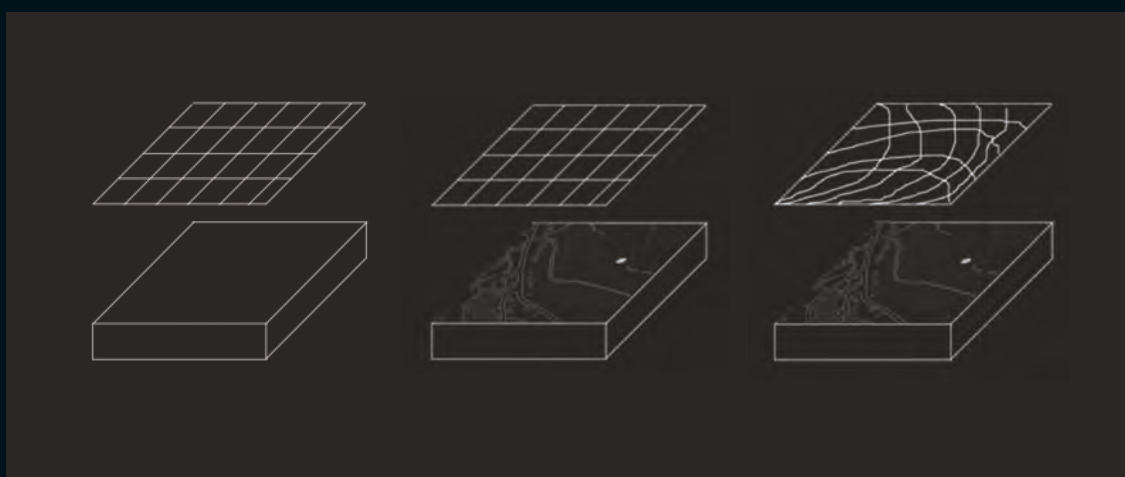
KUVA 21

KUVA 22

KUVA 23

VALAISTUS MAASTON MUKAISESTI

● 8.6. Muut mahdolliset toimet

Vältetään kuusia lähellä kulkuväylää. Kevyen liikenteen opasteet sijoitetaan niin, että niiden lukeminen on mahdollista myös pimeään aikaan. Pyritään ohjaamaan koiran ulkoiluttajia ja lenkkeilijöitä tärkeinä pidetyille reiteille ja järjestämään aktiviteetteja lapsiperheille, kuten leikkipaikkoja kulkureittien varrelle

Kaupunki voisi halutessaan kehittää ja yhtenäistää valoa koskevat asiat "kaupungin valokartaston" alle. Aasukkaat voivat netissä merkitä kartastoon kaikkia valoon liittyviä seikkoja kuten pelottaviksi kokemiaan paikkoja, erityiskohteita valaistavaksi, tai ilmoittaa rikkinäisistä valaisimista. Tämä lisäisi kansalaisdemokratiaa ja voisi helpottaa suunnittelijoita saamaan valaistus käyttäjäpalautteen avulla kerralla kohdalleen jo ennen varsinaista suunnittelutyötä. Suunnittelijoilla olisi käytössään tietopankki, jonka tietoja voisi hyödyntää aina, kun jonkin alueen valaistusta uusitaan.

● 8.7. Vaikutukset energiankulutukseen

Alppipuistossa muutosten aiheuttama energiankulutus on noin kymmenen prosenttia suurempi verrattuna pelkän kulkuväylän valaistukseen. Keskuspuistossa muutokset lisäävät energiankulutusta noin 17 prosenttia. Valaistusta ei koealueilla kuitenkaan suunniteltu yhtenä kokonaisuutena puhtaalta pöydältä lähtien, vaan kulkuväylille toteutettiin tavanomainen perusvalaistus olemassa oleviin pylväisiin, jonka lisäksi valaistiin joitakin yksityiskohtia. Tämän vuoksi ratkaisujen todellista vaikutusta energiankulutukseen ei täysin voida päätellä.

● 8.8. Aiheita jatkotarkastelulle

- Grid- ja moduulimallien kehittäminen käytännön työkaluiksi.

Valitaan suunnitteilla olevia puisto- ja ulkoilualueita kohteiksi, joita suunnittelevat eri alan ammattilaiset (valosuunnittelija, arkkitehti, sähkösuunnittelija yms.). Suunnittelijoita pyydetään käyttämään grid- ja moduulimallien ideaa kohdealueillaan ja kehittämään niitä. Prosessista tehdään vuorovaikutteinen jakamalla suunnittelijoiden välisiä kokemuksia, jolloin mallien puutteet ja mahdollisuudet saadaan kartoitettua.

- Kulkuväylän luminanssien vähentäminen, kun ympäristön yksityiskohtia valaistaan.

- Valolla luotujen tilamallien kokeminen ja vaikutukset. Esimerkkinä kulkuväylän luminanssin vähittäinen laskeminen kuljettaessa puiston keskiosia kohti tai päinvastaisesti luomalla valoisa keskusta alueelle, jota kohti ja läpi kulkea.

9. Kirjallisuutta

Alasuutari, P. (1994) Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.

Askelo, S., Niska, A., Salorinne, M. & Tikkanen, T. (2005). Hyvinvointi Helsingissa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisu 2005/11.

Atkins, S., Husain, S., & Storey, A. (1991). The influence of street lighting on crime and the fear of crime. Crime Prevention Unit Paper 29. Home Office, Lontoo. <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/fcpu28.pdf>

Berleant, A. (2005) Aesthetics and Environment

Boyce PR, Eklund NH, Hamilton BJ, Bruno LD. (2000). Perceptions of safety at night in different lighting conditions. Lighting research and technology 32, 79-91.

Cozens P.M., Neale R.H., Whitaker J., Hillier D. & Graham M. (2003). A Critical Review of Street Lighting, Crime and the Fear of Crime in the British City. Crime Prevention and Community Safety: An International Journal 5, 7-24.

Farrington D.P. & Welsh B.C. (2002). Effects of improved street lighting on crime: a systematic review. Home office research study 251. Home Office Research, Development and Statistics Directorate August 2002. <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/hors251.pdf>

Farrington DP, Welsh BC. (2002) Improved street lighting and crime prevention. Justice Quarterly 19, 313-342.

Farrington D.P. & Welsh B.C. (2004). Measuring The Effects of Improved Street Lighting on Crime. British Journal of Criminology 44, 448-467.

Fotios, S. & Cheal, C. (2011). Predicting lamp spectrum effects at mesopic levels. Part 1: Spatial brightness. Lighting Research and Technology, 43, 143-157.

Hanuy K. (1997). Visual properties and affective appraisals in residential areas after dark. Journal of environmental psychology 17, 301-315.

Herbert D, Davidson N. (1994). Modifying the built environment: The Impact of improved street lighting. Geoforum 25, 339-350.

Herzog, T. & Miller, E. (1998). The Role of mystery in perceived danger and environmental preference. Environment and Behavior 30, 429-449.

Gibson, J.J. (1966). The Senses Considered as Perceptual Systems. Boston: Houghton Mifflin.

Johansson, M., Rosen, M. & Küller, R. (2011). Individual factors influencing the assessment of the outdoor lighting of an urban footpath. Lighting Research and Technology 43, 31-43.

- Koskela H, Pain R. (2000) Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built environment. *Geoforum*, 31, 269–280.
- Koskela, H. & Tuominen, M. (1995). Yökaupunki – pelon kaupunki? Teoksessa Lähteenmaa, J. & Mäkelä, L., toim. Helsingin yö. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Koskela, H. (1999). Fear, control and space. *Geographies of gender, fear of violence, and video surveillance*. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisu A 137.
- Koskela, H., Tani, S. & Tuominen, M. (2000). "Sen näkönen tyttö" – tutkimus katuprostituution vaikutuksista helsinkiläisten naisten arkielämään. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2000:5.
- Kuo, F.E., Bacaicoa, M. & Sullivan, W.C. (1998). Transforming inner-city landscapes. Trees, sense of safety and preference. *Environment and Behavior* 30, 28-59.
- Kuo, F.E. & Sullivan, W.S. (2001). Aggression and Violence in the Inner City – Effects of Environment via Mental Fatigue. *Environment and Behaviour* 33, 543-571.
- Kwon, Miwon (2004) One Place After Another. Site-specific Art and Locational Identity
- Madanipour, A. (1996). Urban design and dilemmas of space. *Environment and Planning D: Society and Space* 14, 331-55.
- Nair, G., Ditton, J. & Phillips, S. (1993). Environmental improvements and the fear of crime. *British Journal of Criminology* 33, 555-561.
- Nasar, J. L. & Fisher, B. (1992). Design for vulnerability: cues and reactions to fear of crime. *Sociology and Social Research* 76, 48-58.
- Nasar, J.L., Fisher, B., & Grannis, M. (1993). Proximate cues to fear of crime. *Landscape and urban planning* 26, 161-178.
- Oc, T. & Tiesdell, S. (1997, toim.). Safer city centres. Reviving the public realm. Paul Chapman, Lontoo.
- Pain, R. (2000). Place, social relations and fear of crime: a review. *Progress in Human Geography* 24, 365-387.
- Painter K. (1996) The influence of street lighting improvements on crime, fear and pedestrian street use, after dark. *Landscape and Urban Planning*, 35, 193-201.
- Painter K.A., Farrington D.P. (2001). Evaluating Situational Crime Prevention Using a Young People's Survey. *British Journal of Criminology* 41, 266-284.
- Pease K. 1999. A review of street lighting evaluations: crime reduction effects. In Painter and Tilley (eds), *Surveillance of Public Space: CCTV, Street Lighting and Crime Prevention*, Crime Prevention Studies 10, 47-76.
- Perkins, D.D., Meeks, J.W. & Taylor, R.B. (1992). The physical environment of street blocks and resident perceptions of crime and disorder: implications for theory and measurement. *Journal of Environmental Psychology* 12, 21-34.
- Poliisibarometri 2007. Poliisin ylijohdon julkaisut 4/2008.
- Sirén R. & Honkatukia P. (toim.) (2005). Suomalaiset väkivallan uhreina. Tuloksia 1980-2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 216. Helsinki.
- Smolej, M & Kivivuori, J (2005). Rikosmedian yhteys väkivallan pelkoon. Teoksessa Sirén, Reino & Honkatukia, Päivi: Suomalaiset väkivallan uhreina. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 206. Hakapaino, Helsinki.
- Tuominen, M. (1994). Ajan ahdistus. *Hyvinvointikatsaus* 4, 21-23.

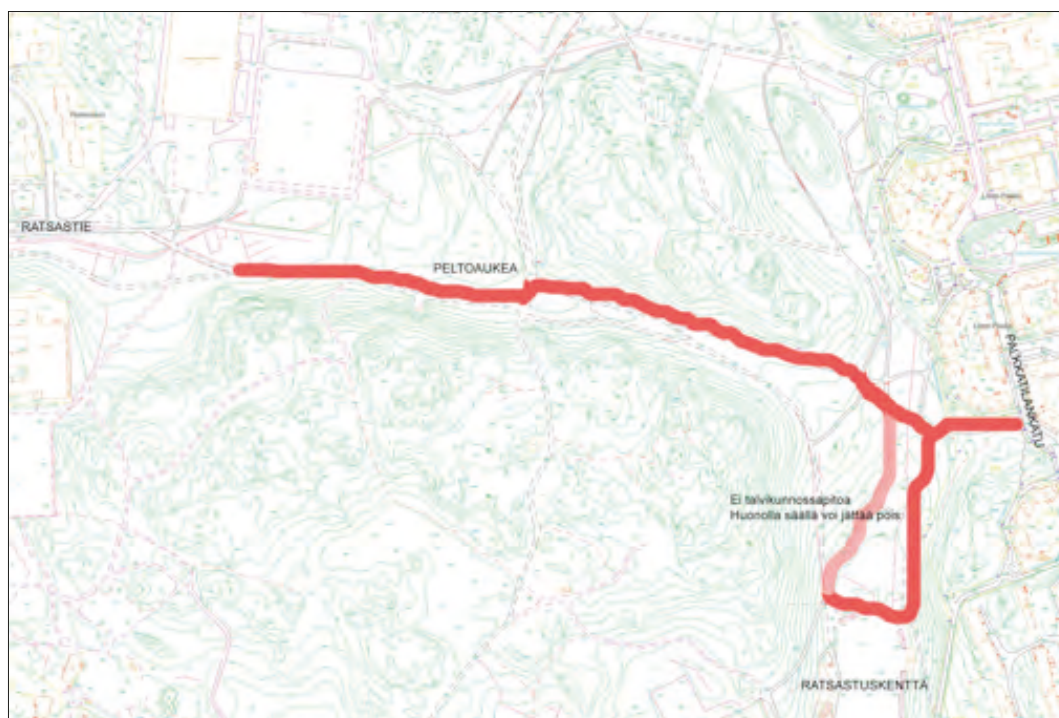
Liite 1

Reittikartta Alppipuisto, ensimmäinen osa

Liite 2

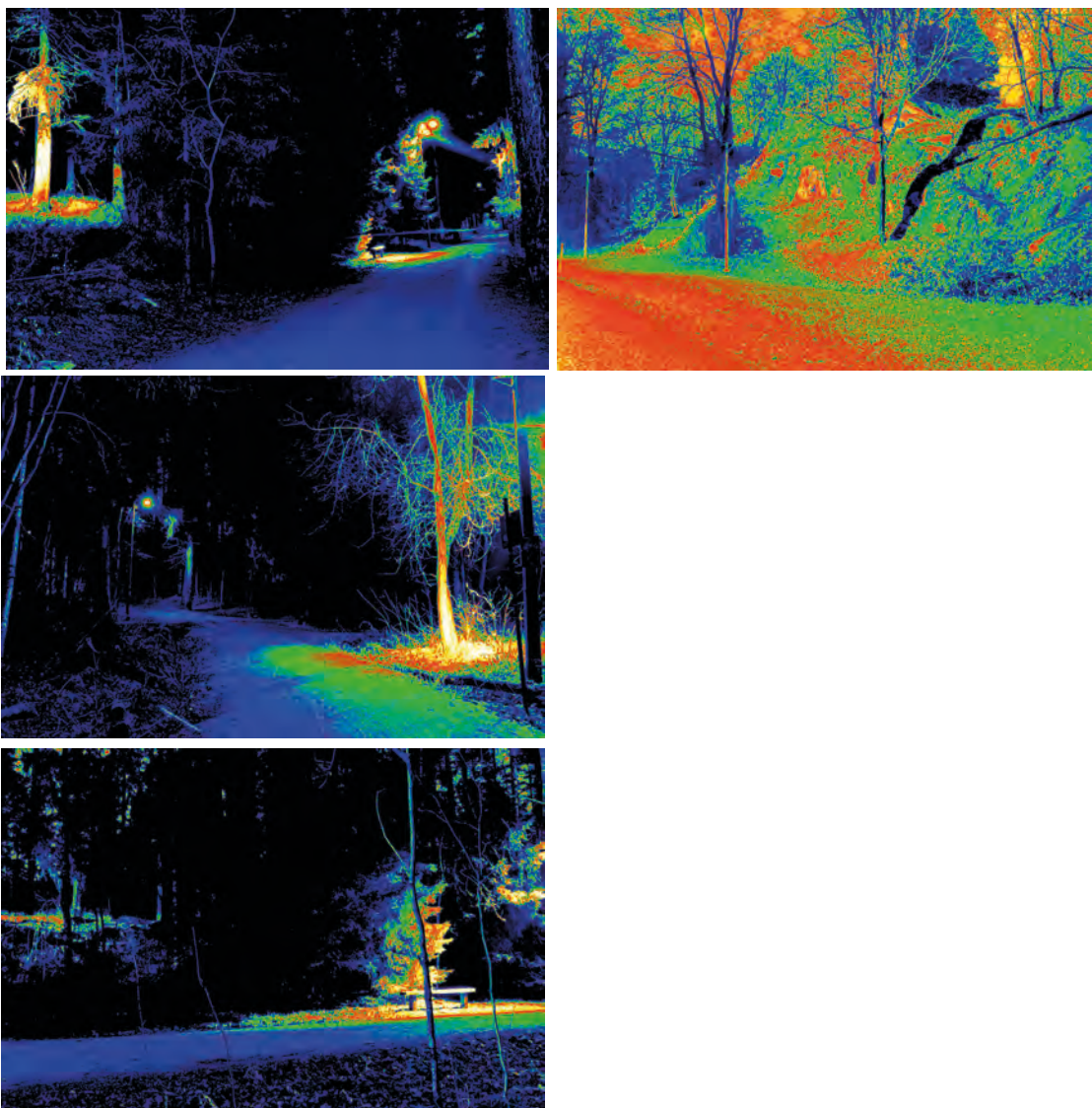
Reittikartta Keskuspuisto

Liite 3

Koealueiden dokumentoinnin yhteydessä otettuja luminanssikuvia.

Luminanssikuvia Alppi- ja keskuspuistosta 2011

Liite 4

Haastattelupäiväkirja, ensimmäinen osa

KYSELYKAAVAKE

Nro _____

ALUE

pvm _____ klo _____

sää _____
lumitilanne _____
alueella liikkuvat ihmiset _____
muuta _____

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

1. Syntymävuosi

2. Sukupuoli

☐ Mies
☐ Nainen

3 Asuinaluen postinumero

4. Asumismuoto

5. Kuinka kauan olet asunut pääkaupunkiseudulla?

0-1 vuotta ☐
1-5 vuotta ☐
5-10 vuotta ☐
yli 10 vuotta ☐
aina ☐

6. Millaisessa ympäristössä olet asunut suurimman osan elämästäsi?

Kaupungissa ☐
Taajamassa ☐
Maaseudulla ☐
En osaa sanoa ☐

7. Kuinka viihtyisänä koet asuinalueesi?

Erittäin viihtyisä ☐
Melko viihtyisä ☐
Hiukan epäviihtyisä ☐
Erittäin epäviihtyisä ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

8. Kuinka turvalliseksi koet asuinalueesi?

Erittäin turvallinen ☐
Melko turvalliseksi ☐
Hiukan turvattomaksi ☐
Hyvin turvattomaksi ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

9. Kuinka usein liikut yksi pimeällä?

- Päivittäin ☐
- Kerran tai pari kertaa viikossa ☐
- Kerran tai pari kertaa kuukaudessa ☐
- Harvoin ☐
- En koskaan ☐

Muita kommentteja _____

10. Vältätkö pimeällä liikkumista, jos voit?

- kyllä ☐
- joskus ☐
- en ☐

Muita kommentteja _____

11. Vältätkö pimeällä liikkuessasi puistoja/ulkoilualueita?

- Aina ☐
- Joskus ☐
- Tiettyjä alueita ☐
- Harvoin ☐
- En koskaan ☐

Muita kommentteja _____

12. Koetko pimeällä liikkumisen turvalliseksi?

- Hyvin turvalliseksi ☐
- Kohtuullisen turvalliseksi ☐
- Hiukan epämukavaksi ☐
- Turvattomaksi ☐
- Hyvin turvattomaksi ☐

Muita kommentteja _____

13. Jos pimeällä liikkuminen ei tunnu turvalliselta, mikä sen aiheuttaa?

14. Oletko joskus tuntenut olleesi häirinnän kohteena julkisella paikalla?

Kyllä ☐

En ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

15. Jos olet, niin onko se lisännyt pelon tunnetta tai johtanut tiettyjen alueiden välttämiseen?

16. Oletko joskus joutunut ryöstön tai pahoinpitelyn uhriksi?

Kyllä ☐

En ☐

Muita kommentteja _____

17. Jos olet, niin onko se lisännyt pelon tunnetta tai johtanut tiettyjen alueiden välttämiseen?

18. Oletko joskus joutunut ryöstön tai pahoinpitelyn silminnäkijäksi?

Kyllä ☐

En ☐

Muita kommentteja _____

19. Jos olet, niin onko se lisännyt pelon tunnetta tai johtanut tiettyjen alueiden välttämiseen?

20. Käytätkö pimeällä eri reittejä kuin päivällä?

Täysin eri reittejä ☐

Lähes samoja reittejä ☐

Samoja reittejä ☐

Muita kommentteja _____

21. Jos käytät eri reittejä, mikä siihen on syynä?

22. Mitkä asiat mielestäsi lisäävät pelon tunnetta ulkona liikuttaessa?

arvioi 0-6 asteikolla, 0= ei lisää pelon tunnetta lainkaan...6= lisää erittäin paljon pelon tunnetta

Paikan eristyneisyys esim. asutuksesta	_____
Alueen maine	_____
Yleinen rikosuutisointi lehdistössä	_____
Pimeys	_____
Sotkuisuus/ epäjärjestys	_____
Nuorisojengit	_____
Tungos	_____
Päihteiden väärinkäyttäjät	_____
Meteli	_____
Piileskelypaikat	_____
Paikalta pakeneminen hankalaa	_____
Muiden kulkijoiden vähäisyys	_____
Muu syy, mikä?	_____
Muita kommentteja	_____

23. Onko valaistuksella mielestäsi vaikutusta turvallisuuden tunteen syntyyn?

Kyllä selvästi	☐
Jonkin verran	☐
Tuskin lainkaan	☐
En osaa sanoa	☐
Muita kommentteja	_____

24. Kumpi väittämistä vastaa paremmin kokemustasi turvallisuuden tunteesta pimeällä?

Turvallisuuden tunnetta lisää, kun näen mahdollisimman paljon muuta ympäristöä kuin kulkureitin	☐
Turvallisuuden tunnetta lisää, kun näen hyvin kulkureitin. Muu ympäristö voi jäädä pimeään	☐
En osaa sanoa	☐
Muita kommentteja	_____

25. Lisääkö turvallisuuden tunnetta se, että näkee mahdollisimman kauas kulkusuuntaan?

Kyllä selvästi	☐
Jonkin verran	☐
Tuskin lainkaan	☐
En osaa sanoa	☐
Muita kommentteja	_____

26. Mitkä seuraavista asioista vaikuttavat mielestäsi turvallisuuden tunnetta lisäävästi?

arvioi 0-6 asteikolla, 0= ei vaikuta lainkaan, 6= vaikuttaa paljon

Kulkuväylä on hyvin valaistu	_____
Näen vastaan tulijat hyvin	_____
Puiden ja pensaiden valaisu	_____
Valon väri on miellyttävä	_____
Ympäristön viihtyisiä piirteitä on korostettu valaistuksella	_____
Näen kulkuväylän ympäristön hyvin	_____
Olen itse pimeässä, mutta näen ympärilläni	_____
Muita kommentteja	_____

27. Kiinnitätkö yleensä ympäristön valaistukseen huomiota?

Kyllä	☐
Jonkin verran	☐
Tuskin lainkaan	☐
En osaa sanoa	☐
Muita kommentteja	_____

28. Millaisissa paikoissa/ tilanteissa kiinnität valaistukseen huomiota?

29. Kerro lyhyesti millainen on miellyttävä valaistus?

30. Tulisiko valaistuksen voimakkuuden vaihdella kulkuväylällä?

Hyvin paljon; välillä saa olla kirkkaampia ja välillä hämärämpiä kohtia	☐
Jonkin verran	☐
Ei ollenkaan; valaistuksen tulisi olla mahdollisimman tasainen	☐
En osaa sanoa	☐
Muita kommentteja	_____

31. Tulisiko kulkuväylän ympäristön olla kulkuväylää kirkkaammin valaistu?

Lähes aina	☐
Joskun joissakin kohdin	☐
Ei koskaan	☐
En osaa sanoa	☐
Muita kommentteja	_____

32. Mitkä sanat kuvaavat mielestäsi parhaiten yöaikaan miellyttävää puistoa?

- Juhlava ☐
Dramaattinen ☐
Selkeä ☐
Avara ☐
Intiimi ☐
Kodikas ☐
Jännittävä ☐
Ohjaava ☐
Hämyisä ☐

Jokin muu, mikä _____

Muita kommentteja _____

33. Mitä tulisi valaista?

- Kulkuväylää ☐
Kulkuväylän ympäristöä ☐
Sekä kulkuväylää että ympäristöä ☐
En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

34. Mihin valo tulisi suunnata?

- Sekä ylöspäin että kohti maata ☐
Vain kohti maata ☐
En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

35. Onko valon värisävyllä mielestäsi merkitystä turvallisuuden luojana?

- Paljon ☐
Jonkin verran ☐
Ei ollenkaan ☐
En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

36. Millainen valon värisävyn tulisi olla?

- Lämmin oranssinsävyinen ☐
Hiukan kellertävä ☐
Väritön ☐
Hiukan sinertävä ☐
En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

37. Millainen on huono valon värisävy? _____

38. Millainen puiston/ ulkoilualueen valaistuksen tulisi mielestäsi olla?

Alueen eri osia voisi korostaa selvästi erilaisella valaistuksella ☐

Alueen eri osia voisi korostaa hieman erilaisella valaistuksella ☐

Valaistuksen tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

39. Millainen on huono valaistus puistossa?

40. Tulisiko valaistuksella pyrkiä mahdollisimman kirkkaaseen ympäristöön?

Kyllä, mitä enemmän valoa sen parempi ☐

Ei, voi olla hämärää ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

41. Tulisiko valaistuksen jättää tilaa hämärälle ja pimeydelle?

Kyllä ☐

Kyllä jonkin verran ☐

Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

KOHDEALUE

42. Millainen maine kohdealueella mielestäsi on ulkoilualueena?

- Hyvä ☐
Ei erityistä mainetta ☐
Huono ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

43. Jos maine on huono, mikä siihen on syynä?

44. Jos käytät kohdealueella eri reittejä päivällä ja illalla, piirrä käyttämäsi reitit oheiseen karttaan.

päiväreitti _____
iltareitti -----

45. Piirrä karttaan myös ne alueen ja lähiympäristön kohdat, jotka tuntuvat erityisen pelottavilta tai viihtyisiltä

pelottava ☒
viihtyisä ☐

46. Koetko pimeällä liikkumisen turvalliseksi tässä puistossa?

- Hyvin turvalliseksi ☐
Kohtuullisen turvalliseksi ☐
Hiukan epämukavaksi ☐
Turvattomaksi ☐
Hyvin turvattomaksi ☐
Muita kommentteja _____

47. Mitkä asiat ympäristössä aiheuttavat pelon tunnetta?

48. Mitkä asiat ympäristössä lisäävät viihtyisyyttä?

49. Tuntisitko olosi turvallisemman tuntuiseksi, jos kulkutien ympäristöä olisi valaistu laajemmin?

- Kyllä selvästi ☐
- Jonkin verran ☐
- Tuskin lainkaan ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja _____

50. Tuntisitko olosi turvallisemman tuntuiseksi, jos valaisinpylväät olisivat tiheämmässä?

- Kyllä selvästi ☐
- Jonkin verran ☐
- Tuskin lainkaan ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja _____

51. Liikkuessasi alueella illalla pelkäätkö jonkun tarkkailevan sinua pimeyden kätköistä?

- En koskaan ☐
- Joskus on käynyt mielessä ☐
- Silloin tällöin ☐
- Usein ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja _____

52. Onko alueen valaistuksen määrä mielestäsi riittävä?

- Kyllä ☐
- Yleensä kyllä, mutta joissakin kohdin voisi olla lisää valoa ☐
- Ehkä hiukan vähäinen ☐
- Selvästi riittämätön ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja _____

53. Näetkö kulkemasi reitin riittävän pitkälle eteenpäin?

- Kyllä ☐
- En ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja _____

54. Hahmotatko alueen pimeälläkin ehyenä kokonaisuutena?

- Kyllä hahmotan ☐
- Hiukan hankala hahmottaa, mikä ei häiritse ☐
- Hiukan hankala hahmottaa, mikä häiritsee ☐
- Selvästi hankala hahmottaa ☐
- En hahmota ollenkaa ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja _____

55. Onko valaistus häikäisevä?

- Kyllä ☐
Hiukan ☐
Ei ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

56. Onko valon väri miellyttävä?

- Kyllä ☐
Hiukan epämiellyttävä ☐
Ei ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

57. Jos valon väri ei ole miellyttävä, miksi?

58. Onko valaisinten sijainti hyvä?

- Kyllä ☐
Ei ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

59. Jos valaisinten sijainti ei mielestäsi ole hyvä, miksi?

60. Onko alueen valaistuksella vaikutusta sen viihtyisyyteen?

- Paljon ☐
Jonkin verran ☐
Ei juurikaan ☐
Ei lainkaan ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

61. Parantaako vai heikentääkö valaistus alueen viihtyisyyttä?

- Parantaa ☐
Heikentää ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

62. Jos valaistus mielestäsi heikentää viihtyisyyttä, miten parantaisit sitä?

63. Tulisiko puistolla olla pimeään aikaan selvästi erilainen visuaalinen ilme kuin päivällä?

- Kyllä ☐
Ei ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

64. Tulisiko ympäristön yksityiskohtia valaista?

- Kyllä ☐
Ehkä joitakin ☐
Ei ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

65. Kuinka mielelläsi ulkoilisit/ulkoilet tällä alueella pimeään aikaan?

- Hyvin mielelläni ☐
Melko mielelläni ☐
En mielelläni ☐
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

66. Kuinka tärkeää valaistuksen ympäristöystävällisyys on sinulle?

- En ole miettinyt asiaa ☐
Ei ole tärkeää ☐
On tärkeää, mutta en silti ole valmis tinkimään valaistuksesta ☐
On tärkeää ja se tulee ottaa valaistuksessa huomioon ☐
Asia on ensisijaisen tärkeä ☐
Muita kommentteja _____

67. Mistä asioista olisit valmis tinkimään puistoissa valaistuksen ympäristöystävällisyyden vuoksi?

- En mistään ☐
Vähentämään valaistuksen määrää ☐
Vähentämään valaistuksen päälläoloaikaa ☐
Maksamaan valaistuksesta enemmän ☐
Tinkimään valon laadusta (esim. väristä) ☐
Jokin muu asia, mikä? _____
En osaa sanoa ☐
Muita kommentteja _____

Liite 5

Valomallinnus, lomake

KYSELYKAAVAKE

Pvm _____

Kyselyn avulla pyrimme selvittämään erilaisten valaistustapojen vaikutusta turvallisuuden tunteeseen.

Kuvat esittävät kahta erityyppistä puistoa, jotka on valaistu eri tavoin.

Varsinaiset puistotilat ja valaistuslaitteet eivät muutu.

Katso kuvia ja arvioi erilaisten valaistusolosuhteiden vaikutus omaan turvallisuuden tunteeseesi ja viihtyvyyteen.

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

1. Syntymävuosi _____

2. Sukupuoli ☐ Mies
 ☐ Nainen

3 Asuinaluen postinumero _____

4. Vältätkö pimeällä liikkumista, jos voit?

kyllä ☐

joskus ☐

en ☐

Muita kommentteja _____

5. Vältätkö pimeällä tiettyjä reittejä tai alueita, jos voit?

kyllä ☐

joskus ☐

en ☐

Muita kommentteja _____

6. Koetko pimeällä liikkumisen turvalliseksi?

Hyvin turvalliseksi ☐

Kohtuullisen turvalliseksi ☐

Hiukan epämukavaksi ☐

Turvattomaksi ☐

Hvvin turvattomaksi ☐

7. KUVIEN 1-7 ARVIOINTI

Kuhunkin kuvaan liittyy sarja väittämiä. Lue väittämät huolellisesti läpi ja arvioi 0-6 asteikolla kuinka hyvin tämä väittämä vastaa kokemustasi kuvan esittämästä ympäristöstä. Ympyröi yksi asteikon numero kutakin väittämää kohti.
(0=täysin eri mieltä, 6=täysin samaa mieltä)

KUVA 1

KUVA 1	eri mieltä			samaa mieltä			
1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta	0	1	2	3	4	5	6
2. Puisto on viihtyisä	0	1	2	3	4	5	6
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6
Muita kommentteja							

KUVA 2

KUVA 2	eri mieltä				samaa mieltä			
1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta	0	1	2	3	4	5	6	
2. Puisto on viihtyisä	0	1	2	3	4	5	6	
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6	
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6	
Muita kommentteja								

KUVA 3

KUVA 3	eri mieltä				samaa mieltä			
1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta	0	1	2	3	4	5	6	
2. Puisto on viihtyisä	0	1	2	3	4	5	6	
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6	
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6	
Muita kommentteja								

KUVA 4

KUVA 4	eri mieltä				samaa mieltä			
1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta	0	1	2	3	4	5	6	
2. Puisto on viihtyisä	0	1	2	3	4	5	6	
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6	
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä	0	1	2	3	4	5	6	
Muita kommentteja								

KUVA 5

1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta
2. Puisto on viihtyisä
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä

Muita kommentteja _____

eri mieltä

samaa mieltä

0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6

KUVA 6

1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta
2. Puisto on viihtyisä
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä

Muita kommentteja _____

eri mieltä

samaa mieltä

0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6

KUVA 7

1. Puistossa kulkeminen pimeällä tuntuisi turvattomalta
2. Puisto on viihtyisä
3. Valistus kulkuväylällä on riittävä
4. Valaistus kulkuväylän ympäristössä on riittävä

Muita kommentteja _____

eri mieltä

samaa mieltä

0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6
0	1	2	3	4	5	6

8. Mikä näistä seitsemästä vaihtoehdosta tuntui parhaimmalta? _____

Miksi? _____

9. Monivalinta, kuvat A, B ja C

Valitse mielestäsi paras

- a** ☐
- b** ☐
- c** ☐

10. Monivalinta, kuvat A ja B

Valitse mielestäsi paras

- a** ☐
- b** ☐

Liite 6

Haastattelupäiväkirja, toinen osa

KYSELYKAAVAKE

Nro _____

ALUE _____

pvm _____

klo _____

sää _____

lehdet puissa, ruska, tms. _____

alueella liikkuvat ihmiset _____

muuta _____

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

1. Syntymävuosi _____

2. Sukupuoli

☐ Mies

☐ Nainen

3. Asuinaluen postinumero _____

KOHDEALUE

42. Millainen maine kohdealueella mielestäsi on ulkoilualueena?

Hyvä ☐

Ei erityistä mainetta ☐

Huono ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

43. Jos maine on huono, mikä siihen on syynä?

44. Jos käytät kohdealueella eri reittejä päivällä ja illalla,
piirrä käyttämäsi reitit oheiseen karttaan.

päiväreitti _____

iltareitti _____

45. Piirrä karttaan myös ne alueen ja lähiympäristön kohdat,
jotka tuntuvat erityisen pelottavilta tai viihtyisiltä

pelottava

☒

viihtyisä

☐

46. Koetko pimeällä liikkumisen turvalliseksi tässä puistossa?

Hyvin turvalliseksi ☐

Kohtuullisen turvalliseksi ☐

Hiukan epämukavaksi ☐

Turvattomaksi ☐

Hyvin turvattomaksi ☐

Muita kommentteja _____

47. Mitkä asiat ympäristössä aiheuttavat pelon tunnetta?

48. Mitkä asiat ympäristössä lisäävät viihtyisyyttä?

49. Tuntisitko olosi turvallisemman tuntuiseksi, jos kulkutien ympäristöä olisi valaistu laajemmin?

- Kyllä selvästi ☐
- Jonkin verran ☐
- Tuskin lainkaan ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja

50. Tuntisitko olosi turvallisemman tuntuiseksi, jos valaisinpylväät olisivat tiheämmässä?

- Kyllä selvästi ☐
- Jonkin verran ☐
- Tuskin lainkaan ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja

51. Liikkuessasi alueella illalla pelkäätkö jonkun tarkkailevan sinua pimeyden kätköistä?

- En koskaan ☐
- Joskus on käynyt mielessä ☐
- Silloin tällöin ☐
- Usein ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja

52. Onko alueen valaistuksen määrä mielestäsi riittävä?

- Kyllä ☐
- Yleensä kyllä, mutta joissakin kohdin voisi olla lisää valoa ☐
- Ehkä hiukan vähäinen ☐
- Selvästi riittämätön ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja

53. Näetkö kulkemasi reitin riittävän pitkälle eteenpäin?

- Kyllä ☐
- En ☐
- En osaa sanoa ☐
- Muita kommentteja

54. Hahmotatko alueen pimeälläkin ehyenä kokonaisuutena?

Kyllä hahmotan ☐

Hiukan hankala hahmottaa, mikä ei häiritse ☐

Hiukan hankala hahmottaa, mikä häiritsee ☐

Selvästi hankala hahmottaa ☐

En hahmota ollenkaa ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

55. Onko valaistus häikäisevä?

Kyllä ☐

Hiukan ☐

Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

56. Onko valon väri miellyttävä?

Kyllä ☐

Hiukan epämiellyttävä ☐

Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

57. Jos valon väri ei ole miellyttävä, miksi?

58. Onko valaisinten sijainti hyvä?

Kyllä ☐

Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

59. Jos valaisinten sijainti ei mielestäsi ole hyvä, miksi?

60. Onko alueen valaistuksella vaikutusta sen viihtyisyyteen?

Paljon ☐

Jonkin verran ☐

Ei juurikaan ☐

Ei lainkaan ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

61. Parantaako vai heikentääkö valaistus alueen viihtyisyyttä?

Parantaa ☐

Heikentää ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

62. Jos valaistus mielestäsi heikentää viihtyisyyttä, miten parantaisit sitä?

63. Tulisiko puistolla olla pimeän aikaan selvästi erilainen visuaalinen ilme kuin päivällä?

Kyllä ☐

Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

64. Tulisiko ympäristön yksityiskohtia valaista?

Kyllä ☐

Ehkä joitakin ☐

Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

65. Kuinka mielelläsi ulkoilisit/ulkoilet tällä alueella pimeän aikaan?

Hyvin mielelläni ☐

Melko mielelläni ☐

En mielelläni ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

9. Kuinka usein liikut ylipäänsä yksi pimeällä? (siirrytään uudelle reitinosalle Keskuspuistossa)

Päivittäin ☐

Kerran tai pari kertaa viikossa ☐

Kerran tai pari kertaa kuukaudessa ☐

Harvoin ☐

En koskaan ☐

Muita kommentteja _____

10. Vältätkö ylipäänsä pimeällä liikkumista, jos voit?

kyllä ☐

joskus ☐

en ☐

Muita kommentteja _____

11. Vältätkö pimeällä liikkuessasi puistoja/ulkoilualueita?

Aina ☐

Joskus ☐

Tiettyjä alueita ☐

Harvoin ☐

En koskaan ☐

Muita kommentteja _____

12. Koetko pimeällä liikkumisen turvalliseksi?

Hyvin turvalliseksi ☐

Kohtuullisen turvalliseksi ☐

Hiukan epämiellyttäväksi ☐

Turvattomaksi ☐

Hyvin turvattomaksi ☐

Muita kommentteja _____

ALPPIPUISTOSSA KYSELY LOPPUU TÄHÄN

68. Onko valon väri miellyttävä? (Keskuspuiston uusi reitinosa)

Kyllä ☐

Hiukan epämiellyttävä ☐

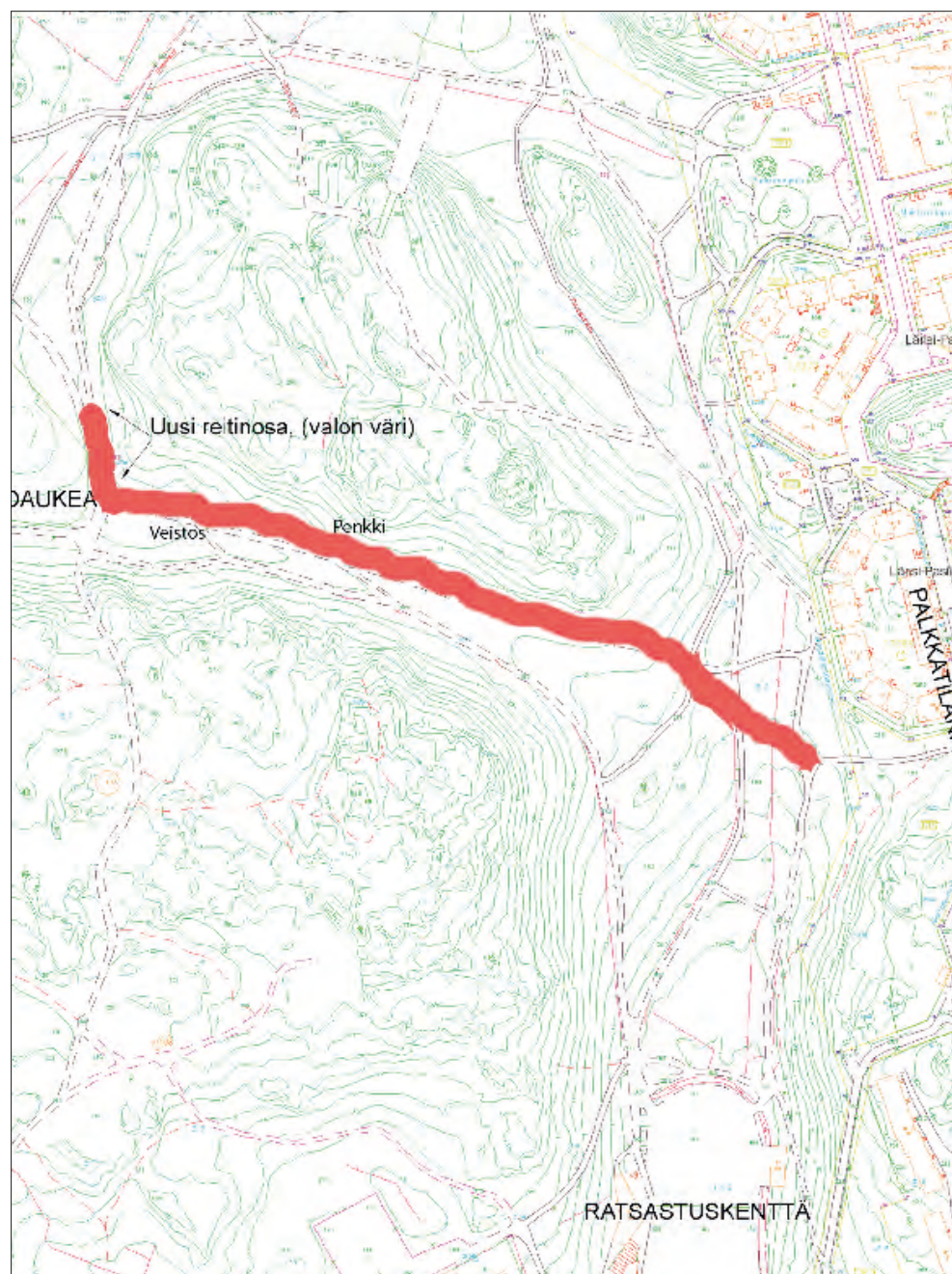
Ei ☐

En osaa sanoa ☐

Muita kommentteja _____

Liite 7

Reittikartta Keskuspuisto, toinen osa

Tutkimusapulaiset

Tomi Makkonen (I osa)

Maija Merimaa (I osa)

Suvituuli Sihvola (I osa)

Johanna Vakkuri (I osa)

Heidi Kaartinen (I osa)

Anna Villeneuve (II osa)

Johanna Jussila (II osa)

HELSINGIN KAUPUNKI
RAKENNUSVIRASTO
PL 1500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

KUVAILELEHTI

Tekijä(t)
Tülay Schakir, Heli Nikunen, Hille Koskela
Julkaisun yhdyshenkilö rakennusvirastossa
Juhani Sandström

Nimeke

Valot, varjot, vaarat - tutkimus valaistuksen vaikutuksesta turvallisuudentunteeseen puisto- ja ulkoilualueilla

Sarjan nimeke

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2013

Sarjanumero

2013:13

Julkaisuaika

11/ 2013

Sivuja 200

Liitteitä

ISBN

978-952-272-560-8 (painettu versio)

978-952-272-561-5 (verkkoversio)

ISSN ISSN 1238-9579

Kieli koko teos

fin

Yhteenveto

fin

Tiivistelmä

Valot, varjot, vaarat -tutkimus selvitti turvattomuuden tunnetta sekä siihen valaistuksella vaikuttamisen mahdollisuuksia puisto- ja ulkoilualueilla.

Kohdealueina oli Alppipuisto ja Keskuspuiston itä-länsisuuntainen kulkureitti Helsingissä. Tutkimus perustuu käyttäjäkokemuksiin, nettikyselyihin, valaistusmallinnuksiin sekä haastatteluihin alueilla.

Kohdealueisiin tehtiin valaistusmuutos jonka jälkeen suoritettiin toinen haastattelukierros.

